

Rudolf Steiner
EVANGHELIA DUPĂ MARCU

GA 139

Ciclu de zece conferințe ținut la Basel
între 15 și 24 septembrie 1912
Cu un cuvânt introductiv de Rudolf Steiner

Traducere de ADRIAN ILIESCU și ADRIANA ONOFREI

GA 139
Rudolf Steiner, *Das Markus-Evangelium*
Dornach / Elveția, 1985

© Toate drepturile pentru traducerea în limba română sunt rezervate
Editurii **UNIVERS ENCICLOPEDIC**
București 2006

COLECȚIA INIȚIERI

Seria Biblioteca antroposofică

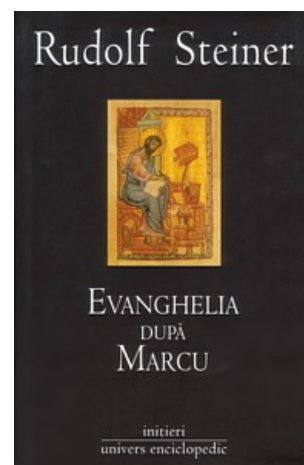
Coordonatorul colecției: biolog dr. PETRE PAPACOSTEA

Redactor: MARIA STANCIU

Tehnoredactor: LILIANA KIPPER

Coperta: SILVIU IORDACHE

ISBN 973-637-132-8
978-973-637-132-5

COPERTA IV

„Începutul Evangheliei lui Iisus Christos, Fiul lui Dumnezeu”, așa începe Evanghelia după Marcu, cea mai simplă și mai directă, dar nu și cea mai ușor de înțeles dintre Evanghelii. Ea reia povestirea despre evoluția omului și a amenirii de acolo de unde o sfârșește Vechiul Testament. Venirea lui Christos Iisus trasează o linie de demarcație între două lumi: lumea veche, orientală, pornită de la un sublim nivel spiritual în civilizația hindusă veche, ale cărei comori de înțelepciune s-au transmis posterității prin scrierile lăsate de Krishna, scrieri ce nu pot fi egale ca înălțime de nicio altă operă ulterioară, și lumea nouă, occidentală, în pragul unui nou început. Christos a venit pentru amândouă lumile, dar nu a putut fi înțeles chiar de la început. Învățătura lui este o învățătură a revelației și ea se dezvăluie treptat, odată cu evoluția omului, până în veșnicii. Christos reprezintă „punctul zero” al istoriei omenirii, așa cum balanța are un punct zero pe care se sprijină. Ce caracterizează fiecare lume în parte, cum se continuă cea veche și cea nouă sunt lucruri pe care Rudolf Steiner ni le descrie cu claritate în acest ciclu de conferințe.

Marcu a fost discipolul lui Petru, apostolul lui Christos, iar cuvintele sale, putem spune, sunt inspirate direct de unul din cei mai inițiați ucenici ai lui Christos, cel care constituie piatra de temelie a Bisericii. Rudolf Steiner prezintă în acest ciclu de conferințe aspectele care evidențiază Evanghelia după Marcu față de celelalte Evanghelii.

Știința spiritului oferă baza de la care se poate porni pentru ca popoarele întregii lumi să poată ajunge la un acord în ceea ce privește destinul lor comun. De adevărul acesta te poți convinge numai cunoscând mai îndeaproape cele spuse de antroposofie și de Rudolf Steiner. Ciclul de față este edificator în acest sens.

CUPRINS

Treptele adevărului (biolog dr. Petre Papacostea)

În legătură cu publicarea conferințelor lui Rudolf Steiner

Cuprinsul pe larg (Marie Steiner)

Cuvânt înainte al autorului

Conferința I — *Basel, 15 septembrie 1912* — Împlinirea timpurilor vechi și un nou început. HectorHHamlet. EmpedocleFaust

Conferința a II-a — *Basel, 16 septembrie 1912* — Istoria ca revelare exterioară a proceselor spirituale interioare. Caracterul profund artistic, forța și gradarea spiritual-dramatică din compozițiile Vechiului Testament și din Evanghelii

Conferința a III-a — *Basel, 17 septembrie 1912* — Substraturile spirituale ale figurii Botezătorului. Sensul botezului. Entitatea spirituală a lui Ilie. IlieIoanRafael

Conferința a IV-a — *Basel, 18 septembrie 1912* — Buddha și Socrate. Curente polar-opuse ale evoluției omenirii și legătura lor prin intermediul lui Christos Iisus

Conferința a V-a — *Basel, 19 septembrie 1912* — Revelațiile lui Krishna. Buddha, urmașul lui Krishna. Ioan Botezătorul, înaintemergătorul lui Christos

Conferința a VI-a — *Basel, 20 septembrie 1912* — Concepția orientală și occidentală despre lume, mod de a privi atemporal și istoric. Sufletul lui Ilie și Cei doisprezece apostoli. Mărturisirea lui Petru, un punct nodal în evoluția omenirii. Monologul cosmic-istoric al lui Dumnezeu înainte de revelarea Misteriilor

Conferința a VII-a — *Basel, 21 septembrie 1912* — Misteriul de pe Golgota, o inițiere. Relațiile reciproce dintre sufletul lui Christos și sufletul Celor doisprezece apostoli. Impregnarea corporalității omenești cu forța Eului. Pherekydes din Syros. Empedocle. Strigătul unor suflete ca Empedocle. Răspunsul Golgotei

Conferința a VIII-a — *Basel, 22 septembrie 1912* — Tainele adânci ale Misteriului de pe Golgota. Semnificația ocultă a expresiilor „pe munte”, „la mare”, „în casă”. Scena Schimbării la față. Moise și Ilie. Ungerea din Betania. Smochinul

Conferința a IX-a — *Basel, 23 septembrie 1912* — Caracterul profund artistic al compoziției interioare a Evangheliei după Marcu. Posibilitatea triplei înțelegeri a misiunii lui Christos Iisus în perioada Misteriului de pe Golgota: prin intermediul apostolilor; prin conducătorii vechiului popor evreu; prin romani

Conferința a X-a — *Basel, 24 septembrie 1912* — Ecce homo. Eșuarea cunoașterii exterioare a omenirii în raport cu Evenimentul christic. Cheia pentru înțelegerea Misteriului de pe Golgota. Necesitatea căutării unei înțelegeri pe căi suprasensibile. Cercetarea clarvăzătoare ca drum spre adevărata înțelegere a Misteriului de pe Golgota

Note

TREPTELE ADEVĂRULUI

Antroposofia este un curent spiritual modern, fundamentat de austriacul Rudolf Steiner (1861–1925), personalitate complexă, dotată cu capacitatea de a dezvolta în mod consecvent și interactiv atât mistica înaltă bazată pe experiențe interioare care l-au condus la cercetări aprofundate în lumea spirituală, cât și gândirea riguros științifică despre spirit, prin opoziție cu tendințele materialismului dominant în secolul al XIX-lea și prima parte a secolului al XX-lea. Materialismul urmărea eliminarea nivelului divin-spiritual din cunoaștere prin contestarea existenței acestuia în Univers, ceea ce l-a îndreptățit pe R. Steiner să afirme: „Tragedia materialismului constă în faptul că nu poate înțelege ce este materia”.

Pentru a sintetiza conținutul de idei al antroposofiei sau științei despre spirit vom porni de la un principiu de bază formulat chiar de Rudolf Steiner: „Oricărei realități materiale din Univers îi corespunde ceva spiritual și orice realitate spirituală din Univers primește la un moment dat expresie în lumea materială”. Întreaga evoluție, mai întâi biologică și apoi social-istorică, a umanității este o ilustrare vie a acestui principiu. Cunoașterea directă a resursurilor spirituale ale umanității, ca și cunoașterea exterioară a materiei, se obține numai prin eforturi susținute de perfecționare a structurilor noastre sufletești și spirituale, pentru a deveni apti și demni de dezvoltarea conștientă și responsabilă a relației omului cu lumea spirituală în toată puritatea indispensabilă acestui scop. Unul din principalele scopuri ale antroposofiei constă în deschiderea căilor cunoașterii de sine, fapt necesar pentru evoluția viitoare a omenirii. Atât cunoașterea de sine cât și înțelegerea coerentă a lumii interioare și a ambianței telurice și cosmice se pot dobândi prin studiul scrierilor antroposofice, întrucât logica riguroasă a expunerilor oferă gândirii posibilitatea aprecierii valorii acestora, chiar și în lipsa accesului personal direct la lumile spirituale. Omul apare astfel ca o ființă dublă, cu problematică cosmică și problematică terestră, având sarcina realizării sintezei superioare a acestora.

În consecință, antroposofia este știința despre spirit care ne dă posibilitatea înțelegerii *rațiunii de a fi* a structurilor și evenimentelor aparținând lumii sensibile, precum și a înlănțuirii acestora în timp și spațiu. Ea nu este o fundamentare teoretică pusă la îndemâna unei „secte religioase”, cum încearcă să denigreze unele scrieri mișcarea antroposofică, ci reprezintă calea spirituală de valorificare concretă a forțelor de iubire aduse de Hristos pe Pământ, atât de necesară într-o perioadă în care dezbinarea între oameni se manifestă în toate relațiile individuale și de grup. Există, în prezent, antroposofi aparținând celor mai diferite confesiuni religioase care consideră că au găsit, în sfârșit, în antroposofia lui R. Steiner un limbaj comun capabil să creeze baza pentru o nouă deschidere spirituală către lume, prin înțelegerea corectă a momentului-cheie pentru întreaga evoluție cosmică pe care l-a reprezentat Evenimentul de pe Golgota de acum 2000 de ani.

Antroposofia nu este teorie, ci cunoaștere vie, ceea ce se reflectă în faptul că a pus toate premisele și a elaborat soluții valoroase în diferitele domenii aplicative marcate de consecințele tuturor situațiilor de criză caracteristice lumii actuale pe care Rudolf Steiner le-a prevăzut cu 8-9 decenii în urmă. Astfel, pe baza cunoașterii aprofundate a omului (antropologia antroposofică), Rudolf Steiner, colaboratorii și urmașii săi au elaborat principiile și metodele terapeutice ale medicinei antroposofice, ale agriculturii biodinamice, ale sistemului pedagogic Waldorf, ale tripartitei sociale, au dat naștere unui impuls original în arhitectură etc. Putem conchide că antroposofia este totodată o cale

de cunoaștere obiectivă, o cale de autocunoaștere și o cale de viață. Ea este prelungirea în Eul omului actual a activității lui Hristos, a Logosului care a acționat de la începutul existenței Universului.

Mișcarea antroposofică, care s-a separat din mișcarea teosofică, s-a dezvoltat independent, și numai în mod eronat sau abuziv este asociată cu alte curente și organizații actuale. Ea deschide perspective luminoase educației pentru libertate, iubirii dintre oameni și colaborării cu natura, iar spiritualitatea românească, constitutiv creștină și cu o largă deschidere spre înțelegerea integrării omului în Cosmos, este o matrice gata pregătită pentru receptarea și dezvoltarea acestor imperative ale mileniului III.

biolog dr. PETRE PAPACOSTEA

ÎN LEGĂTURĂ CU PUBLICAREA CONFERINȚELOR LUI RUDOLF STEINER

Baza științei spiritului orientată antroposofic o constituie lucrările scrise și publicate de Rudolf Steiner (1861–1925). Pe lângă aceasta, el a ținut, între 1900–1924, numeroase conferințe și cursuri, atât în fața unui public larg, cât și pentru membrii Societății teosofice, mai târziu ai Societății antroposofice. Vorbind în mod liber, el însuși a dorit inițial ca aceste conferințe să nu fie consemnate în scris, deoarece ele erau concepute drept „comunicări orale, nedestinate tiparului”. După ce însă s-au finalizat și răspândit tot mai numeroase variante incomplete și eronate după stenogramele și notițele auditorilor, s-a văzut nevoit să reglementeze problema acestora. Și a încredințat Mariei Steiner von Sivers această misiune. Ei i-a revenit sarcina de a-i desemna pe cei care au dreptul să stenografieze conferințele, de a asigura administrarea stenogramelor și revizuirea textelor pentru tipar. Din cauză că, fiind extrem de ocupat, Rudolf Steiner nu a putut corecta el însuși textele, decât în cazuri foarte rare, în privința tuturor conferințelor publicate trebuie să se țină seama de această rezervă a sa: „Va trebui să se aibă în vedere faptul că în stenogramele nerevizuite de mine se găsesc greșeli”.

În legătură cu raportul dintre conferințele pentru membri, care, la început, erau accesibile numai sub formă de manuscrise tipărite pentru uz intern, și cărțile sale, destinate publicului larg, Rudolf Steiner își exprimă punctul de vedere în lucrarea autobiografică ***Mein Lebensgang*** (***Viața mea***), capitolul 35. Cele spuse acolo sunt valabile, în egală măsură, în ceea ce privește cursurile ținute, care se adresau unui cerc restrâns de participanți, familiarizat cu bazele științei spiritului.

După moartea Mariei Steiner (1867–1948) s-a trecut, conform indicațiilor sale, la tipărirea unei ediții a operelor complete ale lui Rudolf Steiner (***Rudolf Steiner – Gesamtausgabe***, GA). Volumul de față constituie o parte a acestei ediții.

Rudolf Steiner

EVANGHELIA DUPĂ MARCU

GA 139

Ciclu de zece conferințe ținut la Basel
între 15 și 24 septembrie 1912
Cu un cuvânt introductiv de Rudolf Steiner

Traducere de ADRIAN ILIESCU și ADRIANA ONOFREI

GA 139
Rudolf Steiner, *Das Markus-Evangelium*
Dornach / Elveția, 1985

© Toate drepturile pentru traducerea în limba română sunt rezervate
Editurii **UNIVERS ENCICLOPEDIC**
București 2006

COLECȚIA INIȚIERI

Seria Biblioteca antroposofică

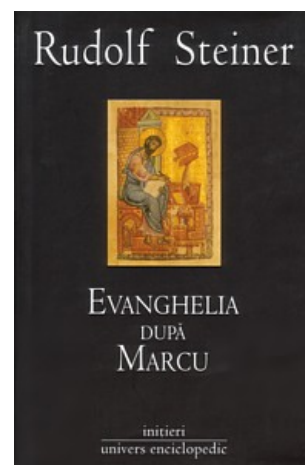
Coordonatorul colecției: biolog dr. PETRE PAPACOSTEA

Redactor: MARIA STANCIU

Tehnoredactor: LILIANA KIPPER

Coperta: SILVIU IORDACHE

ISBN 973-637-132-8
978-973-637-132-5

COPERTA IV

„Începutul Evangheliei lui Iisus Christos, Fiul lui Dumnezeu”, așa începe Evanghelia după Marcu, cea mai simplă și mai directă, dar nu și cea mai ușor de înțeles dintre Evanghelii. Ea reia povestirea despre evoluția omului și a amenirii de acolo de unde o sfârșește Vechiul Testament. Venirea lui Christos Iisus trasează o linie de demarcație între două lumi: lumea veche, orientală, pornită de la un sublim nivel spiritual în civilizația hindusă veche, ale cărei comori de înțelepciune s-au transmis posterității prin scrierile lăsate de Krishna, scrieri ce nu pot fi egale ca înălțime de nicio altă operă ulterioară, și lumea nouă, occidentală, în pragul unui nou început. Christos a venit pentru amândouă lumile, dar nu a putut fi înțeles chiar de la început. Învățătura lui este o învățătură a revelației și ea se dezvăluie treptat, odată cu evoluția omului, până în veșnicii. Christos reprezintă „punctul zero” al istoriei omenirii, așa cum balanța are un punct zero pe care se sprijină. Ce caracterizează fiecare lume în parte, cum se continuă cea veche și cea nouă sunt lucruri pe care Rudolf Steiner ni le descrie cu claritate în acest ciclu de conferințe.

Marcu a fost discipolul lui Petru, apostolul lui Christos, iar cuvintele sale, putem spune, sunt inspirate direct de unul din cei mai inițiați ucenici ai lui Christos, cel care constituie piatra de temelie a Bisericii. Rudolf Steiner prezintă în acest ciclu de conferințe aspectele care evidențiază Evanghelia după Marcu față de celelalte Evanghelii.

Știința spiritului oferă baza de la care se poate porni pentru ca popoarele întregii lumi să poată ajunge la un acord în ceea ce privește destinul lor comun. De adevărul acesta te poți convinge numai cunoscând mai îndeaproape cele spuse de antroposofie și de Rudolf Steiner. Ciclul de față este edificator în acest sens.

CUPRINS**Treptele adevărului** (biolog dr. Petre Papacostea)

În legătură cu publicarea conferințelor lui Rudolf Steiner

Cuprinsul pe larg (Marie Steiner)

Cuvânt înainte al autorului

Conferința I — *Basel, 15 septembrie 1912* — Împlinirea timpurilor vechi și un nou început. HectorHHamlet. EmpedocleFaust

Conferința a II-a — *Basel, 16 septembrie 1912* — Istoria ca revelare exterioară a proceselor spirituale interioare. Caracterul profund artistic, forța și gradarea spiritual-dramatică din compozițiile Vechiului Testament și din Evangheliile

Conferința a III-a — *Basel, 17 septembrie 1912* — Substraturile spirituale ale figurii Botezătorului. Sensul botezului. Entitatea spirituală a lui Ilie. IlieIoanRafael

Conferința a IV-a — *Basel, 18 septembrie 1912* — Buddha și Socrate. Curente polar-opuse ale evoluției omenirii și legătura lor prin intermediul lui Christos Iisus

Conferința a V-a — *Basel, 19 septembrie 1912* — Revelațiile lui Krishna. Buddha, urmașul lui Krishna. Ioan Botezătorul, înaintemergătorul lui Christos

Conferința a VI-a — *Basel, 20 septembrie 1912* — Concepția orientală și occidentală despre lume, mod de a privi atemporal și istoric. Sufletul lui Ilie și Cei doisprezece apostoli. Mărturisirea lui Petru, un punct nodal în evoluția omenirii. Monologul cosmic-istoric al lui Dumnezeu înainte de revelarea Misteriilor

Conferința a VII-a — *Basel, 21 septembrie 1912* — Misteriul de pe Golgota, o inițiere. Relațiile reciproce dintre sufletul lui Christos și sufletul Celor doisprezece apostoli. Impregnarea corporalității omenești cu forța Eului. Pherekydes din Syros. Empedocle. Strigătul unor suflete ca Empedocle. Răspunsul Golgotei

Conferința a VIII-a — *Basel, 22 septembrie 1912* — Tainele adânci ale Misteriului de pe Golgota. Semnificația ocultă a expresiilor „pe munte”, „la mare”, „în casă”. Scena Schimbării la față. Moise și Ilie. Ungerea din Betania. Smochinul

Conferința a IX-a — *Basel, 23 septembrie 1912* — Caracterul profund artistic al compoziției interioare a Evangheliei după Marcu. Posibilitatea triplei înțelegeri a misiunii lui Christos Iisus în perioada Misteriului de pe Golgota: prin intermediul apostolilor; prin conducătorii vechiului popor evreu; prin romani

Conferința a X-a — *Basel, 24 septembrie 1912* — Ecce homo. Eșuarea cunoașterii exterioare a omenirii în raport cu Evenimentul christic. Cheia pentru înțelegerea Misteriului de pe Golgota. Necesitatea căutării unei înțelegeri pe căi suprasensibile. Cercetarea clarvăzătoare ca drum spre adevărata înțelegere a Misteriului de pe Golgota

Note

TREPTELE ADEVĂRULUI

Antroposofia este un curent spiritual modern, fundamentat de austriacul Rudolf Steiner (1861–1925), personalitate complexă, dotată cu capacitatea de a dezvolta în mod consecvent și interactiv atât mistică înaltă bazată pe experiențe interioare care l-au condus la cercetări aprofundate în lumea spirituală, cât și gândirea riguros științifică despre spirit, prin opoziție cu tendințele materialismului dominant în secolul al XIX-lea și prima parte a secolului al XX-lea. Materialismul urmărea eliminarea nivelului divin-spiritual din cunoaștere prin contestarea existenței acestuia în Univers, ceea ce l-a îndreptățit pe R. Steiner să afirme: „Tragedia materialismului constă în faptul că nu poate înțelege ce este materia”.

Pentru a sintetiza conținutul de idei al antroposofiei sau științei despre spirit vom porni de la un principiu de bază formulat chiar de Rudolf Steiner: „Oricărei realități materiale din Univers îi corespunde ceva spiritual și orice realitate spirituală din Univers primește la un moment dat expresie în lumea materială”. Întreaga evoluție, mai întâi biologică și apoi social-istorică, a umanității este o ilustrare vie a acestui principiu. Cunoașterea directă a resurselor spirituale ale umanității, ca și cunoașterea exterioară a materiei, se obține numai prin eforturi susținute de perfecționare a structurilor noastre sufletești și spirituale, pentru a deveni apti și demni de dezvoltarea conștientă și responsabilă a relației omului cu lumea spirituală în toată puritatea indispensabilă acestui scop. Unul din principalele scopuri ale antroposofiei constă în deschiderea căilor cunoașterii de sine, fapt necesar pentru evoluția viitoare a omenirii. Atât cunoașterea de sine cât și înțelegerea coerentă a lumii interioare și a ambianței telurice și cosmice se pot dobândi prin studiul scrierilor antroposofice, întrucât logica riguroasă a expunerilor oferă gândirii posibilitatea aprecierii valorii acestora, chiar și în lipsa accesului personal direct la lumile spirituale. Omul apare astfel ca o ființă dublă, cu problematică cosmică și problematică terestră, având sarcina realizării sintezei superioare a acestora.

În consecință, antroposofia este știința despre spirit care ne dă posibilitatea înțelegerii *rațiunii de a fi* a structurilor și evenimentelor aparținând lumii sensibile, precum și a înlănțuirii acestora în timp și spațiu. Ea nu este o fundamentare teoretică pusă la îndemâna unei „secte religioase”, cum încearcă să denigreze unele scrieri mișcarea antroposofică, ci reprezintă calea spirituală de valorificare concretă a forțelor de iubire aduse de Hristos pe Pământ, atât de necesară într-o perioadă în care dezbinarea între oameni se manifestă în toate relațiile individuale și de grup. Există, în prezent, antroposofi aparținând celor mai diferite confesiuni religioase care consideră că au găsit, în sfârșit, în antroposofia lui R. Steiner un limbaj comun capabil să creeze baza pentru o nouă deschidere spirituală către lume, prin înțelegerea corectă a momentului-cheie pentru întreaga evoluție cosmică pe care l-a reprezentat Evenimentul de pe Golgota de acum 2000 de ani.

Antroposofia nu este teorie, ci cunoaștere vie, ceea ce se reflectă în faptul că a pus toate premisele și a elaborat soluții valoroase în diferitele domenii aplicative marcate de consecințele tuturor situațiilor de criză caracteristice lumii actuale pe care Rudolf Steiner le-a prevăzut cu 8-9 decenii în urmă. Astfel, pe baza cunoașterii aprofundate a omului (antropologia antroposofică), Rudolf Steiner, colaboratorii și urmașii săi au elaborat principiile și metodele terapeutice ale medicinei antroposofice, ale agriculturii biodinamice, ale sistemului pedagogic Waldorf, ale tripartitei sociale, au dat naștere unui impuls original în arhitectură etc. Putem conchide că antroposofia este totodată o cale

de cunoaștere obiectivă, o cale de autocunoaștere și o cale de viață. Ea este prelungirea în Eul omului actual a activității lui Hristos, a Logosului care a acționat de la începutul existenței Universului.

Mișcarea antroposofică, care s-a separat din mișcarea teosofică, s-a dezvoltat independent, și numai în mod eronat sau abuziv este asociată cu alte curente și organizații actuale. Ea deschide perspective luminoase educației pentru libertate, iubirii dintre oameni și colaborării cu natura, iar spiritualitatea românească, constitutiv creștină și cu o largă deschidere spre înțelegerea integrării omului în Cosmos, este o matrice gata pregătită pentru receptarea și dezvoltarea acestor imperative ale mileniului III.

biolog dr. PETRE PAPACOSTEA

ÎN LEGĂTURĂ CU PUBLICAREA CONFERINȚELOR LUI RUDOLF STEINER

Baza științei spiritului orientată antroposofic o constituie lucrările scrise și publicate de Rudolf Steiner (1861–1925). Pe lângă aceasta, el a ținut, între 1900–1924, numeroase conferințe și cursuri, atât în fața unui public larg, cât și pentru membrii Societății teosofice, mai târziu ai Societății antroposofice. Vorbind în mod liber, el însuși a dorit inițial ca aceste conferințe să nu fie consemnate în scris, deoarece ele erau concepute drept „comunicări orale, nedestinate tiparului”. După ce însă s-au finalizat și răspândit tot mai numeroase variante incomplete și eronate după stenogramele și notițele auditorilor, s-a văzut nevoit să reglementeze problema acestora. Și a încredințat Mariei Steiner von Sivers această misiune. Ei i-a revenit sarcina de a-i desemna pe cei care au dreptul să stenografieze conferințele, de a asigura administrarea stenogramelor și revizuirea textelor pentru tipar. Din cauză că, fiind extrem de ocupat, Rudolf Steiner nu a putut corecta el însuși textele, decât în cazuri foarte rare, în privința tuturor conferințelor publicate trebuie să se țină seama de această rezervă a sa: „Va trebui să se aibă în vedere faptul că în stenogramele nerevizuite de mine se găsesc greșeli”.

În legătură cu raportul dintre conferințele pentru membri, care, la început, erau accesibile numai sub formă de manuscrise tipărite pentru uz intern, și cărțile sale, destinate publicului larg, Rudolf Steiner își exprimă punctul de vedere în lucrarea autobiografică ***Mein Lebensgang*** (***Viața mea***), capitolul 35. Cele spuse acolo sunt valabile, în egală măsură, în ceea ce privește cursurile ținute, care se adresau unui cerc restrâns de participanți, familiarizat cu bazele științei spiritului.

După moartea Mariei Steiner (1867–1948) s-a trecut, conform indicațiilor sale, la tipărirea unei ediții a operelor complete ale lui Rudolf Steiner (***Rudolf Steiner – Gesamtausgabe***, GA). Volumul de față constituie o parte a acestei ediții.

Rudolf Steiner
EVANGHELIA DUPĂ MARCU

GA 139

Ciclu de zece conferințe ținut la Basel
între 15 și 24 septembrie 1912
Cu un cuvânt introductiv de Rudolf Steiner

Traducere de ADRIAN ILIESCU și ADRIANA ONOFREI

GA 139
Rudolf Steiner, *Das Markus-Evangelium*
Dornach / Elveția, 1985

© Toate drepturile pentru traducerea în limba română sunt rezervate
Editurii **UNIVERS ENCICLOPEDIC**
București 2006

COLECȚIA INIȚIERI

Seria Biblioteca antroposofică

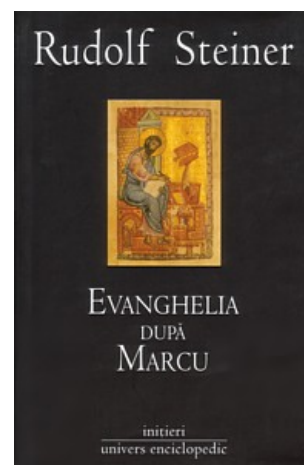
Coordonatorul colecției: biolog dr. PETRE PAPACOSTEA

Redactor: MARIA STANCIU

Tehnoredactor: LILIANA KIPPER

Coperta: SILVIU IORDACHE

ISBN 973-637-132-8
978-973-637-132-5

COPERTA IV

„Începutul Evangheliei lui Iisus Christos, Fiul lui Dumnezeu”, așa începe Evanghelia după Marcu, cea mai simplă și mai directă, dar nu și cea mai ușor de înțeles dintre Evanghelii. Ea reia povestirea despre evoluția omului și a amenirii de acolo de unde o sfârșește Vechiul Testament. Venirea lui Christos Iisus trasează o linie de demarcație între două lumi: lumea veche, orientală, pornită de la un sublim nivel spiritual în civilizația hindusă veche, ale cărei comori de înțelepciune s-au transmis posterității prin scrierile lăsate de Krishna, scrieri ce nu pot fi egale ca înălțime de nicio altă operă ulterioară, și lumea nouă, occidentală, în pragul unui nou început. Christos a venit pentru amândouă lumile, dar nu a putut fi înțeles chiar de la început. Învățătura lui este o învățătură a revelației și ea se dezvăluie treptat, odată cu evoluția omului, până în veșnicii. Christos reprezintă „punctul zero” al istoriei omenirii, așa cum balanța are un punct zero pe care se sprijină. Ce caracterizează fiecare lume în parte, cum se continuă cea veche și cea nouă sunt lucruri pe care Rudolf Steiner ni le descrie cu claritate în acest ciclu de conferințe.

Marcu a fost discipolul lui Petru, apostolul lui Christos, iar cuvintele sale, putem spune, sunt inspirate direct de unul din cei mai inițiați ucenici ai lui Christos, cel care constituie piatra de temelie a Bisericii. Rudolf Steiner prezintă în acest ciclu de conferințe aspectele care evidențiază Evanghelia după Marcu față de celelalte Evanghelii.

Știința spiritului oferă baza de la care se poate porni pentru ca popoarele întregii lumi să poată ajunge la un acord în ceea ce privește destinul lor comun. De adevărul acesta te poți convinge numai cunoscând mai îndeaproape cele spuse de antroposofie și de Rudolf Steiner. Ciclul de față este edificator în acest sens.

CUPRINS

Treptele adevărului (biolog dr. Petre Papacostea)

În legătură cu publicarea conferințelor lui Rudolf Steiner

Cuprinsul pe larg (Marie Steiner)

Cuvânt înainte al autorului

Conferința I — *Basel, 15 septembrie 1912* — Împlinirea timpurilor vechi și un nou început. HectorHHamlet. EmpedocleFaust

Conferința a II-a — *Basel, 16 septembrie 1912* — Istoria ca revelare exterioară a proceselor spirituale interioare. Caracterul profund artistic, forța și gradarea spiritual-dramatică din compozițiile Vechiului Testament și din Evangheliile

Conferința a III-a — *Basel, 17 septembrie 1912* — Substraturile spirituale ale figurii Botezătorului. Sensul botezului. Entitatea spirituală a lui Ilie. IlieIoanRafael

Conferința a IV-a — *Basel, 18 septembrie 1912* — Buddha și Socrate. Curente polar-opuse ale evoluției omenirii și legătura lor prin intermediul lui Christos Iisus

Conferința a V-a — *Basel, 19 septembrie 1912* — Revelațiile lui Krishna. Buddha, urmașul lui Krishna. Ioan Botezătorul, înaintemergătorul lui Christos

Conferința a VI-a — *Basel, 20 septembrie 1912* — Concepția orientală și occidentală despre lume, mod de a privi atemporal și istoric. Sufletul lui Ilie și Cei doisprezece apostoli. Mărturisirea lui Petru, un punct nodal în evoluția omenirii. Monologul cosmic-istoric al lui Dumnezeu înainte de revelarea Misteriilor

Conferința a VII-a — *Basel, 21 septembrie 1912* — Misteriul de pe Golgota, o inițiere. Relațiile reciproce dintre sufletul lui Christos și sufletul Celor doisprezece apostoli. Impregnarea corporalității omenești cu forța Eului. Pherekydes din Syros. Empedocle. Strigătul unor suflete ca Empedocle. Răspunsul Golgotei

Conferința a VIII-a — *Basel, 22 septembrie 1912* — Tainele adânci ale Misteriului de pe Golgota. Semnificația ocultă a expresiilor „pe munte”, „la mare”, „în casă”. Scena Schimbării la față. Moise și Ilie. Ungerea din Betania. Smochinul

Conferința a IX-a — *Basel, 23 septembrie 1912* — Caracterul profund artistic al compoziției interioare a Evangheliei după Marcu. Posibilitatea triplei înțelegeri a misiunii lui Christos Iisus în perioada Misteriului de pe Golgota: prin intermediul apostolilor; prin conducătorii vechiului popor evreu; prin romani

Conferința a X-a — *Basel, 24 septembrie 1912* — Ecce homo. Eșuarea cunoașterii exterioare a omenirii în raport cu Evenimentul christic. Cheia pentru înțelegerea Misteriului de pe Golgota. Necesitatea căutării unei înțelegeri pe căi suprasensibile. Cercetarea clarvăzătoare ca drum spre adevărata înțelegere a Misteriului de pe Golgota

Note

TREPTELE ADEVĂRULUI

Antroposofia este un curent spiritual modern, fundamentat de austriacul Rudolf Steiner (1861–1925), personalitate complexă, dotată cu capacitatea de a dezvolta în mod consecvent și interactiv atât mistică înaltă bazată pe experiențe interioare care l-au condus la cercetări aprofundate în lumea spirituală, cât și gândirea riguros științifică despre spirit, prin opoziție cu tendințele materialismului dominant în secolul al XIX-lea și prima parte a secolului al XX-lea. Materialismul urmărea eliminarea nivelului divin-spiritual din cunoaștere prin contestarea existenței acestuia în Univers, ceea ce l-a îndreptățit pe R. Steiner să afirme: „Tragedia materialismului constă în faptul că nu poate înțelege ce este materia”.

Pentru a sintetiza conținutul de idei al antroposofiei sau științei despre spirit vom porni de la un principiu de bază formulat chiar de Rudolf Steiner: „Oricărei realități materiale din Univers îi corespunde ceva spiritual și orice realitate spirituală din Univers primește la un moment dat expresie în lumea materială”. Întreaga evoluție, mai întâi biologică și apoi social-istorică, a umanității este o ilustrare vie a acestui principiu. Cunoașterea directă a resurselor spirituale ale umanității, ca și cunoașterea exterioară a materiei, se obține numai prin eforturi susținute de perfecționare a structurilor noastre sufletești și spirituale, pentru a deveni apti și demni de dezvoltarea conștientă și responsabilă a relației omului cu lumea spirituală în toată puritatea indispensabilă acestui scop. Unul din principalele scopuri ale antroposofiei constă în deschiderea căilor cunoașterii de sine, fapt necesar pentru evoluția viitoare a omenirii. Atât cunoașterea de sine cât și înțelegerea coerentă a lumii interioare și a ambianței telurice și cosmice se pot dobândi prin studiul scrierilor antroposofice, întrucât logica riguroasă a expunerilor oferă gândirii posibilitatea aprecierii valorii acestora, chiar și în lipsa accesului personal direct la lumile spirituale. Omul apare astfel ca o ființă dublă, cu problematică cosmică și problematică terestră, având sarcina realizării sintezei superioare a acestora.

În consecință, antroposofia este știința despre spirit care ne dă posibilitatea înțelegerii *rațiunii de a fi* a structurilor și evenimentelor aparținând lumii sensibile, precum și a înlănțuirii acestora în timp și spațiu. Ea nu este o fundamentare teoretică pusă la îndemâna unei „secte religioase”, cum încearcă să denigreze unele scrieri mișcarea antroposofică, ci reprezintă calea spirituală de valorificare concretă a forțelor de iubire aduse de Hristos pe Pământ, atât de necesară într-o perioadă în care dezbinarea între oameni se manifestă în toate relațiile individuale și de grup. Există, în prezent, antroposofi aparținând celor mai diferite confesiuni religioase care consideră că au găsit, în sfârșit, în antroposofia lui R. Steiner un limbaj comun capabil să creeze baza pentru o nouă deschidere spirituală către lume, prin înțelegerea corectă a momentului-cheie pentru întreaga evoluție cosmică pe care l-a reprezentat Evenimentul de pe Golgota de acum 2000 de ani.

Antroposofia nu este teorie, ci cunoaștere vie, ceea ce se reflectă în faptul că a pus toate premisele și a elaborat soluții valoroase în diferitele domenii aplicative marcate de consecințele tuturor situațiilor de criză caracteristice lumii actuale pe care Rudolf Steiner le-a prevăzut cu 8-9 decenii în urmă. Astfel, pe baza cunoașterii aprofundate a omului (antropologia antroposofică), Rudolf Steiner, colaboratorii și urmașii săi au elaborat principiile și metodele terapeutice ale medicinei antroposofice, ale agriculturii biodinamice, ale sistemului pedagogic Waldorf, ale tripartitei sociale, au dat naștere unui impuls original în arhitectură etc. Putem conchide că antroposofia este totodată o cale

de cunoaștere obiectivă, o cale de autocunoaștere și o cale de viață. Ea este prelungirea în Eul omului actual a activității lui Hristos, a Logosului care a acționat de la începutul existenței Universului.

Mișcarea antroposofică, care s-a separat din mișcarea teosofică, s-a dezvoltat independent, și numai în mod eronat sau abuziv este asociată cu alte curente și organizații actuale. Ea deschide perspective luminoase educației pentru libertate, iubirii dintre oameni și colaborării cu natura, iar spiritualitatea românească, constitutiv creștină și cu o largă deschidere spre înțelegerea integrării omului în Cosmos, este o matrice gata pregătită pentru receptarea și dezvoltarea acestor imperative ale mileniului III.

biolog dr. PETRE PAPACOSTEA

ÎN LEGĂTURĂ CU PUBLICAREA CONFERINȚELOR LUI RUDOLF STEINER

Baza științei spiritului orientată antroposofic o constituie lucrările scrise și publicate de Rudolf Steiner (1861–1925). Pe lângă aceasta, el a ținut, între 1900–1924, numeroase conferințe și cursuri, atât în fața unui public larg, cât și pentru membrii Societății teosofice, mai târziu ai Societății antroposofice. Vorbind în mod liber, el însuși a dorit inițial ca aceste conferințe să nu fie consemnate în scris, deoarece ele erau concepute drept „comunicări orale, nedestinate tiparului”. După ce însă s-au finalizat și răspândit tot mai numeroase variante incomplete și eronate după stenogramele și notițele auditorilor, s-a văzut nevoit să reglementeze problema acestora. Și a încredințat Mariei Steiner von Sivers această misiune. Ei i-a revenit sarcina de a-i desemna pe cei care au dreptul să stenografieze conferințele, de a asigura administrarea stenogramelor și revizuirea textelor pentru tipar. Din cauză că, fiind extrem de ocupat, Rudolf Steiner nu a putut corecta el însuși textele, decât în cazuri foarte rare, în privința tuturor conferințelor publicate trebuie să se țină seama de această rezervă a sa: „Va trebui să se aibă în vedere faptul că în stenogramele nerevizuite de mine se găsesc greșeli”.

În legătură cu raportul dintre conferințele pentru membri, care, la început, erau accesibile numai sub formă de manuscrise tipărite pentru uz intern, și cărțile sale, destinate publicului larg, Rudolf Steiner își exprimă punctul de vedere în lucrarea autobiografică ***Mein Lebensgang*** (***Viața mea***), capitolul 35. Cele spuse acolo sunt valabile, în egală măsură, în ceea ce privește cursurile ținute, care se adresau unui cerc restrâns de participanți, familiarizat cu bazele științei spiritului.

După moartea Mariei Steiner (1867–1948) s-a trecut, conform indicațiilor sale, la tipărirea unei ediții a operelor complete ale lui Rudolf Steiner (***Rudolf Steiner – Gesamtausgabe***, GA). Volumul de față constituie o parte a acestei ediții.

Rudolf Steiner
EVANGHELIA DUPĂ MARCU
GA 139

CUPRINSUL PE LARG

de Marie Steiner, pentru prima ediție a cărții, 1930

CONFERINȚA I, Basel, 15 septembrie 1912

Întrebările pe care trebuie să și le pună omul actual nu pot primi un răspuns decât din lumile suprasensibile, prin cercetări spirituale. Împlinirea timpurilor vechi și începutul timpurilor noi. Impulsul Evangheliilor venit din sfera Ierarhiilor.

CONFERINȚA a II-a, Basel, 16 septembrie 1912

Metamorfizarea sufletelor prin deplina conștientizare a Eului omenesc; individualizarea sufletelor a intervenit prin Misteriul de pe Golgota. Istoria ca revelare a proceselor spirituale interioare. Prolungirea zoroastrismului persan în elementul iudaic. Fenomenul profetismului iudaic; razele inițierilor diferitelor popoare sunt adunate ca într-un focar și născute din nou din sângele poporului Vechiului Testament. Prin primirea elementului inițiativ se dezvoltă ideea de nemurire, care, în forma cea mai sublimă a ei, apare la frații Macabei. Elementul spiritual este perceput ca element interior. Intensificarea forței dramatice interioare până la apariția trimisului lui Dumnezeu, Botezătorul. O nouă dezvoltare a compoziției artistice. Relația sufletelor cu lumea suprasensibilă trebuie să se stabilească acum individual, nu prin caracterul de suflet-grup; Christos Iisus sădește în elementul uman cel mai valoros un germene de suprasensibil. Acest element este reprezentat de Cei doisprezece, care au reușit cel mai mult să-și perfecționeze, după metodele vechi, sufletele. Acum acestea sunt așezate solid pe ele însele. Forța națională se individualizează. Mersul progresiv al proceselor istorice are loc datorită individualităților. În Iuda, de exemplu, este prefigurat drumul pe care l-a luat creștinismul prin intermediul elementului roman.

CONFERINȚA a III-a, Basel, 17 septembrie 1912

Fundaturile spiritual-științifice ale figurii Botezătorului. Sensul Botezului. Forța spiritului lui Ilie. Esența lui Christos Iisus. Starea de a fi părăsit de Eu și aceea de a fi umplut de Eu.

CONFERINȚA a IV-a, Basel, 18 septembrie 1912

Buddha și Socrate ca figuri polare ale curentelor de evoluție umană. Sinteza acestora în Christos Iisus. Legătura se realizează prin faptul că anteriorul trebuie să fie mereu preluat de către ceea ce urmează.

CONFERINȚA a V-a, Basel, 19 septembrie 1912

Revelația lui Krishna: înțelepciunea privitoare la lumea spirituală aflată în spatele lumii senzoriale, lumea cauzalității. Cercetarea cauzelor. Eul suprasensibil revărsat deasupra entității tuturor lucrurilor. Krishna ca sfârșit de drum al vechii concepții clarvăzătoare despre lume. Buddha, un urmaș al lui Krishna. Ioan Botezătorul, un precursor al lui Christos Iisus.

CONFERINȚA a VI-a, Basel, 20 septembrie 1912

În învățătura lui Krishna este conținut deja tot ceea ce ia în calcul repetarea aceluiași lucru în mod identic, nu și timpul și succesiunea timpului ca factori reali. Aceasta este înțelepciunea orientală: repetarea atemporală. A cuprinde sensul devenirii ciclice în cifra 3 este ceea ce a caracterizat în special înțelepciunea ce a premers creștinismului. Abia în Vechiul Testament vedem instaurându-se în mod real o linie continuă a timpului. Progresia intervine ca un element deosebit. Prin aceasta se încredințează Occidentului misiunea abordării istorice. Cunoașterii occidentale i-a revenit sarcina de a dezvolta sensul istoric; în loc de spirala abstractă cu repetări identice, încercarea de a vedea linia devenirii ca un întreg și de a recunoaște focarul întregii devenirii, de a căuta centrul ei unic de greutate. Concepția istorică a trebuit să apară întâi într-un sens mai înalt, demnă de om. Evoluția vechiului popor evreu este asemănătoare evoluției unui om. Din poporul îmbătrânit ne iese în întâmpinare conștiința veșniciei individualului. În timp ce corpul poporului moare, sufletul poporului ─ sufletul lui Ilie ─ trece în Botezător și, după decapitarea acestuia, trece în Cei doisprezece. De aici încolo Christos Iisus vrea să îi educe în direcția unei noi clarvederi. Viziunile apostolilor. Mărturisirea de credință a lui Petru, punct nodal în evoluția omenirii. Monologul istoric al lui Dumnezeu despre revelarea Misteriilor.

CONFERINȚA a VII-a, Basel, 21 septembrie 1912

Tonul fundamental al diverselor Evanghelii. Raportul reciproc dintre sufletul lui Christos și sufletul Celor doisprezece: o reflectare a armoniei cosmice, compusă din douăsprezece părți; ceea ce se petrece în sufletul apostolilor este câte o doisprezecime din spiritul universal al lui Christos. Petru este înălțat pentru o clipă la viețuirea Eului superior, după care recade. Dificultățile pe care le întâmpină apostolii în înțelegerea Fiului omului, care trebuie să sufere, să moară și apoi să învie. Înaintea Misteriului de pe Golgota sferele cerești nu puteau să se înalte până la nivelul Eului propriu-zis. În epoca precreștină forța Eului ar fi fost prea puternică pentru corporalitatea omenească; acolo unde aceasta se pătrunde într-o cântă de ea, trupul este sfărâmat, omul este vulnerabil (Ahile, Oedip, Siegfried). Dacă ar coborî întreaga forță Supra-Eu într-un corp, acel corp l-am vedea sfărâmat, umplut de răni. De aceea corporalitatea lui Christos Iisus trebuia să apară pe crucea înălțată în planul fizic cu cinci răni. Realitatea acestui eveniment istoric poate nu numai să fie contemplată prin clarvedere, ci și adusă mai aproape prin intermediul rațiunii, astfel încât ea se transformă în imaginațiune, ca în cazul pictorilor creștini. Este posibilă o înțelegere pe cale rațională. Apostolii trebuiau conduși într-acolo, iar cei mai dotați aduși mai aproape de o nouă înțelegere a evoluției omenirii. ─ Consecințe ale Misteriului de pe Golgota în lumea vestică. În Grecia prinde treptat contur, pe lângă ecourile vechii clarvederi, forța de judecată logică. Se trece de la o lume de ființe vii la o lume de noțiuni. Pherekides din Syros și Empedocle. Strigătul sufletului lui Empedocle. Răspunsul Golgotei.

CONFERINȚA a VIII-a, Basel, 22 septembrie 1912

Semnificația ocultă a expresiilor „pe munte”, „pe mare”, „în casă”. Scena Schimbării la față. Christos în ipostazele sale istorică și cosmică. Convorbirea celor De două ori trei: sus puterile cosmice, jos Cei trei care trebuiau inițiați în tainele cosmice. În curentul mozaic avem formele

de tranziție, de la cele primordiale ale civilizației la ceea ce trebuia dat omenirii prin Christos Iisus: prin Moise au coborât în poporul evreu, ca o pregătire pentru ceea ce urma să se întâmple prin Christos Iisus, misterele inițiatice ale întregii lumi înconjurătoare. Curentul lui Ilie trimite spre ceea ce a fost predestinat poporului vechi evreu: să-i confere Eului ceva ce omul poate primi de la înțelepciunea naturală a omului, prin organizarea sangvină, prin ereditate: intelectualitatea, forța de judecată; prin aceasta se dă baza fizică pentru Eu. Prin aceste două curente, întreaga revelație divină care trăiește în poporul evreu se unește cu ceea ce are loc prin Misteriul de pe Golgota: înaintea celor trei apostoli ce trebuie inițiați se derulează într-o cunoaștere imaginativă modul în care confluează forțele spirituale. ■ Ungerea lui Iisus în Betania; se accentuează deosebit de puternic că trebuie făcut ceva și pentru ceea ce are importanță dincolo de existența senzorială: valoarea suprasenzorialului pentru Eu. ■ Smochinul (arborele Bodhi), în care să nu mai crească fructe: prin această alegorie se spune că timpul vechii cunoașteri a trecut; arborele nou crește din lemnul mort al crucii și din el radiază noua cunoaștere.

CONFERINȚA a IX-a, Basel, 23 septembrie 1912

O răsturnare în raportul oamenilor față de Evangheliile intervine atunci când ei ajung să cunoască elementul profund artistic din ele. Prin aprofundarea elementului artristico-compozițional se pot vedea în lumina justă substraturile oculte. Arta greacă, prin coeziunea interioară a formei, reprezintă un fel de *punct final* în cultura omenirii. Arta evangelică, prin strânsa împletire a firelor artistice, care sunt totodată și fire oculte, și prin nuanța reprezentării, vine cu un nou *inceput*. A se vedea, de exemplu, compoziția interioară relativ la întrebarea: În ce mod era posibilă atunci înțelegerea față de Misteriul de pe Golgota? Era posibilă o triplă înțelegere: aceea a discipolilor aleși pentru spiritul cosmic al lui Christos; aceea a evreilor pentru cel ce împlinește misiunea vechiului popor evreu, pentru fiul lui David, pentru punctul culminant al evoluției lor; aceea a romanilor pentru importanța evreilor ca o parte componentă a lumii, pentru răspândirea culturii iudaice. ■ Apostolilor le lipsește deocamdată forța de a menține prezentă legătura dintre ei și Christos până la Misteriul de pe Golgota. Ei nu își pot menține verticalitatea: Christos este destinat să împlinească fapta în singurătate sufletească. Poporului, ca întreg, îi lipsește forța credinței, pe care o arată orbul atunci când îl strigă pe fiul lui David. Lipsește a treia înțelegere. Aura de dimensiuni cosmice a lui Christos, care nu se limita la persoana lui Iisus din Nazaret, ci radia și prin sufletele celor cu care El era unit, se retrage spre sfârșitul vieții de la omul Iisus, intră în viața pământească ca un impuls cosmic tânăr, doar mai adumbrește de sus făptura Fiului omului. Și când este aproape să iasă (tânărul îmbrăcat în alb), rămâne numai o legătură foarte slabă până în momentul în care se săvârșește Misteriul de pe Golgota. După ce cele trei zile au trecut, el revine ca un impuls tânăr, care acum acționează ca principiu cosmic al Pământului, iar după săvârșirea Misteriului de pe Golgota este prezent în fiecare faptă a apostolilor. Prin nuanțele mai fine prezente în elementul compozițional-artistic al descrierii suntem îndreptați spre viitor. ■ Fiecare epocă trebuie să aducă mai multă înțelegere. ■ Sarcina mișcării antroposofice este de a dezvolta ceva din această înțelegere.

CONFERINȚA a X-a, Basel, 24 septembrie 1912

Calea omului spre înțelegerea Misteriului de pe Golgota. Materialiștii nu o pot găsi, căci documentele sunt insuficiente. Retrăirea prin simțire și sentiment poate conduce la viziunea clarvăzătoare. După învierea lui Christos, discipolilor acestuia li s-au deschis ochii clarvederii; în suflet le-a străfulgerat amintirea evenimentelor la care nu au participat în mod direct. Marcu, discipolul lui Petru, primește de asemenea încredințarea că cel mai mare impuls trăiește în suprasensibil, încă pe când trăia în Alexandria, de la ceea ce supraviețuise mai bun din gnosa păgână. ■ Ființa suprasensibilă a omului, spiritul omenirii, stă ca prototip în fața semenilor săi în timpul săvârșirii Misteriului de pe Golgota și este ucisă fiindcă omul pământesc nu s-a recunoscut pe sine; abia prin această lecție cosmică omul primește impulsul de a-și cuceri treptat, în timpul evoluției pământești, entitatea sa. Cunoașterea deplină prin simțire a acestui fapt, ce se poate aprinde în noi printr-o retrăire a acestei imagini arhetipale, ne poate determina să urmăm cu adevărat calea ce se deschide în lumea terestră spre cosmic. Prin ceea ce a fost Christos s-a aprins Cuvântul original, care ne-a fost împărtășit și care poate fi din nou recunoscut ca esența existenței pământești.

Rudolf Steiner
EVANGHELIA DUPĂ MARCU
GA 139

CUVÂNT ÎNAINTE AL AUTORULUI

Cititorii acestui ciclu de conferințe care nu au participat la cele petrecute pe vremea când autoritatea Anniei Besant domina Societatea teosofică vor fi poate mirați de tonul polemic existent în unele locuri, în special împotriva concepției acesteia despre Christos. Pentru a înțelege acest ton, trebuie să îți dai seama că strania atitudine a Anniei Besant în ceea ce privește această problemă impunea atunci multor persoane și că eu trebuia să-mi apăr propria concepție despre Christos, care de altfel nu s-a schimbat niciodată. Acum, când aceste lupte sunt demult trecute, există unii care cred că pasajele polemice ar putea fi eliminate din text. Editorii au preferat ca acele conferințe să fie păstrate așa cum au fost ele ținute la timpul lor, cel puțin din considerente istorice; căci ele reamintesc astfel că această concepție despre Christos prezentată aici a trebuit să se apere împotriva multor superstiții, șocante pentru occidentali. Pentru conferențiar nu se punea problema unei dispute sterile pe teme dogmatice, așa cum se face în unele societăți filosofice sau secte, ci de a răspunde în fața conștiinței sale științifice împotriva unei credințe confuze izvorâtă din anumite interese personale, care prin absurditatea ei se condamnă de la sine în fața unor oameni care judecă, dar care în cadrul Societății teosofice de atunci era prezentată ca ceva echivalent cu cele susținute de mine. În lumea reală, chiar și ceva ce sfidează orice rațiune poate juca un anumit rol.

Faptul că din 1902 eu a trebuit să-mi mențin poziția cu privire la creștinism, pe care mai înainte niciun membru de vază al Societății teosofice nu o combătuse, a avut între alte rezultate pe acela de a exclude din Societate, care rămânea sub autoritatea Anniei Besant, pe toți cei care refuzau să accepte erorile sale în legătură cu Christos. Societatea teosofică s-a comportat ca și cum trebuia să condamne o erezie, într-o problemă pe care nu trebuia totuși să o considere ca o dogmă, căci era vorba de a expune niște fapte. Dar întotdeauna studiile cele mai obiective se lovesc de fanatismul născut din interese personale. Toate acestea au avut drept consecință că membrii desprinși din Societatea teosofică s-au constituit într-o Societate antroposofică care nu a încetat să crească. Dacă luăm în considerare toate calomniile stupide răspândite în lume împotriva Societății antroposofice și a mea personal, în speță de către idolul teosofilor Annie Besant, dar și de mulți alți indivizi care s-au lăsat cuprinși de această idolatrie, și dacă ținem seama de toate faptele de „iubire nobilă față de oameni” petrecute de atunci în sânul acestei Societăți, despărțirea Societății antroposofice de Societatea teosofică nu poate fi deloc privită ca ceva rău: Chiar și cititorul care a participat atunci la această despărțire va lua ecoul luptelor ce se fac simțite ici și colo în decursul considerațiilor ca pe un document referitor la ceva ce trebuie înțeles în contextul de atunci și ca o mărturie a numeroaselor dificultăți pe care le întâmpini când trebuie apărută o idee cu argumente pur obiective. Cine nu este interesat nici de așa ceva va trebui să aibă totuși destulă îngăduință pentru a suporta ceva ce crede că nu-l privește, dar care pentru auditorii de atunci a prezentat o importanță deloc de neglijată.

Rudolf Steiner

Berlin, 1918

Rudolf Steiner

EVANGHELIA DUPĂ MARCU

GA 139

CONFERINȚA I

Basel, 15 septembrie 1912

Evanghelia după Marcu, se știe, începe prin cuvintele: „Acesta este începutul Evangheliei lui Iisus Hristos.”*

* În Biblia, ed. 1982, București: „Începutul Evangheliei lui Iisus Christos, Fiul lui Dumnezeu” (n.t.).

Pentru oamenii de azi care caută să înțeleagă această Evanghelie aceste prime cuvinte conțin deja trei enigme: „Acesta este începutul...” Al cui început? Cum poate fi înțeles acest început? Apoi, a doua enigmă: „... începutul Evangheliei...”. Care este semnificația cuvântului „Evanghelie” din punct de vedere antroposofic? În sfârșit, a treia enigmă, despre care am vorbit foarte des, este însăși persoana lui Christos Iisus.

Cel care este însuflețit de o dorință profundă de adevăr, de cunoaștere de sine, trebuie înainte de toate să-și dea seama că omenirea este angajată într-o evoluție, că ea avansează și că, prin urmare, concepția pe care oamenii și-o fac despre un lucru, modul în care ei îl înțeleg nu este ceva imuabil, stabilit odată pentru totdeauna; forma sub care se oferă o revelație oamenilor evoluează și ea și lucrurile cele mai profunde impun în mod necesar celor care iau în serios cuvintele „evoluție” și „progres” să le examineze și să le înțeleagă mereu mai bine și mereu mai profund odată cu trecerea timpului. Pentru un document cum este Evanghelia după Marcu, un anumit punct de răscruce în ceea ce privește înțelegerea a intervenit de fapt și asta o vom arăta în legătură cu cele trei enigme despre care vorbeam mai înainte chiar în epoca noastră. Ceea ce a condus la înțelegerea adevărată a acestei Evanghelii înțelegere care ne arată ce înseamnă că „Evanghelia începe” s-a pregătit încet și treptat, însă clar. De ce se întâmplă asta?

Dacă ne îndreptăm privirea spre ceea ce umplea sufletele cu doar puțin timp în urmă, deja vedem în ce fel a putut și a trebuit să se schimbe modul de înțelegere referitor la o asemenea chestiune. Dacă mergem dincolo de secolul al XIX-lea, ne apropiem tot mai mult de o perioadă în care oamenii, care în viața spirituală aveau în general de-a face cu Evangheliile, puteau porni de la o cu totul altă bază de înțelegere decât cei din ziua de azi. Ce-și putea spune, de exemplu, un om din secolul al XVIII-lea neapărtinând spiritelor foarte rare în cursul ultimelor secole care fuseseră inițiate sau care primiseră o revelație ocultă? Ce-și putea spune un om care își trăia viața ca toți ceilalți și care nu primise nimic altceva decât ceea ce-i oferea viața exterioară, exoterică? Spiritele din acest timp, chiar și cele mai cultivate, nu-și puteau extinde privirea decât asupra a trei milenii: primul mileniu de dinaintea erei creștine, estompându-se oarecum într-o obscuritate nebuloasă, și alte două, care nu erau încă cu totul încheiate, de la întemeierea creștinismului. Întorcându-ne în urmă până la acest prim mileniu precreștin, vedem, ca un fel de preistorie mitică întunecată, epoca Persiei antice. Aceasta, împreună cu puținul care se știa despre vechiul Egipt, constituia atunci preliminariile istoriei propriu-zise, care începe abia cu Grecia.

Civilizația greacă forma la acea epocă punctul de plecare, baza întregii culturi și la ea se întorceau toți cei care voiau să pătrundă mai adânc în viața umană. În cadrul civilizației grecești, datorită lui Homer, a tragicienilor greci și în special a scriitorilor greci, a apărut tot ceea ce se știe despre epoca cea mai veche a acestui popor și a muncii sale în slujba umanității. Urmărind cursul istoriei vedem survenind declinul Greciei, sufocată de Roma. Dar acest declin nu era decât aparent, căci dacă Roma a învins Grecia din punct de vedere politic, în realitate ea s-a impregnat de civilizația, de cultura și spiritualitatea grecilor. Astfel încât s-ar putea spune: politic, romanii i-au învins pe greci; spiritual însă grecii sunt cei care i-au învins pe romani. Și în timpul acestei lente cuceriri spirituale a Romei de către greci în care prin sute și sute de canale Atena a revărsat tot ceea ce ea realizase spre Roma, iar Roma spre toate celelalte civilizații ale lumii creștinismul se infiltra în cultura greco-romană, o penetra din ce în ce mai profund și suferea o modificare esențială prin aportul pe care popoarele germanice l-au adus la progresul acestei culturi greco-romane. Pentru oamenii secolului al XVIII-lea, mileniul al doilea de istorie și primul mileniu al erei creștine a apărut ca lenta fuziune a elenismului cu spiritul roman și cu creștinismul.

Apoi a venit mileniul al treilea de civilizație al omenirii și al doilea mileniu creștin; în aparență totul decurge la fel, dar în realitate, studiind lucrurile mai îndeaproape, ne dăm seama că ele decurg cu totul diferit. Nu avem decât să luăm aminte la două personalități, cea a unui pictor și cea a unui poet, care, deși la numai câteva secole după primul mileniu creștin, ne arată că începând cu cel de al doilea mileniu se profilează o eră cu totul nouă pentru civilizația occidentală, ale cărei efecte se vor face simțite multă vreme. Cele două personalități sunt Giotto [1] și Dante [2] un pictor, celălalt poet. Ei au format un fel de punct de pornire pentru tot ce a urmat și tot ceea ce ei au produs a fost izvorul civilizației occidentale. Așa au fost cele trei milenii pe care omul secolului al XVIII-lea le putea cunoaște.

A urmat apoi secolul al XIX-lea. Numai cel a cărui privire pătrunde profund în spiritul culturii noastre poate întrevădea tot ceea ce s-a întâmplat, ceea ce a trebuit să se transforme în acest secol. Sufletele, inimile poartă în ele amprenta acestor lucruri; dar pentru înțelegerea lor sunt puține elemente. În secolul al XVIII-lea, perspectiva oamenilor nu mergea în urmă decât până în Grecia; tot ceea ce a precedat-o era vag și imprecis. În secolul al XIX-lea s-a produs un fapt pe care foarte puțini îl înțeleg și-l apreciază la justa lui valoare: Orientul a pătruns în civilizația occidentală și a influențat-o puternic. Acesta este faptul pe care noi trebuie să-l studiem mai îndeaproape, dacă vrem să înțelegem transformarea care s-a produs în cultură în secolul al XIX-lea. La drept vorbind, această influență a Orientului a aruncat și va arunca asupra civilizației moderne lumini și umbre, care îi va obliga pe oameni să își facă despre lucruri o părere cu totul diferită decât cea de până acum.

Anumite spirite mari au influențat în mod deosebit gândirea occidentală; ceea ce aceste spirite au adus omenirii se regăsește în tot ceea ce poartă în sufletul său un om la începutul secolului al XIX-lea care participă la viața spiritului. Printre aceste spirite mari care au influențat gândirea occidentală pot fi citați regele David [3], Homer [4], Dante, Shakespeare [5] și cel care tocmai acum intră în viață: Goethe. Pentru istoricii viitorului va fi evident că viața spirituală a oamenilor din această epocă este profund determinată de aceste cinci individualități. Până la cele mai fine acorduri au răsunat în suflete, mai mult decât am crede, ceea ce am putea numi sentimentele, adevărurile cântate în Psalmi,

viziunile lui Homer, cele ale lui Dante, tot ceea ce ne-a relevat Shakespeare și care, chiar dacă nu a existat ca atare la Shakespeare însuși, însuflețește omul modern. La toate acestea se adaugă lupta sufletului pentru cucerirea adevărului care ne este zugrăvită în Faust, luptă pe care o dă fiecare dintre noi, astfel încât se poate spune: Orice suflet care se străduiește să atingă adevărul are în el ceva din Faust.

În sfârșit, privirea omenirii s-a deschis în această epocă spre o nouă perspectivă, dincolo de cele trei milenii ce includ cele cinci individualități pe care le-am citat. La viața spirituală a Europei s-a adăugat, pe niște căi care rămân de nepătruns pentru istoria materialistă, un Orient interior. Nu numai că s-a luat cunoștință de Vede, de Bhagavad Gita, care au colorat cu o nuanță nouă concepția despre lume, nuanță care diferă cu totul de cea care se găsește în Psalmi, sau la Homer, sau la Dante. Dar, în plus, pe căi ascunse, a apărut un element nou care a devenit din ce în ce mai vizibil în cursul secolului al XIX-lea. Pentru a ne da seama de aceasta este suficient să cităm un nume, un nume care a făcut multă vâlvă spre mijlocul secolului al XIX-lea: Schopenhauer [6]. Ceea ce frapază la Schopenhauer, când nu ne limităm la latura teoretică a sistemului său, ci studiem sentimentele, întru câtva latura afectivă ce străbate gândirea sa, este înrudirea profundă a acestui om al secolului al XIX-lea cu gândurile, cu spiritul orientalo-arian. Din fiecare din frazele sale, din modul de a-și exprima sentimentele, s-ar putea spune, se degajă, palpită și trăiește un element oriental în Occident; acesta se regăsește la Eduard von Hartmann [7] în a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

Tocmai spuneam că acest element oriental a pătruns în cultura Occidentului pe căi secrete, ascunse. Se înțelege mai bine ce vor să însemne acestea când ne dăm seama că în cursul secolului al XIX-lea în modul de a gândi și simți al omului s-a produs o schimbare totală, un fel de metamorfoză; aceasta nu numai într-un punct oarecare de pe Pământ, ci în viața spirituală a lumii întregi. Pentru a înțelege ce s-a întâmplat atunci este suficient să ne dăm osteneala să comparăm ceea ce s-a scris în secolul al XIX-lea despre religie, filosofie, sau despre un domeniu oarecare al vieții spirituale cu operele de la începutul secolului al XVIII-lea. Vom vedea atunci că s-a petrecut o schimbare, o metamorfoză fundamentală, că interesul pentru marile probleme ale umanității a slăbit, acesta îndreptându-se spre noile probleme, spre noile moduri de a simți. Vom vedea că religia și tot ce se leagă de ea nu-i va mai putea satisface pe oameni sub forma în care le-a fost prezentată până atunci. Peste tot se cerea altceva, cunoștințe mai profunde, adevăruri mai tainic ascunse în subteranele religiei. Și aceasta nu numai în Europa. Tocmai asta este ceea ce caracterizează această cotitură a secolului al XIX-lea: în toată lumea civilizată, oamenii se simt impulsionați interior să gândească altfel decât înainte. Dacă vrem să ne facem o idee precisă despre ceea ce s-a întâmplat la acel moment, trebuie văzut că atunci s-a produs un fel de apropiere generală între popoare, între diferitele culturi, între diferitele confesiuni. Așa încât, în mod foarte curios, în secolul al XIX-lea membrii celor mai diverse confesiuni religioase au început să se înțeleagă, să se apropie. Să ne fie permis să cităm un exemplu caracteristic al acestui fenomen.

În anii '30 ai secolului al XIX-lea a apărut în Anglia un om, un brahman, Ram Mohan Roy [8], partizan a ceea ce el considera a fi adevărata Vedanta. Ram Mohan Roy, care a murit la Londra în 1833, a exercitat o mare influență și chiar a produs o impresie puternică asupra majorității contemporanilor săi care se interesau de aceste chestiuni. Ceea ce este straniu la el este că, pe de o parte, este un reformator neînțeles al hinduismului, iar pe de altă parte tot ce spunea era înțeles totuși de spiritele foarte cultivate ale Europei timpului său. Nu expunea idei pe care le-ar fi putut înțelege doar cei care erau versați în orientalism; el se adresa rațiunii și bunului-simț comun.

Ce apăra Ram Mohan Roy? El spunea cam acest lucru: Eu trăiesc în sânul hinduismului, care adoră mulți zei. Când îi întrebi pe compatrioții mei de ce adoră cutare sau cutare zeu, ei îți răspund: Fiindcă acesta este un obicei vechi, pentru că noi nu cunoaștem altceva. Noi facem ceea ce făceau moșii și strămoșii noștri... etc. Și, pentru aceasta, spunea Ram Mohan Roy, religia țării mele este înghițită astăzi de o idolatrie reprobabilă, care nu face cinste acelei măreții pe care a cunoscut-o odinioară. Altădată exista o religie, în parte cu multe contradicții, conținută deja în Vede, care a fost tradusă, să zicem așa, pentru gândirea omenească în forma cea mai pură în Vedanta, de către Viasa. În aceasta, spunea el, mă recunosc. Pentru a o răspândi, nu numai că a tradus în limba compatrioților săi scrieri din idiomurile cele mai variate și cele mai de neînțeles, dar chiar a extras fragmente din ceea ce el considera a fi adevărata învățătură și le-a răspândit în jurul lui. Care era intenția lui Ram Mohan Roy? El credea a fi recunoscut în spatele multitudinii de zei, în spatele cultului idolatru practicat de indieni existența unui Dumnezeu unic, a unei ființe spirituale care trăiește în toate lucrurile, pe care oamenii, orbiți de idoli lor, nu o mai văd, dar care ar trebui să pătrundă din nou în sufletul omenesc. Și când vorbea acest brahman hindus despre ceea ce el considera a fi adevărata învățătură Vedanta, adevărata religie indiană, auditorilor săi nu li se părea necunoscut ceea ce auzeau; cei care-l ascultau aveau impresia că acesta predică mai curând o credință bazată pe rațiune, la care oricine ar putea avea acces dacă prin rațiunea proprie s-ar îndrepta spre Dumnezeul unic.

Ram Mohan Roy a avut și urmași, între alții pe Rabindranath Tagore [9]. Unul din acești succesori [10] a ținut în 1870, lucru foarte curios, o conferință despre Christos și creștinism. Este extraordinar de interesant să auzi un hindus vorbind despre Christos și creștinism. Adevăratul mister al creștinismului îi era total necunoscut oratorului, el nu-l atingea nici pe departe. Prin întreaga turnură pe care o lua conferința sa se vedea că nu putea sesiza semnificația acelui eveniment fundamental, anume că creștinismul nu este o învățătură personală a unui maestru, ci că el își are izvorul în Misteriul de pe Golgota, într-un fapt universal, în Moarte și Înviere. În schimb, el remarcă foarte bine că Christos Iisus este o personalitate unică în istoria lumii, o personalitate de-o importanță capitală pentru orice inimă omenească, o personalitate care trebuie să fie un ideal pentru toți oamenii de pe Pământ. Era ciudat să-l auzi pe acest hindus vorbind astfel despre Christos, să-l auzi spunând: Când studiezi creștinismul îndeaproape ești obligat să constăți că el este destinat a se dezvolta în continuare, a se perfecționa chiar și în Occident. Căci creștinismul pe care europenii îl aduc în țara mea nu îmi pare a fi adevăratul creștinism.

Acest exemplu ne arată că, la acea epocă, nu numai în Europa spiritele începeau să vrea să înțeleagă religiile în ceea ce aveau ele mai secret, ci chiar și în îndepărtata Indie – și în încă multe alte locuri de pe Pământ – sufletele se trezeau și începeau să ia în considerare dintr-un punct de vedere cu totul nou hrana spirituală care le fusese oferită secole și milenii la rând. Numai încetul cu încetul se va percepe cu toată puterea de înțelegere metamorfoza care s-a efectuat în suflete în secolul al XIX-lea. Și abia mai târziu istoricii vor recunoaște că acest fenomen, care în aparență nu interesa decât un mic număr de indivizi, și-a extins acțiunea în toate inimile, în toate sufletele, prin mii de ramificații și că el trebuia în mod necesar să aducă în ființa tuturor celor care participă la viața spirituală o transformare profundă a concepțiilor, a modului de a considera toate problemele. La ora actuală, în lume s-a trezit un interes într-adevăr enorm pentru adâncirea problemelor religioase.

Or, scopul mișcării noastre spirituale este de a da un răspuns acestor întrebări. Așa cum se prezintă lucrurile acum, nici învățăturile tradiționale, nici știința modernă, nicio altă concepție despre lume bazată pe această știință nu pot răspunde la acestea; numai știința spiritului, cunoașterea lumilor spirituale, este capabilă să o facă. Cu alte cuvinte, omenirea, în virtutea evoluției sale, a ajuns astăzi să-și pună întrebări cărora numai cunoașterea lumilor suprasensibile le poate răspunde. Încet, încet, puțin câte puțin, din sânul vieții spirituale occidentale ies idei care rezonază la cele mai frumoase învățături ale Orientului. Noi am insistat mereu asupra faptului că ideea reîncarnării, de exemplu, decurge în mod cu totul natural chiar din gândirea occidentală și că nu este deloc necesar să mergi și s-o împrumuți din budism, așa cum nu este necesar să preiei din vechile documente teorema lui Pitagora. Ideea reîncarnării a apărut de la sine în sufletul omului modern și a aruncat astfel o punte de legătură între epoca noastră și acele timpuri antice aflate dincolo de cele trei milenii despre care vorbeam mai sus; căci în acest răstimp de trei mii de ani, timpuri care ajung până la Buddha, ideea reîncarnării nu a fost nicăieri punctul central al gândirii omenesci. Orizontul oamenilor s-a extins dincolo de cele trei milenii de istorie, ceea ce a făcut să apară peste tot

întrebări noi, întrebări cărora numai o știință a spiritului le poate răspunde.

Să ne punem chiar de la început întrebarea care rezultă din primele rânduri ale Evangheliei după Marcu, și anume de ce a trebuit să fie menționat acolo: „Începutul Evangheliei lui Iisus Christos”. Să ne amintim că imediat după aceste cuvinte introductive urmează nu numai ceva caracteristic pentru un vechi profet, ci și vestirea lui Christos. Această vestire de către Ioan Botezătorul a fost astfel caracterizată, încât o putem formula prin cuvintele: „Vremurile s-au împlinit. Împărăția lui Dumnezeu coboară pe Pământ”. Ce înseamnă toate acestea?

Să încercăm, ajutați de lumina pe care ne-o furnizează cercetarea spirituală, să facem să retrăiască puțin în noi vremurile care conțin în sânul lor această „împlinire” ; să vedem ce vrea să spună „Timpurile vechi s-au împlinit, timpurile noi încep”. Cel mai ușor ar fi să considerăm un fapt sau o ființă a acestor „timpuri vechi”, apoi o alta aparținând „timpurilor noi”, cele două fiind situate istoricește în așa fel, încât Evenimentul de pe Golgota vine plasat exact între ele. Să ne străduim să înțelegem în ce constă diferența dintre cele două epoci, să recunoaștem de ce timpurile vechi s-au împlinit și în ce constă această eră nouă care începe; să încercăm mai ales să nu cădem în abstracțiuni și să rămânem în domeniul concretului, al realului.

Aș dori să vă atrag atenția asupra unei figuri a acestui prim mileniu de istorie de care aminteam mai sus. În vremurile cele mai îndepărtate ale acestui prim mileniu, o personalitate le-a dominat pe toate celelalte: cea a lui Homer, marele poet și cântăreț grec. Omenirea de astăzi nu mai știe nimic despre el, în afară de numele său, de care se leagă două opere mari: *Iliada* și *Odiseea*. În secolul al XIX-lea chiar și acest nume este apigric contestat. În ochii noștri, personalitatea lui Homer apare ca un fenomen pe care îl admirăm cu cât îl cunoaștem mai bine. Putem spune că eroii pe care i-a creat Homer în *Iliada* și *Odiseea* sunt mai vii decât personajele politice ale Greciei. Spiritele cele mai diferite care l-au studiat pe Homer au ajuns la concluzia că, dacă îl judeci după precizia descrierilor sale, ar trebui să presupui că el a fost medic; alții cred că el a fost artist, sculptor; alții mai sunt de părere că era un meșteșugar. Napoleon se minuna de știința tacticii și strategiei de care fac dovadă descrierile sale. Adesea era considerat un cerșetor care rătăcea prin țară. Extrema diversitate a acestor ipoteze, dacă nu conduce la niciun rezultat sigur, are cel puțin meritul de a ne face să întrevădem personalitatea cu totul aparte a lui Homer.

Să luăm ca exemplu unul din eroii din *Iliada*: Hector. Cu câtă plasticitate, cât de armonios și de încheșat se înalță el în fața noastră! Vedeți sentimentele pe care el le încearcă cu privire la orașul său natal, Troia, cum se comportă el cu soția sa, Andromaca, cu Ahile, atitudinea față de armată și față de generali; încercați să evocați în mod interior acest om, cu toate slăbiciunile soțului care își iubea patria în sensul antic al cuvântului, care se putea lăsa amăgit, înșelat ! reamintiți-vă relația cu Achile ! cum numai spiritele mari se lasă înșelate. Un om de o mare și complexă umanitate, așa este Hector pe care ni-l zugrăvește Homer. Înalta sa personalitate apare din cețurile Antichității ! căci, bineînțeles, Homer ne descrie evenimente care s-au desfășurat înaintea timpului său și pentru acestea ele par cu atât mai neclare !, profilându-se cu o aură mitică pentru omul modern, ca de altfel toți eroii lui Homer. Vă rog deci să vă aplecați privirea asupra acestei personalități a lui Hector. Pot exista sceptici, filologi de toate felurile, care se îndoiesc că Hector ar fi existat vreodată, care se îndoiesc de asemenea că ar fi fost vreodată un Homer; dar cei care cântăresc pro și contra tot ce poate fi examinat în lucrurile omenești vor ajunge la concluzia că Homer nu a descris decât fapte reale și că Hector a trăit într-adevăr în Troia, ca și Ahile și alte personaje. Ei ne mai apar ca niște ființe umane reale, poate greu de înțeles dar pe care poetul le evocă înaintea noastră cu toate particularitățile lor. Acest chip al lui Hector, învins de Ahile, trebuie să ni-l reprezentăm ca pe un personaj adevărat, unul dintre principalii șefi ai armatei troiene. Avem în el o personalitate aparținând timpurilor precreștine după care se poate judeca cum au fost oamenii din timpurile care au precedat venirea lui Christos.

Și acum vă atrag atenția asupra unui alt personaj, care a trăit în secolul al V-lea înaintea erei noastre, asupra unui mare filosof care și-a petrecut marea majoritate a vieții sale în Sicilia, un personaj curios: Empedocle [11]. Într-adevăr, Empedocle este nu numai omul care a vorbit primul despre cele patru elemente ! foc, aer, apă și pământ !, de faptul că tot ceea ce se întâmplă în natură se produce prin asocierea și disocierea acestor patru elemente, conform principiilor urii și iubirii care le guvernează, dar el a exercitat, mai ales asupra vieții din Sicilia, o mare influență; el a fost un organizator remarcabil în probleme de stat și a parcurs țara în lung și-n lat pentru a trezi oamenilor interesul pentru lucrurile spirituale. Când examinăm viața lui Empedocle, ea ne apare în același timp profund spirituală și foarte aventuroasă. Unii se pot îndoii de existența lui. Știința spiritului știe tot atât de sigur că Empedocle a trăit în Sicilia, că a fost un om de stat, un inițiat, un magician, după cum la fel de sigur știe că Hector a trăit în Troia, așa cum ni-l descrie Homer. Și, pentru a caracteriza poziția foarte ciudată a lui Empedocle față de lume, vom aminti un fapt care nu a fost descoperit dar este cât se poate de real, și anume că el a sfârșit aruncându-se în Etna și pierind în foc pentru a se uni cu întreaga existență din jur. Aceasta este cea de-a doua personalitate a timpurilor precreștine.

Să studiem aceste două personaje în lumina științei spiritului. În primul rând noi știm că ele trebuie să reapară, că sufletele lor revin pe Pământ. Făcând abstracție de încarnările intermediare, să le căutăm în epoca creștină. Vom avea astfel un exemplu care ne va ajuta să înțelegem mai bine transformarea pe care a suferit-o evoluția omenească în urma Misteriului de pe Golgota. Întrebându-ne sub ce formă cele două ființe, Hector și Empedocle, au reapărut în timpurile creștine, avem posibilitatea să întrevădem ce impact a avut Misteriul de pe Golgota și ce înseamnă „împlinirea timpurilor vechi” și „începutul timpurilor noi”. Când te interesezi într-adevăr serios de antroposofie, nu te mai dai înapoi în fața niciuneia din revelațiile pe care ea ni le poate da și pe care faptele exterioare le confirmă.

Personajul despre care vreau să vă vorbesc acum este considerat de asemenea fictiv. Dar acest personaj fictiv se leagă de un altul, care a trăit în mod real. Este vorba de acel Hamlet care a fost creat de Shakespeare. Cine cunoaște personajul cel mai faimos al lui Shakespeare, atât cât poate fi el cunoscut exterior dar mai ales prin ceea ce ne învață știința spiritului, știe că Hamletul său este versiunea scenică a unui prinț danez care a existat cu adevărat. Personajul Hamlet pe care l-a creat Shakespeare a trăit în mod real. Aici nu-mi este posibil să intru în detalii privind identitatea personajului istoric care i-a servit de model lui Shakespeare. Vreau numai să vă arăt, citând un exemplu frapant, cum a reapărut un suflet din Antichitate într-un om din timpurile creștine. Căci adevăratul personaj după care Shakespeare a modelat Hamletul său este Hector. Sufletul care trăia în corpul lui Hector a trăit și în cel al lui Hamlet. Un exemplu atât de caracteristic, în care diferențele care se manifestă între încarnările succesive ale sufletelor sunt evidente, îți permite să-ți dai seama de ceea ce s-a putut întâmpla între timp. Personajul Hector a trăit în timpurile precreștine. În cursul evoluției omenești intervine Evenimentul de pe Golgota, iar scânteia care ardea în sufletul lui Hector a făcut să învie în el prototipul celui Hamlet despre care Goethe spunea că „nu este niciodată la înălțimea situației și căruia nicio situație nu-i convine”. Te poți întreba de ce Shakespeare l-a reprezentat astfel? El însuși nu o știa, dar cel care a studiat aceste evenimente în lumina științei spiritului cunoaște forțele care l-au dirijat. Poetul creează în inconștient; lui îi apare mai întâi chipul eroului său și apoi, fără să știe cum, în fața privirii sale interioare se înalță ca într-un tablou întreaga individualitate a acestui erou. De ce Shakespeare a pus în valoare anumite singularități ale caracterului lui Hamlet, pe care le accentuează puternic, pe care, fără îndoială, niciunul dintre contemporanii săi nu le-ar fi remarcat? Pentru că el le-a observat așa cum se desprindeau din arierplanul timpului. El a simțit cum, trecând dintr-o viață anterioară în una nouă, un suflet poate să se metamorfozeze. Cutezătorul, viteazul Hector a devenit scepticul, indecisul Hamlet, incapabil să domine evenimentele.

Și acum să trecem la un alt personaj al timpurilor noi, care și el a fost cunoscut de oameni în primul rând ca un erou de poem, un poem al cărui erou principal va fi păstrat în memoria omenirii foarte multă vreme după ce autorul însuși va fi uitat, așa cum în zilele noastre sunt aproape uitați Homer și Shakespeare. Căci despre Homer nu se mai știe azi aproape nimic, iar despre Shakespeare îngrozitor de puține lucruri. Încetul cu încetul se va uita tot ceea ce colecționarii de narațiuni și biografii ne-au spus despre Goethe și, în ciuda tiparului, în ciuda

altor mijloace moderne pe care oamenii le folosesc când vor să afle ceva despre Goethe, acesta va fi de mult uitat, în vreme ce Faustul său va rămâne în toată măreția și expresivitatea sa vie. Astăzi, oamenii nu mai știu nimic de Homer, dar cunosc încă foarte bine pe Hector și Ahile; tot așa, va veni o zi în care ei nu vor mai ști mare lucru despre personalitatea lui Goethe | ceea ce nu este rău | dar nu vor uita niciodată Faustul său.

Acest Faust, pe care-l întâlnim în literatură și care încheie și desăvârșește opera lui Goethe, corespunde și el unui personaj istoric. A existat un Faust real, care a trăit în secolul al XVI-lea. El nu se aseamănă deloc cu cel pe care ni-l zugrăvește Goethe. Dar de ce Goethe îl zugrăvește astfel? Nu o știa nici el însuși. Când își îndrepta privirea interioară spre Faustul tradițional, cel al jocurilor de marionete din copilăria sa, în el intrau forțe aflate îndărătul ființei reale care fusese Faust, forțele unei încarnări precedente: Empedocle, anticul filosof grec! Toate acestea au trecut în personajul poemului lui Goethe.

S-ar putea spune: Dacă Empedocle se aruncă în Etna, dacă se unește cu elementul foc al Pământului | ce minunată spiritualizare, ce minunată spiritualizare a acestei mistici precreștine a naturii, i-am zice, care astfel devine realitate |, tabloul final al *Faustului* goetheean înfățișează ridicarea lui Faust în elementul-foc al cerului prin intermediul lui Peter Seraphicus, și așa mai departe! Încet și treptat, în aspirațiile mai profunde ale omului, începe să își facă loc o direcție spirituaală cu totul nouă. De multă vreme deja acest fenomen începuse să se facă simțit la marile spirite, fără ca ele să fi știut ceva despre reîncarnare și despre karmă; când voiau să zugrăvească un suflet mai complex, când voiau să-l descrie din temeliiile vieții sale interioare, ele descriau tot ceea ce provenea din încarnările anterioare ale sufletului respectiv. Shakespeare s-a oprit la Hamletul pe care noi îl cunoaștem fără să fi știut că în acesta trăia sufletul lui Hector; la fel, Goethe l-a descris pe Faust ca și cum în acesta trăia sufletul lui Empedocle, cu toate ciudățeniile sale, pentru că acest suflet, într-adevăr, trăia în Faust. Caracteristic este însă că așa decurge evoluția și progresul neamului omenesc. Aceste două exemple pe care le-am citat ne arată că marile personalități ale Antichității se găsesc atât de profund tulburate în epoca modernă de după Christos, încât cu greu reușesc să se adapteze la viață. Ele au regăsit în noua lor încarnare tot ceea ce însuflețea sufletul lor altădată. Când lăsam, de exemplu, personalitatea lui Hamlet să acționeze asupra noastră, simțim că toată forța lui Hector este încă în această personalitate, dar se simte, de asemenea, că această forță nu-și găsește întrebuințare, că ea întâlnește în epoca modernă rezistențe, că ceva nou, un început, își exercită acțiunea asupra sufletelor, pe când în figurile Antichității avem de-a face cu o împlinire, cu un sfârșit de drum. Atât Hector cât și Empedocle sunt ființe desăvârșite, împlinite, ajunse la sfârșitul unei evoluții. Forța care acționează în continuare în omenire trebuie să își creeze, în noile încarnări, căi noi. Așa îl regăsim pe Hector în Hamlet, așa îl regăsim pe Empedocle în Faust, Faust care mai are în el întregul elan al lui Empedocle spre profunzimile naturii și care, datorită naturii lui profunde, a putut spune: Voi lăsa acum Biblia la o parte; vreau să studiez natura, să fiu cercetător al naturii, să fiu medic și nu teolog, Faust care s-a simțit împins să intre în legătură cu ființe demonice, ceea ce îl face să peregrineze prin lume, să admire lumea, dar fără a o înțelege. Aici avem o influență a elementului empedocleean, care însă nu se poate adapta la ceea ce trebuie să fie omul după ce noua epocă și-a făcut apariția.

Aceste două exemple ne arată cum în sufletele mari, în suflete despre care oricine se poate informa a intervenit o schimbare majoră și că dacă vrem să pătrundem în adâncul ființelor și lucrurilor această schimbare majoră devine vizibilă. Și atunci când se întreabă: Ce s-a întâmplat între vechile și noile încarnări ale acestor personalități? | răspunsul este mereu acesta: Misteriul de pe Golgota! Acel Eveniment pe care Ioan Botezătorul l-a anunțat spunând: Timpurile sunt împlinite, împărăția spiritului | sau împărăția cerurilor | coboară în împărăția oamenilor. Da, împărăția cerurilor a cuprins cu putere această împărăție a oamenilor; iar cei care consideră că această influență nu este decât exterioară de fapt nu o înțeleg. Ea a cuprins atât de puternic împărăția oamenilor încât personalități marcante din Antichitate, desăvârșite în sine, au trebuit într-un anume fel să înceapă o nouă evoluție a lor pe Pământ. Ceva se termină odată cu Antichitatea, iar sfârșitul este marcat de Misteriul de pe Golgota. Aceste personaje din Antichitate ne apar ca ființe perfecte, închegate în sine. Dar intervine o forță nouă, care face ca sufletele să pornească cu ele însele un nou început, să reformeze, să toarne totul în forme noi. Aceasta face ca sufletele care au fost odată mari să pară mici, deoarece ele trebuiau să întoarcă sufletele la copilărie, deoarece începea ceva cu totul nou. Iată ceea ce trebuie să înscriem în sufletele noastre, dacă vrem să înțelegem ce semnifică acest cuvânt din debutul Evangheliei după Marcu: „un început”... Da, un început care zdruncină sufletele în profunzimile lor, care aduce în evoluția omenească un impuls cu totul nou, „un început al Evangheliei”!

Or, ce este Evanghelia? Este ceea ce coboară din împărăția cerurilor, cu Ierarhiile entităților sale superioare, Îngerii și Arhanghelii, pe care noi am descris-o adesea, este ceea ce coboară din lumea care se ridică deasupra lumii omenești. Aici se atinge o înțelegere mai profundă a cuvântului Evanghelie. Evanghelia este un impuls coborât din împărăția cerească în omenire prin intermediul Îngerilor și al Arhanghelilor. Orice comentarii abstracte ale cuvântului nu îi sesizează decât în mod imperfect sensul. Cuvântul Evanghelie indică în realitate faptul că la o anumită epocă a început să se reverse pe Pământ o forță care până atunci nu se revărsase decât în împărăția Îngerilor și Arhanghelilor, o forță care a zdruncinat sufletele omenești, cu atât mai profund pe cele mai puternice. Se marchează începutul, care are deci o continuare. Aceasta înseamnă că Evanghelia continuă. Începutul a fost făcut în acele timpuri și vom vedea că de atunci evoluția omenească este o continuare a acestui început, o coborâre a impulsului venit din împărăția Îngerilor, pe care o putem numi Evanghelie.

Nu putem adânci îndeajuns lucrurile când vrem să studiem diferitele Evanghelii și vom vedea că tocmai Evanghelia după Marcu nu poate fi înțeleasă decât dacă percepem în sens corect evoluția omenirii, cu toate impulsurile sale, cu tot ce s-a petrecut de-a lungul ei. Nu am dorit să vă fac o descriere exterioară despre aceste lucruri, ci o să vă arăt cum prin recunoașterea reîncarnării, prin transformarea ei în obiect al cercetării, observând evoluția sufletelor precum cele ale lui Hector sau Empedocle, devii conștient de întreaga importanță a impulsului christic. Altfel, se pot întâmpla lucruri foarte frumoase, totul rămâne însă ceva de suprafață. Pentru a înțelege ceea ce s-a aflat îndărătul faptului exterior al impulsului christic, trebuie să ne folosim de luminile științei spiritului, care ne permit să cunoaștem nu numai cum decurge o viață în mod izolat, ci și succesiunea reîncarnărilor. Astăzi trebuie să înțelegem întreaga importanță a acestei idei a reîncarnării și să o facem să pătrundă în istorie, pentru ca să devină un element viu al istoriei. Vom vedea atunci apărând efectele acestui impuls suprem pe care îl aduce Evenimentul de pe Golgota. Acest impuls, pe care noi l-am descris deja în mai multe rânduri, se va arăta în special în suflete.

Rudolf Steiner
EVANGHELIA DUPĂ MARCU
GA 139

CONFERINȚA a II-a

Basel, 16 septembrie 1912

Vă reamintiți care a fost punctul esențial, scopul principal al conferinței noastre de ieri: să observăm diferența fundamentală dintre viața sufletelor care preced Misteriul de pe Golgota și cea care urmează după acest Misteriu. Nu am vrut să menționez o caracteristică generală, ci exemple furnizate de știința spiritului, comparând suflete din timpurile vechi cu suflete din timpurile noi, să arăt cum anumite suflete din trupurile anterioare se prezintă schimbate, transformate în timpurile noi. Cauza unei schimbări atât de radicale nu ne va apărea decât după terminarea acestui ciclu de conferințe.

Acum nu putem decât reaminti ceea ce a fost spus în altă parte: trezirea conștiinței omenești, a Eului uman, pe care Pământul are misiunea să-l formeze, să-l modeleze, nu a început decât odată cu Misteriul de pe Golgota. Nu este foarte exact, dar cu o anumită aproximație se poate spune, întorcându-ne în urmă în curentul istoriei, că mai înainte sufletele nu erau încă individualizate, că ele erau stăpânite de suflete-grup. Acesta era cazul mai ales pentru sufletele marcante din timpurile vechi. Un Hector, un Empedocle sunt reprezentanți tipici ai acestei stări de lucruri. Hector este, într-o formă cât se poate de precisă, anume specializată, imaginea sufletului-grup al poporului troian; la fel, Empedocle este și el profund legat de un suflet-grup. Încamându-se în era creștină, aceste suflete s-au găsit în fața unei necesități noi: aceea de a dobândi conștiința Eului. Această trecere de la sufletul-grup la sufletul individualizat este ceea ce a dat un impuls așa puternic înainte. Și tot aceasta făcea ca un suflet atât de bine conturat, de ferm ca cel al lui Hector să apară în epoca creștină ca un suflet ezitant, ca și când n-ar fi destul de matur pentru viață, ca de exemplu în sufletul lui Hamlet. Pe de altă parte, un suflet ca cel al lui Empedocle, care se reîncarnează în secolul al XVI-lea ca Faust, reapare sub forma unui aventurier, care se află adesea în situații din care nu poate decât cu greu ieși și este rău înțeles de contemporanii săi și chiar de întreaga posteritate.

Am spus adesea că, atunci când este vorba despre o evoluție cu o astfel de deschidere, ceea ce s-a produs după Evenimentul de pe Golgota și până astăzi nu este decât foarte puțin lucru. Creștinismul nu este în acest sens decât la început și marile impulsuri pe care el le aduce vor ieși la lumină doar în viitorul evoluției Pământului. Nu s-ar putea repeta îndeajuns: Creștinismul nu este decât la începutul evoluției sale. Dacă vrem însă să participăm la această mare evoluție, trebuie să mergem în pas cu înțelegerea lui, cu progresul revelațiilor sale, a impulsurilor mereu noi care ni se fac cunoscute și care au început odată cu el.

Înainte de toate trebuie să-ți spui **!** și nu e nevoie să fii clarvăzător pentru a-ți da seama de aceasta **!** că un început bun de a dezvolta o înțelegere a creștinismului este de a citi Biblia într-un mod cu totul nou. Multe lucruri ne împiedică astăzi s-o facem. În multe medii Biblia este privită dintr-un punct de vedere pe care l-am putea numi dulceag-sentimental. Se vede în ea nu un izvor de cunoaștere, ci o carte destinată să furnizeze o soluție la tot felul de probleme sufletești personale. Când cineva are nevoie de îmbărbătare se adâncește în lectura unui capitol sau altul al Bibliei, și doar foarte rar se ridică deasupra unui raport personal față de ea. Pe de altă parte, de-a lungul întregului secol al XIX-lea, savanții au făcut și mai dificilă înțelegerea Bibliei, sfârșind-o în toate sensurile, pretinzând, de exemplu, că atât Vechiul cât și Noul Testament sunt constituite din tot felul de documente disparate, culese la epoci diferite. Biblia nu ar fi decât un agregat, o asamblare de fragmente, „compilate” în cursul secolelor.

Această părere a devenit repede populară: mulți oameni cred astăzi că, de exemplu, Vechiul Testament este compus din tot felul de părți disparate. Această părere deranjează însă o citire cu adevărat serioasă a Bibliei, care trebuie să se întâmple în viitorul imediat. Când se va face o astfel de citire multe aspecte privitoare la taine ale Bibliei, care vor fi menționate și din punct de vedere antroposofic, vor fi mult mai bine înțelese. Va trebui să învățăm, de exemplu, să luăm tot ceea ce conține Vechiul Testament, așa cum este el publicat în edițiile curente, ca un întreg, și să nu ne lăsăm influențați de obiecțiile care pot fi ridicate contra unității Vechiului Testament. Atunci când nu-l vom mai citi într-un scop de pură edificare personală, ci îl vom lăsa să acționeze asupra sufletului nostru ca un întreg, așa cum este el, și vom lega conținutul lui de rezultatele obținute prin știința spiritului, când, de asemenea, vom lega de acest conținut un anumit sens spiritual-artistic și ne vom da seama că diferitele părți se succed, se compun, se împletesc și se desfac în mod artistic și nu neapărat în sens compozițional exterior, vom aprecia atunci forța dramatică extraordinară, elanul interior, spiritual-dramatic care stau la baza compoziției și construcției Vechiului Testament. Vom vedea în el un tablou dramatic de o omogenitate magnifică și nu o asamblare de părți heteroclite, luate fiecare din surse diferite. Vom găsi spiritul unic care însuflețește Biblia, de la Geneză, trecând prin Patriarhi, Cartea Judecătorilor, Cartea Regilor, și culminând cu minunata compoziție dramatică care este Cartea Macabeilor, fiii lui Matatia, frații lui Iuda, care au luptat contra regelui Siriei, Antioh.

Există în Biblie o forță dramatică intensă, care atinge într-un anumit fel punctul culminant în această ultimă parte. Și cel care este înzestrat cu percepția suprasensibilă se simte cuprins de un sentiment aparte **!** acesta este adevărul și nu doar un fel de a spune **!** când la sfârșitul cărții citește ceea ce au făcut cei șapte fii ai mamei Macabeilor și cei cinci fii ai lui Matatia: 5 și cu 7 fac acea remarcabilă cifră 12 care ne întâmpină de fiecare dată când suntem introduși în tainele evoluției. Și această cifră de 12 o regăsim la sfârșitul Vechiului Testament, într-un loc care formează punctul culminant! Moartea celor șapte frați Macabei, felul cum sunt martirizați unul câte unul, dar și cum se ridică fiecare din ei **!** observați ce dramatism interior există aici **!**, cum primul nu face decât o aluzie la ceea ce cel de al șaptelea va afirma în mod clar, ca o mărturisire a credinței în nemurirea sufletului, aruncând regelui aceste cuvinte: Nelegiuitule, tu nu vrei deci să știi nimic despre Cel care a înviat sufletul meu! mișcă profund sufletul cititorului. Lăsând să acționeze asupra noastră acest crescendo dramatic de la fiu la fiu, simțim ce forțe sunt conținute în Biblie (2 Macabei 7). Studiind acest element dramatic-artistic de care ea este pătrunsă, privind-o ca pe o operă de artă și nu ca pe o sursă de reverii sentimentale, Biblia devine de la sine ceea ce aduce totodată ardoare religioasă. Aici, prin Biblie, arta devine religie. Și în acest moment începi să remarci lucruri cu totul deosebite.

Cea mai mare parte dintre dumneavoastră își amintește poate, pentru că tocmai aici la Basel am mai tratat acest subiect în legătură cu Evanghelia după Luca, că grandioasa figură a lui Christos Iisus s-a format prin fuzionarea a două suflete, sufletele a doi copii Iisus. Unul din

ele nu a fost altul decât cel al lui Zoroastru, fondatorul zoroastrismului. Poate vă mai amintiți că copilul Iisus descris de Evanghelia după Matei este de fapt reîncarnarea lui Zoroastru.

Ce se întâmplă aici? Fondatorul zoroastrismului, marele inițiat al antichității persane reapare în sânul vechiului popor evreu. Tranziția de la vechea civilizație persană la elementul vechiului popor evreu se realizează indirect, prin intermediul sufletului lui Zoroastru. Evenimentele exterioare, faptele istorice, ceea ce se întâmplă în viața omenească nu sunt în fond decât manifestarea, revelarea proceselor, a forțelor spirituale interioare; astfel, tot ceea ce descrie istoria exterioară trebuie să considerăm ca o manifestare a interior-spiritualului, o expresie a ceea ce se petrece în lumile spirituale.

Să contemplăm acest fapt: Zoroastru, inițiat al Persiei antice, trece în poporul evreu. Și să revenim acum la Vechiul Testament | nu trebuie să luăm decât titlurile capitolelor din Vechiul Testament. Desigur, afirmația că sufletul lui Zoroastru s-a reîncarnat în poporul evreu se întemeiază pe rezultatele investigației clarvăzătoare; el rezultă urmărind sufletul lui Zoroastru. Dar să comparăm rezultatele acestei investigații nu numai cu faptele pe care le arată Biblia, ci și cu ceea ce dovedește cercetarea exterioară.

Vechiul popor evreu își întemeiază regatul său în Palestina. Regatul inițial se divizează. Evreii sunt luați captivi mai întâi de asirieni, apoi de babilonieni; în sfârșit, ei sunt supuși de perși. Care este sensul acestor fapte? Căci evenimentele istorice au desigur un sens. Ele se desfășoară în paralel cu procese interioare, spiritual-sufletești. De ce s-au întâmplat toate acestea? De ce vechiul popor evreu a fost condus din Palestina în Caldeea, în Asiria, Babilon și în Persia, pentru a fi în final eliberat de Alexandru cel Mare? Pentru a ne exprima în mod succint, se poate spune că aceasta este expresia exterioară a trecerii lui Zoroastru de la cultura persană la elementul evreesc. Evreii și l-au atras pe Zoroastru; ei au fost conduși la el, până la a fi supuși de perși, pentru că Zoroastru voia să se unească cu ei! Istoria exterioară este o copie minunată a acestor procese, iar cel care observă lucrurile din punctul de vedere al științei spiritului știe că istoria exterioară nu reprezintă decât corpul acestei treceri a lui Zoroastru de la elementul persan la elementul vechi ebraic. După ce mai întâi elementul persan a impregnat îndeajuns elementul ebraic, acesta este eliberat de Alexandru cel Mare, iar ceea ce rămâne formează acum mediul în care se va reîncarna Zoroastru. Acesta trece de la un popor la altul.

Când parcurgem cu privirea istoria vechiului popor evreu | noi nu putem menționa, desigur, decât câteva puncte izolate, epoca Regilor, a Profetilor, captivitatea babiloniană, cucerirea persană și, ca o culminație, epoca Macabeilor | și dacă vrem să înțelegem Evanghelia după Marcu, care începe printr-un citat din profetul Isaia, ceea ce ne sare în ochi este elementul profetismului. Începând cu Ilie și terminând cu Ioan Botezătorul, succesiunea profetilor ne apare într-o măreție admirabilă.

Să trecem deocamdată peste Ilie, a cărui reîncarnare a fost Botezătorul, și să analizăm numele celorlalți profeti aflați între cei doi. Aici trebuie să adăugăm că, printre cele dobândite prin știința spiritului, acest profetism iudaic se dezvăluie într-un mod cu totul aparte. Cine sunt în realitate acești ghizi, acești mari instructori ai epocii precreștine? Ei sunt niște inițiați. Noi știm că acești inițiați au ajuns la înălțimea lor spirituală trecând prin centrele sacre cele mai diverse, ridicându-se din treaptă în treaptă, prin cunoaștere, până la viziunea spirituală. Ei au ajuns astfel să se unească cu impulsurile spirituale active în lume și prin aceasta au încorporat vieții pe planul fizic impulsurile pe care ei înșiși le-au primit de sus. De aceea, când întâlnim un inițiat persan, hindus sau egiptean ne întrebăm cum a urcat el în cadrul poporului său, al seminției sale, scara inițierii, cum a devenit el conducătorul și ghidul spiritual al poporului său? Această întrebare este îndreptățită, nu însă și când este vorba de profeti. Este un fel teosofic de a arunca totul într-o oală, vorbind despre profetii vechilor evrei la fel ca despre inițiații altor popoare; dar prin aceasta nu se mai recunoaște nimic.

Dacă deschidem Biblia, și cercetarea istorică modernă confirmă că ea este un document fidel, și luăm toți profetii, începând cu Isaia, Ieremia, Ezechiel, Daniel și până la Maleahi, și studiem îndeaproape ceea ce ne învață ea în legătură cu aceste figuri vedem că ei nu intră într-o schema obișnuită de inițiere. Unde se spune că profetii evrei parcurgeau același drum de inițiere precum inițiații altor popoare? Se spune că ei s-au arătat când au fost impulsionați de vocea lui Dumnezeu, care îi făcea capabili să vadă altceva decât vedeau oamenii obișnuiți și le dădea puterea de a prezice viitorul poporului lor și chiar al lumii. Aceste facultăți apăreau în mod spontan din sufletul lor, ca o forță cu totul elementară. Nicăieri nu se povestește că ei ar fi trecut printr-o inițiere asemănătoare cu cea a altor profeti, despre care se știe cum au fost inițiați. Profetii evrei sunt clarvăzători printr-un fel de genialitate, de dar înăscut, și tot ceea ce ei spun poporului lor, omenirii, a izvorât în mod spontan din adâncul sufletului lor. La fel este și modul în care ei fac referire la propria lor profecie și la propriile lor daruri profetice. Remarcați că atunci când un profet are ceva de spus el anunță că aceasta este o comunicare a lui Dumnezeu, provenită prin trimișii săi, sau că este un adevăr care i s-a revelat în mod brusc. Aceasta ne dă prilejul să ne întrebăm: Cum ar trebui să ne raportăm față de aceste figuri profetice ale vechilor evrei, care sunt așezați alături de inițiații altor popoare, dacă vrem să facem abstracție de Ilie și reîntruparea sa ca Ioan Botezătorul? Dacă se cercetează din punct de vedere spiritual-științific, ocult, sufletul acestor profeti se ajunge la ceva foarte curios. Dacă încercați să comparați rezultatele investigațiilor spiritual-științifice pe care vi le comunic aici, cu istoria și documentele religioase pe care le avem despre aceste figuri, veți găsi deja confirmarea.

Când observi prin clarvedere sufletele profetilor evrei, constăți că ele sunt reîncarnarea unor inițiați care au trăit printre alte popoare și care au atins acolo anumite trepte de inițiere. Parcurgând drumul urmat de sufletul unui profet evreu, îl găsim la un alt popor, unde a stat mult timp; apoi a trecut pragul morții pentru a se reîncarna după aceea în poporul evreu. Pentru a găsi încarnările anterioare ale lui Ieremia, ale lui Isaia, ale lui Daniel și așa mai departe, trebuie să ne întoarcem întotdeauna la alte popoare și, întrebându-ne un limbaj simplu, am putea spune că inițiații altor popoare și-au dat într-un fel întâlnire în poporul evreu, unde apar ca figuri de profeti. Aceasta și explică de ce darul lor profetic apare ca un fel de exteriorizare elementară a propriului interior. Ei își reamintesc ceea ce au dobândit altădată ca inițiați într-un loc sau altul. Dar această amintire nu s-a manifestat întotdeauna sub o formă la fel de armonioasă cum s-a arătat în încarnările lor precedente. Sufletul lor, care trăise într-un corp persan sau egiptean, trebuia mai întâi să se adapteze corporalității poporului evreu, așa că nu tot ceea ce fusese în el putea întotdeauna să se exprime, să apară la lumină. Când trece dintr-o încarnare la alta, sufletul omenesc nu aduce întotdeauna în încarnarea nouă tot ceea ce posedă în cealaltă; se poate întâmpla ca o însușire, o facultate cu care el era înzestrat altădată, să reapară, datorită piedicilor pe care le ridică corporalitatea, sub o formă haotică, nearmonioasă.

Vedem așadar cum profetii evrei au adus poporului lor niște impulsuri spirituale, care sunt amintiri haotice, însă grandioase, ale inițierii precedente. Aceasta este particularitatea care ne frapază la profetii evrei. De ce se întâmplă aceasta? Nu din alt motiv decât acela că toate drumurile omenirii trebuiau, la un anumit moment, să se întâlnească într-o răspântie, că toate cunoștințele care fuseseră dobândite din toate părțile trebuiau să fie concentrate ca într-un focar și să renască din sângele poporului Vechiului Testament. De aceea se insistă atât în istoria vechiului popor evreu asupra importanței legăturilor de sânge. La niciun alt popor nu se pune atâta accent pe continuitatea sângelui de-a lungul generațiilor, poate doar la triburi, nu însă la popoare deja constituite ca „popoare”. Întreaga misiune istorică a poporului Vechiului Testament se bazează pe legătura continuă ce o stabilește sângele între generații. De aceea adevăratul evreu este numit fiu al lui Abraham, al lui Isaac și al lui Iacob, adică moștenitor al forțelor care s-au manifestat mai întâi în sângele lui Abraham, al lui Isaac și al lui Iacob. În acest sânge evreesc trebuiau să vină să se încarneze toate elementele inițiatice provenind de la alte popoare, ca niște raze care converg toate spre un punct central. Sufletul evoluției omenirii trebuia să treacă odată prin aceasta. Acesta este un fapt ocult foarte important de reținut, căci datorită lui se înțelege de ce, chiar de la început, Evanghelia după Marcu se întemeiază pe Vechiul

Testament.

Or, care este consecința acestei adunări, a acestei concentrări a diferitelor elemente inițiatice ale diferitelor popoare în acest centru unic? Vom vedea mai departe explicația acestui fapt. Urmărind însă firul dramatic al Vechiului Testament, vedem cum, pe măsură ce sunt absorbite elementele inițiatice ale diferitelor popoare, apare treptat ideea de nemurire a sufletului, care atinge punctul său culminant la fiii Macabeilor. Acum însă să ne pătrundem de această idee și s-o lășăm să acționeze asupra noastră în întreaga ei semnificație originară, pentru a înțelege mai bine conștiința omului și raporturile lui cu lumile spirituale.

Vă fac atenți asupra unui lucru. Încercați să urmăriți în Vechiul Testament pasajele unde este descris că divinul vine să ilumineze viața omenească. Vedeți cât de des se pomenește aceasta, de exemplu în istoria lui Tobias. Când se întâmplă ceva, când, de exemplu, Tobias își trimite fiul cu o treabă oarecare, îndată arhanghelul Rafael îi apare sub o formă omenească (Tobias, 5). În alte pasaje intervin alte entități suprasensibile. Elementul spiritual-divin, intervine în viața omenească în așa fel, încât omul îl percepe în mod clar, ca și cum l-ar întâlni în lumea exterioară. Rafael i se prezintă lui Tobias la fel ca orice om pe care l-ar întâlni pe drum. Parcurgând Vechiul Testament, observăm de multe ori cum raporturile dintre om și lumea spirituală sunt reglate într-o formă analoagă. În Vechiul Testament întâlnim multe locuri în care se vorbește de așa ceva, însă de-a lungul lui ele cunosc o progresie cu totul dramatică. Apogeul este atins prin martiriul celor șapte frați Macabei, care vorbesc de unirea, ba chiar de învierea sufletelor lor în sânul elementului divin. La fiii Macabei dar chiar și la frații lui Iuda Macabeul, care apără până în ultimul moment poporul împotriva regelui Siriei, Antioh, vedem o certitudine interioară a nemuririi sufletelor lor. Elementul spiritual este din ce în ce mai interiorizat. Intensificarea dramatică devine cu adevărat mare, dacă urmărim Vechiul Testament de la apariția lui Dumnezeu în rugul aprins la Moise, unde apropierea lui Dumnezeu este una exterioară, până la certitudinea interioară care se revarsă clocotind din sânul fiilor Macabeilor, aceea că dacă ei mor aici vor fi înviați în împărăția Dumnezeului lor.

Este aici o puternică intensificare, care mărturisește despre unitatea interioară a Vechiului Testament. În felul acesta, conștiința de la începutul Vechiului Testament, că ești luat, ești răpit de Dumnezeu la cer și devii un mădular al dumnezeirii, nu spune însă nimic dacă acest suflet omenesc, care este primit de divinitate și încorporat lumii divine, este apoi cu adevărat înviat. Tot ceea ce urmează este însă astfel alcătuit, încât conștiința că sufletul omenesc, prin ceea ce este el, crește totuși în elementul spiritual se intensifică din ce în ce mai mult. Atitudinea la început pasivă față de Dumnezeul Jahve sau Iehova se transformă treptat într-o conștiință interioară activă a sufletului despre propria sa ființă. Ea crește pe parcursul Vechiului Testament într-o progresie care se face simțită de la pagină la pagină. Ia ființă gândul nemuririi, însă doar treptat, progresiv.

La profeți are loc, în mod curios, aceeași evoluție progresivă. Observați cum viziunile și profețiile lor devin tot mai interiorizate de la profet la profet, cunoscând iarăși o intensificare dramatică de o minunată expresivitate! Cu cât ne întoarcem mai mult înapoi în trecut, cu atât se vorbește mai mult de viziuni care se referă la fapte exterioare. Cu cât avansăm în timp, cu atât mai mult profeții vorbesc despre forța, despre certitudinea interioară și despre sentimentul de apartenență la spiritual-divin.

Astfel, Vechiul Testament ne conduce progresiv până la începutul Noului Testament. Evanghelia după Marcu se cuplează direct la acele documente. Căci ea spune chiar de la început că vrea să considere Evenimentul christic cu totul în spiritul vechilor profeți și că se poate sesiza deja venirea lui Christos Iisus în cuvintele profetului Malachia, respectiv în cele ale lui Isaia: „Iată, eu trimit mesagerul meu înaintea feței tale, care va pregăti drumul înaintea ta. Ascultați vocea celui care strigă în pustie: Pregătiți calea Domnului, neteziți-I cărarea" (I, 2-3). Prin aceasta se indică apariția lui Christos Iisus, care răsună ca o notă dominantă de-a lungul întregului Vechi Testament. Și Evanghelia după Marcu mai spune în continuare: „se aude foarte clar din cuvintele spuse, numai să vrei: Da, și azi un om, Botezătorul, vorbește din nou cum au vorbit odinioară profeții. I și cât de încheșat, cu ce măreție se înalță această mare personalitate, când o considerăm astfel: Vechii profeți au anunțat că un trimis al lui Dumnezeu va arăta în singurătate drumul pe care Christos Iisus trebuie să-l parcurgă de-a lungul evoluției lumii.

Apoi Evanghelia după Marcu continuă: „Ioan a apărut în singurătate și a propovăduit botezul, pentru ca oamenii să recunoască păcatul" (1, 4); căci astfel trebuie tradus, dacă vrem să și redăm spiritul acestor rânduri. Se spune deci: Priviți-i pe vechii profeți, al căror raport cu Dumnezeu s-a transformat încetul cu încetul într-o credință nouă în nemurire și priviți-l pe Ioan Botezătorul cum a apărut și a vorbit despre genul de evoluție prin care se recunoaște păcatul omenesc. Prin aceasta se indică totodată figura Botezătorului.

Apoi, minunata figură a lui Christos Iisus însuși. Se poate spune că nicăieri în lume ea nu a fost descrisă cu atâta simplitate, și în același timp cu o intensitate dramatică atât de grandioasă ca în Evanghelia după Marcu. Vă rog să vedeți în mod just, cu ochii sufletului, cele scrise acolo. Chiar la începutul Evangheliei se spune: Îndreptați-vă privirea asupra persoanei Botezătorului; nu-l veți înțelege decât amintindu-vă de vechii profeți evrei, ale căror voci vorbesc prin gura sa. Tot poporul evreu venea la el să se boteze. Aceasta vrea să spună că mulți recunoșteau în cuvintele sale spiritul vechilor profeți. Vedem astfel personalitatea lui Ioan Botezătorul; auzim retrăind în el vocea vechilor profeți, vedem poporul venind la el și vedem că rămânem deocamdată la Evanghelia după Marcu la faptul că oamenii recunosc în el pe profetul renăscut. Vom lăsa mai întâi de-o parte așa-numitul botez în Iordan, ceea ce se întâmplă după botez și de asemenea după istoria ispitirii, pentru a ne concentra asupra marelui crescendo dramatic pe care ni-l oferă chiar Evanghelia după Marcu.

După ce ne-a fost prezentat Botezătorul și s-a arătat atitudinea oamenilor față de el și misiunea sa, ne este prezentat Christos Iisus însuși. Dar cum? Mai întâi se arată că El este recunoscut nu numai de oameni, ci și de alte ființe. Acest lucru este foarte important! În jurul Lui se află oameni chinuți de demoni, care vor să fie eliberați; ei nu sunt locuiți de suflete omenești, ci sunt posedați de spirite suprasensibile care acționează prin ei. Și într-un pasaj foarte semnificativ se spune: Aceste spirite îl recunosc pe Christos Iisus! (1, 23-26). Oamenii îl recunosc pe Botezător și merg la el să fie botezați. Spiritele suprasensibile îl recunosc pe Christos, așa încât El trebuie să le poruncească să nu vorbească despre El. El este recunoscut de ființe care aparțin lumii suprasensibile. Așadar, se spune: Iată o ființă care nu este recunoscută numai de oameni, ci și de entități suprasensibile care se tem de Ea. Acesta este crescendoul grandios care ni se oferă chiar la începutul Evangheliei după Marcu: pe de o parte Ioan Botezătorul, recunoscut și venerat de oameni, iar pe de altă parte Cel pe care îl recunosc și de care se tem ființele suprasensibile, ce au o anumită legătură cu Pământul și înțeleg că acum trebuie să se retragă din fața Lui. Acesta este Christos Iisus! Nu găsim nicăieri un crescendo dramatic de o asemenea simplitate.

Dacă ținem seama de toate acestea, simțim necesitatea anumitor lucruri, care de obicei trec neobservate în ochii oamenilor. Vă voi atrage acum atenția asupra unui singur punct din Evanghelia după Marcu, care, tocmai datorită simplității și măreției textului, ne apare mai frapant. Amintiți-vă că la început, în momentul în care este vorba de chemarea Celor doisprezece și de numele care le sunt date, doi apostoli ai lui Christos sunt numiți „Fiii tunetului" (3, 17). Este un lucru asupra căruia trebuie să ne oprim dacă vrem într-adevăr să înțelegem Evanghelia. De ce Christos îi numește pe acești apostoli „Fiii tunetului"? Pentru că, trebuind să devină slujitorii Săi, El vrea să sădească în ei un element care nu este pământesc, care provine de dincolo, deoarece Evanghelia este din împărăția Îngerilor și Arhanghelilor, deoarece ea este ceva absolut nou și de acum înainte nu mai este suficient să vorbești doar despre oameni, ci este necesar să vorbești de un element suprapământesc, divin, despre Eu! El îi numește Fiii tunetului pentru a arăta că și cei ai Săi au o legătură cu elementul suprapământesc. Lumea suprasensibilă imediat învecinată cu a noastră este lumea elementară, datorită căreia putem înțelege ceea ce se întâmplă în lumea noastră. Si Christos le dă apostolilor săi nume care arată că lumea noastră se mărginește cu o regiune suprasensibilă. El le dă porecle

scoase din însușirile lumii elementare. Astfel, pe Simon îl numește „Petru” (Stâncă) (3, 16), ceea ce este de asemenea o aluzie la lumea suprasensibilă. Tot astfel de-a lungul întregii Evanghelii ne este anunțată venirea „Îngerului”, a impulsului lumii spirituale.

Pentru a înțelege aceasta este suficient să citești Evanghelia corect, să presupui că ea are la bază o înțelepciune profundă. Tot progresul care a fost înăptuit constă în faptul că sufletele s-au individualizat, că raporturile lor cu lumea suprasensibilă nu mai sunt reglate prin intermediul sufletului-grup, ci prin sufletul individual. Și Cel care apare astfel în fața omenirii, încât este recunoscut nu numai de ființele omeneste, ci și de entitățile suprasensibile, are nevoie, pentru a pătrunde în sufletul celor care trebuie să-i slujească, de un anume element suprasensibil și, în plus, de cel mai bun element omenesc. A avut nevoie de oameni care să fi împins cât se poate de departe dezvoltarea personală după modelul antic.

Este extrem de interesant de urmărit dezvoltarea spirituală a Celor doisprezece pe care Christos Iisus i-a adunat în jurul Său și pe care îi numește apostolii Săi și care, cu toată simplitatea care par să o aibă, au trecut prin experiența cea mai grandioasă posibilă, despre care am încercat să vă vorbesc ieri în legătură cu diverse încarnări dispartate de suflete omeneste. Omul trebuie mai întâi să se adapteze la a fi o individualitate. În momentul în care sufletul său, profund legat de elementul etnic, rămâne singur, bazat doar pe el însuși, el nu reușește la început să se orienteze așa ușor. Or, tocmai acesta era cazul Celor doisprezece. Sufletele lor erau profund înrădăcinate într-un filon popular, el însuși dezvoltat în modul cel mai grandios. Și, atunci când Christos i-a regăsit, sufletele lor erau parcă golite, cuprinse de simplitate. Intervalele de timp între două încarnări erau la aceștia cu totul inegale. Christos s-a putut opri la Cei doisprezece: în ei retrăiau sufletele celor șapte fii Macabei [12] și ale celor cinci fii ai lui Matatia, Iuda și frații săi. Ei se încarnaseră într-un mediu de pescari, de oameni simpli; dar ei trăiau într-o epocă în care elementul evreiesc atinsese apogeul, fiind pătrunși de conștiința că acest element era la acea vreme forța cea mai mare, dar numai forță, în timp ce acum, când s-a grupat în jurul lui Christos, ea apărea individualizată. Am putea gândi că cineva care tratează Biblia doar din punct de vedere al compoziției artistice și consideră șaptele și cinciul care apar la sfârșitul Vechiului Testament și doisprezecele de la începutul Noului Testament doar din punct de vedere artistic, ar fi un necredincios. Chiar dacă se ia în considerare doar elementul compozițional-artistice și se ignoră faptul că Cei doisprezece sunt constituiți din cei cinci fii ai lui Matatia și cei șapte fii ai mamei Macabeilor*, tot ești mișcat de simplitatea și măreția artistică a Bibliei. Va trebui să învățăm să privim Biblia și ca pe o operă de artă; abia atunci se poate ivi în om sentimentul măreției ascunse în Biblie ca operă de artă. Și vom dobândi un sentiment legat și de ceea ce vrea să se exprime aici în mod artistic.

* Vezi nota 12.

Să ne fie permis acum a menționa încă un detaliu. Printre cei cinci fii ai lui Matatia se află unul numit deja în Vechiul Testament Iuda. Aceasta e cel care a luptat pentru poporul său cu cea mai mare îndârjire, care era trup și suflet dăruit poporului său și care chiar a reușit să încheie o alianță cu romanii împotriva regelui Siriei, Antioh (1 Macabei 8). Este vorba de același Iuda care trebuia să treacă mai târziu prin proba trădării, deoarece el, care era cel mai intim legat de elementul specific vechi ebraic, nu putea face imediat trecerea spre elementul creștin și avea nevoie întâi de încercarea dură a trădării. Dacă privim din nou aspectul artistic-compozițional, este uimitor să vezi acolo, în ultimul capitol al Vechiului Testament, figura grandioasă, am putea zice, a lui Iuda și figura lui Iuda din Noul Testament. Ceea ce este de asemenea curios în acest proces simptomatic este că Iuda al Vechiului Testament încheie o alianță cu romanii, prefigurând astfel calea pe care urmează să o parcurgă mai târziu creștinismul, care trebuia să pătrundă în lume mai întâi prin Roma. Aceasta este, s-ar putea spune, următoarea etapă. Și dacă aș mai adăuga ceva, care de asemenea poate fi știut, dar care nu poate fi spus în fața unui cerc de auditori așa de numeros, ați vedea că tocmai prin următoarea reîncarnare a lui Iuda s-a efectuat fuziunea creștinismului cu elementul roman, că Iuda reîncarnat este primul care a reușit să răspândească creștinismul romanizat și că alianța încheiată de Iuda al Vechiului Testament cu romanii nu este decât preludiul profetic al unui act realizat de un altul mai târziu, care oculistului îi apare ca reîncarnarea lui Iuda, cel care a trebuit să treacă prin încercarea dură a trădării. Ceea ce se arată apoi prin acțiunea sa viitoare, și anume un creștinism în elementul roman și totodată un element roman în creștinism, apare ca o reînnoire transpusă în spiritual a alianței lui Iuda al Vechiului Testament cu romanii.

În fața unor fapte de acest gen, se ajunge încetul cu încetul la convingerea că, din punct de vedere spiritual, cea mai mare operă de artă care a fost creată vreodată este evoluția omenească însăși! Trebuie doar să ai ochi pentru aceasta. Este oare chiar atât de lipsit de sens să ceri oamenilor să învețe să vadă cu ochii sufletului? Eu cred că atunci când cineva asistă la reprezentarea unei drame oarecare, a cărei intrigă și deznodământ sunt foarte transparente, dacă nu are facultatea de a pătrunde construcția dramei nu poate recunoaște în dramă decât că ea este formată dintr-o suită de evenimente care pot fi descrise unul după altul. Cam așa procedează istoria oficială. Prin aceasta, desigur, nu se ajunge niciodată la o operă de artă, ci numai la un registru de evenimente succesive. Omenirea a ajuns însă acum la o răscruce, când trebuie să-și dea seama de dezvoltarea interioară a evenimentelor, a intrigii și deznodământului din cadrul evoluției omenirii. Se va dovedi atunci că evoluția omenirii însăși ne arată că la fiecare punct de răscruce apar individualități, că ele dau impulsuri, fac și desfac noduri. Și înveți să recunoști situarea omului în evoluția omenirii abia atunci când cunoști în felul acesta mersul istoriei.

Și, pentru că întregul este ridicat de la starea de simplă alăturare de componente la un organism și chiar la mai mult decât un organism, trebuie ca fiecare lucru să fie pus la locul lui și să se facă deosebirea, pe care în alte domenii oamenii o consideră de la sine înțeleasă. Niciun astronom, de exemplu, nu ar gândi să pună Soarele pe picior de egalitate cu planetele; el consideră cu totul natural să-i rezerve un loc aparte față de ele. La fel, și celui care percepe sensul profund al evoluției i se pare cu totul natural să recunoască că printre marii ghizi ai omenirii se află un „Soare”. Și așa după cum a vorbi despre Soarele sistemului nostru planetar ca despre Jupiter, Marte și așa mai departe ar fi o nerozie, la fel a vorbi despre Christos ca despre Bodhisatva sau alți ghizi ai omenirii este o nerozie. Absurditatea unei noi încorporări a lui Christos ar trebui să ți se pară de la sine înțeleasă, ca ceva care nu poate fi spus decât atunci când privești lucrurile cu totul simplist. Este însă necesar să înțelegi într-adevăr lucrurile în profunzime, să le surprinzi realmente sub adevărata lor formă și să nu le prezinți ca fiind dogma aceea sau cealaltă, ca o credință sectară sau altă credință sectară. Dacă vorbești în sensul real, cosmologic de o christologie, nu este nevoie să vorbești de o prevalență a creștinismului înaintea altei religii. Ar fi ca și când ar exista o religie care în scrierile sale sfinte ar avea trecut că Soarele ar fi o planetă ca și celelalte planete, și apoi vine cineva și spune: Trebuie să evidențiezi Soarele din rândul celorlalte planete; iar ceilalți s-ar ridica împotriva și ar spune: Da, dar asta ar însemna să favorizezi Soarele. Nicidecum, înseamnă doar recunoașterea adevărului însuși.

La fel este și cu creștinismul. El este pur și simplu o recunoaștere a adevărului, al unui adevăr pe care astăzi toate religiile de pe Pământ îl pot admite, numai să vrea. Iar dacă alte religii iau în serios egala îndreptățire a tuturor confesiunilor religioase, dacă nu folosesc această pretenție de tratare egală ca pe un slogan, atunci nu se vor mai formaliza că Occidentul nu a acceptat un Dumnezeu național, ci un Dumnezeu care, mai mult ca orice, nu are de-a face cu nicio naționalitate, care este o entitate cosmică. Indienii vorbesc de zeii lor naționali. Este absolut normal ca ei să vorbească altfel decât cei care nu au acceptat și nu au impus un zeu german, ci pun în centru o entitate care nu s-a încorporat pe teritoriul lor, ci departe de ei, în mijlocul unui alt popor. Am putea vorbi de o contrapunere a principiului creștin-occidental unui indo-oriental, dacă, de exemplu, cineva ar vrea să-l așeze pe Wotan deasupra lui Krishna. În ceea ce îl privește pe Christos, nu este deloc așa. El de la bun început nu a aparținut niciunui popor, ci El întruchiează ce este mai frumos în principiul spiritual-științific: a recunoaște adevărul fără deosebire de culoare, rasă, seminție și așa mai departe.

Noi trebuie să facem efortul de a privi toate aceste lucruri în mod obiectiv. Vom înțelege cu adevărat Evangheliile doar atunci când vom recunoaște ceea ce se află la baza lor. În ceea ce s-a spus astăzi despre Evanghelia după Marcu, cu simplitatea ei sublimă, cu intensificarea ei dramatică de la personalitatea lui Ioan Botezătorul la cea a lui Christos Iisus, putem vedea ceea ce conține de fapt această Evanghelie.

[Acasă](#) [Lucrări Online](#) [Index GA139](#) [Precedenta](#) [Următoarea](#)

Rudolf Steiner
EVANGHELIA DUPĂ MARCU
GA 139

CONFERINȚA a III-a

Basel, 17 septembrie 1912

Încă de la începutul Evangheliei după Marcu găsim figura impunătoare a Botezătorului. Ieri am arătat importanța acestei personalități și contrastul semnificativ în raport cu Christos Iisus însuși. Când lăsăm să acționeze asupra noastră Evanghelia după Marcu în toată simplitatea ei, această personalitate a Botezătorului ne face o impresie profundă. Dar numai dacă o abordăm în lumina științei spiritului ea ni se dezvăluie în toată măreția. Am făcut cunoscut în mai multe rânduri faptul că Ioan Botezătorul trebuie privit, chiar în sensul Evangheliei I, căci noi știm că acest lucru este exprimat clar în Evanghelie I, ca o reîncarnare a profetului Ilie (vezi Matei 11, 14). Pentru a pătrunde mai adânc bazele pe care se întemeiază creștinismul și Misteriul de pe Golgota, vom privi din punct de vedere spiritual-științific figura lui Ioan Botezătorul în legătură cu profetul Ilie. Nu ne vom opri decât scurt timp asupra acestei ultime personalități, fiindcă am vorbit deja despre ea în detaliu cu ocazia ultimei Adunări generale a Secțiunii germane a Societății teosofice din Berlin [13].

Tot ceea ce ne învață știința spiritului, cercetarea ocultă, despre profetul Ilie este absolut confirmat de Biblia însăși, în timp ce la o citire obișnuită a respectivelor capitole din Biblie unde se vorbește despre el rămân numeroase puncte neclare. Vă fac atenți asupra unuia dintre acestea.

În Biblie citim că Ilie provoacă întregul anturaj, întregul popor al regelui Ahab în rândul căruia a trăit, pentru a se opune preoților lui Baal, adversarii săi. El ridică două altare, pune pe unul din ele jertfa lui, pe celălalt preoții lui Baal punându-și-o pe a lor, după care arată cât este de neimportant tot ceea ce fac preoții lui Baal, adversarii lui, fiindcă la Dumnezeu Baal nimic nu prezintă valoare spirituală, în timp ce la jertfa lui se arată imediat măreția și importanța lui Iahve sau Iehova. Ilie obține astfel o victorie asupra preoților lui Baal. După aceea ni se relatează o întâmplare neobișnuită: ni se spune că regele Ahab are un vecin, Nabot, care are o vie pe care regele Ahab vrea s-o obțină, dar că Nabot, considerând-o o moștenire sacră de la părinții săi, nu vrea s-o vândă. Ne găsim deci în prezența a două fapte: pe de o parte, ni se spune că regina Izabela devine dușmanul lui Ilie și că ea va avea grijă ca el să fie omorât, la fel cum preoții lui Baal, adversarii săi, au fost omorâți pe altar atunci când el i-a învins. Dar, așa cum spune Biblia, această moarte urzită de Izabela nu s-a produs. Dimpotrivă, se întâmplă altceva. Nabot, vecinul regelui, este convocat la un fel de sărbătoare de ispășire, la care au fost invitate de asemenea și alte personaje ale statului, și cu această ocazie el este asasinat la instigarea Izabelei (1 Regi 18-21).

Biblia pare deci să ne spună că Nabot a fost omorât de Izabela; Izabela însă nu a declarat că vrea să-l omoare pe Nabot, ci că îl va omorî pe Ilie. Faptele deci nu concordă. Aici intervine investigația ocultă și ne dă cheia enigmei. Ea ne spune că Ilie avea un spirit atotcuprinzător, care parcurge oarecum invizibil țara lui Ahab, și că din când în când el ia în posesie sufletul lui Nabot; astfel Nabot este personalitatea fizică a lui Ilie, iar atunci când vorbim de personalitatea lui Nabot vorbim în realitate de personalitatea fizică a lui Ilie. Ilie, în sensul Bibliei, este personalitatea invizibilă, iar Nabot este expresia, forma ei vizibilă în lumea fizică. Toate acestea eu le-am prezentat pe larg în conferința „Profetul Ilie în lumina științei spiritului”. Dacă pătrundem spiritul operei lui Ilie în toată amplexarea sa, dacă lăsăm să acționeze asupra noastră întregul spirit al lui Ilie, așa cum ne apare el în Biblie, ne dăm seama că în el se concentrează spiritul întregului popor vechi evreu, că el conține tot ceea ce însuflețește și frământă acest popor vechi evreu. Noi putem să-l considerăm ca spiritul poporului vechi evreu. Ilie este prea mare I investigația spiritual-științifică ne arată clar acest lucru I pentru a putea locui în întregime în sufletul făpturii sale fizice, în sufletul lui Nabot. El plutește în jurul acestei forme ca într-un nor, dar nu stă numai în Nabot, ci parcurge întreaga țară, asemenea unei forțe elementare și acționează în ploaie și în razele Soarelui. Aceasta ne apare în descrierea din Biblie, unde se spune încă de la început că seceta și arșița stăpâneau întreaga țară, dar că ele au încetat datorită măsurilor luate de Ilie, măsuri bazate pe legăturile care-l uneau cu lumile divin-spirituale. Astfel a fost adus un remediu mizeriei care pustia țara. Ilie acționează ca un element, ca o lege a naturii însăși. Și pentru a cunoaște puterea care se exercita prin spiritul lui Ilie, cel mai bine ar fi să ne lăsăm pătrunși de descrierea lui Iahve sau Iehova din Psalmul 104, unde el ne apare asemenea unei zeități a naturii care acționează prin toate lucrurile. Este evident că Ilie nu trebuie să fie identificat cu această zeităte însăși; el este imaginea pământească a acesteia, care este în același timp sufletul vechiului popor evreu. Este un fel de Iehova diferit, un fel de Iehova pământesc, sau, în termenii Vechiului Testament, el este precum fața lui Iehova.

Astfel privite lucrurile, ni se revelează și mai clar că același spirit care trăiește în Ilie-Nabot, re apare în Ioan Botezătorul. Cum acționează el acum în Ioan Botezătorul? În Biblie și în special în Evanghelia după Marcu, el acționează prin botez. Și ce este în realitate acest botez? În ce scop îl face Ioan Botezătorul persoanelor care vin la el pentru a fi botezate? Pentru a răspunde acestei întrebări să vedem puțin care este acțiunea produsă prin botez. I Neofitul era scufundat complet în apă. Atunci se producea în el ceea ce se întâmplă totdeauna când primești un șoc violent și te afli în mod brusc în pericol de moarte, de exemplu când cazi în apă și ești în pericol de a te îneca, sau la o prăbușire în prăpastie în munți. Atunci se produce o desprindere parțială a corpului eteric. Ieșind astfel din corpul fizic, corpul eteric provoacă ceea ce intervine întotdeauna imediat după moarte: un fel de viziune retrospectivă a întregii existențe trecute. Acesta este un fapt bine cunoscut, descris adesea chiar de gânditorii materialști din epoca noastră. Or, când Ioan boteza în Iordan se întâmpla ceva asemănător. Neofiii erau scufundați în apă. Nu era un botez asemănător cu ceea ce se face în zilele noastre; această scufundare completă provoca o desprindere a corpului eteric, astfel încât neofiii vedeau mai mult decât ar fi putut înțelege cu ajutorul inteligenței lor obișnuite. Ei își vedeau în spirit viața lor și influențele din spiritual care o determinaseră. Ei vedeau și ceea ce propovăduia Ilie, și anume că era veche s-a împlinit și că era nouă trebuia să înceapă. Prin observația clarvăzătoare din timpul scufundării pentru botez, care dura câteva clipe, ei puteau vedea că omenirea a ajuns la o răscruce în evoluția sa; ceea ce oamenii au cunoscut în epocile vechi, când erau conduși de ființa sufletului-grup, s-a sfârșit aproape complet; trebuiau să intervină raporturi cu totul noi. În corpul eteric eliberat, ei vedeau că în omenire trebuie să coboare un impuls nou, facultăți noi.

Botezul lui Ioan devenea astfel un act de cunoaștere. „Schimbați-vă felul de-a gândi, nu vă întoarceți privirile voastre doar în urmă, unde încă mai este posibil să privești, ci îndreptați-le în altă parte: Dumnezeu care se poate manifesta în Eul omenesc este aproape; Împărăția

lui Dumnezeu se apropie!" Ioan Botezătorul nu numai propovăduia oamenilor Împărăția lui Dumnezeu, ci le da ocazia, prin botezul în Iordan, să recunoască ei înșiși aceasta. Cei ce fuseseră botezați știau de acum prin propria lor experiență clarvăzătoare, oricât de trecătoare a fost ea, că vorbele sale erau exprimarea unui fapt istoric universal.

Spiritul lui Ilie, care acționa de asemenea în Ioan Botezătorul, ni se arată în adevărata lumină numai când avem în vedere acest aspect. El ne apare ca spiritul însuși al poporului evreu, al poporului Vechiului Testament. Dar ce fel de spirit era acesta? El era într-o oarecare măsură spiritul Eului; dar acest spirit al Eului nu apărea acolo ca un spirit al unui om individual, personal, ci ca spiritul întregului popor. El era spiritul nediferențiat, neindividualizat. Ceea ce trebuia să se afle mai târziu în fiecare om sub o formă individuală, la Ilie era încă sufletul-grup al vechiului popor evreu. Sufletul individual, care trebuia să coboare în fiecare piept omenesc când s-a apropiat era ioaneică, era încă în lumile spirituale. El nu putea trăi încă în Ilie astfel încât să coboare în persoana individuală a lui Nabot, ci numai să plutească în jurul ei. În Ilie-Nabot el se manifesta însă cu mai mare claritate decât în cadrul altui membru al vechiului popor evreu. Faptul că acest spirit, care plutea oarecum deasupra oamenilor și a istoriei lor, trebuia să-și facă tot mai mult intrarea în fiecare piept omenesc constituie marele eveniment pe care îl anunța însuși Ilie-Ioan când spunea, în timp ce boteza: Ceea ce până acum se afla doar în lumea spirituală și acționa de sus trebuie să primiiți în sufletul vostru ca impulsuri din Împărăția cerurilor ce străbat până în inima oamenilor. **I** Spiritul lui Ilie arată că trebuie el însuși să intre multiplicat în inima oamenilor pentru ca, încetul cu încetul, aceștia să poată asimila de-a lungul evoluției pământești impulsul lui Christos. Sensul profund al botezului oficiat de Ioan Botezătorul este că Ilie era gata să pregătească terenul pentru venirea lui Christos. „Eu vreau să-I fac loc, să-I pregătesc calea în inima oamenilor; nu mai vreau să plutesc doar în jurul oamenilor, ci să pătrund în inima lor, pentru ca și El să poată de asemenea pătrunde în ei” **I** Iată ce era cuprins în fapta botezului în Iordan a lui Ioan.

Date fiind aceste împrejurări, putem foarte bine să ne așteptăm ca în Ioan Botezătorul să se arate într-un fel ceva asemănător cu ceea ce am observat la Ilie; și anume, ceva ce este mai mult decât persoana lui Ioan Botezătorul, ceva ce depășește această personalitate individuală și acționează peste aceasta, ca o aură, ca o atmosferă ce trăiește printre oamenii în mijlocul cărora se afla. Așa cum Ilie acționa ca o atmosferă, la fel ne putem aștepta ca el să acționeze în Ioan Botezătorul, ca o atmosferă. Ne mai putem aștepta și la altceva: ca entitatea spirituală a lui Ilie, care acum este legată de persoana lui Ioan Botezătorul, să continue să acționeze spiritual și când acesta încetează de-a mai fi. Or, ce urmărește această ființă spirituală? Ea vrea să pregătească drumul lui Christos. Este deci posibil ca Ioan Botezătorul să dispară fizic, dar ființa sa suprasensibilă să rămână, ca atmosferă spirituală, în regiunea unde a acționat și ca tocmai această atmosferă să pregătească terenul pe care Christos va putea să-și îndeplinească misiunea Sa. Cu alte cuvinte, se poate spune: Ioan Botezătorul nu mai este acolo, dar spiritul lui Ilie care trăia în el este prezent, și în atmosfera rămasă după plecarea lui Christos Iisus poate acționa cel mai bine, își poate revărsa cel mai bine cuvintele Sale. În această atmosferă care a rămas acolo, în atmosfera lui Ilie El își poate imprima cel mai bine faptele Sale. Ne putem aștepta la așa ceva. Or, ce spune Evanghelia după Marcu?

Este extrem de caracteristic să găsim în ea indicat de două ori ceea ce tocmai am arătat. Prima dată se spune: După ce Ioan a fost prins, Iisus a venit în Galileea, propovăduind Evanghelia Împărăției lui Dumnezeu (1.14). Ioan a fost deci închis, ceea ce înseamnă că persoana sa fizică a fost împiedicată inițial să acționeze; dar în atmosfera pe care el a creat-o pătrunde acum făptura lui Christos Iisus. Același lucru se produce în mod semnificativ și a doua oară, lucru ce dă o grandoare aparte Evangheliei după Marcu. Trebuie numai să citești în mod corect. În capitolul șase găsiți descris felul cum regele Irod a pus să fie decapitat Ioan Botezătorul. Dar, lucru straniu, după ce persoana fizică a lui Ioan Botezătorul a fost nu numai închisă, ci și suprimată, au început a se face tot felul de supoziții. Unora li se părea că forța magică în virtutea căreia acționa Christos provenea din faptul că Christos Iisus ar fi fost Ilie însuși sau unul din profeți. Conștiința zbuciumată a lui Irod îi inspiră acestuia un presentiment foarte straniu. Atunei când i se relatează tot ceea ce face Christos, el spune: „Este Ioan căruia eu am pus să-i taie capul; el s-a sculat din morți” (6, 16). Irod simte că Ioan Botezătorul, deși a dispărut ca persoană fizică, e încă prezent. El simte că atmosfera sa, spiritualitatea sa este încă acolo, ea nefiind alta decât spiritualitatea lui Ilie. Conștiința încărcată îl face pe Irod să simtă că Ioan Botezătorul, adică Ilie, trăiește. Apoi se spune ceva neobișnuit, și anume că Christos Iisus vine tocmai în regiunea unde a acționat Ioan Botezătorul, după ce acesta a murit. Aici se află un pasaj remarcabil, pe care vă rog să-l luați în mod deosebit în considerare și peste care nu ne este îngăduit să trecem; căci cuvintele Evangheliei nu sunt niște accesorii retorice; evangheliștii nu erau jurnaliști. Se spune într-adevăr ceva foarte important. Christos își face apariția printre adepții și discipolii lui Ioan Botezătorul și acest lucru este exprimat în cuvinte care trebuie bine cântărite: „Atunci Iisus ieșind a văzut o mulțime mare” **I** aici nu poate fi vorba decât de ucenicii lui Ioan Botezătorul **I** „și i s-a făcut milă de ei...”. De ce milă? Fiindcă ei își pierduseră maestrul, fiindcă nu-l mai aveau pe Ioan Botezătorul, de care se spune că tocmai îi îngropaseră corpul decapitat. Și se spune încă și mai clar: „...căci erau ca niște oi fără păstor, și a început să-i învețe multe lucruri” (6, 34). Nu se poate exprima mai clar că Christos îi învață pe ucenicii lui Ioan Botezătorul. El îi învață fiindcă spiritul lui Ilie, care era în același timp spiritul lui Ioan Botezătorul, acționa încă printre ei. Astfel, într-un loc important al Evangheliei după Marcu se subliniază din nou cu forță dramatică că spiritul lui Christos Iisus intervine pe terenul pregătit de spiritul lui Ilie-Ioan. Toate acestea formează un punct esențial, în jurul căruia se grupează alte fapte de o mare importanță. Aș vrea să vă atrag atenția asupra uneia din ele.

Am arătat în mai multe rânduri cum impulsurile date de Ilie-Ioan au continuat să acționeze în istoria lumii. Și fiindcă suntem aici între antroposofi, și fiindcă ne este permis să vorbim de fapte oculte, să vedem aceasta puțin mai îndeaproape. Am spus în mai multe rânduri că sufletul lui Ilie-Ioan a reapărut în persoana pictorului Rafael [14]. Aceasta ilustrează foarte bine modul în care se produce metamorfozarea sufletului prin marele impuls datorat Misteriului de pe Golgota. Fiindcă în epoca de după Christos și un suflet ca al lui Ilie-Ioan trebuia să acționeze prin intermediul unei individualități, cea a lui Rafael, vedem cum ceea ce odinioară acționase atât de măreț, atât de universal, apare într-o personalitate atât de multilaterală cum a fost cea a lui Rafael. Nu putem presimți oare și la Rafael această aură a lui Ilie-Ioan ce plutește în jurul lui, că și în cazul lui există ceva asemănător ca și la ceilalți doi, despre care putem spune: Este prea mare pentru a încăpea într-o singură personalitate, el plutește în jurul personalității individuale, astfel încât revelațiile pe care le primește această personalitate fizică acționează ca niște iluminări? Așa se întâmplă totuși în cazul lui Rafael.

Despre acest fapt există o dovadă, o dovadă aparent personală; însă foarte ciudată, ale cărei elemente le-am indicat deja la Munchen [15]. Aș vrea să vorbesc de ea nu numai din punct de vedere al personalității lui Ioan Botezătorul, ci ținând cont de întreaga entitate Ilie-Ioan, iar pentru aceasta aș vrea să descriu evoluția pe care a parcurs-o sufletul lui Ilie-Ioan în Rafael. Cine vrea să studieze în mod sincer, onest, personalitatea lui Rafael trebuie să dispună de simțăminte cu totul deosebite.

Am atras atenția că criticul și istoricul de artă Herman Grimm [16] a compus fără dificultate o biografie a lui Michelangelo, dar că s-a apucat în trei rânduri să scrie un fel de descriere a vieții lui Rafael. Și fiindcă Herman Grimm nu era un „erudit” obișnuit **I** un astfel de erudit termină orice lucrare de care se apucă **I**, ci un om universal, sincer față de tot ce întreprindea și cerceta, a trebuit să recunoască în momentul în care a mai terminat ceva, ce ar fi trebuit să fie *Viața lui Rafael*, că aceasta nu era deloc o viață a lui Rafael. De aceea el o lua mereu de la cap, fără să fie vreodată satisfăcut de rezultatul muncii lui. Puțin timp înaintea morții sale, el a făcut încă o încercare **I** care se găsește publicată în operele sale postume **I** de a se apropia de Rafael și a încercat să-l descrie după inspirațiile inimii sale. Titlul lucrării **I Rafael, ca putere cosmică** **I** este caracteristic. Căci lui Grimm i s-a părut că pentru a-l zugrăvi corect pe Rafael trebuie să vezi în el o forță universală, o entitate care acționează de-a lungul întregii istorii. Este cu totul natural ca un scriitor modern să se simtă, s-ar putea spune, inconfortabil, când vrea să scrie în stilul franc și deschis propriu evangheliștilor. Și cel mai bun autor se jenează să se apuce de o asemenea treabă; dar adesea

eroii înșiși sunt cei care îi smulg cuvântul potrivit. Modul în care Herman Grimm vorbește despre Rafael în primele capitole, pe care le-a scris cu puțin înainte de moartea sa, este foarte curios. Când vorbește despre Rafael în inima lui putem într-adevăr presimți ceva din aura unei astfel de figuri, precum cea a lui Ilie-Ioan, așa cum se vede în rândurile de mai jos:

„Dacă printr-un miracol Michelangelo ar învia dintre morți și ar trăi printre noi și dacă mi s-ar întâmpla să-l întâlnesc, eu m-aș da în mod respectuos la o parte din calea lui ca el să treacă; dar dacă Rafael mi-ar ieși în cale eu l-aș urma, în speranța de a auzi câteva cuvinte venind de pe buzele sale. Pentru Leonardo da Vinci și pentru Michelangelo poți rămâne la descrierea a ceea ce au fost ei în epoca lor; în cazul lui Rafael trebuie pornit de la ceea ce este el astăzi pentru noi. Peste primii doi s-a așternut un voal subțire, peste Rafael nu. Acesta este unul dintre aceia a căror personalitate nu încetează să crească. Și încă multă vreme generațiile viitoare vor descoperi în el enigme noi!” (*Fragmente*, vol. II, p. 171).

Herman Grimm vede în Rafael o forță cosmică, un spirit care străbate secolele și milenii și care nu poate intra într-un singur om. Dar el a mai spus și altceva, cuvinte care sunt smulse, cum spuneam mai sus, din sufletul său, datorită cinstei și onestității sale interioare. Aceste cuvinte par a vrea să exprime că în jurul lui Rafael plutește un fel de mare aureolă, așa cum în jurul lui Nabot plutea spiritul lui Ilie. Este un alt fel de a te exprima decât o face Herman Grimm:

„Rafael este un cetățean al istoriei universale. El este ca unul din cele patru fluvii care, conform credinței vechi, ieșeau din Paradis” (*Fragmente*, vol. II, p. 153).

Aceasta aproape ar fi putut fi scrisă de către un evanghelist, și aproape la fel s-ar putea scrie despre Ilie. Istoricul de artă modern, dacă este cinstit și onest față de sine însuși, ar trebui să simtă și el ceva din marile impulsuri universale care străbat epocile. Pentru a înțelege știința spiritului modernă nu este nevoie într-adevăr de altceva decât să mergi la nevoile sufletești și spirituale ale oamenilor, care tânjesc cu sete spre ceea ce este adevăr în evoluția omenirii.

Așa ne apare Ioan Botezătorul, și este bine să-l simțim așa atunci când deschidem Evanghelia după Marcu, când citim primele cuvinte și apoi cele ce urmează în capitolul al șaselea. Biblia nu este o carte făcută să acționeze precum cărțile științifice moderne, unde se află „clar” etalat sub ochii cititorului l așa se spune explicit l ceea ce el trebuie să citească. Structura compozițională grandioasă a Bibliei, alcătuirea compozițional-artistică ocultă a ei ascunde multe fapte misterioase. Și în ceea ce privește entitatea Botezătorului Biblia ascunde multe taine îndărătul acestei compoziții artistice oculte. V-aș face atenți asupra uneia din ele, pe care dumneavoastră probabil o veți lua ca un adevăr afectiv, un adevăr cu valoare de presentiment, din care însă, dacă admiteți și alte adevăruri adresate intelectului, veți putea vedea că în Biblie avem tot ceea ce ne poate arăta raportul spiritului sau sufletului lui Ilie față de spiritul sau sufletul lui Ioan Botezătorul. Să vedem care este acest raport și să încercăm, cât se poate mai pe scurt, să lăsăm să acționeze asupra noastră un pasaj din Vechiul Testament ce se referă la Ilie:

„Și s-a sculat el și s-a dus la Sarepta. Și când a ajuns la porțile cetății iată o femeie văduvă aduna vreascuri și a chemat-o Ilie și i-a zis: Adu-mi puțină apă ca să beau!
Și s-a dus ca să-i aducă, dar Ilie a strigat-o și i-a zis: Adu-mi și o bucată de pâine să măncăm!
Ea însă a zis: Viu este Domnul Dumnezeuul tău, n-am nicio fărâmitură de pâine, ci numai o mână de făină într-un vas și puțin untdelemn într-un urcior. Și iată, am adunat câteva vreascuri și mă duc să o gătesc pentru mine și pentru fiul meu și apoi să măncăm și să murim!
Atunci i-a zis Ilie: Nu te teme, ci du-te și fă cum ai zis; dar fă mai întâi de acolo o turtă pentru mine și adu-mi-o, iar pentru tine și pentru fiul tău vei face mai pe urmă.
Căci așa zice Domnul Dumnezeuul Iui Israel: Făina din vas nu va scădea și untdelemnul din urcior nu se va împuțina până în ziua când va da Domnul ploaie pe Pământ!
Și s-a dus ea și a făcut așa cum a zis Ilie; și s-a hrănit ea și el și casa ei o bucată de vreme.
Căci făina din vas n-a scăzut și untdelemnul din urcior nu s-a împuținat, după cuvântul Domnului grăit prin Ilie!”
(3 Regi 17, 10-16)

Această istorioară ne descrie deci cum Ilie ajunge la o văduvă și cum acolo are loc o stranie înmulțire a pâinii. Datorită prezenței spiritului lui Ilie, lipsurile dispar, cu toate că exista puțină pâine. Pâinea se înmulțește în momentul în care spiritul lui Ilie intră la văduvă. Datorită lui se produce o înmulțire a pâinii, un dar de pâine. Și acum să vedem ce scrie în capitolul șase al Evangheliei după Marcu. Aici este povestit mai întâi cum Irod a pus să i se taie capul lui Ioan Botezătorul, apoi cum Christos Iisus a venit la ucenicii lui Ioan. Să lăsăm acum să acționeze asupra sufletului nostru acest capitol.

„Și, ieșind din corabie, Iisus a văzut mulțime mare și I s-a făcut milă de ei, căci erau ca niște oi fără păstor, și a început să îi învețe multe.
Dar făcându-se târziu, ucenicii Lui, apropiindu-se, I-au zis: Locul e pustiu și ceasul e târziu;
Slobozește-i, ca mergând prin cetățile și prin satele dimprejur să-și cumpere de mâncare.
Răspunzând, El le-a zis: Dați-le voi să mănânce. Și ei I-au zis: Să mergem noi să cumpărăm pâini de două sute de dinari și să le dăm să mănânce?
Iar El le-a zis: Câte pâini aveți? Duceți-vă și vedeți. Și după ce au văzut, I-au spus: Cinci pâini și doi pești.
Și El le-a poruncit să-i așeze pe toți cete, cete, pe iarba verde.
Și au șezut cete, cete, câte o sută și câte cincizeci.
Și luând cele cinci pâini și cei doi pești, privind la cer, a binecuvântat și a frânt pâile și le-a dat ucenicilor, ca să le pună înaintea, asemenea și cei doi pești i-a împărțit tuturor.
Și au mâncat toți și s-au săturat...” (6, 34-42)

Dumneavoastră cunoașteți această povestire: o înmulțire a pâinilor tot prin spiritul lui Ilie-Ioan. Biblia nu vorbește clar, în sensul de astăzi al cuvântului „clar” ; dar ceea ce ea are de zis o ascunde în elementul compozițional. Cine înțelege ce înseamnă un adevăr cu valoare de presentiment, acela va poposi cu simțirea sa în dreptul acelor pasaje în care se vorbește de faptul că Ilie vine la văduvă și înmulțește pâinea și unde Ilie cel din nou născut părăsește corpul fizic, iar Christos Iisus înfăptuiește în atmosfera sa spirituală, într-o formă nouă, ceea ce poate fi numit o înmulțire a pâinii.

În această progresie se succed etapele în Biblie, de această manieră sunt legăturile interioare din cadrul ei. Ele ne arată că așa-zisa „compilare de fragmente disparate din Biblie” este doar o speculație goală a oamenilor de știință, și că printr-o cunoaștere adevărată a ei este posibil să recunoaștem în întreaga Biblie un spirit compozițional unitar, indiferent care este acest spirit unitar care a compus-o. Acum avem în față figura Botezătorului.

Foarte ciudată este și plasarea Botezătorului însuși în opera lui Christos Iisus. De două ori ni se indică, așadar, că Christos Iisus pătrunde în atmosfera, în aura Botezătorului atunci când persoana fizică a acestuia trece din ce în ce mai mult în plan secund și în cele din urmă atunci când el părăsește complet planul material. Evanghelia după Marcu ne indică apoi în termeni foarte clari cum prin intervenția lui Christos Iisus

în atmosfera spirituală a lui Ilie-Ioan totul se schimbă, în lume coboară un impuls cu totul nou.

Pentru a înțelege aceasta, trebuie să urmărim întreaga descriere dată în Evanghelie, pe de o parte din momentul în care, după arestarea lui Ioan Botezătorul, apare Christos și începe a vorbi de Împărăția cerurilor, până acolo unde este vorba de execuția lui Ioan ordonată de Irod, precum și în capitolele care urmează. Considerând toate aceste relatări până la istoria cu Irod în sensul lor profund, ne dăm seama că toate au scopul să-l prezinte pe Christos în adevărata sa lumină. Am văzut deja ieri că ființa adevărată a lui Christos nu a fost recunoscută numai de oameni, ci și de spirite, de acelea posedate de demoni, prin urmare și de ființe suprasensibile. Acest lucru este spus clar și răspicat. Apoi însă observăm că ceea ce locuiește în Christos este totuși de o altă natură decât acest spirit al lui Ilie, care nu putea intra în întregime în persoana lui Nabot.

Sensul profund al Evangheliei după Marcu este acesta: să arate cum ființa lui Christos pătrunde, umple complet persoana fizică a lui Iisus din Nazaret și că ea acționează în ceea ce noi recunoaștem a fi Eul general omenesc. Ce li se pare așadar atât de cumplit demonilor care îi posedă pe oameni când le apare Christos? Este faptul că ei trebuie să recunoască: „Tu ești cel ce-L poartă pe Dumnezeu în sine”; ei recunosc în persoana Lui o putere divină, care îi constrânge să-și dezvăluie identitatea și să se retragă din oameni, în viriutea forțelor pe care le conține personalitatea umană (I, 24; 3, 11; 5, 7). De la primele capitole ale Evangheliei după Marcu, figura lui Christos ne apare într-un fel ca opunându-se celei a lui Ilie-Nabot și chiar celei a lui Ilie-Ioan. Într-adevăr, în timp ce în aceștia elementul însuflător nu poate locui complet, în Christos Iisus acest element însuflător este conținut în întregime. De aceea Christos Iisus, deși în El trăiește un principiu cosmic, stă în același timp în fața oamenilor, chiar și în fața acelor care-l vindecă, și ca o personalitate omenească individuală.

La ora actuală aceste povestiri ce vin din trecut sunt tratate de obicei într-un mod ciudat. Este cazul multor savanți ce se intitulează moniști, care atunci când vor să reprezinte anumite concepții asupra lumii iau aceste descrieri într-un sens cu totul aparte. Acest sens ar putea fi descris astfel: Acești buni savanți, acești buni filosofi sunt oarecum de părere, deși ei se jenează să o exprime, că Dumnezeu ar fi făcut mult mai bine să le fi lăsat lor în grijă sarcina să întocmească lumea, căci ei ar fi reușit sigur mai bine. Dacă ascultăm un astfel de savant, care jură că înțelepciunea a dat peste omenire abia în ultimii douăzeci de ani, alții consideră chiar că în ultimii cinci ani, căci tot ceea ce a existat înainte de acești ultimi cinci ani ține deja de domeniul superstiției, vedem că el deplânge profund faptul de a nu fi existat încă pe vremea când Christos Iisus umbla pe Pământ o medicină modernă, natural-științifică, cu toate mijloacele de care dispune ea în prezent; căci ar fi fost mult mai bine pentru toți acei oameni, precum soacra lui Simon și chiar și ceilalți, să fi putut să fie vindecați cu mijloacele medicinei actuale. După părerea lor, un Dumnezeu cu adevărat perfect ar fi fost unul care ar fi întocmit lumea după principiile naturalist-științifice moderne; El n-ar fi îngăduit ca oamenii să trebuiască să aștepte atât binefacerile științelor naturale moderne. Ca urmare, lumea așa cum a întocmit-o Dumnezeu este, pe lângă ce-ar fi fost în stare un savant, un fel de cârpăceală. Nu se spune asta, se jenează să o spună, dar printre rânduri se citește așa ceva. Trebuie însă să spui lucrurilor care le trec astăzi prin minte savanților naturaliști pe nume. Astfel, dacă presupunem că am putea sta de vorbă între patru ochi cu un astfel de domn, n-ar fi exclus să auzi din partea lui că de fapt nu poți fi altfel decât ateu, deoarece vezi că Dumnezeu n-a reușit să-i vindece pe oameni pe vremea lui Christos Iisus cu mijloacele științelor naturii moderne.

Oamenii uită pur și simplu un lucru, și anume că ei ar trebui să ia cu totul în serios cuvântul evoluție, pe care îl au atât de des pe buze, că pentru ca omenirea să poată să-și atingă țelul trebuie să înțeleagă că tot ceea ce există este într-o evoluție și că n-ar trebui să ne punem problema unui plan, pe care științele actuale l-ar elabora dacă ea ar crea o lume. Fiindcă se uită asta nu se mai știe că întreaga constituție a omului, îmbinarea corpurilor mai fine, era altădată cu totul alta. Dacă am ști aceasta n-am mai încerca să aplicăm metodele științelor naturii la personalitatea umană. Deoarece corpul eteric era mult mai activ, mult mai viguros decât este astăzi, atunci se putea acționa cu totul altfel asupra corpului fizic, prin mijlocirea corpului eteric. Era o cu totul altă acțiune decât astăzi, atunci când se vindeca foarte anost spus cu „sentimente”, când sentimentul se revărsa de la un individ la altul. Atâtea timp cât corpul eteric era încă mai puternic și stăpâna corpul fizic, efectele a ceea ce se cheamă astăzi un tratament psiho-spiritual erau mult mai mari. Oamenii erau constituiți diferit și trebuiau deci vindecați în mod diferit. Când se ignoră aceasta, se spune precum savanții naturaliști: Noi nu mai credem în minuni; și ceea ce se spune aici despre vindecări ține de miracol, iar așa ceva trebuie scos din text. Un teolog luminat se poate afla azi într-o situație foarte stânjenitoare: pe de o parte i-ar plăcea să creadă tot ce spun textele sacre, dar pe de altă parte se lasă influențat de prejudecata modernă că nu se poate tămădui în acest mod, că acestea ar fi „minuni”. Apoi începe să dea tot felul de explicații dacă miracolele sunt posibile sau nu. Pur și simplu nu avem în vedere un lucru, și anume că pentru oamenii de altădată tot ce este descris până la capitolul șase al Evangheliei după Marcu nu era nimic miraculos, după cum noi nu ne gândim la miracol atunci când vedem o funcție oarecare a organismului omenesc că este influențată de cutare sau cutare medicament. Nimeni nu s-ar fi gândit atunci la vreo minune dacă ar fi văzut pe cineva că întinde mâna deasupra unui leproș și i-ar fi spus: Eu o vreau, fii purificat! Vindecarea se producea datorită constituției absolut naturale existentă în Christos și care se revărsa din abundență asupra bolnavului. Acestea nu ar mai acționa astăzi, pentru că raporturile dintre corpul eteric și corpul fizic ale omului au devenit cu totul altele. Pe atunci însă așa vindecau medicii. Nu este deci de mirare că Christos Iisus vindeca leproșii prin mila pe care o încerca pentru ei și prin punerea mâinilor. Acesta era un lucru cu totul natural în epoca aceea. Ceea ce se vrea să se scoată în evidență în acest capitol este cu totul altceva, și noi trebuie să-l privim în mod just.

Să aruncăm o privire asupra formației pe care o primeau medicii, mai mari sau mai mici, din timpul acela. Ei își primeau învățătura în școli care depindeau de centrele inițiatice și ajungeau să dispună de forțe din lumea suprasensibilă, care acționau prin ei astfel încât ei erau oarecum niște mediumuri prin care treceau forțe suprasensibile. Ei transmiteau forțe suprasenzoriale prin mediumitatea lor personală la care s-au ridicat în școlile de medicină misteriale. Când medicul își pune mâinile pe un bolnav, nu forțele sale personale erau cele care se degajau din el, ci forțe venite din lumile suprasensibile. Faptul că el devenise un canal prin care treceau forțele suprasensibile se datora inițierii pe care o primise într-o școală esoterică. Povestirile despre vindecări de leproși sau alți bolnavi obținute prin mijloace psihice nu păreau deloc stranii oamenilor din acel timp. Semnificativ era nu că cineva a fost vindecat, ci că a fost posibil să apară o ființă care să vindece bolnavii în acest fel, fără să fi trecut prin școlile inițiatice, care purta în însăși inima sa, în sufletul său forțe ce mai înainte coborau din lumile spirituale superioare, că aceste forțe au devenit forțe personale, individuale. Faptul că timpurile se împliniseră, că de acum încolo omul nu mai putea fi un canal pentru forțele suprasensibile trebuia să fie arătat lumii. Lucrul acesta devenise clar și pentru cei care erau botezați în Iordan de Ioan; ei înțeleseseră că timpurile se schimbaseră, că în viitor totul trebuia să fie efectuat prin intermediul Eului omenesc, prin ceea ce trebuie să-și aibe sălașul în interiorul omului, în centrul divin al omului; ei înțeleseseră că înaintea lor stătea o ființă care efectua prin propriile sale forțe ceea ce alții făcuseră cu ajutorul entităților care trăiau în lumile spirituale, ale căror forțe le lăsau să acționeze prin ei.

Deci a considera vindecările care ne sunt aduse la cunoștință ca niște fapte extraordinare înseamnă a trece pe lângă sensul profund al Bibliei. În perioada de apus a vremurilor vechi, vindecările încă nu aveau nimic straniu; ceea ce era semnificativ era că Christos a început să vindece cu noile forțe, care de acum trebuiau să vină. De aceea se și arată cu deplină claritate și într-un mod care nu lasă loc la niciun fel de dubiu că Christos Iisus acționează numai de la om la om. Peste tot se accentuează că El acționează de la om la om. Și acest lucru nu poate fi mai clar exprimat decât în capitolul cinci al Evangheliei după Marcu, unde se vorbește despre vindecarea femeii. El o vindecă numai prin faptul că ea se apropie de El și îi atinge haina; atunci El își dădu seama că un curent de forțe a ieșit din Sine. Povestea ne este relatată în felul următor: Femeia se apropie de Christos Iisus, îi atinge veșmântul. Inițial, El nu face nimic. Ea este cea care face ceva, cea care îi apucă veșmântul. Din El pleacă un curent de forțe. Îl părăsește. Dar cum? Nu prin vointa Lui. Pentru că El l-ar fi trimis. ci pentru că femeia l-a

sustras! Acest lucru este foarte clar înfățișat. Și când El își dă seama, ce-i spune femeii? „Fiica mea, credința ta te-a mântuit; mergi în pace și fii vindecată de boala ta!” (5, 34). El însuși devine conștient în acel moment că lumea spirituală curge înăuntrul Său și se revarsă din El în afară. El nu are aceeași poziție pe care o aveau altădată în fața bolnavilor lor cei care vindecau posedată. Acolo, forța care radia din lumile superioare prin mijlocirea vindecătorului trecea în bolnav, fie că acesta avea sau nu avea credință. Dar acum, când se pune problema Eului, Eul trebuia să participe; acolo totul s-a individualizat. În relatarea acestui fapt, important nu era că prin suflet se putea acționa asupra corpului fizic, lucru cu totul natural la acea vreme, ci că prin apariția timpurilor noi un Eu trebuia să intre în relație cu celălalt Eu. În timpurile vechi, spiritualul era în lumile superioare și plutea deasupra oamenilor; acum împărăția cerurilor s-a apropiat și trebuia să pătrundă în inima oamenilor, să locuiască în ea ca într-un centru. Iată ce era important. Pentru o astfel de concepție despre lume exterior-fizic și interior-moral se contopeau într-un mod nou, care pentru perioada de la întemeierea creștinismului și până în zilele noastre nu putea fi decât *credința*, iar de acum încolo este *știința*.

În timpurile vechi, cum am văzut mai înainte, bolnavul era vindecat prin niște forțe magice, care erau coborâte din lumile suprasensibile prin intermediul vindecătorului ce fusese pregătit în școlile misteriale, iar aceste forțe acționau asupra pacientului. Aici nu exista nicio legătură cu elementul moral al pacientului, căci tot acest proces nu implica încă participarea Eului pacientului. Acest element moral nu conta, căci forțele coborau în mod magic din lumile superioare. A venit apoi o epocă nouă, în care latura morală și cea fizică a vindecării trebuiau să fuzioneze într-un mod nou. Dacă știm acest lucru, putem înțelege și o altă istorisire a Evangheliei:

„Și intrând Iisus iarăși în Capernaum, după câteva zile s-a auzit că este în casă.

Și îndată s-au adunat mulți, încât nu mai era loc nici înaintea ușii, și le grăia lor cuvântul.

Și au venit la El, aducând un slăbănog, pe care îl purtau patru inși.

Și neputând ei, din pricina mulțimii, să se apropie de El, au desfăcut acoperișul casei unde era Iisus și, prin spărtură, au lăsat în jos patul în care zăcea slăbănogul.

Și văzând Iisus credința lor, i-a zis slăbănogului: Fiule, iertate îți sunt păcatele tale!” (2, 15)

Ce ar fi spus un medic în timpurile vechi? Ce așteptau fariseii, doctorii legii, atunci când trebuia să se producă o vindecare? Ei se așteptau ca medicul să spună: Forțele care trec în tine și în membrele tale paralizate îți vor restitui mișcarea. Or, ce spune Christos Iisus? „Păcatele tale îți sunt iertate”, adică partea morală la care Eul este părtaș. Acesta este un limbaj pe care fariseii nu-l pot înțelege. A vorbi astfel li se pare o blasfemie, căci, după ei, nu se putea vorbi de Dumnezeu decât ca de o ființă a lumii suprasensibile de unde El acționează, iar păcatele nu puteau fi iertate decât dinspre lumea suprasensibilă. Ca iertarea păcatelor să poată fi pusă în legătură cu cel care vindecă, era pentru ei un lucru de neînțeles. De aceea Hristos spune mai departe:

„Ce este mai ușor să zici slăbănogului: Iertate îți sunt păcatele, sau să-i zici: Scoală-te, ia-ți patul tău și umblă?

Dar, ca să știi că Fiul Omului are putere de a ierta păcatele pe Pământ, a zis slăbănogului:

Zic ție: Scoală-te, ia-ți patul tău și mergi la casa ta.

Și el s-a sculat îndată și, luându-și patul, a ieșit înaintea tuturor, încât erau toți uimiți și slăveau pe Dumnezeu zicând: Asemenea lucruri n-am mai văzut niciodată.” (2, 9-12)

El stabilește prin aceasta o legătură între ființa morală și metoda magică de vindecare, creând prin aceasta o tranziție între starea în care Eul este desprins de trup și cea în care Eul umple trupul. Și tot astfel acționează la fiecare istorisire. Așa trebuie înțelese lucrurile, căci așa sunt descrise. Să comparăm acum ceea ce spune știința spiritului cu ceea ce spun comentatorii Bibliei despre „iertarea păcatelor”. Veți găsi printre aceste comentarii explicațiile cele mai stranie, dar niciuna care să fie satisfăcătoare, fiindcă autorii lor nu știu ce a fost de fapt Misteriul de pe Golgota. Mai înainte spuneam că trebuie să fi existat credință. De ce credință? Pentru că expresia, manifestarea moralului în fizic nu se arată într-o singură încarnare. Dacă astăzi ne aflăm în fața unui om, nu avem voie, când ne referim la o infirmitate fizică, să facem o legătură între partea sa morală și cea fizică ale aceleiași încarnări. Legătura dintre ființa morală și ființa fizică în cadrul karmei sale o putem avea doar dacă depășim limitele unei singure încarnări. Pentru că până acum nu se știa nimic sau doar foarte puțin despre karmă, noi putem spune: Până acum, legătura dintre ființa fizică și cea morală nu putea fi decât credința. Acum însă, pentru că se pot studia Evangheliile cu ajutorul științei spiritului, aceasta devine cunoaștere. Christos ne apare ca Cel care aruncă lumină asupra karmei, atunci când ne arată: Eu îl pot vindeca pe acesta, căci văd asta în personalitatea sa: karma sa este acum astfel că el are voie să se scoale și să meargă.

Un asemenea exemplu arată că Biblia nu poate fi înțeleasă decât cu ajutorul mijloacelor oferite de știința spiritului. Sarcina noastră constă în a arăta că în această carte universală sunt conținute legile cele mai profunde ale evoluției omenești. Când vom înțelege sensul cosmic a ceea ce se întâmplă pe Pământ și noi ne vom strădui în acest sens din ce în ce mai mult chiar în cursul acestor conferințe, căci Evanghelia după Marcu ne oferă acest prilej, când ne vom da seama de importanța cosmo-terestră a Misteriului de pe Golgota nu va mai părea ofensator pentru celelalte confesiuni religioase ceea ce poate fi spus referitor la Evangheliile. Din motivele pe care vi le-am arătat ieri la sfârșitul conferinței și mai ales pentru că o cunoaștere adevărată a Bibliei nu poate fi apanajul unei singure confesiuni ci trebuie să devină universală, o adevărată cunoaștere a Bibliei trebuie să fie ancorată, prin adevărul ei interior, în solul științei spiritului și să acorde tuturor religiilor de pe Pământ aceeași valoare. Prin aceasta, ele se vor reconcilia. Iar ceea ce vă spuneam la început în legătură cu acel indian care a ținut o conferință despre „Christos și creștinism”, afectată ce-i drept de toate prejudecățile nației lui, dar în care privea spre Christos într-un mod interconfesional, poate fi interpretat ca începutul acestei reconcilierii. Misiunea științei spiritului este aceea de a încerca să fie înțeleasă această faptură a lui Christos în sânul diferitelor religii. Adevărata sarcină a mișcării spirituale este de a aprofunda diferențele religii, în scopul de a înțelege mai bine natura interioară a fiecăreia din ele.

Aceasta îmi oferă prilejul să repet ceea ce am spus de multe ori despre modul în care se poziționează un budist antroposof față de un antroposof care, ca antroposof, este creștin. Budistul ar spune: După ce Bodisatva a devenit Buddha, Gautama Buddha a atins după moartea sa o astfel de înălțime spirituală, încât nu a mai avut nevoie să se încarneze pe Pământ. La cele spuse, creștinul care este antroposof ar adăuga: Eu înțeleg asta, căci așa îmi apare Buddha și mie atunci când mă pătrund cu sentimentul tău și cred ceea ce crezi și tu. Aceasta înseamnă să înțelegi religia altuia, să te înalți până la ea. Creștinul, devenit antroposof, poate astfel să înțeleagă tot ceea ce spune celălalt. Ce va spune însă budistul care a devenit antroposof? El va spune: Eu caut să înțeleg sensul profund al creștinismului, că Christos este altceva decât un întemeietor de religie, că în ce privește Misteriul de pe Golgota este vorba de un eveniment cosmic, impersonal, că nu este vorba de un om, Iisus din Nazaret, care a întemeiat o religie, ci de Christos care a pătruns în el, care a murit pe cruce, împlinind astfel Misteriul de pe Golgota. Și budistul va mai spune: Eu nu voi mai comite greșeala, după ce am înțeles acum punctul fundamental al religiei tale, așa cum și tu l-ai înțeles pe-al meu, de a crede că Christos se poate reîncarna. Și aș vorbi foarte nepotrivit dacă aș spune că ar trebui reabilitat creștinismul, că dacă altădată Christos Iisus ar fi fost mai bine înțeles nu ar fi fost răstignit pe cruce după trei ani și că nu așa ar fi trebuit să se poarte cu un fondator de religie etc. I Or, esențialul aici este tocmai că Christos a fost răstignit și că prin această moarte pe cruce s-a întâmplat ceea ce s-a întâmplat! Înseamnă să te situezi într-un punct de vedere greșit dacă spui: Aici s-a comis o nedreptate și creștinismul ar putea fi astăzi reabilitat. Niciun budist care este și antroposof nu ar putea vorbi altfel decât în acești termeni: După cum tu încerci să înțelegi natura profundă a religiei mele, tot așa încerc și eu să înțeleg esența religiei tale.

Ce se va întâmpla atunci când partizanii diferitelor confesiuni vor putea să se înțeleagă astfel, când creștinul îi va spune budistului: Eu cred în Buddha așa cum tu însuși crezi în el **I**, sau eu pot înțelege Misteriul de pe Golgota așa cum tu însuși îl înțelegi? Ce se va întâmpla când această atitudine de înțelegere reciprocă între adepții diferitelor religii va deveni una generală? Pacea va coborî printre oameni. Și ea trebuie să vină. Mișcarea antroposofică trebuie să aducă o înțelegere reciprocă reală a religiilor. Ar fi împotriva spiritului antroposofiei ca un creștin care a devenit antroposof să-i spună unui budist: Este ridicol să pretinzi că, după ce a devenit Buddha, Gautama nu trebuie să se mai reîncarneze; el trebuie să revină în corp fizic în secolul al XX-lea. Budistul i-ar răspunde atunci: Antroposofia ta nu-ți servește decât ca să batjocorești religia mea? Și în loc de pace s-ar cultiva discordia între religii. Și iată ce-ar răspunde un creștin unui budist care ar vrea să reabiliteze creștinismul: Dacă tu crezi că Misteriul de pe Golgota ar fi o greșeală și că Christos ar trebui să reapară într-un corp fizic, pentru ca de data asta să-i meargă bine, tu nu ți-ai dat deloc osteneala să înțelegi religia mea, o iei în derâdere **I** antroposofia nu este însă aici pentru a ironiza o confesiune religioasă, fie ea mai veche sau mai nouă, căci atunci am întemeia societatea noastră pe disprețul reciproc și nu pe înțelegerea reciprocă a religiilor.

Trebuie să înscriem aceasta în sufletele noastre, dacă vrem să înțelegem sâmburele ocult al antroposofiei. Prin nimic nu putem face mai bine aceasta, decât extinzând forța și iubirea ce emană din Evanghelii pentru înțelegerea tuturor religiilor. În conferințele următoare vom vedea că acest lucru este posibil, în special pornind de la Evanghelia după Marcu.

Rudolf Steiner
EVANGHELIA DUPĂ MARCU
GA 139

CONFERINȚA a IV-a

Basel, 18 septembrie 1912

Astăzi aș vrea să vă atrag mai întâi atenția asupra a două evenimente ale evoluției umane din ultimele milenii. Primul a avut loc în a doua jumătate a secolului al V-lea înaintea erei creștine. El este cunoscut de dumneavoastră toți, dar aș vrea totuși să revin asupra lui.

În India, Buddha a adunat în jurul lui un anumit număr de discipoli și din munca pe care el a dus-o cu ei s-a născut acea formidabilă mișcare care a pulsant timp de secole în întregul Orient, a înălțat valuri puternice și a adus pentru nenumărați oameni pacea, liberarea, înălțarea sufletului și trezirea conștiinței. Pentru a caracteriza ceea ce s-a petrecut atunci, nu avem decât să ne oprim la punctul central al învățăturii și acțiunii budiste.

Această învățătură spune că viața, sub forma pe care o cunoaște omul în timpul încarnării lui terestre, este suferință, care provine din faptul că omul, prin succesiunea încarnărilor sale, simte mereu nevoia să se reîntrupeze. Țelul spre care se tinde este de a te elibera de această nevoie și de a stinge în suflet tot ceea ce trezește dorința spre reîntrupare, pentru ca în cele din urmă să te ridici la o astfel de existență în care sufletul nu mai simte imboldul de a se lega prin simțurile fizice, prin organele fizice cu existența, ci urcă, așa cum se spune, în Nirvana.

Marea învățătură care venea de pe buzele lui Buddha este că viața este suferință și că omul ar trebui să găsească mijloacele de a se elibera de ea, pentru a putea accede în Nirvana. Dacă vrem să exprimăm în termeni curenți impulsul care stă la baza învățăturii lui Buddha, se poate spune: Buddha, prin forța și puterea individualității sale, a îndreptat privirea discipolilor săi spre existența pământească și a încercat, din nesfarșita lui compasiune, să le dea mijloacele necesare înălțării sufletului, cu tot ceea ce-i aparține acestuia, de la pământesc spre ceresc, să ridice gândirea omenească, filosofia omenească de la planul pământesc la cel ceresc.

Acesta este, exprimat succint, ca o formulă, impulsul dat de Buddha în marea sa Predică de la Benares. Și ce găsim noi în sufletul discipolilor pe care i-a reunit în jurul lui și care i-au rămas fideli? Ce vedem că se petrece în sufletele acestor discipoli? Ce formă ia crezul lor? Toate eforturile sufletului omenesc, spuneau ei, trebuie să tindă spre a se elibera de nevoia de reîncarnare, de tot ce depinde de simțuri, spre desăvârșirea propriei Sine și unirea cu ceea ce se află în legătură cu originea sa divin-spirituală. Aceste sentimente îi însuflețeau pe discipolii lui Buddha: să se desprindă de tentațiile vieții, să nu mai fie uniți cu lumea decât printr-o simțire ce luminează în spiritual, prin sentimentul de compasiune, ei înșiși însă să tindă fără încetare spre perfecțiune spirituală, să se înalțe deasupra oricărei dorințe, să renunțe, pe cât este posibil, la tot ceea ce-l unește exterior pe om cu viața. Așa străbăteau lumea discipolii lui Buddha, așa vedeau ei rostul și țelul uceniciei lor budiste.

Dacă luăm în considerare budismul din cursul secolelor în care el s-a răspândit, dacă ne întrebăm ce sentimente însuflețeau spiritele și inimile adeptilor săi, trebuie să răspundem: acești oameni aveau în vedere niște scopuri foarte înalte, dar în centrul întregii lor gândiri, simțiri și percepții trăia marea figură a lui Buddha, trăia amintirea cuvintelor emoționante și pline de sens despre eliberarea de suferințele vieții. În mintea și inimile discipolilor și urmașilor lui Buddha trăia imensa și puternica autoritate a Maestrului. Cuvintele lui erau considerate sfinte de discipolii săi. Cum se face că aceștia considerau cuvintele sale ca un mesaj trimis din cer? Explicația trebuie căutată în faptul că acești discipoli și urmași credeau că atunci, în timpul meditației de sub arborele Bodhi, sufletul lui Buddha a fost străluminat de adevărata cunoaștere a existenței lumilor, de lumina, de Soarele Universului și că de aceea tot ce vine de pe buzele sale trebuie considerat un mesaj al spiritelor Universului. Această dispoziție sacră, unicitatea și caracterul acestei dispoziții care trăia în inima discipolilor lui Buddha sunt la originea credinței lor. Acest lucru trebuie evocat în mod interior pentru a putea înțelege faptele care s-au întâmplat acolo cu cinci sute de ani înaintea Misteriului de pe Golgota. Și acum să ne întoarcem privirea spre o altă scenă a istoriei. Comparate cu durata imensă a evoluției omenirii, evenimente aflate la distanță de un secol pot fi considerate aproape contemporane. Când vorbim de milenii și milenii de evoluție a omenirii, un secol nu contează. De aceea, deși scena pe care vrem s-o aducem acum în fața sufletului este la distanță de un secol de evenimentul budhic, putem considera că cele două evenimente sunt, pentru evoluția umanității, aproape contemporane.

În secolul al V-lea înainte de Christos trăia în Grecia o altă individualitate, care și ea a reunit în jurul ei partizani și discipoli. Acesta este de asemenea un lucru bine cunoscut. Însă pentru a înțelege mai bine evoluția ultimelor secole, este bine să evocăm această individualitate. Este vorba de Socrate [17], în jurul căruia se adunau în vechea Grece discipoli. Pentru a-l descrie pe Socrate în acest context, trebuie doar să privim imaginea pe care a schițat-o despre acesta [18] marele filosof Platon [19], care pare să fie confirmată în esență și de marele filosof Aristotel [20]. Nu trebuie să avem în vedere decât această descriere impresionantă lăsată de Platon pentru a putea spune: Socrate este întemeietorul unei mișcări în Occident. Și cine analizează întregul caracter al culturii occidentale își dă seama că ceea ce se poate numi elementul socratic a jucat acolo un rol decisiv. Chiar dacă propagarea acestui element socratic s-a făcut mai subtil în Occident, pe valurile istoriei, decât cea a elementului budist în Orient, putem face totuși o paralelă între Socrate și Buddha. Foarte ciudat însă, discipolii și ucenicii lui Socrate trebuie caracterizați în mod diferit față de discipolii și ucenicii lui Buddha. Am putea spune: Deosebirea caracteristică dintre Orient și Occident se poate aprecia prin prisma opoziției fundamentale Buddha-Socrate.

Socrate aduna discipolii în jurul lui. Ce sentiment avea el față de aceștia? Arta lui de a se purta cu discipolii a fost numită moșire spirituală, fiindcă el voia să scoată chiar din sufletul discipolilor săi ceea ce trebuiau ei să știe, să cunoască. El le pune întrebări în așa fel, încât acestea puneau în mișcare dispoziția predominantă a sufletului lor, fără să le transmită propriu-zis ceva de la el, ci scoțând totul de la discipolii înșiși. Elementul oarecum arid, sec, care caracterizează concepția socratică despre lume provine din faptul că Socrate făcea apel la latura individuală, la rațiunea profund personală a fiecărui discipol. Felul lui Socrate de a se plimba pe străzile Atenei cu ceata sa de adepți, deși diferită, se aseamăna destul de mult cu felul în care Buddha parcurgea altădată cu discipolii săi drumurile Indiei. Dar în timp ce Buddha vestea ceea ce primise prin iluminarea sa sub arborele Bodhi, și în timp ce cele primite din lumile spirituale au continuat să acționeze de-a lungul secolelor și să trăiască în discipolii săi ca viețuiri ale lui Buddha, Socrate n-a avut nici cea mai mică pretenție de a continua să trăiască

în inimile discipolilor săi ca „Socrate”. Când stătea în fața discipolilor săi el nu încerca să le transmită acestora nimic din sine, ci lăsa în seama lor să scoată din ei ceea ce se afla în propriul lor suflet. Nimic, absolut nimic din el nu trebuia să treacă în sufletele discipolilor săi. Totul trebuia să se nască din ei.

Nu se poate imagina un contrast mai mare decât acela dintre Buddha și Socrate. În sufletele discipolilor lui Buddha trebuia să retrăiască în întregime Maestrul lor. În sufletele discipolilor lui Socrate nu trebuia să trăiască nimic venit de la el, după cum nici în copilul nou-născut nu trăiește ceva care provine de la moașa care l-a adus pe lume. La discipolii lui Socrate elementul spiritual trebuia adus pe lume prin arta spirituală a moșirii, așezând omul pe propriile-i picioare, făcându-l să devină conștient de ceea ce era în el însuși. Acesta era scopul urmărit de Socrate. S-ar mai putea caracteriza diferența dintre Socrate și Buddha și altfel. Dacă o voce din cer ar fi vrut să indice ceea ce discipolii lui Buddha ar fi trebuit să primească de la Maestrul lor, ea ar fi putut spune: Aprindeți în voi flacăra care a trăit în sufletul lui Buddha, pentru ca astfel să puteți afla drumul care conduce spre spirit! Dacă am vrea să caracterizăm în mod asemănător ceea ce voia Socrate, ar trebui să spunem: Socrate ar fi strigat fiecăruia dintre discipolii săi: Devino ceea ce ești!

Evocând aceste două figuri, n-ar trebui să te întrebi: Avem aici două curente ale evoluției omenești diametral opuse? Ele se ating într-un anumit sens, dar numai la extremitățile lor. Lucrurile nu trebuie amestecate; trebuie întâi să deosebim clar diferențele și apoi să arătăm că pe un plan superior ele prezintă o unitate. Dacă ni-l imaginăm pe Buddha în fața unuia dintre discipolii săi, am putea spune: El se străduiește să recunoască aceasta în predicile sale să aprindă în sufletul lui prin cuvintele înălțătoare pe care le repetă fără încetare repetițiile sunt necesare și nu s-ar putea suprima din predicile lui Buddha, servindu-se de ceea ce a primit el însuși sub arborile Bodhi, sentimentele care-l vor înălța până în lumea spirituală. Cuvintele sale vibrează de dorința de a se îndepărta de Pământ, răsunând ca un mesaj ceresc de pe buzele sale, care le reproduc sub impresia directă a iluminării.

Și cum ni-l putem reprezenta pe Socrate în fața discipolului său? Atunci când îi descrie raportul omului cu Dumnezeu, Socrate îi spune elevului, servindu-se de un limbaj rațional simplu, de toate zilele, cum trebuie să gândească și cum se desfășoară relațiile logice dintre lucruri. El îi atrage mereu atenția discipolului său asupra lucrurilor celor mai prozaice ale vieții cotidiene, după care acesta trebuie să aplice ceea ce poate cuceri prin logică obișnuită la ceea ce își poate însuși drept cunoaștere. Numai o dată Socrate pare să atingă înălțimile sublime unde se ridicase Buddha atunci când le vorbea discipolilor săi. Este momentul când întâmpină moartea și când vorbește despre nemurirea sufletului. Vorbește atunci ca un mare iluminat, dar și într-un fel care poate fi înțeles doar dacă ai în vedere întreaga sa trăire personală. De aceea ne emoționează atât de profund acel dialog al lui Platon despre nemurirea sufletului. Socrate spune acolo: Nu m-am străduit eu toată viața să cuceresc prin filosofie ceea ce poate fi cucerit ca om pentru ca să mă eliberez de legăturile simțurilor? Și acum, când sufletul meu se va elibera de materie, nu trebuie el să pătrundă cu bucurie în elementul sufletească? Nu trebuie eu să intru cu bucurie acolo unde întotdeauna m-am străduit să ajung prin filosofia mea?

Cel care sesizează întreaga predispoziție a celor exprimate de Socrate în *Phaidon* la dialogul lui Platon se simte cu adevărat scufundat în atmosfera care emană din învățătura lui Buddha, atunci când se adresează inimii discipolilor săi. Și se poate spune atunci, în legătură cu deosebirea dintre cele două individualități: Într-un anumit punct al învățăturii lor ele se înalță până acolo, încât polaritatea lor se topește într-o unitate. Dacă ne îndreptăm privirea spre Buddha s-ar putea spune, relativ la predicile lui, că sentimentul pe care-l trezește în noi discursul lui Socrate despre nemurirea sufletului îl regăsim în toate predicile lui Buddha. Mă refer aici la atmosfera, la tensiunea sufletească. Ceea ce găsim însă în celelalte discursuri socratice, respectiv demersul de a-l aduce pe om să raționeze singur, îl găsim rar la Buddha, totuși îl găsim; câteodată el se face auzit. Într-o discuție pe care Buddha a avut-o cu unul din discipolii săi, Sona [21], unde încearcă să-i arate că nu este bine să se lege numai de existența fizică, de materie și că nu trebuie nici să se dăruiască exclusiv unei vieți de mortificare cum procedau cei de demult, ci trebuie găsită o cale de mijloc, ai într-adevăr impresia că acolo este transpus un dialog socratic. Buddha îi vorbește discipolului său Sona cam în următorii termeni:

— Sona, poți tu să cânti dintr-o lăută care are corzile neîntinse?
— Nu, este obligat să răspundă Sona, eu nu pot să cânt la o lăută ale cărei corzi sunt slab întinse.
— Bine, spune Buddha, și poți tu să cânti la o lăută ale cărei corzi sunt prea întinse?
— Nu, răspunde din nou Sona, eu nu pot să cânt la o lăută ale cărei corzi sunt prea întinse.
— Atunci dar, când poți cânta bine la lăută, când corzile sunt foarte tare întinse?
— Nu, este nevoit să răspundă Sona, ci când corzile nu sunt nici prea întinse nici prea puțin întinse.
— Tot așa este și cu oamenii, răspunde Buddha; omul nu poate ajunge la cunoaștere când este prea mult sub stăpânirea simțurilor și nu poate ajunge la cunoaștere nici dacă se izolează de viață pentru a se dăruia practicii mortificării. Ca și în cazul corzilor lăutei, trebuie găsită pentru sufletul omenesc o cale de mijloc.

Ai putea spune că această discuție a lui Buddha cu discipolul său Sona ar putea sta la fel de bine printre dialogurile lui Socrate, căci la fel vorbește și Socrate către discipolii săi, făcând apel la rațiune. Ceea ce tocmai v-am povestit este un „dialog socratic” pe care Buddha l-a purtat cu discipolul său Sona; un astfel de dialog este însă la fel de rar la Buddha ca și un discurs să zicem „budist” despre nemurirea sufletului la Socrate, pe care acesta l-a ținut pentru discipolii săi înaintea morții sale.

Întotdeauna este nevoie să accentuăm că la adevăr ajungem doar dacă caracterizăm faptele în acest mod. Ar fi, evident, mai ușor să spui: Evoluția omenească este condusă de marii ghizi, care de fapt ne învață mereu aceleași lucruri, numai că sub forme diferite, și că toți ghizii omenirii nu sunt, prin cuvintele lor, decât expresii ale unuia singur. Desigur, ceva este adevărat aici, dar exprimat în mod cât se poate de simplist. Este important să facem efortul de a recunoaște lucrurile în unitatea și diversitatea lor, să încercăm întâi să caracterizăm lucrurile după deosebirile lor, și abia apoi, pe baza acestora, să găsim unitatea superioară. Această remarcă metodică referitoare la aspectele spirituale o facem pentru că ea corespunde în întregime vieții. Este ușor să spui: Toate religiile conțin unu și același lucru, apoi să începi să caracterizezi acest „Unu” și să spui: Toți fondatorii de religii au dat de fapt expresii diferite pentru unul și același lucru. Este absolut simplist, chiar dacă această caracterizare se face cu cuvinte oricât de frumoase. În felul acesta nu facem altceva decât să caracterizăm de la bun început două figuri, precum cele ale lui Buddha și Socrate, după o unitate abstractă, fără să căutăm diferențierea polară. Însă îndată ce raportăm această diferențiere la formele gândurilor lor, oamenii înțeleg despre ce este vorba. Piperul și sarea, zahărul și ardeiul sunt condimente și toate stau pe masă pentru mâncare; ele sunt toate „unu”, respectiv condimente pentru mâncare. Totuși nimeni nu le va considera pentru aceasta ca un singur și același lucru și să pună, de exemplu, sare sau piper în cafea în loc de zahăr. Or, ceea ce nu putem admite în viața curentă nu se poate admite nici când este vorba de viața spirituală. Nu se poate spune că Krishna sau Zoroastru, Orfeu sau Hermes ar fi, în fond, forme diferite ale „unuia” și aceleiași lucru. Aceasta nu are mai multă valoare, când este vorba de o studiere serioasă și profundă a lucrurilor, decât dacă spunem: Piperul și sarea, zahărul și ardeiul nu sunt, în fond, decât aspecte diferite ale aceleiași entități: condimentele pentru mâncare. Este important să înțelegem într-adevăr astfel de demersuri metodice și să nu luăm ceea ce este mai comod drept adevăr.

Când privim aceste două personalități, Buddha și Socrate, ele ne apar ca două entități polar opuse ale evoluției omenești. Și dacă pe acestea două le unim din nou așa cum am văzut într-o unitate superioară, putem să le alăturăm o a treia mare individualitate, în jurul

căreia de asemenea se adunau discipoli și ucenici: Christos Iisus. Dacă dintre acești ucenici și discipoli ce se strâneau în jurul Lui îi observăm mai întâi pe cei mai apropiați, pe Cei doisprezece, aceștia ne spun ceva ■ și Evanghelia după Marcu o face cu toată claritatea posibilă ■ despre relația dintre Maestru și discipol, pe care tocmai am caracterizat-o pe un alt plan când am vorbit de Buddha și Socrate. Expresia cea mai pregnantă, cea mai clară, cea mai concentrată pe care o găsim în legătură cu acest subiect este cea care ne spune că Christos ■ se spune aceasta în mai multe rânduri ■ a apărut în fața mulțimii care voia să-L audă. El vorbește mulțimii, așa cum spune Evanghelia, în parabole sau în pilde. El se servește de parabole și de pilde pentru a vorbi de anumite evenimente profund semnificative ale evoluției lumii și ale istoriei omenirii. Apoi se spune: Când era singur cu discipolii Săi cei mai apropiați, El le deslușea aceste pilde. În Evanghelia după Marcu ni se dă și un exemplu despre felul cum se adresa mulțimii și cum apoi tălmăcea cele spuse discipolilor:

„Și-i învăța multe în pilde, și în învățătura Sa le spunea: Ascultați: Iată, ieșiți-a semănătorul să semene.

Și pe când semăna el, o sămânță a căzut lângă cale și păsările cerului au venit și au mâncat-o.

Și alta a căzut pe loc pietros, unde nu avea pământ mult, și îndată a răsărit pentru că nu avea pământ mult.

Și când s-a ridicat Soarele s-a veștejit și, neavând rădăcină, s-a uscat.

Altă sămânță a căzut între spini, a crescut, dar spinii au înăbușit-o și rod n-a dat.

Și altele au căzut pe pământul cel bun și, înălțându-se și crescând, au dat roade și au adus: una treizeci, alta șizeci, alta o sută.

Și zicea: Cine are urechi de auzit să audă.” (4, 219)

Iar către discipoli vorbea astfel:

„Semănătorul seamănă cuvântul.

Cele de lângă cale sunt aceia în care se seamănă cuvântul și, când îl aud, îndată vine Satana și ia cuvântul cel semănat în inimile lor

Cele semănate pe loc pietros sunt aceia care, când aud cuvântul, îl primesc îndată cu bucurie.

Dar n-au rădăcină în ei, ci țin până la un timp; apoi, când se întâmplă strâmtoare sau prigoană pentru cuvânt, îndată se smintesc.

Și cele semănate între spini sunt cei ce ascultă cuvântul. Dar grijile veacului și înșelăciunea bogăției și poftele după celelalte, pătrunzând în ei, înăbușă cuvântul și îl fac neroditor.

Iar cele semănate pe pământul bun sunt cei ce aud cuvântul și-l primesc și aduc roade: unul treizeci, altul șizeci, altul o sută.” (4, 1420)

Avem aici un exemplu perfect al modului în care își transmitea învățătura Christos Iisus. Despre Buddha putem spune, în limbajul nostru occidental: El înălța către cer tot ceea ce omul resimțea și trăia pe Pământ. În ceea ce-l privește pe Socrate, s-a spus adesea pe drept cuvânt că întregul său mod de a acționa se poate rezuma în felul următor: El a coborât filosofia din cer pe Pământ, fiindcă a apelat direct la rațiunea pământească.

Care era poziția lui Christos Iisus față de discipolii săi? El se comporta într-un fel față de mulțime: pe aceasta o învăța în parabole; și se comporta în alt fel față de discipolii săi mai intimi: acestora le tălmăcea parabolele, spunându-le ce trebuiau să înțeleagă, ce era cel mai ușor de sesizat prin intermediul rațiunii omenești. Învățătura lui Christos este deci mai complexă decât cea a lui Buddha sau Socrate. De-a lungul tuturor cuvântărilor lui Buddha se regăsește mereu *aceeași* trăsătură de caracter; de aceea și discipolii săi sunt toți de același fel. Tot astfel sunt și discipolii lui Socrate, căci acești discipoli se pot forma oriunde în lume, atâta timp cât pentru aceasta nu trebuie altceva decât să descoperi ceea ce există deja în sufletul omenesc. Învățătura lui Christos are un dublu caracter: ea se prezintă în mod diferit, după cum se adresează discipolilor Săi intimi sau mulțimii. Ce înseamnă aceasta?

Pentru a înțelege de ce lucrurile stau astfel trebuie să-ți dai seama de transformările care s-au produs la această răscruce a istoriei care a fost Misteriul de pe Golgota. Timpurile în care vechea clarvedere era apanajul tuturor oamenilor sunt pe sfârșite. Cu cât ne întoarcem mai mult în urmă în evoluția omenirii, cu atât ne apropiem mai mult de epocile în care clarvederea era un bun comun al tuturor oamenilor, în care toți percepeau lumea spirituală. Și cum percepeau ei lumea spirituală? Vederea lor era o contemplare a tainelor lumii în imagini, în imaginații inconștiente sau subconștiente, o clarvedere de vis în imaginațiuni onirice, nu sub această formă de concepte clare pe care le are acum rațiunea omenească atunci când vrea să cunoască ceva. Știința de azi, dar și gândirea obișnută, rațiunea și puterea de judecată prozaică erau necunoscute altădată. Când omul se afla în fața lumii exterioare, lui îi era suficient să o vadă; nu o îmbucătățea în idei, nu avea deprinderea logicii și nu știa să raționeze combinativ despre lucruri. Această stare este greu de conceput pentru omul modern; fiindcă el vrea să pătrundă totul cu gândirea. Însă cei vechi nu gândeau în acest fel; ei treceau prin fața obiectelor, le priveau, se îmbibau cu imaginea lor și le găseau explicația atunci când se cufundau în starea intermediară dintre veghe și somn, în lumea lor imaginativă de vis. Atunci ei vedeau imagini.

Să ne reprezentăm lucrurile mai concret: să presupunem că în acele timpuri îndepărtate de acum multe, multe milenii o ființă omenească privea lumea din jurul ei. Deodată o surprinde prezența unui Maestru, care explică ceva discipolilor săi. Ea s-ar fi apropiat și ar fi ascultat ce fel de cuvinte spune învățătorul discipolilor săi. Dacă erau mai mulți discipoli ar fi observat că printre ei se află unul care primește în el cu ferveare cuvintele maestrului; un altul de asemenea le ascultă, dar le uită imediat după aceea; un al treilea este atât de prins în egoismul său, încât nici nu ascultă. Omul nostru nu ar fi putut compara rațional, în termeni abstracți, aceste trei atitudini diferite. Dar când se găsea în starea intermediară dintre veghe și somn, scena revenea în fața sufletului său într-un tablou. Și el ar fi putut vedea omenirea ca un semănător care merge și seamănă: unele semințe cad pe un pământ bun, unde ele cresc; altele cad pe un sol mai puțin bun și altele pe unul pietros. Cele aruncate pe un pământ mai puțin bun produc puțin, cele aruncate pe un sol pietros nu produc nimic. Omul de atunci nu ar fi spus cum se spune astăzi: Unul dintre discipoli primește cuvintele, altul nu le primește și așa mai departe. În stările intermediare dintre veghe și somn el a revăzut însă imaginea și atunci a văzut explicația. În continuare el nu ar fi vorbit despre ceea ce a văzut. Dacă i-am fi cerut să descrie raporturile care existau între Maestru și discipolii săi, el ar fi povestit viziunea sa. Căci această viziune era pentru el realitatea, dar și explicația.

Or, mulțimea care Îl înconjura pe Christos mai poseda un ultim rest ale acestei vechi clarvederi; sufletele oamenilor mai erau încă în stare să asculte, atunci când li se vorbea în imagini despre existență și despre devenirea omenirii. Christos vorbea deci mulțimii ca pentru cineva care mai poseda încă o ultimă rămășiță a clarvederii de altădată, pe care ar fi introdus-o în viața sufletească obișnuită.

Și cine erau ucenicii Săi intimi? Am văzut mai înainte că Cei doisprezece apostoli se compuneau din cei șapte fii ai mamei Macabeilor și cei cinci fii ai lui Matatia. Am văzut cum s-au ridicat, prin întreaga evoluție a vechiului popor evreu, la afirmarea puternică a Eului nemuritor. Ei au fost cu adevărat primii pe care Christos Iisus i-a putut alege pentru a apela la ceea ce trăiește în fiecare suflet și urmează să devină în viitor un bun comun pentru toate sufletele omenești. Mulțimii îi vorbea presupunând că ea înțelege ceea ce s-a păstrat ca o ultimă rămășiță a vechii clarvederi; discipolilor Săi le vorbea presupunând că ei sunt primii care pot înțelege modul în care noi vorbim astăzi oamenilor despre lumile spirituale. Era necesar deci în acel moment de răscruce ca Christos Iisus să vorbească într-un fel mulțimii și în alt fel discipolilor Săi intimi. Pe acești doisprezece discipoli pe care i-a atras la Sine îi pune în mijlocul mulțimii. Ceea ce în viitor trebuie să devină un bun comun pentru întreaga omenire, respectiv înțelegerea, înțelegerea pe cale rațională a adevărilor referitoare la lumile superioare și la tainele evoluției omenirii, era misiunea cercului mai intim de discipoli ai lui Christos Iisus. El vorbea, s-ar putea spune ■ luați tot ceea ce spunea El cu ocazia tălmăcirii dildelor pentru discipolii Săi ■ si în termeni socratici: căci ceea ce El spunea era scos chiar din sufletul fiecăruia. atâta doar că

În timp ce Socrate se limita mai mult la raporturile pământești, am putea spune la logica comună, Christos Iisus se referea la chestiuni spirituale. Când Christos le vorbea discipolilor intimi în manieră socratică, el le deslușea probleme spirituale. Când Buddha le vorbea discipolilor săi, el le deslușea chestiunile spirituale, însă în conformitate cu iluminarea, adică cu ceea ce pot primi sufletele omenesci când zăbovesc în lumea spirituală. Christos se adresa mulțimii în felul în care sufletul omenesc obișnuit viețuia odinioară în lumile spirituale. Pentru mulțime el vorbea, s-ar putea zice, ca un Buddha popular; pentru discipoli însă ca un Socrate elevat, ca un Socrate spiritualizat. Socrate extrăgea din sufletele discipolilor săi rațiunea individuală, pământească; Christos extrăgea rațiunea cerească. Buddha dădea discipolilor săi iluminarea cerească; Christos dădea mulțimii, în pildele sale, iluminarea pământească.

Vă rog să vizualizați următoarele trei scene: acolo, în țara Gangelui, Buddha și discipolii săi | ca o replică a lui Socrate; dincolo, în Grecia, pe Socrate cu discipolii săi | ca o replică a lui Buddha. Și apoi, această stranie sinteză, această fuziune unică a celor două entități, patru până la cinci secole mai târziu. În fața sufletului dumneavoastră se află aici, în unul dintre cele mai mărețe exemple, tabloul devenirii legice a evoluției omenirii.

Evoluția omenirii avansează pas cu pas. Multe lucruri din cele spuse la început de către știința spiritului ar putea fi considerate de anumite persoane ca un fel de teorie, o simplă doctrină. Lor li se pare că a considera sufletul omenesc ca fiind o conlucrare a sufletului senzației, sufletului înțelegerii sau afectivității și sufletului conștiinței este pură abstracție. Desigur, există oameni care judecă pripit. Sunt unii care judecă și mai pripit, care, de îndată ce le schițezi liniile unei evoluții viitoare, o consideră ca și încheiată. Există încă și alte feluri de a judeca; noi am făcut deja această experiență! Este bine ca noi antroposofii să atragem atenția oamenilor și asupra modului în care nu ar trebui să gândim.

Și iată un exemplu frapant despre cum nu ar trebui să gândim, despre care însă mulți cred că este bun. Azi dimineață cineva mi-a relatat un exemplu nostim al unui atare mod de a gândi. Îl folosesc aici doar ca un exemplu pe care ar trebui să ni-l întipărim bine în suflet, pentru că noi, ca antroposofi, n-ar trebui să luăm cunoștință doar de obiceiurile proaste ale lumii, ci să facem efectiv ceva pentru o continuă desăvârșire a sufletului. Dacă dau acest exemplu, despre ceva ce mi s-a spus azi dimineață, nu o fac deci dintr-un motiv personal, ci dintr-un motiv spiritual, general-valabil.

Mi s-a relatat că undeva în Europa un domn a tipărit, cu mai multă vreme în urmă, lucruri complet false despre ceea ce propovăduiește **Teosofia** lui Steiner sau despre raportul său cu mișcarea spirituală. Astăzi se reproșează unei personalități că o cunoștință a ei, domnul despre care pomeneam mai sus, a putut să tipărească așa ceva. Ce răspunde această personalitate? Da, dar această cunoștință a mea abia acum începe să studieze serios operele dr. Steiner. Cu ani în urmă el și-a dat însă acordul pentru cele publicate, iar acum găsește ca scuză că respectivul abia începe să studieze scrierile! Este un gen de gândire nepermis în cadrul mișcării noastre. În viitor, istoricii care vor scrie despre aceste lucruri vor pune întrebarea: Cum a fost posibil să-i treacă prin minte cuiva, după ce cu ani în urmă și-a dat acordul asupra unei chestiuni, să se scuze că el abia acum începe să ia cunoștință de acea chestiune?

Acestea sunt lucruri care fac parte din educația antroposofică, iar noi nu vom putea avansa decât atunci când cu toții vom fi convinși că lucruri de acest gen ar trebui să fie imposibile în interiorul mișcării antroposofice. Este o chestiune ce ține de onestitate interioară să nu poți gândi sub nicio formă astfel. Este imposibil să avansezi în cunoașterea adevărului, dacă mai poți gândi în acest fel. Și datorită antroposofului este de a fi atent la aceste lucruri, să nu treacă indiferent pe lângă ele și să vorbească despre „iubirea aproapelui”. A-i ierta cuiva un astfel de comportament înseamnă, în adevăratul sens al cuvântului, a te purta față de el cu indiferență. Căci prin aceasta îl condamni karmic la inexistență și inconsistență după moarte. Dimpotrivă, atrăgându-i atenția asupra unor fapte de acest fel, îi faci mai ușoară existența de după moarte. Acesta este sensul mai profund al chestiunii.

Astfel, lucrurile nu trebuie luate ușor atunci când spunem, la început simplu, că sufletul omenesc se compune din trei părți: sufletul senzației, sufletul înțelegerii sau afectivității și sufletul conștiinței. Am văzut în cursul ultimilor ani că aici se află mai mult decât o simplă clasificare sistematică a sufletului. Noi știm că în timpul epocii postatlanteene s-au dezvoltat treptat diferite civilizații: cea a Indiei antice, a Persiei vechi, a Egiptului și Caldeei, civilizația greco-latină și, în sfârșit, a noastră. S-a arătat că lucrul cel mai important care s-a petrecut în perioada civilizației babiloniano-caldeano-egiptene a fost faptul că atunci sufletul senzației omului a cunoscut într-adevăr o dezvoltare deosebită. Tot așa, în civilizația greco-latină s-a dezvoltat în mod deosebit sufletul înțelegerii sau afectivității și în epoca noastră se dezvoltă sufletul conștiinței. Aceste trei perioade de civilizație contribuie deci la educarea și la evoluția sufletului omenesc. Aceste trei părți ale sufletului nu sunt o invenție a noastră, ele sunt trei realități vii, care s-au dezvoltat succesiv în cele trei perioade succesive.

Însă toate trebuie să se lege între ele. Ceea ce precede trebuie să se regăsească în ceea ce urmează, după cum ceea ce premerge prefigurează ceea ce va urma. Buddha și Socrate au trăit în timpul celei de a patra perioade de civilizație postatlanteană, în care sufletul înțelegerii sau afectivității se exprimă în mod deosebit. Fiecare dintre ei a avut misiunea lui în cadrul acestei perioade.

Buddha a avut misiunea de a conserva, de a prelungi cultura sufletului senzației din epoca precedentă, cea de a treia, în epoca următoare, cea de a patra. Învățătura sa, ceea ce discipolii lui primesc în inima lor, este ceea ce trebuie să continue să lumineze din perioada a treia postatlanteană, cea a sufletului senzației, în cea de a patra, cea a sufletului înțelegerii sau afectivității. Așadar, epoca sufletului înțelegerii sau afectivității, epoca a patra de civilizație postatlanteană, este străbătută, prin învățătura lui Buddha, de căldura, de focul puternic și de lumina epocii sufletului senzației, în care încă mai supraviețuia facultatea clarvederii. Marele conservator al culturii sufletului senzației în cultura sufletului înțelegerii sau afectivității este Buddha. | Ce misiune îi revine acum lui Socrate, care vine puțin mai târziu?

Socrate trăiește de asemenea în epoca sufletului înțelegerii sau afectivității. El apelează la individualitatea omenească, la ceea ce de fapt nu se poate dezvolta decât în a cincea perioadă de cultură, în epoca noastră. El trebuie să anticipeze, sub o formă încă abstractă, epoca sufletului conștiinței în epoca sufletului înțelegerii sau afectivității. Buddha face să supraviețuiască trecutul. De aceea învățătura sa ne apare ca o lumină strălucitoare și caldă. Socrate pregătește viitorul, dezvoltarea sufletului conștiinței, și de aceea cuvintele sale ne par sobre, pur intelectuale și chiar seci.

Vedem astfel cum epocile de civilizație a treia, a patra și a cincea se comprimă toate în a patra. Cea de a treia este conservată prin Buddha, cea de a cincea este pregătită prin Socrate. Orientul și Occidentul se întâlnesc aici pentru a asimila aceste două elemente diferite; Orientul pentru a conserva măreția timpurilor trecute, Occidentul pentru a anticipa ceea ce trebuie să apară în viitor.

De la epocile vechi ale evoluției omenirii, în care Buddha a apărut mereu ca un Budhisatva, până în momentul în care el s-a ridicat la starea de Buddha, este un drum drept. Este o evoluție lungă, care ia sfârșit odată cu existența de Buddha, care ia sfârșit și prin faptul că Buddha cunoaște acum ultima lui încarnare și nu mai revine pe Pământ. A fost o perioadă lungă, care a luat sfârșit după ce a transmis mai departe roadele perioadei a treia postatlanteene, cea a sufletului senzației, făcând-o să strălumineze din nou. Dacă citiți din acest punct de vedere predicile lui Buddha veți avea dispoziția care trebuie, iar apariția epocii sufletului înțelegerii sau afectivității va căpăta atunci o valoare cu totul nouă pentru dumneavoastră. Veți merge atunci la predicile lui Buddha și vă veți spune: Ele se adresează direct sufletului omenesc; în spate există însă ceva ce scapă acestui suflet, ceva care aparține unei lumi superioare. De aici și această curioasă mișcare ritmică a

repetițiilor care se găsesc acolo, care șochează inteligența obișnuită și pe care nu o putem înțelege decât când trecem de la planul fizic la planul eteric, planul suprasensibil cel mai apropiat de lumea sensibilă. Cel ce înțelege că multe lucruri acționează din corpul eteric, aflat în spatele corpului fizic, înțelege și de ce multe lucruri din predicile lui Buddha se repetă mereu și mereu. Nu trebuie să încercăm să eliminăm sentimentul ciudat pe care ni-l provoacă predicile, suprimând repetițiile. Niște minți abstracte au crezut că fac ceva bun dacă extrag doar sensul, evitând repetițiile. Din contră, este bine să lăsăm totul așa cum a fost dat de Buddha.

Dacă ne referim acum la Socrate, deocamdată fără tot acel material bogat de descoperiri din științele naturii și din științele umaniste acumulat de atunci, dacă observăm modul în care se apropia el de lucrurile obișnuite și apoi luăm în considerare realizările științelor naturii, vedem că peste tot regăsim în acestea metoda socratică. De asemenea, ea este căutată și dorită. Este ca un fir roșu care pornește de la Socrate, traversează epoca noastră și va continua să se perfecționeze fără încetare.

Astfel, evoluția omenească până la Buddha este străbătută de un curent care sfârșește odată cu el; și avem un alt curent, care începe cu Socrate și se va prelungi în viitorul îndepărtat. Socrate și Buddha stau unul lângă altul ca două nuclee de comete, dacă ni se permite să folosim această imagine; coada de lumină a cometei lui Buddha învăluind nucleul și pierzându-se într-un trecut foarte îndepărtat; cea a lui Socrate învăluind de asemenea nucleul și luminând până departe, într-un viitor nedefinit. Două comete mergând în direcții opuse, al căror nucleu luminează în același timp; aceasta este imaginea pe care aș folosi-o pentru a-i descrie pe cei doi, Buddha și Socrate.

Cinci sute de ani mai târziu, Christos Iisus realizează un fel de fuziune a celor două curențe. Am văzut deja prin câteva fapte acest lucru. Măine vom continua acest studiu, răspunzând la întrebarea: Cum putem caracteriza corect misiunea lui Christos Iisus în raport cu sufletul omenesc?

Rudolf Steiner
EVANGHELIA DUPĂ MARCU
GA 139

CONFERINȚA a V-a

Basel, 19 septembrie 1912

Am descris ieri dintr-un anumit punct de vedere momentul istoric în care se plasează Misteriul de pe Golgota. Am încercat să facem acest lucru oprindu-ne la doi din cei mai importanți ghizi ai omenirii, Buddha și Socrate, care au trăit amândoi câteva secole înaintea Evenimentului de pe Golgota. Am văzut că Buddha marchează într-o oarecare măsură sfârșitul unui curent de evoluție. Între secolele al VI-lea și al V-lea înaintea Misteriului de pe Golgota Buddha vestește revelația de la Benares, ce va deveni mai târziu învățătura vastă și profundă care rezumă și, într-un anumit sens, reînnoiește ceea ce de milenii forma hrana spirituală a omenirii. El realizează acest lucru în modul în care putea fi făcut atunci, cu cinci sute de ani înaintea Misteriului de pe Golgota, și cum era mai nimerit să se facă pentru popoarele și rasele care trăiau la acea epocă. De ce Buddha poate fi considerat sfârșitul de drum al unui curent universal va fi și mai evident dacă privim pe marele său predecesor, care, într-un fel, recade deja într-un con de umbră al evoluției omenirii, pe marele învățător indian Krishna, care ni se înfățișează, însă într-un cu totul alt sens, ca punctul final al unei revelații milenare.

Krishna poate fi situat în istorie cam cu câteva secole înaintea lui Buddha; dar nu aceasta este ceea ce interesează aici. Punctul esențial este acesta: cu cât lași să acționeze mai mult asupra ta cele două ființe, Krishna și Buddha, cu atât mai mult îți dai seama că, dintr-un anumit punct de vedere, învățătura lui Buddha apare într-o lumină și mai clară la Krishna și că **după cum vom vedea îndată** această revelație era atunci pe sfârșite.

Krishna, în acest nume se concentrează realmente o strălucire care a luminat evoluția spirituală a omenirii timp de multe, multe milenii. Dacă te adâncești în tot ceea ce ar putea fi desemnat ca Învățătura, ca Revelația sa, observi înălțimi sublimale ale revelației spirituale omenești și ai sentimentul că nimic mai perfect, nimic mai înalt n-ar putea exista. Revelația lui Krishna este în felul ei un sumum care cu greu ar putea fi depășit. Desigur, noi rezumăm în persoana lui Krishna o învățătură care a fost dată multor instructori, care au trebuit să devină purtătorii ei înaintea lui. Dar tot ceea ce le-a fost comunicat acestora timp de mii și sute de ani mai înainte se află reînnoit, rezumat și completat în învățătura pe care a dat-o el poporului său. Când ieși în considerare felul în care vorbește Krishna în discursurile lui despre lumile divine și lumile spirituale, despre raporturile lor cu omenirea și despre cursul evenimentelor istorice, când îți dai seama de înălțimea spirituală la care trebuie să ajungi dacă vrei să înțelegi sensul adânc al acestei învățături, atunci trebuie să recunoști că în istoria ulterioară a omenirii nu mai există decât un singur lucru cu care să poată fi comparat.

Se poate spune că, într-o anumită măsură, revelația lui Krishna constituie o învățătură ocultă, căci puțini oameni se pot ridica la perfecțiunea interioară, la înălțimea spirituală necesară pentru a înțelege aceste lucruri. Nu este necesar ca aceste lucruri să le ținem secret prin mijloace exterioare, să le ținem sub cheie; ele rămân oculte fiindcă majoritatea oamenilor este incapabilă să se ridice la înălțimea necesară pentru a le înțelege. Se pot răspândi punându-le la îndemâna tuturor **ele vor rămâne totuși secrete**.

Mijlocul de a șterge caracterul lor de știință ocultă nu este acela de a fi răspândite printre oameni, ci de a înălța sufletele, pentru ca oamenii să se poată uni cu ele. Aceste lucruri planează la o anumită înălțime spirituală, la care se mai adaugă un anumit mod de exprimare, ce reprezintă un fel de culme spirituală. Cine aude cuvintele unei astfel de revelații ar greși dacă ar crede că le-a înțeles, chiar dacă el este un savant, un erudit al secolului al XX-lea. Îți dai seama perfect de ce se spune azi de către foarte mulți, că nu există o învățătură ocultă; se spune acest lucru pentru că, adesea, cei care emit această afirmație cred că dacă dețin cuvintele au totul. Însă ceea ce este ocult constă tocmai în faptul că respectivii nu înțeleg ceea ce au înaintea ochilor.

Spuneam mai înainte că un singur lucru se poate compara cu învățătura lui Krishna. Este ceva ce ne evocă numele a trei oameni, care au trăit ceva mai târziu și care sunt ceva mai apropiați de noi; numai că aici învățătura este dată sub o cu totul altă formă, sub formă conceptuală, filosofică. Este vorba de tot ceea ce se leagă în ultima vreme de numele lui Fichte [22], Schelling [23] și Hegel [24]. Teoriile acestor trei gânditori au un caracter ocult, comparabil într-o cârta cu al altor „învățături oculte” ale omenirii. Căci, deși până la urmă poți ajunge să ai în față învățăturile lor, nimeni nu va nega că acestea au rămas, în sensul cel mai larg al cuvântului, adevărate învățături oculte. Există foarte puțini oameni care să vrea să se apropie cât de puțin de ceea ce au scris acești trei gânditori. În virtutea a ceea ce s-ar putea numi curiozitate filosofică, azi se vorbește din nou de Hegel în anumite medii filosofice și, ca răspuns la afirmația pe care tocmai am făcut-o, vi se va răspunde că totuși sunt oameni care se ocupă de Hegel. Dacă analizăm însă ceea ce scriu acești oameni și ne uităm cum contribuie ei la a-l face înțeles pe Hegel, putem fi convinși că teoriile lui Hegel au rămas pentru ei o adevărată învățătură ocultă. Dar la Fichte, Schelling și Hegel reapare sub formă de concepte, sub formă abstractă, ceea ce ne vine ca lumină din Orient, de la Krishna și, ca să remarcăm asemănarea, mai avem aici și ceva în plus: o conformație sufletească a omului foarte bine definită. Mi-ar plăcea să prezint astăzi deschis despre ce este vorba.

Când o persoană, să nu zicem mediu cultivată ci foarte cultivată, ia în mână o lucrare filosofică oarecare a lui Fichte sau a lui Hegel și începe să o citească, crede că acolo găsește doar o continuare a evoluției care a avut loc pe plan intelectual. Și majoritatea oamenilor este de acord că dacă deschizi, de exemplu, *Enciclopedia științelor filosofice* a lui Hegel [25] unde se vorbește întâi despre „a fi”, apoi despre „a nu fi”, despre „devenire”, „existență” și așa mai departe, nu te încântă prea tare toate acestea. Mai poți auzi spunându-se: Cineva a ticluit aici o operă de cea mai înaltă abstracțiune; poate fi foarte frumoasă, însă ea nu vorbește nici inimii, nici sufletului, nu dă nicio căldură interioară. Am cunoscut oameni care au închis rapid cartea de care vă vorbesc, după trei sau patru pagini. Un lucru nu se recunoaște însă cu plăcere: dacă această lucrare nu radiază nicio căldură, dacă nu pătimești la citirea ei luptele existențiale care te fac să treci de la infern la cer, cauza este în tine. Căci există o posibilitate ca în ceea ce oamenii numesc „noțiuni abstracte” la cei trei să pătimești adevărate lupte existențiale, să nu resimți doar căldură existențială, ci întregul spectru, de la frigul existențial extrem la căldura existențială cea mai arzătoare. Poți simți că aceste lucruri nu sunt redactate cu idei abstracte, ci efectiv cu sânge omenesc.

Putem stabili o comparație între lumina care emană din învățătura lui Krishna și această fază așa-zis modernă a evoluției gândirii omenești; numai că între cele două există o mare diferență. Ceea ce întâlnim la Fichte, Schelling și Hegel, acești gânditori ai creștinismului, cei mai evoluți, găsim și la Krishna, dar sub o formă convenabilă pentru o epocă precreeștină. Or, care este revelația adusă de Krishna? Este ceva ce n-a mai putut fi repetat niciodată după aceea, ceva a cărui înălțime nu poate fi depășită. Cine are înțelegere pentru aceste lucruri își poate face o idee despre lumina spirituală ce emană dinspre acea cultură din care a provenit Krishna, dacă lasă să acționeze asupra lui câteva mostre ce aparțin acestei culturi. Trebuie însă lăsat ca ele să acționeze în sens corect. Dacă lași să acționeze în mod corect cuvinte precum cele din Bhagavad Gita **I** dăm mai jos doar câteva exemple **I**, în care Krishna se referă la propria sa ființă, dobândești anumite cunoștințe și încerci anumite sentimente și senzații, pe care le vom caracteriza imediat. Astfel, Krishna spune (în cântul al zecelea):

„Eu sunt spiritul devenirii, începutul, mijlocul și sfârșitul ei. Printre ființe sunt cea mai nobilă din toate. Printre ființe sunt cea mai nobilă dintre tot ce a devenit. Printre ființele spirituale eu sunt Vishnu, printre stele eu sunt Soare, printre luminatorii cerului sunt Luna, printre elemente focul, printre munți înaltul Meru; sunt printre ape marele ocean și printre râuri Gangele, printre mulțimea de copaci eu sunt Ashvatta, sunt, în adevăratul sens al cuvântului, stăpânul oamenilor și al tuturor ființelor ce trăiesc acolo, sunt șarpele cel veșnic dintre șerpi, cel care stă la temelia existenței însăși.”

Să luăm o altă mărturie din aceeași civilizație, pe care o întâlnim în Vede:

„Devașii se adună în jurul tronului celui Atotputernic și Îi cer cu evlavie să spună cine este El însuși. Atunci Atotputernicul /Dumnezeul universal în sensul vechii Indii /răspunde: Dacă ar exista un altul ca mine, m-aș descrie prin el. Eu sunt din eternitate și voi fi în întreaga eternitate. Sunt cauza primă a toate, cauza a tot ce se află la vest, est, nord și sud, cauza a tot ceea ce se află sus în înalțuri și jos în adâncuri. Eu sunt totul și sunt mai bătrân decât tot ce există. Sunt stăpânul stăpânilor. Sunt adevărul însuși, sunt revelația însăși, cauza revelației. Eu sunt cunoașterea, cucernicia, sunt dreptatea. Eu sunt atotputernic.”

Și iată ce se găsește în acest foarte vechi document în chip de răspuns la întrebarea: Care este cauza tuturor lucrurilor?

„Această cauză a lumii este focul, este Soarele și de asemenea Luna; este de asemenea acest brahman pur și această apă și această creatură, cea mai elevată dintre toate. Toate clipele și toate săptămânile, toate lunile, toți anii, toate veacurile, toate mileniile, toate milioanele de ani au ieșit din personalitatea sa ce radiază, pe care nimeni nu o poate înțelege, nici sus, nici jos, nici împrejur și nici în centru, acolo unde ne găsim noi!”

Acestea sunt cuvintele care răsună în urechile noastre din depărtarea acelor timpuri străvechi. Dacă ne deschidem lor, dacă le studiem în mod imparțial, ce sentimente trezesc în noi? Tocmai am văzut ce spune Krishna despre el însuși și ceea ce este spus despre Dumnezeul universal și despre cauza lumii. Aceste cuvinte și aceste cunoștințe sunt cele mai puternice, cele mai înalte care au fost pronunțate vreodată și știm că în viitor nimic mai grandios, nimic mai profund nu va putea fi spus vreodată. Omenirii i-a fost adus ceva care trebuie să rămână, trebuie să fie primit așa cum este, care a ajuns într-un anumit fel la perfecțiune. Și peste tot unde, mai târziu, s-a reflectat asupra acestor lucruri s-a crezut poate de cuviință ca ele să se formuleze în cuvinte mai clare, să se exprime într-un alt fel, dar ele niciodată nu s-au spus mai bine, niciodată! Iar cine ar avea pretenția să le spună mai bine ar fi mai mult decât îndrăzneț.

Să considerăm mai întâi fragmentul din Bhagavad Gita unde Krishna descrie propria sa ființă. Ce descrie el în realitate? Într-un mod foarte straniu, el vorbește despre sine ca fiind Spiritul lucrurilor intrate în existență, ca fiind Vishnu printre spiritele cerești, Soarele printre stele, Luna printre luminători, focul printre elemente etc. Dacă vrem să rezumăm într-o formulă cuvintele sale, putem spune așa: Krishna se descrie pe sine ca Esența, Spiritul existent în toate, ca Ființa cea mai pură și mai dumnezeiască care poate exista. Așadar peste tot unde se pătrunde înăuntrul lucrurilor, unde se caută a se atinge substratul, esența lor, se află Krishna. Să luăm, de exemplu, un anumit număr de plante de aceeași specie și să căutăm Ființa însăși a acestei specii, Esența invizibilă care se manifestă prin formele vizibile vegetale. Care este această Esență a ei? Este Krishna! Nu trebuie însă să ne-o reprezentăm doar identică cu o plantă, ci ca tot ce poate fi mai perfect și mai pur în formă; astfel că unde vedem o plantă nu avem doar Esența, ci de fiecare dată Esența în forma cea mai pură, mai nobilă și mai perfectă.

Despre cine vorbește așadar Krishna? Despre nimeni altcineva decât despre entitatea pe care omul o poate recunoaște și în el însuși, atunci când se cufundă înăuntrul său; nu ființa sa vizibilă, aceea care ni se arată în viața de toate zilele, ci aceea care se ascunde în spatele manifestării trupesti și sufletești care ne apare de obicei. El vorbește despre entitatea omenească care se află în noi, căci entitatea omenească adevărată este una cu Universul. În Krishna nu avem cunoașterea care se manifestă egoist; în el se face trimitere la ceea ce este mai elevat în om, la ceea ce se poate considera identic cu esența care trăiește în fiecare lucru.

Așa cum vorbim noi astăzi, având în vedere altceva, așa vorbea Krishna când se referea la civilizația pe care o reprezenta. Când privim astăzi în noi înșine, mai întâi întâlnim acolo Eul, așa cum este el descris în cartea mea **Cum se dobândesc cunoștințe despre lumile superioare?** [26]. Față de acest Eu obișnuit, noi mai deosebim și un Eu suprasensibil, care nu se arată simțurilor și care apare ca fiind nu numai în noi, ci răspândit în entitatea tuturor lucrurilor. Atunci când vorbim de Eu nostru superior, de entitatea superioară care se află în fiecare om nu este vorba de aceeași ființă despre care spunem în mod curent „Eu sunt”, deși nu avem două cuvinte diferite pentru a le distinge. În gura lui Krishna ele ar fi sunat diferit. El vorbește de entitatea sufletească a omului, în sensul concepției de la acea epocă, cum vorbim noi astăzi despre Eu.

Cum a fost posibil ca ceea ce rostea Krishna să se asemeने atât de mult cu ceea ce exprimăm noi ca forma cea mai înaltă de cunoaștere? Aceasta se explică prin faptul că în milenii care au precedat civilizația din care provenea Krishna a existat o cultură clarvăzătoare a omenirii, în care oamenii erau obișnuiți ca, atunci când examinau esența lucrurilor, să se ridice la o contemplare clarvăzătoare. Și această limbă, care răsună spre noi în cântările Bhagavad Gitei, o putem înțelege dacă o privim ca pe un sfârșit al vechii concepții clarvăzătoare despre lume, dacă ne este clar un lucru: în acele timpuri de demult, în clipa în care omul se transpunea în starea de conștiință intermediară dintre somn și veghe, comună tuturor oamenilor, modul în care el se transpunea în lucruri nu se asemena cu cel care există astăzi în contemplarea senzorială, unde lucrurile sunt aici și omul se află în afara lor; el se simțea revărsat peste toate ființele, se simțea în toate ființele și una cu toate ființele. El se simțea unit cu ce era mai bun în lucruri, și ce era mai bun în el era în toate lucrurile. Pentru a înțelege cuvintele lui Krishna ce răsună spre noi din Bhagavad Gita trebuie părăsit spiritul și sentimentele abstracte cu care este înzestrat omul modern; trebuie să te transpui interior în acea stare de suflet din vechile timpuri, pe care tocmai le-am caracterizat. Le putem înțelege dacă ne întrebăm: Cum se vedea pe sine omul în acele timpuri îndepărtate ale vechii clarvederi? **I**și dacă ne răspundem: În felul care poate fi dobândit astăzi printr-o instrucție spiritual-științifică, când omul își eliberează corpul său eteric și se simte ca dilatat, ca răspândit în toate lucrurile și ființele; în epocile vechi, omul se afla în mod cu totul natural în această stare, care nu era într-un totu asemănătoare cu cea care se poate atinge astăzi prin antrenamentul spiritual-științific. În această stare, oamenii se aflau transpuși în mod cu totul natural. Și atunci când revelațiile pe care ei le aveau erau exprimate în cuvinte frumoase, minunate, ele apăreau sub forma pe care o întâlnim la Krishna.

S-ar putea spune de aceea și că Krishna le spunea semenilor: Eu vreau să exprim prin cuvinte ceea ce au văzut cei mai buni dintre noi când

se aflau în stările de clarvedere și vreau să descriu raportul dintre ei și lume așa cum l-au văzut aceștia. Căci, în viitor, oamenii nu vor mai fi astfel, și chiar voi înșivă nu veți mai putea fi cum erau părinții voștri. Eu vreau să descriu în cuvinte ceea ce au văzut strămoșii noștri, ca să rămână pentru mai târziu, căci oamenii nu vor mai putea avea în mod cu totul natural aceste viziuni. **I** O exprimare aproximativă, în cuvintele posibile la acea vreme, a ceea ce trăise timp de milenii omenirea reprezenta revelațiile lui Krishna. Ele trebuiau să rămână și pentru timpurile în care oamenii nu le mai puteau contempla.

Și celelalte cuvinte le putem privi astfel. Să presupunem că în epoca în care Krishna își expunea revelația sa un discipol l-ar fi întrebat pe un Maestru inițiat: Spune-mi Maestre, ce știi că se află în spatele lucrurilor pe care le văd ochii mei? Maestrul știutor ar fi răspuns atunci: În spatele lucrurilor pe care le contemplă ochii tăi fizici, corporali, este spiritul, suprasensibilul. Dar în timpurile vechi oamenii vedeau încă în mod cu totul natural lumea suprasensibilă. Și regiunea suprasensibilă învecinată cu lumea noastră sensibilă este domeniul etericului; acolo pătrundea privirea lor. Acolo este cauza, izvorul a tot ceea ce este senzorial. Oamenii puteau vedea atunci cauza lucrurilor. Eu nu pot exprima acum decât în cuvinte ceea ce se contempla în mod direct atunci: era focul, era Soarele **I** dar nu sub forma în care ne apare Soarele actual, căci ceea ce vede ochiul acum chiar și pentru vechea clarvedere era invizibil; globul alb, incandescent al Soarelui era întunecat și peste toate spațiile se răspândeau efluviile, radiațiile aurei solare, desfăcându-se și întreșându-se în imagini multicolore, însă în așa fel încât ceea ce se cufunda astfel în lucruri era totodată lumină creatoare, era Soarele; și la fel era Luna, care și ea era privită cu totul altfel, căci în ea se cuprinde în totalitate brahmanul pur.

Dar, ce este brahmanul pur? Materialistul crede că inspirând aer prin el omul nu respiră decât oxigen. Aceasta este o iluzie. La fiecare respirație noi inspirăm spirit și expirăm spirit. Ceea ce trăiește ca spirit în aerul pe care îl respirăm pătrunde și iese din noi. Pe vremea vechii clarvederi oamenii vedeau aceasta și nu credeau, precum materialistul modern, că noi nu inspirăm decât oxigen. Ei știau că omul inspiră elementul eteric al spiritului, pe „brahman”, de la care provine viața. Așa cum azi se crede că viața este întreținută de oxigenul din aer, cei vechi știau că brahman este cel ce întreține viața; prin faptul că omul inspiră brahman, el trăiește. Brahmanul pur este cauza propriei noastre vieți.

Și cum sunt înălțimile ideatice spre care se avântă această antică înțelepciune, tot atât de pură ca eterul și tot atât de luminoasă ca lumina? Oamenii de astăzi cred că gândesc foarte subtil. Dar când vezi confuzia care domnește în explicațiile lor nu mai resimți niciun respect pentru gândirea modernă și în deosebi pentru gândirea logică. Aici trebuie deja să fac o scurtă paranteză pentru a explica despre ce e vorba; poate părea cumva abstract, dar voi încerca să fiu cât mai pe înțeles.

Să presupunem că ne apare în față un animal sălbatic, de culoare galbenă, având coamă. Numim acest animal leu. Începem acum să ne întrebăm: Ce este un leu? Răspunsul este: O fiară de pradă. Ce este o fiară de pradă? **I** Un mamifer. **I** Și ce este un mamifer? **I** O ființă vie. Și așa mai departe... Procedăm mereu ajutându-ne de un concept nou pentru a-l explica pe cel dinainte. Majoritatea oamenilor cred mereu că fac dovadă de logică întrebând la nesfârșit, așa cum s-a arătat aici, ce fel de animal este leul, mamiferul etc. Adesea când este vorba de lucruri spirituale, chiar și de cele mai înalte adevăruri spirituale, se procedează în același fel. Și aici, unde s-a încetățenit ca la sfârșitul unei conferințe să se trimită bilețele cu întrebări în scris, sunt oameni care întreabă aproape invariabil aceleași lucruri: Ce este Dumnezeu? sau: Care este începutul Lumii? sau: Care este sfârșitul lumii? Oamenii chiar nu vor să știe altceva decât: Ce este Dumnezeu? Care este începutul lumii? Care este sfârșitul lumii? Ei întreabă despre aceste lucruri așa cum ai întreaba: Ce este un leu? ș.a.m.d.

Oamenii cred că ceea ce este valabil pentru viața de toate zilele este aplicabil și pentru lucrurile cele mai înalte ale existenței. Ei nu se gândesc că ceea ce caracterizează aceste lucruri este tocmai faptul că nu se poate vorbi despre ele așa cum se vorbește în viața de toate zilele, că în legătură cu ele nu se pot pune întrebările în același fel. Căci, mergând în sus de la o noțiune la alta, de la leu la animal de pradă ș.a.m.d., obligatoriu ajungi la ceva care nu mai poate fi descris, când nu mai are sens să întrebi: Ce este aceasta? Căci atunci când întrebi vrei să ai pe lângă subiect un predicat. La un moment dat trebuie să existe însă o Ființă supremă care nu mai poate fi explicată decât prin ea însăși. Întrebarea Ce este Dumnezeu? este fără rost, în sens logic. Poți merge ascendent până la superlativ; superlativului nu-i mai poți atășa însă niciun predicat, căci răspunsul care-l primești după aceea este: Dumnezeu este...; și ceea ce urmează a-l descrie pe Dumnezeu ar trebui să fie superlativul. Ar fi cea mai stranie dintre contradicțiile posibile.

Faptul că această întrebare continuă să se pună și astăzi denotă înălțimea sublimă la care se arăta Krishna în timpurile străvechi atunci când spunea: Devașii se adună în jurul tronului celui Atotputernic și-i cer smeriți să spună cine este el însuși. El atunci răspunde: Dacă ar exista altul ca mine, m-aș descrie prin el. Dar el nu face aceasta, nu se descrie printr-un altul. Cu aceeași smerenie și devotament ca devașii înșiși, am putea spune, ne apropiem de această antică și sfântă cultură indiană și ne minunăm de înălțimile grandioase ale logicii sale, înălțimi la care ea a ajuns nu prin gândire, ci prin vechea clarvedere, prin faptul că oamenii știau în mod nemijlocit că atunci când ajungem la cauze întrebările încetează, pentru că noi contemplăm cauzele. Rămânem în admirație în fața acestei învățături care ne-a rămas din acele timpuri îndepărtate, ca și cum spiritele care ne-au transmis-o vor să ne spună: Timpurile vechi, în care oamenii au avut viziunea directă a lumilor spirituale, au luat sfârșit. În viitor nu va mai fi la fel. Dar noi vrem să fixăm în cuvinte înălțimile la care ne putem avânta și pe care altădată omul le putea contempla prin clarvedere.

Astfel, în Bhagavad Gita, în Vede găsim consemnate toate lucrurile pe care noi le putem rezuma, ca într-o apoteoză, la Krishna, care nu pot fi depășite, la care omul poate avea din nou acces prin noua clarvedere, dar nu pot fi pătrunse cu ajutorul facultăților dezvoltate de el mai târziu. De aceea, dacă se rămâne la cultura actuală, care este o cultură de zi, o cultură a simțurilor, suntem pe deplin îndreptățiți să spunem: Făcând abstracție de ceea ce se poate dobândi cu ajutorul unei clarvederi cucerite printr-un antrenament riguros, cultura actuală nu ne va permite niciodată să atingem acele antice revelații sacre căroră Krishna le-a dat o expresie desăvârșită. Cert este însă că evoluând, supunându-se unei instrucții spiritual-științifice sufletul le va putea cuceri din nou. Dar a ajunge acolo pe căi naturale **I** dacă mă pot exprima astfel **I** cum a fost cazul altădată, acest lucru nu mai este posibil pentru omenirea actuală. De aceea, aceste adevăruri au mers descrescător. Dacă există câțiva gânditori ca Fichte, Schelling și Hegel, care și-au limpezit gândirea, dându-i cea mai mare puritate posibilă, aceste învățături, aceste lucruri pot apărea din nou **I** deși nu sub o formă la fel de vie, nu cu amprenta personală pe care o aveau la Krishna **I** sub formă de idei, însă nu ca altădată, atunci când oamenii le sesizau prin clarvedere. După cum am arătat adesea în conferințele mele, clarvederea timpurilor vechi a dispărut în mod lent, gradual, în cursul timpurilor postatlanteene.

Dacă luăm în considerare prima civilizație postatlanteeană, vechea epocă hindusă, se poate spune: Despre ea nu ne-au rămas mărturii scrise, căci pe atunci oamenii priveau încă în lumile spirituale. Ceea ce i-a fost revelat omenirii altădată poate fi regăsit doar prin citirea Cronicii Akasha. Aceea a fost o revelație înaltă. Dar omenirea a decăzut mereu, tot mai mult, iar în timpul celei de-a doua civilizații postatlanteene, în epoca Persiei antice, ea nu mai percepea aceste revelații spirituale, care continuau să existe, în puritatea lor inițială. În cea de-a treia civilizație, în epoca egipteano-caldeeană, ele existau într-o formă și mai puțin pură. Să nu uităm că din aceste trei civilizații antice nu ne-a rămas **I** și nu numai de la popoarele care au dat numele acestor civilizații **I** nicio mărturie scrisă. Când spunem epoca hindusă ne referim la o cultură de la care nu ne-a parvenit niciun document. Tot așa, de la perioada de cultură persană veche nu ne-a rămas nimic scris. Documentele pe care le posedăm despre ea sunt doar un ecou, un vestigiu transmis prin tradiție. Abia începând cu civilizația caldeo-babiloniană, deci din perioada a treia de civilizație, suntem în posesia unor mărturii scrise. Dar în timp ce se desfășura civilizația persană,

paralel cu ea, în cultura hindusă avea loc o a doua perioadă; și în timpul civilizației caldeo-egipteano-babiloniene în India se derula o a treia perioadă de cultură și abia acum au început a se fixa evenimentele în scris. Însemnările pe care le avem noi, de exemplu în Vede, provin abia din perioada târzie a acestei a treia perioade de cultură. Acestea sunt și scrierile care vorbesc despre Krishna.

Așadar, când vorbim de documente scrise nu trebuie să ne gândim că avem în față prima civilizație hindusă; căci tot ce este cuprins în documente sunt însemnări făcute abia în cursul celei de-a treia perioade de către vechii indieni, fiindcă tocmai în această epocă facultățile vechii clarvederi s-a stins aproape complet. Aici sunt toate mărturiile pe care le putem aduna despre persoana lui Krishna. De aceea, în aceste documente vechii hinduși ne redau lucruri care pot fi verificate prin investigații exterioare. Atunci când studiem lucrurile în profunzimea lor ne dăm seama că ele sunt în concordanță cu informațiile pe care ni le dau documentele exterioare. Când ajungem la sfârșitul celei de a treia vârste a lumii, când oamenii pierduseră ceea ce avuseseră altădată, a apărut Krishna ca să se păstreze mărturia despre ceea ce a trebuit să dispară.

Despre ce epocă vorbește deci tradiția când spune despre Krishna că a apărut în „a treia vârstă a lumii?” Despre aceeași epocă pe care noi o numim civilizația egipteano-caldeeană! Și doctrina indo-orientală a lui Krishna este în concordanță perfectă cu învățătura noastră. Când antica clarvedere și toate comorile cunoștințelor care au fost dobândite datorită ei au început să dispară a apărut Krishna și le-a revelat sub formele în care ele puteau fi păstrate pentru epocile viitoare. În acest mod Krishna reprezintă sfârșitul a ceva mareț și puternic. Tot ceea ce s-a spus în ultimii ani în cercul nostru se potrivește perfect cu documentele orientale, dacă le citim cum trebuie. Este un nonsens să vorbim aici despre „orientalism” sau despre „occidentalism”, căci importante nu sunt cuvintele acestea sau acelea cu care propovăduim în Orient sau Occident, ci faptul că noi vorbim cu înțelegere despre cele ce se vestesc. Cu cât aprofundați mai bine mesajul a ceea ce a fost revelat în ultimii ani cu atât veți vedea mai bine că el este în acord cu toate documentele Orientului.

Krishna marchează deci sfârșitul unei epoci. Câteva secole mai târziu apare Buddha. În ce mod este Buddha celălalt pol, să zicem așa, al sfârșitului de epocă? Ce raport există între Buddha și Krishna?

Să aducem din nou în fața sufletului acel aspect care îl caracterizează pe Krishna. Revelații vaste, puternice ale vremurilor de demult, exprimate în cuvinte pe care omenirea viitoare le va putea înțelege și în care va simți ecoul vechii clarvederi pierdute. I așa stă Krishna în fața privirii noastre. Revelația sa este accesibilă oamenilor de astăzi, ei o pot înțelege și-și pot spune: În ea este conținută înțelepciunea despre lumea spirituală care se ascunde în spatele lumii sensibile, despre lumea cauzelor, a faptelor spirituale. În revelația lui Krishna toate acestea sunt cuprinse în cuvinte puternice și mari. Și dacă ne adâncim în Vede și în ceea ce se poate rezuma concludiv drept revelația lui Krishna se poate spune: Aceasta e lumea originară a omului, lumea aflată în spatele lumii care se poate vedea cu ochii, auzi cu urechile și atinge cu mâinile și așa mai departe. Tu, suflete omenesc, aparții acestei lumi, a cărei existență a arătat-o Krishna!

Și ce sentimente putea resimți acest suflet omenesc în cursul secolelor care au urmat? El putea să vadă cum în aceste antice și minunate revelații se vorbea despre patria cerească, despre patria spirituală propriu-zisă a omenirii. Apoi, întorcându-se spre lumea exterioară, ce întâlnea acolo? El vedea cu ochii, auzea cu urechile, pipăia cu simțul tactil, gândea asupra lucrurilor cu ajutorul rațiunii, care sub nicio formă nu putea pătrunde în spiritual, a cărui existență a fost propovăduită prin revelația lui Krishna. Și sufletul omenesc putea să-și zică: Aici se află învățătura sfântă a timpurilor de demult, ce mărturisește cunoașterea patriei spirituale aflate de jur împrejurul nostru, împrejurul lumii senzoriale, singura pe care noi o cunoaștem acum. Noi nu mai trăim în patria spirituală despre care Krishna vorbește în modul cel mai minunat.

Apoi vine Buddha. Și cum vorbește el despre lumea ale cărei splendori le descria Krishna sufletelor omenești, care nu mai văd în jurul lor decât ceea ce văd cu ochii și nu mai aud decât ceea ce aud cu urechile? El spune: Da, voi trăiți în această lume a simțurilor, spre care v-a împins din încarnare în încarnare setea de viață. Eu însă vă vorbesc de calea care vă poate conduce în afara acestei lumi, spre lumea despre care a vorbit Krishna. Eu vă vorbesc de calea prin care vă veți elibera de această lume, care nu este lumea lui Krishna. I învățătura lui Buddha pare să răsună prin secolele care au urmat ca un lung strigăt de regret, dorul după lumea de care vorbea Krishna. În acest sens, Buddha ne apare ca ultimul succesor al lui Krishna. Dacă el însuși ar fi vorbit despre Krishna, în ce termeni ar fi făcut-o? El ar fi spus cam așa: Am venit să vă mărturisesc despre ființa care m-a precedat și care a fost mai mare decât mine. Întoarceți-vă privirea înapoi spre marele Krishna și veți vedea ceea ce puteți atinge dacă părăsiți această lume, în care nu vă mai regăsiți ca în adevărata voastră patrie spirituală. Eu vă arăt căile care vă eliberează de lumea simțurilor. Vă conduc din nou la Krishna. I astfel ar fi putut vorbi Buddha. El nu a întrebuințat exact acești termeni, dar cam aceasta a exprimat, sub o altă formă, atunci când spunea: În lumea în care trăiți nu este decât durere, durere, durere. Nașterea este durere, bătrânețea este durere, boala este durere, moartea este durere. Să fii despărțit de ceea ce iubești este suferință, să fi unit cu ceea ce nu iubești este suferință, să dorești ceva ce iubești și să nu-l poți obține este suferință. Învățătura *Cărării octuple* nu se îndepărta de ceea ce propovăduia Krishna, fiindcă ea era o învățătură despre ceea ce arătase Krishna. Eu am venit după el, care este mai mare decât mine; eu vreau însă să vă arăt căile care conduc din nou spre el, care este mai mare decât mine. Acestea sunt ecourile istoriei care ne vin de pe malurile Gangelui.

Să ne deplasăm acum puțin mai spre vest. Să mai evocăm o dată figura lui Ioan Botezătorul și să ne amintim cuvintele pe care le-ar fi putut pronunța Buddha: Eu am venit după el, după Krishna, căci el este mai mare ca mine; și eu vreau să vă arăt drumul care conduce la el, în afara lumii în care nu se află lumea divină despre care a vorbit Krishna. Îndreptați-vă privirea înapoi! I Și acum figura Botezătorului. Cum se exprimă el, cum descrie el viziunile, cunoștințele care-i vin din lumea spirituală? Și el arată spre un altul; dar el nu spune, cum ar fi spus Buddha: Eu am venit după el. Ci el spune: „După mine va veni unul mai mare ca mine!” (1, 7). El nu spune: Aici în lume nu este decât durere și eu vreau să vă conduc afară din ea, ci: Schimbați-vă modul de a gândi! Nu mai priviți în urmă, ci înainte! Când va veni cel care este mai mare ca mine timpurile se vor fi împlinit și în lumea în care domnește suferința se va instaura lumea cerească, iar în sufletele omenești se va instaura, într-un fel nou, ceea ce ele au pierdut ca revelații ale vremurilor vechi (Mat. 3, 2).

Buddha este deci urmașul lui Krishna. Tot așa, Ioan Botezătorul este înaintemergătorul lui Christos Iisus. Totul este astfel inversat în cursul celor șase secole care separă cele două evenimente. Regăsim cele două comete cu nucleele lor: una este formată din Krishna, cu nucleul său care trimite spre înapoi și din Buddha, care îi conduce pe oameni spre trecut; a doua, indicând spre viitor, îl are ca nucleu pe Christos și pe cel ce se situează ca antemergător. Dacă, în sensul cel mai bun al cuvântului, îl concepeți pe Buddha ca succesorul lui Krishna și pe Ioan Botezătorul ca pe predecesorul lui Christos, aveți formula care rezumă tot ceea ce s-a petrecut în evoluția omenirii în perioada dinaintea Misteriului de pe Golgota. În acest fel trebuie privite lucrurile pentru a le putea înțelege.

Aceasta nu are nicio legătură cu vreo confesiune religioasă sau vreo religie de pe Pământ. Acestea sunt fapte istorice și nimic altceva. Și dacă le pătrunzi în sensul lor profund nu le poți prezenta I și nimeni nu le va putea prezenta vreodată I altfel decât așa. Am diminuat prin aceasta în vreun fel valoarea unei opere, a unei învățături oarecare a omenirii? Este foarte straniu să auzi ici-colo că mișcarea noastră atribuie creștinismului o poziție superioară față de alte religii. Chiar este cu adevărat important acest „superior” sau „inferior”? „Superior” sau „inferior”, „mai mare” sau „mai mic”, nu sunt acestea cele mai abstracte cuvinte care se pot întrebuința? Am întrebuințat noi aici cuvinte mai puțin elogioase pentru Krishna decât în discursurile celor care îl așază pe Krishna deasupra lui Christos? Noi am renunțat de a mai utiliza cuvinte precum înalt sau mai puțin înalt și vrem să caracterizăm lucrurile în adevărul lor. Nu este important dacă noi plasăm

...nu pot să spun că sunt pe deplin corect și că sunt de încredere. Dacă nu pot să demonstrez că sunt mai bun decât creștinismul mai sus sau mai jos, ci dacă cineva ne poate demonstra că cele spuse despre Krishna nu le-am caracterizat în mod corect. Studiați autorii care vorbesc despre Krishna și vedeți dacă învățătura lor este mai bună decât a noastră. Toate celelalte nu sunt decât discuții sterile. Adevărul iese întotdeauna la iveală, dacă punem în acțiune simțul pentru adevăr care merge la esența lucrurilor.

În acest studiu, în care ne ocupăm de cea mai simplă și cea mai grandioasă Evanghelie, avem ocazia să pătrundem semnificația rolului cosmic și pământesc al lui Christos. De aceea a fost nevoie să analizăm măreția a ceea ce și-a găsit apogeul câteva secole înaintea Misteriului de pe Golgota, în care au răsărit zorii viitorului omenirii.

Rudolf Steiner
EVANGHELIA DUPĂ MARCU
GA 139

CONFERINȚA a VI-a

Basel, 20 septembrie 1912

Am încercat ieri să vă dau o reprezentare a ceea ce a fost revelația lui Krishna și relația sa cu ceea ce a apărut mai târziu în cursul evoluției omenesci: revelația chistică. Am văzut mai ales că această revelație a lui Krishna constituie rezultatul unui lung curent de evoluție, sfârșitul unei epoci îndepărtate de clarvedere, epoca de clarvedere primitivă a omenirii. Rezumând încă o dată cele spuse ieri din acest punct de vedere în legătură cu revelația lui Krishna, putem spune: Ceea ce s-a dobândit în cadrul acestei revelații există în evoluția omenirii tocmai prin aceasta, dar a ajuns la un anumit apogeu și el nu mai poate fi depășit. Anumite învățături primite cândva trebuie luate, am putea spune, de-a lungul întregii evoluții care urmează așa cum au fost date ele atunci.

Este necesar acum să punem în lumină dintr-un anumit punct de vedere ceea ce are deosebit această revelație a lui Krishna. Despre ea se poate spune că nu ține cont, în sensul omenesc al cuvântului, de timp și de succesiunea timpului. Tot ceea ce nu ține cont de timp ca de un factor real este deja cuprins în doctrina lui Krishna. Cum se înțelege aceasta?

În fiecare primăvară vedem plantele apărând din pământ, le vedem crescând, maturizându-se, aducând roade și lăsând să le cadă semințele. Acestea pătrund din nou în pământ, iar anul viitor dau naștere la plante asemănătoare, care vor crește, se vor dezvolta și vor produce din nou semințe. Același fenomen se repetă an de an. ■ Când socotim intervalele de timp pe care omul le cuprinde ușor cu privirea, putem spune că avem de-a face cu o adevărată repetiție. Lăcrămioarele, ciuboșica cucului, zambilele sunt în fiecare an asemănătoare. Specia nu variază de la un an la altul. Urcând pe scara ființelor, observăm la animale oarecum un fenomen analog. Când examinăm un anumit animal, un leu, o hienă, o maimuță ne dăm seama că ființa care trebuie să se nască din acest animal este într-un fel determinată a priori. De aceea, oarecum îndreptățit, nu se poate vorbi la animale de o educație propriu-zisă. În ultima vreme unii oameni, care nu înțeleg despre ce este vorba, încep să folosească tot felul de noțiuni din domeniul pedagogiei și educației la animale. Acest lucru nu poate fi privit nici ca ceva esențial nici ca o adevărată trăsătură de caracter. Repetarea o vedem de asemenea producându-se în natură când luăm în considerare intervale de timp mici. Primăvara, vara, toamna și iarna revin în mod regulat secole la rând. Doar când luăm intervale de timp mult mai mari, dificil de observat în primă instanță pentru spiritul omenesc, te vezi nevoit să operezi cu noțiunea de timp. Putem vedea că în timpuri foarte, foarte îndepărtate lucrurile decurgeau cu totul diferit decât în timpurile noastre, și putem vedea de asemenea că într-un viitor foarte, foarte îndepărtat modul în care Soarele va răsări și va apune va fi altfel decât în prezent. Acestea sunt însă domenii ale cunoașterii unde nu se poate pătrunde decât datorită științei spiritului. În ceea ce privește câmpul care se oferă în primă instanță observației omenesci, naturii astronomice, să zicem așa, se poate afirma că aici este valabilă repetarea aceluiași lucru sau a asemănătorului, cum este cazul în fiecare an cu repetarea aceluiași forme vegetale. Într-o astfel de repetare timpul ca atare nu are mare importanță. Timpul ca atare nu joacă aici un rol esențial, activ.

Cu totul altfel este atunci când abordăm viața omenească individuală. După cum știți cu toții, noi împărțim și viața omenească în perioade succesive, în perioade care se repetă. Distingem o primă perioadă care începe la naștere și se termină odată cu a doua dentiție, cu alte cuvinte la aproximativ șapte ani; o a doua perioadă este cuprinsă între șapte și paisprezece ani, vârsta pubertății; apoi o a treia, între paisprezece și douăzeci și unu de ani și așa mai departe. Pe scurt, noi împărțim viața omenească în perioade succesive de șapte ani. Putem spune deja că în aceste perioade de șapte ani anumite lucruri se repetă. Însă ceea ce ne miră mai mult decât repetarea în sine este modificarea progresivă, progresul ca atare care are loc aici. Căci entitatea omenească în cursul celei de a doua perioade de șapte ani nu mai este deloc aceeași ca în decursul primei perioade și va fi cu totul diferită în cea de-a treia. Dacă despre plantă putem spune că se repetă prin aceeași plantă, nu tot așa putem spune că omul din perioada a doua ar fi reproducerea exactă a celui din prima perioadă și așa mai departe. În viața omenească vedem că timpul înseamnă ceva, joacă un rol odată cu trecerea lui.

Și dacă ne uităm cum se aplică la nivelul întregii omeniri ceea ce are importanță pentru omul individual, putem spune: În cadrul evoluției succesive a omenirii ni se arată, într-un fel, atât un aspect cât și celălalt. Putem să ne referim aici doar la așa-zisa epocă postatlanteană. În această epocă postatlanteană distingem o primă perioadă de civilizație, cea hindusă veche, o a doua, cea persană veche, o a treia, cea egipteano-caldeenă, o a patra, cea greco-latină, o a cincea, cea a noastră, care va fi urmată de alte două civilizații, după care se va produce din nou o mare catastrofă. Această progresie a evoluției prezintă în succesiunea diferitelor perioade unele asemănări, care într-un anumit sens se pot compara cu repetarea aceluiași lucru care se observă la regnul vegetal. Vedem cum, la începutul acestor epoci, omenirii îi sunt date anumite revelații, îi este insuflat oarecum un curent de viață spirituală, un impuls asemănător cu impulsul pe care-l primesc primăvara plantele. Vedem apoi cum omenirea clădește pe acest prim impuls următoarea perioadă, care crește, se maturizează și moare atunci când se ajunge la sfârșitul ei ■ tot așa cum plantele mor la apropierea iernii. Însă alături de aceasta, în succesiunea perioadelor se observă ceva ce se aseamănă cu progresul pe care îl parcurge fiecare ființă omenească, la care putem spune că timpul joacă un rol, că se dovedește un factor real. În cursul perioadei a doua, cea a Persiei, nu avem numai o depunere a aceluiași germen din prima perioadă, iar în perioada a treia lucrurile nu se produc analog cu cele din prima, ci impulsurile care se manifestă în fiecare din ele sunt mereu altele, se intensifică, se înnoiesc de fiecare dată, așa cum se întâmplă în cursul vieții omenesci, când fiecare perioadă de șapte ani cunoaște o diferențiere, un progres al său.

În cursul timpurilor, lucrurile care formează suma cunoștințelor omenesci au fost date oamenilor în mod progresiv și lent. Curente și popoarele nu au avut dezvoltat întotdeauna simțul pentru toate în același timp. Vedem, de exemplu, că în perioada curentului evolutiv care a luat sfârșit odată cu Misteriul de pe Golgota lipsea într-un anumit fel simțul pentru timp ca un factor real. Acest simț al timpului ca un factor real lipsește de altfel din întreaga cunoaștere orientală. Ceea ce o caracterizează este simțul pentru repetarea aceluiași lucru. De aceea, tot ceea ce se referă la acest aspect al repetării aceluiași lucru este minunat înțeles de către Orient.

Ce trebuie avut în vedere când studiem în civilizațiile succesive revenirea aceluiași lucru? Să luăm exemplul din lumea vegetală. Vedem aici

cum primăvara vegetalele ies din pământ. Avem de-a face aici cu creațiunea lor. Vedem aceste plante crescând și prosperând până ating un anumit maximum, după care mor, purtând deja în ele germeii plantelor noi. Aceasta este deci o evoluție în trei timpi: naștere, creștere și înflorire, moarte. Cel de al treilea timp conținând în sine germenele repetabilului. Acolo unde nu se pune în mod deosebit accentul pe timp, unde importantă este repetarea, acest principiu al repetabilului este cel mai bine sintetizat prin cifra 3. Simțul pentru devenirea ciclică și reprezentarea acestei deveniri prin cifra 3 au aparținut în special înțelepciunii orientale, acelei înțelepciuni ce a premers creștinismului. În această înclinare unilaterală spre repetabilul atemporal, să zicem așa, găsim măreția acestei concepții antice despre lume. Și acolo unde ea ajunge la apogeu ne întâmpină peste tot trinitățile, care în fond sunt expresia clarvăzătoare a ceea ce se află în spatele nașterii, pieirii și restaurării. Brahma, Shiva și Vishnu, această trinitate se află la baza tuturor lucrurilor, ca puteri creatoare. Trinitatea Brahma, Vishnu, Shiva a fost recunoscută prin clarvederea în epoca ce a premers revelației lui Krishna. Imaginea acestei trinități apare peste tot unde timpul nu se ia în calcul decât ca o repetare ciclică a aceluiași lucru.

Simțul pentru recunoașterea unui timp nou înseamnă apariția facultății de a privi fenomenele în mod istoric, adică de a lua în calcul timpul, de a considera timpul un factor real atunci când ne referim la evoluție. Această sarcină, de a dezvolta simțul istoric, de a vedea istoria în realitatea sa, i-a revenit cunoașterii occidentale. Aceasta este ceea ce deosebește cele două curente de evoluție, oriental și occidental. Orientul privește lumea în mod anistoric, și aceasta în modul cel mai desăvârșit, pe când Occidentul începe mai întâi prin a privi istoric lumea, prin a privi istoric spre un impuls. Imboldul spre o contemplare istorică pornește de la concepția ebraică veche despre lume. Ea dă primul impuls spre contemplarea istorică.

Să analizăm acum care este propriu-zis chintesența concepțiilor orientale despre lume. În ele se vorbește mereu de vârstele lumii, care se tot repetă. Ni se spune ce s-a întâmplat la începutul și la sfârșitul primei vârste a lumii; apoi se povestește ce s-a întâmplat la începutul și la sfârșitul vârstei a doua, la începutul și la sfârșitul vârstei a treia. Secretul evoluției lumii din epoca lui Krishna a fost dezvăluit corect în acești termeni: când civilizația vârstei a treia a lumii s-a anchilozat și a secătuit, când ea a intrat în toamna și iarna sa, atunci a apărut Krishna, ca fiu al lui Vasudeva și al Devakiei, ca să rezume pentru mai târziu, adică pentru cea de-a patra perioadă, cele ce s-au putut transmite ca germene, ca o nouă sămânță din civilizația a treia în cea de a patra. Vârstele lumii li se păreau unora precum anii la plante. Accentul principal al concepțiilor orientale cade pe cicluri de epoci, constând din repetarea acelorași lucruri.

Să comparăm acum aceste concepții orientale și ceea ce au ele mai profund în structura lor, atemporalitatea, cu ceea ce găsim în Vechiul Testament. Se observă o diferență considerabilă. Vedem cum aici se instaurează o linie temporală continuă, reală. Se pornește mai întâi de la Geneză, de la Creație, la care se articulează istoria omenirii. Un fir continuu ne conduce prin cele șapte zile ale Creației, prin epoca Patriarhilor; de la Avraam mai departe, trecând prin Isaac și Iacob, totul este devenire, totul este istorie. Unde se găsește o singură repetiție? Ziua a doua a Creației nu o repetă pe prima; Profeții nu repetă Patriarhii, iar perioada Regilor nu o reproduce pe cea a Judecătorilor. Apoi vine timpul captivității. Peste tot suntem introduși în desfășurarea dramatică în care timpul joacă un rol real, ca și în viața fiecărei ființe umane. De-a lungul întregului Vechi Testament timpul ne apare ca un factor real al evenimentelor, care face abstracție de ceea ce se repetă. Progresia, iată elementul deosebit care ne apare în Vechiul Testament, primul mare document al unui mod istoric de a privi. Prin el, Occidentul primește moștenirea concepției istorice asupra lucrurilor.

Abia lent și progresiv oamenii învață ceea ce li se revelează în cursul timpului. Și putem spune că întotdeauna când oamenilor le sunt aduse noi revelații se produce mai întâi un fel de reful, de recădere în trecut. La început mișcarea teosofică a revelat ceva profund și grandios. Dar ceea ce este curios este că, de la început, spiritul istoric a influențat foarte puțin viața acestei mișcări. Ne convingem ușor de aceasta răsfoind o carte, de altfel excelentă, a lui Sinnett [27]: *Budismul esoteric*. Toate capitolele cărții, care sunt însușite de istorie, sunt foarte pe gustul occidentalului. Dar, alături de acestea, găsim ceva ce am putea numi „elementul anistoric”, acel element unde se vorbește de cicluri, mari și mici, de evoluție în runde și rase succesive, unde lucrurile sunt prezentate ca și cum repetarea ar fi esențialul: epocii a doua îi urmează a treia, unei rase principale îi urmează o altă rasă principală, unei subrase îi urmează altă subrasă, și așa mai departe. Intrăm efectiv într-un fel de angrenaj, unde accentul se pune pe repetare. Aceasta a însemnat o recădere într-o mentalitate deja depășită a omenirii.

Modul de a gândi al civilizației occidentale este însă cel istoric. Consecința acestui element istoric al civilizației occidentale este tocmai cunoașterea focarului unic al devenirii pământeste. Pentru Orient devenirea înseamnă o repetare, așa cum planta se repetă în fiecare an. Astfel, în fiecare perioadă apăreau marii inițiați, care repetau cel puțin se accentua ceea ce ei repetau ceea ce fusese deja mai înainte. Se insistă în mod abstract asupra faptului că ceea ce evoluează acolo de la epocă la epocă nu este decât o expresie aparte a unui același lucru. Se avea grijă de a se prezenta succesiunea a ceea ce se repetă, așa cum noi la regnul vegetal acordăm atenție în special formei, fără a face deosebire de ani. Într-un singur caz omul ține cont și în viața vegetalelor de diferențele dintre ani. Când vrea să descrie un crin sau o frunză de viță, nu are importanță dacă planta a crescut în 1857 sau în 1867; căci toți crinii se aseamănă între ei, aceștia fiind expresia unei aceleiași specii de crin. Dar acolo unde acest general-„apolonic”, acest element de repetiție identică, de similitudine, face loc elementului „dionisiac”, acolo omul ține foarte mult cont de faptul că anii se deosebesc între ei: este vorba de anii cu foarte mult vin! Atunci el este interesat să facă o diferențiere între ani, în rest nu i-ar veni ideea să spună: Aceasta este forma de crin din anul 1890 sau 1895.

Astfel, Orientul nu avea niciun interes deși nu trebuie forțată comparația să facă o distincție între reîncarnarea lui Bodhisattva din perioada a treia și cea din perioada a doua sau întâia. Ele erau întotdeauna încarnările aceleiași „ființe unice”. Această predilecție pentru „unul”, această încrâncenare abstractă pe ceea ce este identic este ceea ce caracterizează anistoricul din concepția orientală, ca de altfel orice concepție din perioada precreștină, în afară de Vechiul Testament. Concepția istorică și-a făcut apariția, în avanpremieră, odată cu Vechiul Testament iar cu Noul Testament, într-un mod mai desăvârșit. Aici se pune accentul pe linia devenirii ca atare, ca un întreg. Aici nu trebuie să urmărești ceea ce revine în fiecare ciclu în parte, ci ceea ce constituie focarul oricărei deveniri. Și atunci ești îndreptățit să spui: Este o ineptie să afirmi că un atare focar al existenței n-ar exista.

Aici este un punct în care diferitele popoare de pe suprafața Pământului trebuie să se pună întâi de acord asupra devenirii istorice, în care ele trebuie întâi să înțeleagă că acest element istoric este neapărat necesar pentru o abordare cu adevărat reală a evoluției omenirii. Și astăzi mai poți întâlni în Orient, chiar dacă aici se propovăduiește un creștinism lipsit de orice dogmatism și orice fanatism, un creștinism adevărat care nu vrea decât să se impună obiectiv alături de celelalte religii ale Orientului, astfel că unii pot să spună: Voi aveți doar pe Dumnezeu unul, care nu s-a încarnat decât o singură dată în Palestina, pe când noi avem multe încarnări ale lui Dumnezeu; aici vă suntem superiori. Răspuns cu totul natural în gura unui oriental. El corespunde înzestrării sale în a vedea mai ales repetarea unui același lucru. Pentru occidental are valoare însă faptul că totul are un centru de greutate. De aceea, dacă vorbești de mai multe încarnări ale lui Christos, înseamnă că faci aceeași eroare cu cel care ar spune: Da, se face prostia să se spună că balanța ar avea nevoie doar de un *singur* punct de sprijin, că pe un taler acționează sarcina și pe celălalt greutate; să sprijinim balanța în două, trei, patru puncte! Aceasta este însă o prostie. O balanță nu poate avea decât un *singur* punct de sprijin. Și, pentru a înțelege întreaga devenire, trebuie căutat punctul unic de sprijin, centrul de greutate, și să nu crezi că ar fi mai avantajos să cauți o serie de încarnări succesive ale lui Christos. Sub acest aspect toate națiunile, toate popoarele de pe suprafața Pământului ar trebui să înțeleagă că modul de gândire istoric, concepția istorică a trebuit să intervină întâi în însuși cursul istoriei, ca o concepție în sens înalt demnă de om.

Acest mod istoric de a privi evoluția omului s-a produs încet, pornind întâi de la formele cele mai primitive, să spunem așa. Observăm că această devenire istorică ne este indicată în Vechiul Testament mai întâi prin accentuarea repetată că ființa poporului vechi-testamentar constă în aceea că indivizii lui aparțin sângelui ce provine de la Avraam, Isaac și Iacob; acest sânge curge prin tot șirul de generații, iar ceea ce se dezvoltă este în fond o formă de descendență prin sânge, de transmitere ereditară. Așa cum omul, în succesiunea etapelor sale de viață, prezintă un progres, timpul jucând în aceasta un rol, la fel se întâmplă la poporul Vechiului Testament în ansamblul său. Și, dacă ne oprim la anumite detalii mai concrete, putem efectiv să comparăm cursul generațiilor poporului vechi-testamentar cu viața unui singur individ, așa cum se desfășoară ea în mod natural, când dezvoltă în el ceea ce îi permit aptitudinile sale fizice să dezvolte. Vechiul Testament ne descrie ceea ce s-a realizat de fiecare dată prin această transmitere de la tată la fiu și așa mai departe. De asemenea, se descriu mărturiile de credință care au luat naștere prin faptul că urmașii au stăruit în legătura de sânge cu cei cu care erau înrudiți. Exemplul operei pe care o face sângele în viața naturală a unui individ se poate aplica la nivelul întregului popor vechi-testamentar. Și după cum în viața individului la un moment dat elementul sufletesc se manifestă în mod deosebit și începe să joace un rol important, același lucru se poate constata și în evoluția istorică a Vechiului Testament. **I** fapt deosebit de interesant.

Să observăm copilul. La el predomină naturalul și nevoile corpului. Sufletescul este încă închis în trup și nu dorește să iasă complet la lumină. Bunăstarea trupească depinde la el de impresiile agreabile primite din lumea exterioară. Impresiile dezagreabile, penibile venite din lumea exterioară se exteriorizează în manifestările sufletești ale copilului. Apoi el crește. Printr-o dezvoltare naturală, sufletul își impune încetul cu încetul supremația și se ajunge la o vârstă **I** variabilă în funcție de individ, dar în general situată în jurul vârstei de douăzeci de ani **I** când ființa omenească devine capabilă să exprime ceea ce există în sufletul său. Nevoile și suferințele pur fizice trec pe planul al doilea; viața interioară a sufletului iese la iveală. Vine apoi timpul când ființa umană este mai pregătită să pună pe planul al doilea propriul său suflet, viața sa interioară personală. Acesta, de asemenea, la unii durează mai mult, la alții mai puțin. Sunt unii care nu ajung niciodată pe durata întregii lor vieți să schimbe ceva din ideile și sentimentele lor personale. Mai există însă și un alt aspect, chiar dacă adesea omul, la douăzeci de ani, etalează atât de puternic ceea ce este el însuși, încât i se pare că lumea întreagă a așteptat ceea ce aduce el personal. Acesta este cazul în special la ființele dotate cu facultăți spirituale dezvoltate, de exemplu când cineva are vocații filosofice deosebite. Se pare atunci că lumea ar aștepta venirea lui, pentru ca el să așeze în ordine sistemul filosofic, căci numai sufletescul său este apt de așa ceva. Se poate întâmpla însă ca în felul acesta să iasă la iveală ceea ce este bine și just. Vine apoi timpul când omul începe să înțeleagă ceea ce lumea poate exprima prin alții, când el lasă să vorbească prin sine altceva, când primește ceea ce s-a făcut până atunci.

Vechiul Testament ne zugrăvește viața poporului evreu așa cum ar descrie viața unui singur individ. Vedem tot ce s-a dezvoltat prin caracteristicile de rasă ale acestui popor în epoca lui Avraam, Isaac și Iacob, cum totul este determinat de particularitățile de rasă și de sânge ale acestui popor. Urmăriți descrierile Vechiului Testament și veți spune: Până la un anumit moment, anumite calități ale rasei joacă un rol activ. Apoi vine momentul când sufletul acestui popor se dezvoltă și afirmă acele însușiri sufletești pe care le dezvoltă omul la douăzeci de ani. Acesta este momentul când apare profetul Ilie, căci Ilie apare ca sufletul cu totul propriu al vechiului popor evreu. Urmează după aceea ceilalți profeți. Vă spuneam în conferințele precedente că ei sunt sufletele diferiților inițiați ai altor popoare, care s-au reunit în poporul, în rasa iudaică. Atunci sufletul poporului iudeu se deschide spre ceea ce-i aduc sufletele celorlalte popoare. Ca într-o mare armonie, ca într-o simfonie, se amestecă ceea ce a rămas de la Ilie și ceea ce aduceau sufletele altor popoare prin profeții încarnați în poporul vechi-testamentar.

Așa s-a maturizat trupul vechiului popor evreu. Și el moare, într-un fel, atunci când asimilează în credința sa, în religia sa, doar spiritualul, ceea ce rămâne spiritual, așa cum ni se descrie atât de magnific în Cartea Macabeilor. Se poate spune că în această descriere a Macabeilor ne apare poporul evreu îmbătrânit, un popor bătrân care caută odihnă, dar care proclamă conștiința eternității sufletului uman prin gura fiilor Macabei. Conștiința poporului este conștiința eternității individului. Și în momentul în care trupul poporului iudeu piere, este ca și cum sufletul său mai trăiește ca sămânță sufletească într-o cu totul altă făptură. Unde e el, acest suflet?

Sufletul lui Ilie, acel suflet care a trăit în corpul lui Ioan Botezătorul, este în același timp sufletul vechiului popor evreu. Când Ilie este prins și decapitat din ordinul lui Irod Antipa, ce se întâmplă cu acest suflet? Am vorbit deja despre aceasta mai sus. El părăsește corpul fizic, dar continuă să acționeze ca o aură, iar în câmpul acestei aure pătrunde Christos Iisus. Dar unde se află atunci sufletul lui Ilie, sufletul lui Ioan Botezătorul? Evanghelia după Marcu ne-o spune destul de clar. Acest suflet devine sufletul-grup al Celor doisprezece, trăiește în Cei doisprezece și continuă să trăiască în Cei doisprezece. Evanghelia ne indică aceasta într-un mod foarte, foarte curios, artistic s-ar putea spune, acolo unde înainte de moartea lui Ioan Botezătorul ni se relatează felul în care Christos Iisus învâța mulțimea și felul în care învâța pe discipolii săi apropiați. Despre acest lucru am vorbit deja. Această situație se schimbă în momentul în care sufletul lui Ilie, sufletul lui Ioan Botezătorul se eliberează, iar el continuă să trăiască ca un suflet grup în Cei doisprezece. Faptul este indicat în Evanghelie, căci începând din acel moment **I** puteți citi singuri, veți observa singuri diferența **I** Christos are pretenții mai mari la adresa Celor doisprezece. El le cere o înțelegere mai înaltă. Și ceea ce este cel mai straniu este însuși lucrul pe care ei trebuiau să-l înțeleagă și reproșul pe care li-l face mai târziu pentru că nu înțeleg acel lucru. Citiți foarte exact textul! Am arătat deja mai înainte o fațetă a lucrurilor, faptul că atunci când Ilie se duce la văduvă la Sarepta este vorba de o înmulțire a pâinilor și că atunci când sufletul lui Ilie se eliberează de Ioan Botezătorul se vorbește tot de o înmulțire a pâinilor. Acum însă Christos le cere ucenicilor săi să înțeleagă în mod special sensul acestei înmulțiri a pâinilor. Mai înainte El nu le-a vorbit niciodată în acest fel. După aceea însă **I** când este vorba ca ei să înțeleagă care este destinul lui Ioan Botezătorul după decapitarea lui de către Irod, să înțeleagă ce s-a întâmplat la împărțirea celor cinci pâini la cele cinci mii de persoane, unde s-au adunat douăsprezece coșuri de firimituri și ce s-a întâmplat la împărțirea celor șapte pâini la patru mii de persoane, unde s-au adunat șapte coșuri de firimituri **I** Christos le spune:

„De ce gândiți că nu aveți pâine? Tot nu înțelegeți, nici nu pricepeți? Atât de învârtoșată este inima voastră? Ochi aveți și nu vedeți, urechi aveți și nu auziți și nu vă aduceți aminte?

Când am frânt cele cinci pâini la cei cinci mii de oameni, atunci câte coșuri pline de firimituri ați luat? Zis-au Lui: Douăsprezece.

Și când cu cele șapte pâini la cei patru mii de oameni, câte coșuri pline de firimituri ați luat? Iar ei au zis: Șapte.

Și le zicea: Tot nu pricepeți?” (8, 17-21)

El le face reproșuri aspre că nu au înțeles sensul acestei revelații. De ce? Fiindcă El gândește în felul următor: Spiritul lui Ilie este acum liber, el trăiește în voi și, încetul cu încetul, voi trebuie să vă arătați demni că el pătrunde în sufletele voastre, că voi puteți înțelege ceva superior față de ce ați înțeles până acum. Când Christos Iisus vorbea mulțimii, o făcea în parabole, în imagini, pentru că în acești oameni încă mai trăia un ultim ecou al cunoașterii imaginative, al acelei cunoașteri care le permite să vadă lumea spirituală în imagini. El era deci obligat să le vorbescă așa cum o făcuseră clarvăzătorii de altădată. În felul lui Socrate, adică făcând apel la rațiunea obișnuită, putea explica parabolele doar discipolilor săi, celor care fuseseră aleși din rândul poporului vechi-testamentar. El se putea adresa lor în parabole, se putea adresa noului fel de gândire, care a devenit ceva obișnuit pentru omenire după ce vechea clarvedere se stinsese. Or, prin faptul că spiritul lui Ilie acționa ca un suflet-grup al Celor doisprezece, ca o aură comună străbătându-i, ei deveneau, sau cel puțin ar fi putut deveni clarvăzători, clarvăzători într-un sens mai înalt și în felul acesta toți doisprezece, împreună, ar fi putut, iluminați prin spiritul lui Ilie-Ioan, să atingă ceea ce separat n-ar fi putut atinge: clarvederea. Pentru aceasta voia Christos să-i forneze.

În ce sens voia El să-i educe? Ce să însemne în fond această povestire despre înmulțirea pâinilor în care o dată, prin împărțirea a cinci pâini la cinci mii de persoane, resturile umplu douăsprezece coșuri; a doua oară, prin împărțirea a șapte pâini la patru mii de persoane, resturile umplu șapte coșuri? Acest punct a fost întotdeauna greu de lămurit pentru comentatorii Bibliei. La ora actuală ei au căzut de acord să spună: Este foarte simplu, deoarece oamenii își aduseseră probabil pâine cu ei; și când li s-a spus să se așeze pe rânduri ei au despachetat firămiturile lor. Iată explicația pe care o dau de comun acord cei care țin atât de mult să rămână neclintii la litera Evangheliei. Evident, când se judecă lucrurile într-un mod atât de superficial scenele Evangheliilor nu mai sunt decât un drapaj exterior, o ceremonie exterioară. Nu mai știi nici pentru ce mai sunt povestite toate acestea. Pe de altă parte, desigur, nu trebuie să ne gândim nici la magie neagră; căci a scoate ca prin farmec din cinci sau șapte pâini acea cantitate enormă de pâine nu ar fi altceva decât magie neagră. Nu este vorba aici nici de magie neagră, nici de o scenă banală, după părerea filistinilor noștri, cum că oamenii și-ar fi adus și despachetat pâinea. Aici se are în vedere ceva cu totul deosebit. În comentariile mele la celelalte Evanghelii am vorbit deja despre acest lucru, și de altfel chiar în text sunt făcute aluzii suficient de clare.

*„Și s-au adunat apostolii la Iisus Și I-au spus Lui toate câte au făcut și au învățat.
Și El le-a zis: Veniți voi înșivă de o parte, în loc pustiu, și odihniți-vă puțin.” (6, 30) 31*

Acest pasaj trebuie studiat mai îndeaproape. Christos Iisus îi trimite pe apostoli într-un loc retras să se odihnească puțin, cu alte cuvinte să se transpună interior în acea stare sufletească pe care o creează singurătatea. Și ce văd ei atunci? Ei sunt conduși spre un fel de nouă clarvedere, la care ajung fiindcă în acel moment spiritul lui Ilie-Ioan coboară asupra lor. Până atunci Christos le-a expus parabolele; acum El îi înzestrează cu o nouă clarvedere. Și ce văd ei acum? Ei văd desfășurându-se în tablouri mărețe evoluția omenirii, văd viitorul, văd apropiindu-se încetul cu încetul impulsul christic, văd oamenii viitorului. Această dublă înmulțire a pâinilor pe care ne-o indică Evanghelia apostolii au văzut-o în spirit. Este un act de clarvedere. Și ca orice clarvedere, când nu ești obișnuit cu ea trece rapid prin fața privirii. De aceea nu au înțeles-o.

Acest aspect, și anume că povestirea evenimentelor exterioare, sensibile, trece într-o redare a unor viziuni clarvăzătoare, ne va preocupa tot mai mult în cursul conferințelor care vor urma; el iese cel mai bine în evidență în Evanghelia după Marcu. Pentru a înțelege Evanghelia trebuie s-o studiem cu ajutorul investigației spirituale. În momentul despre care vorbim, după decapitarea lui Ioan Botezătorul, oamenii lasă să acționeze asupra lor impulsul lui Christos; el este acolo, în lume. Pentru privirea exterioară Christos apare inițial ca o personalitate izolată, care nu poate acționa la scară mare. În privirea clarvăzătoare exersată în sensul actual intervine timpul! Christos nu apare numai printre aceia care trăiau în Palestina de altădată, ci și printre toți cei care se vor naște în cursul generațiilor viitoare. Cu toții se adună în jurul Lui, iar ceea ce El le poate da, dă și la alte mii și mii. Așa îl văd apostolii, Cei doisprezece. Ei văd că de la El pleacă un impuls spiritual care va radia peste milenii până la marginile viitorului și-i va hrăni pe toți oamenii. În acest moment apostolii sunt strâns uniți în spirit cu Christos.

Ceea ce trebuie să reținem este că din acest moment Evanghelia după Marcu începe din ce în ce mai mult să fie străbătută de elementul spiritual. Ce are ea aparte și faptul că ea crește tot mai mult și mai mult dacă ținem seama de ceea ce am spus mai sus sunt chestiuni de care ne vom preocupa în conferințele care urmează. Pentru moment, să ne mai oprim la o scenă care, de asemenea, nu poate fi înțeleasă decât cu ajutorul investigației spiritual-științifice. Este scena care urmează imediat după cea pe care tocmai am studiat-o.

„Și a ieșit Iisus și ucenicii Lui prin satele din preajma Cezareei lui Filip. Și pe drum întreba pe ucenicii Săi zicându-le: Cine zic oamenii că sunt?

Ei au răspuns Lui, zicând: Unii spun că ești Ioan Botezătorul, iar alții că ești Ilie, iar alții că ești unul dintre prooroci. Și El i-a întrebat: Dar voi cine ziceți că sunt Eu? Răspunzând, Petru a zis Lui: Tu ești Christosul.

Și El le-a dat poruncă să nu spună nimănui despre El. Și a început să-i învețe că Fiul omului trebuie să pătimizească multe și să fie defăimat de bătrâni, de arhierei și de cărturari și să fie omorât, iar după trei zile să învieze. Și spunea acest cuvânt pe față. Și luându-l Petru de o parte a început să-L dojenească.

Dar El, întorcându-Se și uitându-Se la ucenicii Săi, a certat pe Petru și i-a zis: Mergi înapoia mea, Satano! Căci tu nu cugești cele ale lui Dumnezeu, ci cele ale oamenilor.” (8, 27) 33

Aceasta este, vă rog să-mi scuzați expresia, o nucă tare în cercetarea Evangheliilor! Ce avem în acest pasaj? El este, de fapt, complet de neînțeles dacă nu se studiază cu ajutorul științei spiritului. Christos îi întreabă pe apostoli: „Cine zic oamenii că sunt Eu?” Și ei răspund: „Unii spun că ești Ioan Botezătorul”. Dar Ioan Botezătorul tocmai fusese decapitat, iar Christos propovăduia pe vremea când Ioan Botezătorul încă mai trăia! Erau oamenii deci așa de nebuni să-L ia pe Christos drept Ioan Botezătorul și să creadă că acesta încă mai trăia? Dacă n-ar fi făcut decât să spună că El era Ilie sau unul dintre profeți, mai treacă! Petru însă spune: „Tu ești Christosul!” El spune acum un adevăr capital, iar această afirmație nu poate proveni decât din ființa sa cea mai sfântă. Și totuși, câteva rânduri mai jos Christos îi va spune: „Mergi înapoia mea, Satano! Căci tu nu cugești cele ale lui Dumnezeu, ci cele ale oamenilor”. Poate crede cineva că, după ce Petru pronunță acest admirabil cuvânt, Christos îl ocărăște numindu-l „Satan”? Sau altceva ce pare cu totul de neînțeles. În versetul 30 se spune: „Și El le-a dat poruncă să nu spună nimănui despre El.” Cu alte cuvinte să nu spună la nimeni că Petru îl ia drept Christos! Și puțin mai departe: „Și a început să-i învețe că Fiul omului trebuie să pătimizească multe și să fie defăimat de bătrâni, de arhierei și de cărturari și să fie omorât, iar după trei zile să învieze. Și le spunea acest cuvânt pe față.” Și după aceea, când Petru îl muștră din cauza aceasta, El îi spune „Satano”. Și lucrul cel mai bizar este acolo unde se spune: „Și a ieșit Iisus și ucenicii Lui prin satele din preajma Cezareei lui Filip” etc.; ni se istorisește cum îi vorbesc discipolii, și apoi se afirmă din nou: „Și a început să-i învețe” etc. Dar în versetul 33 se spune: „Dar El, întorcându-se și uitându-Se la ucenicii Săi, a certat pe Petru”. Deci mai înainte se spusese că El le-a vorbit, El i-a învățat. Făcea toate acestea în timp ce era cu spatele la ei? Căci se spune după aceea: „Dar El, întorcându-Se și uitându-se la ucenicii Săi...” Le întorsese oare spatele și vorbea în vânt?

Vedeți o suită întreagă de lucruri de neînțeles într-un singur pasaj. Te și miri că asemenea lucruri sunt luate ca atare, fără a se căuta explicațiile adevărate, reale. Dacă studiați toate comentariile asupra Evangheliilor, fie se sare peste aceste pasaje, fie se dau explicațiile cele mai neverosimile. Ele au făcut de asemenea obiectul a numeroase dispute și discuții, dar foarte puțini sunt cei care pot afirma că prin acestea au devenit mai luminați.

Să ne oprim acum asupra unui singur lucru. După ce am arătat că după moartea lui Ioan Botezătorul sufletul lui Ilie-Ioan trece ca suflet-grup în apostoli și se produce prima „minune” adevărată, despre care vom vedea mereu cum trebuie înțeleasă, dăm de un pasaj absolut de neînțeles, în care se spune: Christos Iisus le vorbește discipolilor Săi și-i întreabă: „Ce cred oamenii despre ceea ce se întâmplă acum?” Nu-i așa, această întrebare se poate pune și astfel, căci pe oameni îi interesa în primul rând să știe care era cauza a ceea ce se întâmpla în acel moment. Ucenicii răspund: „Oamenii cred că bănuiește pentru a întrebuița o expresie comună I Ioan Botezătorul sau Ilie sau un alt profet; prin aceasta se explică tot ceea ce se observă.” I Dar, întreabă Christos, „de unde credeți voi că provin toate acestea?” Și Petru răspunde: „Din aceea că Tu ești Christos!” Pronunțând aceste cuvinte în sensul Evangheliei după Marcu, Petru se pune pe el însuși în cunoașterea ei

ca un punct nodal în evoluția omenirii. Căci ce spune el de fapt prin aceste cuvinte? Să aducem în fața ochilor cele spuse de el.

Marii ghizi ai omenirii din epocile trecute erau inițiați care parcurseră până la ultimul act toate gradele de inițiere din Școlile sfinte misteriale; ei au ajuns până la pragul morții, s-au cufundat în elemente, au poposit timp de trei zile în afara corpului fizic, timp în care s-au aflat însă în lumile spirituale, după care au fost din nou treziți, devenind acum vestitori, mesageri ai lumilor suprasensibile. Când Petru afirma: „Tu ești Christosul”, el vrea să spună: Tu ești un ghid care n-a trecut în felul arătat prin școala Misteriilor, Tu ai venit din Cosmos iar acum ești ghid al omenirii. O dată, în istorie se va întâmpla pe planul pământesc ceea ce se întâmpla altădată în cadrul inițierii. Cuvintele pronunțate de Petru au o semnificație incalculabilă. Ce trebuia să i se spună lui Petru? Trebuia să i se spună: Aceasta este ceva ce nu trebuie răspândit în mulțime; este ceva despre care cele mai sfinte și vechi legi spun că trebuie să rămână un Misteriu. Nu avem voie să divulgăm Misteriile. ¶ În acel moment aceasta trebuia să i se spună lui Petru.

Dar sensul pe care l-a luat apoi întreaga evoluție a omenirii a fost acela că prin Misteriul de pe Golgota, prin punerea în mormânt și prin învierea după trei zile s-a scos afară, pe planul istoriei pământești, ceea ce mai înainte se întâmpla doar în adâncurile, în întunericul Misteriilor. Cu alte cuvinte, Legea sfântă care porunea tăcere asupra acestui mister a ajuns la momentul în care trebuia să fie ignorată. Oamenii hotărâseră altădată ca Misteriile să rămână secrete. Acum însă prin Misteriul Golgotei ele trebuie să fie dezvăluite. Hotărârea care se cristalizează acum în sufletul lui Christos este cea mai importantă hotărâre din istoria omenirii. Ceea ce mai înainte trebuia să rămână secret în virtutea legilor umane trebuie acum să devină public, trebuie să apară în lumina istoriei.

Să ne închipuim în Christos o clipă de reflecție cosmică, o clipă de cumpănire istorică profundă: Privesc întreaga evoluție a omenirii. Prin legile ei, ea îmi interzice să vorbesc de moarte și înviere, de misterul sfânt al inițierii. Dar nu! Eu am fost trimis de Dumnezeu pe Pământ ca să dezvălui aceste legi. Nu mă pot conforma legilor omenești; datoria Mea este de a urma ceea ce îmi spun zeii. ¶ Și, în acel moment, El ia hotărârea de a dezvălui Misteriile. Christos trebuie să-și elibereze sufletul de nehotărâre, care putea veni din dorința de a păstra în evoluție legile pe care le stabiliseră oamenii. Înapoia mea nehotărâre și crești în mine hotărâre de a arăta întregii omeniri ceea ce fusese ascuns până acum în adâncurile Misteriilor! ¶ Din proprie hotărâre, atunci când El trebuia să respingă ceea ce îl putea face să șovăie, Christos spune: „Mergi înapoia mea!”, și în acel moment își propune să îndeplinească misiunea pentru care a fost trimis pe Pământ de Dumnezeul Său.

Acesta este cel mai important monolog care a avut loc vreodată pe Pământ: monologul lui Dumnezeu despre revelarea Misteriilor: Nu trebuie să ne mirăm că acest monolog al lui Dumnezeu nu e accesibil de la bun început înțelegerii omenești, că trebuie să scormonim adânc dacă vrem să devenim, doar într-o oarecare măsură, demni de a înțelege acest monolog, datorită căruia opera divină a efectuat un pas înainte. Despre aceasta însă mâine.

Rudolf Steiner**EVANGHELIA DUPĂ MARCU****GA 139****CONFERINȚA a VII-a***Basel, 21 septembrie 1912*

Pentru a înțelege bine o Evanghelie cel mai bun lucru ar fi, desigur, dacă am analiza-o izolat, fără a ține seama de celelalte; prin aceasta am ajunge să aflăm tonul fundamental al fiecărei Evanghelii. S-ar putea totuși ca această metodă prin care ne lipsim de lămuririle pe care ni le poate da studiul comparat al textelor să facă să apară unele neînțelegeri. Așa, de exemplu, ceea ce spuneam ieri despre „cel mai mare monolog al istoriei” ar putea fi cu ușurință rău înțeles, dacă cineva nu ar examina cu exactitate, ci superficial, cele spuse de mine referitor la același episod din Evanghelia după Matei cu ocazia [conferințelor din Berna](#). Observația care ar putea fi făcută atunci ar fi, în fond, în sensul logic mai profund, ca și cum undeva am vedea scris: Odată, pe această estradă stătea un om și la stânga lui se afla un buchet de trandafiri iar altă dată am vedea scris: Pe această estradă stătea odată un om și la dreapta lui se afla un buchet de trandafiri. Cineva care nu a fost prezent acolo ar putea spune: Este o neconcordanță, căci prima dată buchetul era la stânga și a doua oară era la dreapta! În realitate totul depinde de punctul de observație, și în felul acesta se poate ca ambele propoziții să fie corecte. La fel trebuie considerate și Evangheliile. Ele nu ne dau o biografie abstractă a lui Christos Iisus, ci ne descriu o lume bogată de fapte, atât exterioare cât și oculte.

Pentru a înțelege mai bine în ce spirit trebuie studiate Evangheliile, să reluăm acest pasaj pe care îl numeam ieri „cel mai mare monolog al istoriei”, convorbirea lui Dumnezeu cu Sine însuși. Trebuie avut clar în vedere că tot ceea ce se întâmplă în desfășurarea de ansamblu a faptelor este ceva ce îi privește în mod deosebit pe Christos și pe apostoli, ucenicii săi cei mai apropiați. Și ceea ce spuneam ieri despre spiritul lui Ilie, care după ce a fost eliberat de corpul lui Ioan Botezătorul a fost activ ca un fel de suflet-grup al apostolilor, trebuie luat de asemenea în mod cu totul deosebit în discuție. Ceea ce s-a petrecut atunci nu este ceva ce ar putea fi povestit într-un mod simplu, exterior, ci ceva ce s-a petrecut într-un fel mult mai complicat. Între sufletul lui Christos și sufletele Celor doisprezece era oarecum o relație reciprocă intimă și profundă. Ceea ce se întâmpla în sufletul lui Christos era ceva foarte complex, erau procese multiple, de cea mai mare însemnătate pentru acel timp. Însă tot ceea ce se întâmpla în sufletul lui Christos se reflecta încă o dată, ca într-o oglindă, în sufletele apostolilor, dar împărțit în douăsprezece părți; astfel, fiecare dintre Cei doisprezece resimțea în el, ca într-o oglindă, ceea ce se întâmpla în sufletul lui Christos, dar fiecare ceva diferit.

Ceea ce se petrecea în sufletul lui Christos era ca un fel de mare armonie, de mare simfonie, care se reflecta în fiecare din cele douăsprezece suflete, cam așa cum ar face-o fiecare instrument din cele douăsprezece ale unei orchestre. De aceea, un eveniment care privește în mod special pe unul sau mai mulți apostoli se poate descrie în două feluri diferite. Se poate descrie cum se petrece evenimentul respectiv în sufletul lui Christos, de exemplu ceea ce s-a prezentat ieri drept monologul istoric al lui Christos Iisus. El s-a petrecut așa cum s-a arătat ieri. Pe de altă parte, acest monolog se reflectă și în sufletul lui Petru. Aceeași trăire sufletească se petrece și în Petru. Dar, în timp ce la Christos Iisus ea ocupă întregul spectru de umanitate, la Petru ea nu reprezintă decât o douăsprezecime din acesta, o douăsprezecime sau un semn zodiacal din întregul spirit al lui Christos. De aceea, când este vorba de Christos Iisus evenimentul trebuie prezentat în alt mod.

Așa trebuie vorbit când o facem în spiritul Evangheliei după Marcu; căci în aceasta se descriu faptele cele mai marcante și în special ceea ce se întâmplă în sufletul lui Christos Iisus însuși. Evanghelia după Matei, dimpotrivă, pune accentul în principal pe ceea ce are legătură cu sufletul lui Petru și pe felul în care Christos Iisus poate contribui la clarificarea celor ce se petrec în sufletul acestuia. Dacă citiți cu atenție această Evanghelie a lui Matei, veți vedea cum în cuvintele special adăugate acolo se descrie starea sufletului lui Petru. De ce s-au adăugat acolo aceste cuvinte: „Fericit ești tu Simone, fiul lui Iona, că nu trup și sânge ți-au descoperit ție aceasta, ci Tatăl Meu din ceruri”? (Matei, 16, 17). Cu alte cuvinte: Petru simte ceva din ceea ce simțea sufletul lui Christos Iisus. Dar pentru că sufletul lui Petru simte că Christos este Maestrul său, cele de mai sus se interpretează în sensul că Petru este înălțat pentru o clipă la viețuirea Eului superior, după care, copleșit de ceea ce viețuiește în felul acesta, recade, să zicem așa. Cu toate acestea el reușește să ajungă la cunoașterea care, cu altă intenție, cu alt scop, se petrece în sufletul lui Christos. Și fiindcă a fost capabil de acest lucru, i-au fost încredințate cheile Împărăției cerurilor despre care se vorbește în Evanghelia după Matei [\[28\]](#) (Matei, 16, 19) și despre care am vorbit în ciclul de conferințe despre această Evanghelie. Spre deosebire de aceasta, în Evanghelia după Marcu noi am evidențiat clar și cu tărie doar acele cuvinte care indică faptul că, indiferent de cele ce trăiau în Petru, evenimentul se desfășura simultan, paralel, ca monolog al lui Dumnezeu.

Așa trebuie să privim lucrurile. Vom simți atunci și cum procedează de fapt Christos Iisus cu ai Săi, cum îi conduce din treaptă în treaptă, cum după ce sufletul lui Ilie-Ioan a coborât asupra lor El îi poate conduce mai departe în înțelegerea tainelor spirituale, altfel decât a putut-o face mai înainte. Și abia atunci simțim ce semnificație are faptul că după paragraful care redă monologul lui Dumnezeu, pe care l-am comentat ieri, urmează imediat așa-numita scenă a Transfigurării sau a Schimbării la față. Acesta este un alt element important în compoziția dramatică a Evangheliei după Marcu. Pentru a explica această Transfigurare trebuie să clarificăm unele aspecte de care depinde foarte mult înțelegerea unor descrieri din Evanghelii.

În Evanghelia după Marcu, dar și în celelalte Evanghelii, puteți citi deseori că Christos Iisus spune că Fiul omului trebuie să sufere, că va fi atacat de învățați și de cler, că va fi dus la moarte și că va învia după trei zile. Și până la un anumit punct peste tot găsiți indicat clar că apostolii nu pot înțelege acest cuvânt spus despre Fiul omului, care trebuie să sufere, să moară și apoi să învie (9, 31B2). Cum se face că tocmai apostolii întâmpină greutăți în înțelegerea Misteriului de pe Golgota? Ce este deci acest Misteriu de pe Golgota? Am arătat în conferința precedentă că el este împlinirea pe planul istoriei, la lumina zilei, a inițierii care altădată se întâmpla în adâncul Misteriilor. Bineînțeles, este o mare diferență între orice inițiere anterioară și Misteriul de pe Golgota. Vom vedea de ce.

Cel care fusese inițiat în Misteriile diferitelor popoare a trebuit într-un fel să parcurgă aceleași experiențe: să sufere, să treacă, să zicem așa, printr-o moarte aparentă care dura trei zile, în timpul căreia spiritul său se afla în afara trupului, în lumile spirituale, după aceea spiritul său să revină din nou în trup, în așa fel încât să poată să-și amintească ceea ce s-a petrecut în lumea spirituală și să devină un mesager al

Misteriilor lumii spirituale. Se poate deci spune că inițierea era o moarte I chiar dacă nu o moarte care separa definitiv spiritul de trup I, o poposire în afara corpului și o revenire în corpul fizic, fapt prin care neofitul devenea un mesager al Misteriilor divine. Inițierea se efectua după o pregătire minuțioasă, prin care neofitul concentra în sine forțe suficiente pentru a putea trăi timp de trei zile și jumătate fără să se folosească de instrumentele corpului fizic. După aceea, după scurgerea celor trei zile și jumătate, el trebuia să se unească din nou cu corpul său fizic. El traversa toate acestea fiind răpit, să zicem, într-o lume superioară, departe de evenimentele istorice obișnuite.

Misteriul de pe Golgota s-a petrecut exterior într-un mod analog, însă în substanța sa interioară cu totul diferit. Evenimentele care au avut loc în timp ce Christos se afla în corpul lui Iisus din Nazaret au condus la moartea adevărată a corpului fizic al lui Iisus din Nazaret. După ce spiritul lui Christos a petrecut trei zile în afara corpului fizic el revine în corp, de data aceasta însă nu în corpul fizic, ci în corpul eteric condensat, condensat într-atât încât apostolii au putut să-L vadă, așa cum se spune în Evanghelii; așa încât Christos putea colinda și putea să fie văzut și după Evenimentul de pe Golgota. Prin aceasta inițierea, care altădată era ascunsă ochilor fizici, ea petrecându-se în adâncurile Misteriilor, a fost adusă pe scena istoriei și a fost prezentată, ca un eveniment unic, în fața întregii omeniri. Prin aceasta inițierea a fost scoasă într-un fel din Misterii, a fost săvârșită în văzul tuturor prin Christos. Dar tocmai prin aceasta s-a marcat sfârșitul lumii vechi și începutul noii epoci.

Din cele spuse despre profeți ați putut să vă dați seama că spiritul profetismului și ceea ce acest spirit a putut da vechiului popor evreu era diferit de spiritul inițierii existent la celelalte popoare. Celelalte popoare aveau ghizi inițiați, care fuseseră instruiți în felul pe care l-am arătat. În cazul poporului evreu lucrurile stăteau altfel. Acolo nu avem de-a face cu inițieri ca la celelalte popoare, ci, așa cum am auzit, cu o reliefare elementară a spiritului în trupurile acelor care apăreau ca profeți, o reliefare care îi făcea să pară niște genii ale spiritualității. Și pentru ca să se poată întâmpla aceasta, vedem că la profeții intermediari care au apărut în sânul vechiului popor evreu apar acele suflute care în încarnările precedente au fost inițiați ai altor popoare. Astfel, în ceea ce au dat vechiului popor evreu ei viețuiau un fel de amintire a ceea ce căpătaseră în cadrul inițierii. Vedem așadar că viața spirituală s-a propagat într-un fel la poporul vechi-testamentar și în alt fel la celelalte popoare. La acestea din urmă ea s-a realizat prin acțiune, prin inițiere, la poporul vechi-testamentar prin har, prin darul sădit în cei care acționau ca profeți în cadrul său.

Opera acestor profeți a pregătit vechiul popor evreu să fie martorul acelei inițieri unice care de această dată nu este a unei ființe omenesti, ci a unei individualități cosmice I dacă se poate vorbi aici de o inițiere, căci termenul nu este cel care se potrivește în acest caz. Poporul evreu a fost astfel pregătit să primească ceea ce trebuia să ia locul vechii inițieri: contemplarea în mod just a Misteriului de pe Golgota. Dar totodată aici găsim și motivul pentru care apostolii care aparțin poporului evreu nu pot înțelege la început cuvintele care se referă la această inițiere. Christos Iisus vorbește despre ea exprimându-se în acești termeni: drumul spre moarte, statul trei zile în mormânt și apoi învierea. Aceasta este descrierea inițierii. Dacă El ar fi făcut această descriere altfel, ucenicii Săi L-ar fi înțeles. Cum însă acest limbaj nu era familiar poporului vechi-testamentar, Cei doisprezece nu l-au înțeles inițial. Deci pe bună dreptate suntem atenționați asupra faptului că apostolii sunt mirați și nu-L înțeleg când le vorbește de suferința, moartea și învierea Fiului omului.

Aceste lucruri corespund integral faptului istoric. În vechea inițiere, când neofitul petrecea un timp în afara trupului său, el se afla într-o lume superioară, nu în lumea senzorială obișnuită. În timpul în care se afla în afara trupului el era unit, putem spune, cu realitățile unui plan superior. Când revenea apoi în corpul său, ce putea spune neofitul legat de ceea ce a viețuit în lumea spirituală, în afara trupului? Amintire, aceasta era ceea ce putea spune. El trebuia să vorbească atunci cam în felul următor: Eu îmi amintesc ce am văzut în lumea spirituală în stare extracorporală, așa cum ți-ai aminti ceea ce ai văzut în ajun sau alaltăieri pe planul fizic. Și el putea să aducă mărturie pentru aceasta. Inițiații nu făceau nimic mai mult decât să poarte în ei secretele lumilor spirituale, așa cum omul poartă în el ca amintire viețuirile a ceea ce a făcut în ajun. Și așa cum sufletul omenesc este unit cu ceea ce păstrează în amintire, tot așa inițiații erau uniți cu secretele lumilor spirituale, le purtau în ei.

De ce se întâmpla așa? Era așa deoarece până la Misteriul de pe Golgota sufletul omenesc nu era capabil, pe Pământ, să lase să pătrundă în Eul său Împărăția cerurilor, lumile suprasensibile; ele nu puteau ajunge până la Eul adevărat, nu se puteau uni cu el. Altă dată, pentru a putea pătrunde în lumile suprasensibile, sufletul omenesc trebuia să se privească, să se presimtă din afară, de deasupra lui însuși prin clarvedere, așa cum se întâmpla atunci când, să zicem așa, se visa în afară sau ieșea din Eu prin inițiere. În cadrul Eului nu exista însă nicio forță de judecată și de înțelegere pentru lumile superioare. Așa s-a întâmplat și acum. Înaintea Misteriului de pe Golgota, omul nu putea în niciun fel să se unească cu lumile spirituale cu ajutorul forțelor Eului.

Taina care trebuia să li se dezvăluie oamenilor prin botezul lui Ioan era aceea că venise timpul în care Împărăția cerurilor urma să lumineze până în Eul omului, până în Eul pământesc. O, în trecut, de-a lungul timpului s-a repetat de multe ori faptul că ceea ce omul resimțea a fi sufletescul său nu se putea ridica în lumile spirituale. Pentru oamenii de altădată era ca un fel de dizarmonie între viețuirea patriei lor adevărate, lumea spirituală, și ceea ce se desfășura în interiorul omenesc, chiar dacă numim Eu sufletescul de atunci. Acest interior omenesc era separat de lumea spirituală și nu se putea uni cu ea decât în condiții excepționale. Dacă totuși se întâmpla ca întreaga forță, întregul impuls a ceea ce mai târziu trebuia să devină „Eul” omenesc și să locuiască în om, dacă se întâmpla ca acest Eu, nedestinat încă pentru corporalitatea omenească, să forțeze fie prin inițiere, fie prin amintirea unei inițieri primite în cursul unei încarnări precedente intrarea în corporalitatea omenească, ce se întâmpla atunci? Civilizațiile antice fac adesea aluzie la aceasta: forța Eului, care în perioada de dinainte de Christos depășea cu mult corporalitatea omenească, nu avea cu adevărat loc în trup, distrugea ceea ce era destinat pentru Eu.

Așadar ființele care în epoca precreștină purtau în ele un excedent de forțe spirituale, care purtau deja ceea ce mai târziu va deveni Eul omului, distrug corporalitatea lor prin forța acestui Eu, fiindcă acesta era prea puternic pentru acea epocă. Acest lucru se indică, de exemplu, prin aceea că la anumite personalități ale Antichității, care în întruparea lor aveau în ele această forță a Eului, acest Eu putea locui în ele doar dacă corpul lor era lezat sau vulnerabil într-un loc ușor accesibil, care ulterior va fi chiar afectat. În acel loc omul este, prin ceva din sine, mai expus mediului înconjurător decât prin restul corporalității sale. Să ne amintim numai de vulnerabilitatea lui Ahile la călcâi, de a lui Siegfried între omoplați, de a lui Oedip unde puterea Eului distruge corporalitatea. Aici, prin această posibilitate de lezare, prin aceste locuri vulnerabile ni se arată că numai un corp deteriorat, sfărâmat, convine forțelor supraomenești ale Eului aflate în el.

Semnificația profundă a acestui fapt ne va apărea poate și mai bine dacă formulăm cele spuse în alți termeni. Să presupunem că un om din timpurile precreștine ar fi fost dotat cu toate impulsurile, cu toate forțele care trebuiau să pătrundă Eul mai târziu I nu este necesar ca el să fi fost conștient de aceasta I și că s-ar fi cufundat cu această forță-Supraeu, să zicem așa, cu această forță supraomenească, în corpul său. El ar trebui să sfărâme acest corp, să nu-l vadă așa cum îl vede atunci când în el se află Eul slab I sau interiorul slab. Omul acelei epoci vechi, dacă ar fi avut în el întreaga putere a Eului astfel încât să poată ieși din corpul său, trebuia să-l vadă în alt fel. El l-ar fi văzut ca pe un corp sfărâmat sub influența Supraeului, l-ar fi văzut cu tot felul de răni, deoarece în vremurile de demult doar Eul slab I sau interiorul slab I pătrundea trupul într-atât de puțin, încât acesta să rămână întreg.

Ceea ce tocmai am spus este exprimat de profeți. Paragraful care vorbește despre aceasta se poate formula în termenii următori (Zaharia, 12, 10): Omul care adună în el toate forțele Eului și se vede în fața corpului omenesc îl vede rănit, străpuns de lovituri, cu găuri. Căci forța

superioară a Eului, care nu putea locui altădată în corpul fizic, îl străpungea, îl ciurua, ca să zicem așa, cu găuri. Acesta este un impuls care străbate evoluția omenirii din cauză că, datorită influențelor luciferice și ahrimanice, în epoca precreștină îi putea fi dată omului numai o mică parte a Eului comparativ cu Eul său deplin. Și fiindcă corpul era făcut să primească doar un quantum mai redus și nu întreaga forță a Eului, el slăbește, se istovește. Corporalitatea lui Christos Iisus trebuia, în contemplarea spirituală, să apară cu cinci răni ─ nu doar cu una ca multe alte individualități omenești care purtaseră un Supraeu ─, nu pentru că ea a venit în epoca precreștină, ci pentru că prin Christos Iisus și-a făcut dintr-odată intrarea în corporalitate Eul deplin, pentru că acolo Eul a pătruns cel mai puternic în corporalitate; au fost necesare cinci răni din cauza extensiei entității christice, adică a Eului deplin omenesc, care se ridica mult deasupra forme corporalității, deasupra forme adecvate a corporalității. Datorită acestei enorme disproporții a trebuit să se ridice pe planul fizic al istoriei lumii crucea pe care a purtat-o trupul lui Christos, așa cum ar face-o trupul omenesc dacă vreodată, la un moment dat, în om și-ar face sălaș întregul tezaur de umanitate, din care o mare parte a fost pierdută datorită influenței luciferice și ahrimanice.

Acesta este misterul profund pe care ni-l revelează știința spiritului referitor la tabloul Golgotei. Cel care înțelege ce este omenirea și umanitatea, ce este Eul pământesc, care este raportul acestui Eu pământesc cu forma corpului omenesc știe că dacă Eul pământesc pătrunde complet corpul omenesc această pătrundere nu este una normală, ca la omul care se plimbă pe stradă, ci de așa natură încât omul ─ dacă iese din sine contemplându-se și-și poate pune întrebarea: Cum ar trebui să fie acest corp dacă în el ar pătrunde întreaga entitate a Eului? ─ ar vedea acest corp cu cinci răni. Forma crucii de pe Golgota, cu Christos cu cele cinci răni, rezultă din însăși natura omenească și din entitatea terestră însăși. Ceea ce se poate ști despre Misteriul de pe Golgota se poate deduce, până la nivel de imagine, din contemplarea naturii omenești. Acesta este aspectul cel mai curios, că există o posibilitate, nu doar prin clarvedere, unde se dovedește a fi ceva natural să contemplem cum a fost ridicată crucea pe Golgota, cum s-a petrecut crucificarea și să vezi adevărul acestui eveniment istoric, ci există o posibilitate ca prin cunoașterea Misteriului de pe Golgota să aducem însăși rațiunea omenească aproape de Misteriul de pe Golgota, până într-acolo încât, dacă o utilizăm destul de subtil, destul de precis, ea să se metamorfozeze în imaginațiune, în putere de imaginație, dar care conține în ea adevăr, prin care apoi, dacă se înțelege ce este Christos și care este raportul Lui cu forma corpului uman, fantezia omenească să fie condusă astfel, încât înaintea ei să apară însăși scena Golgotei. Așa au fost conduși de multe ori pictorii creștini mai vechi, care nu întotdeauna erau clarvăzători; ei au fost purtați până la tabloul Golgotei de forța cunoașterii Misteriului de pe Golgota, în așa fel încât l-au putut picta. La acea mare răscruce a evoluției umane, sufletului-Eu al omului i-a fost conferită chiar din facultatea de clarvedere înțelegerea pentru Entitatea christică, cu alte cuvinte pentru Eul originar al omului.

Clarvederea ne permite să contemplăm Misteriul de pe Golgota în afara corpului fizic. Prin ce anume? Când se stabilește o legătură față de Misteriul de pe Golgota în cadrul corpului, atunci și astăzi este posibil să contemplem în lumile superioare acest Misteriu și prin aceasta să ai confirmarea deplină a acestui punct nodal al istoriei omenirii. Dar este de asemenea posibilă o înțelegere rațională a Misteriului de pe Golgota, iar prin cuvintele pe care tocmai le-am spus ar trebui să fie realizabilă această înțelegere. Desigur, trebuie meditat, trebuie reflectat îndelung și profund asupra celor ce s-au spus. Și dacă cineva are impresia că cele spuse sunt greu de înțeles, acest sentiment este perfect justificat; căci, fără îndoială, ceea ce poate conduce sufletul omenesc la deplina înțelegere a celui mai mare, a celui mai mareț și mai important eveniment de pe Pământ este unul din lucrurile cele mai dificile. Într-un fel, apostolii trebuiau să fie conduși la aceasta; iar dintre cei care trebuiau încet, încet aduși la o nouă înțelegere a evoluției omenirii cei mai destoinici s-au dovedit a fi Petru, Iacob și Ioan.

Este bine să putem privi din punctele de vedere cele mai diferite intervalul foarte important de timp din vremea când a avut loc Misteriul de pe Golgota. De aceea este salutar faptul că ați putut auzi azi dimineață cum considera filosoful Hegel acest moment al istoriei [29]. Orice lucru care poate facilita înțelegerea celui mai important eveniment care a intervenit atunci, care s-a maturizat în secolele precedente, care s-a împlinit în perioada Misteriului de pe Golgota și apoi, încet, a pregătit și a făcut posibilă evoluția ulterioară a omenirii, este binevenit. Evenimentul de pe Golgota a intervenit în diferite locuri de pe Pământ. Îl putem urmări nu numai în Palestina, unde de fapt s-a petrecut. Îl putem urmări, dacă procedăm în mod just, și în alte puncte ale Pământului, doar că acolo nu s-a petrecut Evenimentul de pe Golgota. Însă coborârea și apoi reurcarea, ascensiunea omenirii datorată impulsului Misteriului de pe Golgota care s-a răspândit în lumea vestică o putem urmări. În special putem urmări coborârea omenirii, și este foarte interesant să vedem cum putem face acest lucru.

Să evaluăm încă o dată evenimentele care au avut loc în Grecia în timpul celor cinci secole care au precedat Evenimentul de pe Golgota. În Orient, acolo unde a apărut Krishna, oamenii devansaseră într-un anumit fel timpul lor. Ei îl devansaseră tocmai în epoca de decadentă, să zicem așa, a vechii clarvederi. Tocmai cu această civilizație a Indiei, de exemplu, se întâmplă ceva cu totul aparte. În timp ce în această primă civilizație postatlanteeană și India înflorea prima mare cultură a epocii postatlanteeme și sufletul omenesc avea viziunea lumii spirituale în toată puritatea sa ─ care era posibilă pentru sufletul omenesc ─, care la Rishi era legată de o facultate minunată, și anume aceea de a descrie cele contemplate, astfel încât învățăturile lor au putut acționa în epocile care au urmat, iar când facultatea de clarvedere a dispărut ele au putut fi păstrate pentru timpurile viitoare prin astfel de revelații grandioase precum cea a lui Krishna, spre sfârșitul celei de-a treia epoci clarvederea propriu-zisă s-a stins cu totul. Însă datorită lui Krishna și discipolilor săi faptele spirituale ce au putut fi contemplate anterior au fost descrise în cuvinte minunate și păstrate sub formă de document. Ceea ce s-a produs mai departe, în vest, de exemplu în Grecia, nu a ajuns niciodată în Orient.

Pentru a rezuma rolul anticei civilizații hinduse, se poate spune: Vechea clarvedere se stinge, în schimb unele spirite, dintre care cel mai mare a fost Krishna, au așternut în scris cele contemplate odinioară. Acestea au trecut apoi în cuvânt, în Vede. Și cine se adâncește în cuvânt percepe în sufletul său un ecou a ceea ce a fost odinioară. Dar acolo noi nu găsim ceea ce găsim la Socrate, de exemplu, sau la ceilalți filosofi greci. Ceea ce numim rațiunea occidentală, judecata occidentală, nu există la sufletele hinduse. Această forță originară a Eului despre care am vorbit mai înainte nu se manifestă deloc la indienii. De aceea în momentul în care vechea clarvedere dispăre începe să se afirme altceva: impulsul spre Yoga, dorința de a recuceri printr-un antrenament interior contactul cu lumea spirituală, pe care l-au pierdut în mod natural. Yoga devine o clarvedere artificială. În locul vechii clarvederi apare imediat filosofia Yoga, fără ca între acestea două să existe ceva asemănător filosofiei grecești, de exemplu, care se adresează rațiunii. Această fază de tranziție nu există la hinduși. Și dacă examinăm, de exemplu, filosofia Vedanta a lui Viasa putem spune că ea nu este impregnată, precum concepțiile occidentale, de idei, de rațiune, ci parcă este extrasă încă din lumile superioare, dar transpusă în cuvinte omenești. Aceasta este particularitatea acestei filosofii: nu este cucerită cu ajutorul noțiunilor omenești, nu este „elaborată” precum elementul socratic, platonian, ci este contemplată clarvăzător.

Este dificil să-ți dai clar seama de aceste lucruri, dar există o posibilitate de a discerne și astăzi această diferență. Luați, de exemplu, o carte de filosofie, un sistem filosofic occidental oarecare. Cum s-a ajuns în general la ceea ce poate fi cotelat astăzi, în mod serios, drept filosofie? Dacă ați putea pătrunde în atelierele unui adevărat filosof ați vedea că aceste sisteme sunt dobândite cu greu, prin eforturi mari de judecată, de gândire logică. Toate acestea s-au elaborat pas cu pas. Și autorii acestor sisteme nu pot de fapt să înțeleagă că această țesătură pe care ei au creat-o de la o noțiune la alta poate, sub un anumit raport, să fie și contemplată clarvăzător, să o aibă în față prin clarvedere. De aici și dificultatea atât de mare de a te face înțeles când cuprinzi clarvăzător dintr-odată aceste raționamente filosofice, pe care alții le-au clădit „cu sudoarea frunții”, de la idee la idee, când de fapt nu este nevoie să parcurgi toți acești pași de gândire. Noțiunile filosofiei Vedanta sunt astfel de noțiuni, percepute prin mijlocirea clarvederii. Ele nu sunt elaborate prin sudoarea frunții, după exemplul filosofilor europeni, ci sunt extrase prin clarvedere; sunt ultimele rămășițe, resturile diluate într-o sumă de noțiuni abstracte ale vechii

clarvederi sau primele cuceriri, încă foarte fragile, ale practicii Yoga în lumea spirituală.

Oamenii care locuiau mai la vest au avut parte de o altă experiență. Și noi atingem aici fapte ascunse ale evoluției omenești, extrem de importante. Să ne referim la un filosof curios al secolului al VI-lea de dinainte de era creștină: Pherekydes din Syros [30]. Un filosof foarte ciudat, pe care confrății săi de astăzi un l-ar considera filosof. Există astăzi manuale de filosofie care exprimă acestea deslușit. Citez aici două cuvinte, textual: Ei bine, toate acestea nu sunt decât descrieri copilărești, simboluri puerile; „puerile și geniale”, spune un filosof contemporan, care se crede desigur superior acelor filosofi antici. Deci, cinci sute de ani înainte de Christos apare aici în Syros un gânditor ciudat. Ce-i drept, el prezintă altfel lucrurile decât ceilalți gânditori, care mai târziu sunt numiți filosofi. Pherekydes din Syros spune, de exemplu: La baza a tot ceea ce se află în lume stă o Trinitate: Cronos, Zeus și Chthon. Din Cronos s-au născut elementele foc, aer și apă. Și tot ceea ce provine de la aceste trei forțe se află expus atacurilor unui fel de șarpe: Ophioneu. I Fără a fi clarvăzător, ci dotat numai cu un pic de imaginație, poți evoca în fața sufletului tot ceea ce descrie Pherekydes: Cronos este nu numai timpul abstract care se scurge, ci o ființă adevărată, vizibilă; Zeus este eterul infinit, ființa universală însuflețită în sine; Chthon este ființa prin care ceea ce în mod normal este ceresc devine pământesc, cea prin care țesătura foarte rară a astrului din spațiu se condensează în planeta Pământ pentru a avea o existență terestră, amestecându-se apoi printre toate acestea ca un element ostil, un fel de șarpe. Pentru a înțelege ceea ce descrie aici ciudatul Pherekydes din Syros trebuie să facem apel la cercetarea spirituală; căci el este unul dintre ultimii supraviețuitori ai vechii clarvederi. El vede cauzele care se află în spatele fenomenelor sensibile și le descrie servindu-se de facultățile sale clarvăzătoare. Bineînțeles, aceasta nu convine deloc celor care se slujesc toată ziua de noțiuni. El contemplă țeserea vie a zeilor buni și amestecul puterilor adverse, pe care le descrie așa cum le observă prin clarvedere. El vede cum se nasc din Cronos, din ființa reală a timpului, elementele.

Deci aici, în acest filosof Pherekydes din Syros, avem un bărbat care mai poate pătrunde cu sufletul său în lumea ce deschide conștiința clarvăzătoare și o descrie în așa fel încât o putem urmări cu gândirea. În secolul al VI-lea înainte de Christos, în partea de vest a globului pământesc încă mai trăiește un astfel de suflet. Thales [31], Anaximene [32], Anaximandru [33], Heraclit [34], aproape contemporani cu el, au deja o cu totul altă atitudine. Aici se întrepătrund într-adevăr două lumi. Cum se vede sufletul acestor filosofi? Vechea clarvedere este stinsă în ei, este ca paralizată. Nu mai păstrează decât cel mult o nostalgie a lumilor spirituale. Și ce viețuiesc ei acolo unde pentru înțeleptul din Syros mai exista încă un rest din vechea clarvedere, în care el încă putea să privească în lumea elementară a cauzalităților? Această lume le era deja închisă. Privirea lor nu mai pătrundea acolo. Este ca și cum ea ar vrea să se închidă înaintea lor, ca și cum pe jumătate ea ar fi acolo pentru ei, dar se sustrage privirilor lor, astfel încât ei nu mai pun în locul vechii clarvederi decât idei abstracte, care sunt opera Eului. Este o stare sufletească extrem de ciudată a celor ce trăiau în vest. Este acea stare sufletească ce lucrează la cucerirea rațiunii, a facultății de judecată pe care tocmai trebuie să le evidențieze Eul. Câteva străfulgerări ale clarvederii adevărate de odinioară mai apar în suflete izolate, precum la Heraclit, care descrie focul viu drept cauza oricărui lucru; Thales consideră apa ca fiind cauza primordială, dar nu apa fizică pe care o cunoaștem noi, după cum nici Heraclit nu are în vedere focul fizic. Ceva din lumea elementară mai trăiește în ei, dar pe jumătate ea se sustrage privirii lor, astfel că ei trebuie să înlocuiască această cunoaștere clarvăzătoare prin idei abstracte. Privind aceste suflete, ne dăm seama că ecouri ale dispoziției lor sufletești răsună până în epoca noastră modernă.

Ce bine ar fi dacă contemporanii noștri nu ar mai trece fără de judecată peste anumite lucruri! La Nietzsche se află un pasaj care te poate uimi, chiar cutremura, și care cel mai adesea este citit fără a fi înțeles. El se află într-o operă postumă, *Filosofia grecilor în epoca tragicilor* [35], și conține o descriere a lui Thales, Anaximandru, Heraclit, Parmenide [36], Anaxagora [37] și Empedocle. În acest pasaj, care se află chiar la început, Nietzsche a resimțit ceva din ceea ce însușește sufletele acestor primi gânditori izolați greci. Citiți acest pasaj la Nietzsche, unde el spune: Ce trebuie să se fi petrecut în sufletul acestor figuri de eroi, care sunt acești filosofi, care au trebuit să găsească trecerea de la viziunea vie a lucrurilor la pe care nici el nu o mai cunoștea, dar pe care o presimțea la noțiunile abstracte, seci, prozaice care au înlocuit viața caldă ce umplea sufletele altădată. Ce au trebuit să simtă aceste suflete, când în locul trăirilor pline de viață, ce caracterizau conștiința clarvăzătoare, au apărut aceste noțiuni prozaice, seci, abstracte, reci, precum „existență”? Și Nietzsche resimte: Este ca și cum sângele îți îngheață atunci când, la Thales sau Heraclit, trebuie să treci de la lumea plină de viață la lumea noțiunilor, când acești oameni întrebuițeau noțiuni precum „existență” și „devenire”, încât te simți transportat de la o atmosferă caldă și vie în regiunea glacială a conceptelor.

Trebuie să ne transpunem în epoca în care trăiau acești oameni, să simțim cum la apropierea Evenimentului de pe Golgota în ei mai vibra un ultim ecou al vremurilor trecute, cum trebuiau ei să se mulțumească cu ceea ce este judecata abstractă a Eului omenesc, care mai înainte n-avea deloc nevoie să participe. Și în timp ce mai târziu lumea noțiunilor se îmbogățește din ce în ce mai mult, filosofii greci la început nu puteau cuprinde decât conceptele cele mai simple. Vedem cât se chinuie ei cu noțiunile, cât se chinuie, de exemplu, filosofii școlii eleate cu noțiunea abstractă de „existență”! Așa s-au pregătit propriu-zis facultățile abstracte ale Eului.

Să ne imaginăm acum un astfel de suflet care stă aici, în vest, care este pregătit pentru această misiune a vestului, dar care duce încă cu sine ecourile cele mai puternice ale vechii clarvederi. În India, aceste ultime ecouri s-au stins de multă vreme; ele mai dăinuie încă în vest. Impulsul sufletului este de a intra în lumea elementară, dar conștiința refuză să îl urmeze. În sufletele acestora nu s-ar fi putut naște o dispoziție precum cea a lui Buddha. Dispoziția budistă ar fi sunat cam așa: Noi suntem exilați în lumea suferinței, trebuie deci să ne eliberăm de ea. Nu, sufletele vestice voiau să sesizeze ceva din ceea ce se afla înaintea lor. În ceea ce se afla în spatele lor ele nu mai puteau pătrunde; în lumea din fața lor ele nu aveau decât noțiunile reci, glaciare. Să ne imaginăm un suflet ca al lui Pherekydes din Syros. El este ultimul care a putut să mai vadă ceva din lumea elementară. Să ne mai gândim însă și la un alt suflet. El nu poate vedea cum elementele se nasc în mod viu din Cronos. El nu poate vedea că șarpele Ophioneu angajează lupta cu zeii superiori; dar reține în imagine că aici, în senzorial, intervine ceva. Privirea sa nu mai răzbate până la Cronos, dar vede amprenta sa în lumea fizică: focul, apa, aerul și pământul. El nu vede cum zeii superiori sunt atacați de zeii inferiori, cum zeul-șarpe Lucifer se revoltă; însă vede domnind în lume armonia și discordia, prietenia și ura. Tubirea și ura el le privește ca noțiuni abstracte; focul, apa, aerul și pământul ca elemente abstracte. El vede ceea ce încă mai pătrunde în suflete, dar ceea ce văzuseră mai înainte contemporanii săi îi rămânea ascuns.

Să evocăm un astfel de suflet care stă încă în întregime în interiorul forțelor vii de altădată, dar care este incapabil să privească în lumea spirituală, care nu mai poate să sesizeze decât imaginea exterioară, căruia datorită misiunii sale speciale îi rămâne ascuns ceea ce îi ferecea altădată pe oameni; pe de altă parte, el nu avea din noua lume a Eului nimic altceva decât câteva noțiuni, de care trebuia să se lege; avem astfel imaginea sufletului lui Empedocle [38]. Așa ne apare sufletul lui Empedocle, dacă vrem să înțelegem latura sa cea mai interioară. Aproape contemporan cu înțeleptul din Syros, el a trăit două treimi de secol mai târziu, dar sufletul său este deja cu totul altfel constituit. El a trebuit să treacă Rubiconul de la vechea clarvedere la înțelegerea abstractă pe care o impunea Eul. Vedem cum aici se ciocnesc două lumi. Vedem cum Eul începe să licărească și să se îndrepte spre împlinirea sa, cum sufletele vechilor filosofi greci sunt primele condamnate să primească ceea ce noi numim acum rațiune, logică; vedem cum sufletele lor sunt golite de vechile revelații și în aceste suflete trebuie să se verse noul impuls, impulsul Golgotiei.

Așa erau alcătuite sufletele în vremea când a apărut acest impuls. Dar ele trebuiau să înseteze după o nouă împlinire. Doar așa l-au putut înțelege. Gândirea indiană nu a cunoscut o tranziție comparabilă cu cea pe care o întâlnim în Occident la gânditorii izolați greci. Iată de ce

filosofia hindusă, care a trecut direct la doctrina Yoga, nu are nicio posibilitate de a face o trecere spre Misteriul de pe Golgota. Filosofia greacă era în așa fel pregătită, încât înseta după Misteriul de pe Golgota. Priviți cum gnosa tânjește după Misteriul de pe Golgota. Filosofia Misterului de pe Golgota se naște pe solul grec, fiindcă cele mai bune suflete grecești însetează să primească impulsul de pe Golgota.

Trebuie multă bunăvoință pentru a înțelege ce s-a întâmplat în evoluția omenirii; poți întrevedea atunci ce înseamnă, să zicem așa, când se spune: Pe suprafața Pământului s-a auzit o chemare și un răspuns la chemare. În Grecia, în Sicilia găsim astfel de suflete, dintre care cel al lui Empedocle este unul cu totul remarcabil. Dacă privim înăuntrul acestor suflete, auzim o chemare stranie. Cum să o descriem? Ce ne spun aceste suflete? Empedocle ne vorbește cam așa: Eu știu din istorie că există inițiere; știu, tot din istorie, că prin ea în sufletul omenesc au pătruns lumile suprasensibile. Însă acum a început o altă epocă. Inițierea nu mai poate deveni nemijlocit vie. Sufletul omenesc a intrat într-o altă fază de evoluție. Noi avem nevoie, pe măsură ce pătrundem în Eu, de un nou impuls. Unde ești acel impuls care poți înlocui vechea inițiere pe care noi n-o mai putem viețui, care vei pune în fața noului Eu același mister pe care îl revela clarvederea antică? **I** Și iată ce răspunde cealaltă voce, care vine dinspre Golgota: Fiindcă Eu ascult de zei și nu de oameni, am putut să dezvălui ochilor omenesți secretele Misteriilor, care până atunci erau închise în adâncurile acestora.

Ceea ce s-a născut, de exemplu, în sudul Europei în sufletele grecești ne pare a fi o întrebare a lumii vestice privitoare la o nouă soluție a enigmei Universului. Iar marele monolog al lui Dumnezeu, despre care am vorbit la sfârșitul conferinței precedente și despre care vom vorbi și mâine, ne apare ca fiind răspunsul, care însă putea fi înțeles numai în vest.

Rudolf Steiner
EVANGHELIA DUPĂ MARCU
GA 139

CONFERINȚA a VIII-a

Basel, 22 septembrie 1912

În Evanghelia după Marcu, pasajul care constituie, așa cum am văzut, un monolog istoric de o importanță capitală este urmat de scena Transfigurării sau a Schimbării la față. Eu am arătat în mai multe rânduri că pentru cei trei ucenici care sunt luați să asiste pe „munte” la această Transfigurare aceasta constituie un fel de inițiere superioară. În acel moment ei trebuie să fie introduși mai profund în mistere, care le sunt transmise unul după altul, pentru a le servi în misiunea lor de îndrumători și conducători ai omenirii. Am văzut în conferințele precedente că această scenă cuprinde numeroase taine. Când se pomenește despre „munte” în Evanghelii și în celelalte scrieri sfinte, faptul indică deja că este vorba de ceva secret. Când este vorba de ceva ocult, muntele ca atare semnifică întotdeauna că cei care sunt conduși în vârful său sunt introduși în anumite cunoștințe secrete ale existenței. Simțim acest lucru în mod cu totul deosebit în Evanghelia după Marcu, dintr-un anumit motiv care, dacă citești corect, îți atrage imediat atenția.

Vom indica aici capitolul al treilea al acestei Evanghelii, versetele de la 7 la 23, 24. Este suficient, de fapt, până la versetul 22. Cel ce citește cu înțelegere sufletească va fi frapat imediat de ceva. După cum am arătat de atâtea ori, expresia „a-l duce pe munte”, „a-l conduce pe munte”, are o semnificație ocultă. Dar în capitolul menționat întâlnim o triplă referire, nu numai „a-l duce pe munte”. Dacă citim cu atenție cele trei versete introductive din Marcu, auzim mai întâi spunându-se: „Iisus, împreună cu ucenicii Lui, a plecat spre mare...” (versetul 7). Scena se petrece deci mai întâi pe malul mării. Apoi, în versetul 13, se spune: „El s-a suit după aceea pe munte și a chemat la Sine pe cine a vrut, și au venit la El.” În sfârșit, în versetele 20-21 citim: „Și a venit în casă, și iarăși mulțimea s-a adunat, încât ei nu puteau nici să mănânce. Și auzind ai Săi, au ieșit ca să-L prindă, că ziceau: Și-a ieșit din fire.”

Suntem trimiși deci în trei locuri diferite: pe malul mării, pe munte și în casă. Or, așa cum „muntele” indică totdeauna că se întâmplă ceva important în sens ocult, și celelalte două locuri au în limbajul ocult un sens asemănător. Când în documentele oculte este vorba de „a fi condus la mare” sau „în casă” aceasta are totdeauna și o semnificație ocultă. Faptul că în Evanghelii se are în vedere așa ceva se poate deduce dintr-o anumită împrejurare. Amintiți-vă că nu numai în Evanghelia după Marcu, dar și în celelalte Evanghelii este legată de „mare” o anumită revelație, o anumită manifestare. Astfel, când ucenicii merg cu barca pe mare și Christos li se arată, ei Îl consideră la început o fantomă, dar își dau seama după aceea că El vine într-adevăr spre ei (6, 45-52). Citind Evangheliile, găsiți adesea povestindu-se un eveniment care se petrece pe mare, sau care este în legătură cu marea. Pe „munte” Christos îi alege întâi pe Cei doisprezece, cu alte cuvinte le încredințează misiunea ocultă. Aici avem de-a face cu o educație ocultă. Tot pe munte are loc și Tranfigurarea. „Acasă”, unde ai Săi Îl declară „ieșit din fire”, avem a treia ipostază. Toate cele trei lucruri sunt de cea mai mare și mai cuprinzătoare importanță.

Dacă vrem să înțelegem ce înseamnă într-un asemenea context „pe mare”, trebuie să ne amintim un lucru de care am vorbit adesea. Am arătat că perioada noastră pământescă postatlanteeană a fost precedată de așa-numita perioadă atlanteeană, în timpul căreia aerul era saturat de o ceață densă, astfel încât, prin contemplare, oamenii care trăiau în acel timp, fiindcă trăiau în condiții fizice diferite, aveau și o viață sufletească total deosebită de a noastră, după cum ei mai erau înzestrați și cu vechea clarvedere. Această facultate era însă legată de o constituție cu totul diferită a corpului fizic, de inserarea lui în masele cețoase. Omenirea a păstrat despre toate acestea un fel de moștenire atavică. Când în perioada postatlanteeană o ființă omenească intra, pentru un motiv oarecare, în legătură cu un mediu ocult, cum a fost cazul ucenicilor lui Iisus, ea devenea mult mai sensibilă la influențele mediului înconjurător, la influențele naturii. Astăzi, dat fiind felul robust al raportului omului cu natura, este puțin important dacă el călătorește pe mare, dacă se află pe malul mării, urcă pe munte, vom vedea imediat ce înseamnă aceasta sau este la el acasă. Ochii săi văd la fel, inteligența sa funcționează la fel, oricare ar fi locul în care se află. Însă atunci când se deschide privirea mai subtilă, când se ridică în lumile suprasensibile, ființa obișnuită a omului se dovedește a avea o organizare grosieră.

Pe vremea în care a început să funcționeze conștiința clarvăzătoare, dacă omul naviga pe mare, unde condițiile sunt cu totul diferite, chiar față de malul mării, conștiința clarvăzătoare era predispusă pentru cu totul altceva decât la câmpie. Pentru a-ți dezvolta facultățile clarvăzătoare, la câmpie trebuie făcut un efort mult mai mare decât la mare. Marea ușurează dezvoltarea acestor facultăți, dar numai pe acelea care se referă la ceva foarte precis, nu orice. Căci există o altă diferență, după cum conștiința clarvăzătoare se exercită la câmpie sau urcă la munte. Pe munte conștiința clarvăzătoare sensibilă este altfel predispusă decât la câmpie. La fel, rezultatele unei conștiințe clarvăzătoare adaptată la condițiile mării sunt complet altele față de ale unei conștiințe adaptată la condițiile muntelui.

Pe mare, conștiința clarvăzătoare este desigur, ea poate fi suplinită și în oraș, dar cere atunci un efort mult mai mare, iar noi nu vorbim aici decât de ceea ce se obține aproape fără greutate, pe apă, în masele de ceață, este predispusă să perceapă imaginațiuni, să simtă totul în mod imaginativ și să utilizeze ceea ce a dobândit deja.

Pe munte, într-un aer rarefiat, unde raportul oxigen-azot este diferit, conștiința clarvăzătoare este mai predispusă să viețuiască inspirativ, să dea naștere la forțe noi de clarvedere. De aceea, expresia „a urca pe munte” nu este spusă doar simbolic; muntele favorizează posibilitatea de a dezvolta în sine forțe oculte noi. La fel, expresia „a merge pe mare” nu este doar un simbol, ci a fost aleasă deoarece contactul cu marea favorizează contemplarea imaginativă și întrebuițarea forțelor oculte.

Aceste forțe oculte întâmpină cele mai mari dificultăți când suntem acasă, în propria noastră casă, fie singuri, fie cu familia. Căci în timp ce pentru un om care a trăit mai mult timp la marginea mării este relativ ușor să concorde în acest sens să creadă că are imaginațiuni prin vălul corporalității și în timp ce pentru cineva care trăiește la munte este mai ușor să creadă că se ridică mai sus, un om care este acasă are pur și simplu sentimentul că se află în afara trupului său, că „nu este în firea sa”. Nu pentru că nu mai este capabil să-și dezvolte forțele oculte, ci pentru că acolo nu mai este în armonie cu mediul înconjurător; acasă nu mai ești atât de natural în raport cu mediul înconjurător ca în celelalte cazuri, la malul mării sau la munte.

De aceea, faptul că Evanghelia ține seama de ceea ce s-a spus aici are un sens foarte profund și este extras din aspectele naturale oculte. Evanghelia respectă aceste lucruri din considerente oculte cu totul obiective. Astfel, întotdeauna întâlnim situațiile care urmează. Atunci când se vorbește de „a fi la malul mării”, când se spune că un eveniment a fost strămutat la malul mării deja sunt întrebunțate anumite forțe, forțe vindecătoare sau forțe clarvăzătoare. De aceea Christos Iisus le apare alor Săi în imaginațiune pe mare, numai că în tot acest eveniment El este prezent în mod real, deoarece se poate exterioriza. Apostolii Îl văd, însă nu Îl au în față în corpul Său fizic. Cum însă specificul de loc nu are importanță într-o astfel de viațuire, El este în același timp „lângă ei” pe mare. Iar când se pune problema de o dezvoltare a forțelor sufletești ale apostolilor, se vorbește de „munte”. De aceea, în momentul în care sunt aleși Cei doisprezece, când, să zicem așa, Christos decide ca ei să primească spiritul-grup al lui Ilie, scena se petrece pe munte. În sfârșit, când Christos vrea să se arate în toată măreția Sa cosmică, în toată importanța istorică a misiunii Sale, este vorba din nou de munte. Transfigurarea se petrece deci tot pe munte.

Acum noi trebuie să studiem scena Transfigurării chiar din acest punct de vedere. Cei mai capabili, cei mai apti să pătrundă tainele profunde ale Misteriului de pe Golgota se arată a fi cei trei ucenici, Petru, Iacob și Ioan. Și ochilor clarvăzători care li se deschid acestora trei le apar transfigurați, adică în entitatea lor spirituală, Ilie de-o parte, Moise de alta și Christos Iisus însuși la mijloc, dar de această dată I acest lucru este indicat imaginativ în textul Evangheliei I în forma în care poate fi recunoscut în entitatea sa spirituală. Acest lucru este indicat suficient de clar și în Evanghelia după Marcu:

„Și s-a schimbat la față înaintea lor.

Și veștmintele Lui s-au făcut strălucitoare, albe foarte, ca zăpada, cum nu poate înălbi așa pe Pământ înălțitorul.

Și li s-a arătat Ilie împreună cu Moise și vorbeau cu Iisus.” (9, 2-4)

Deci, după marele monolog al lui Dumnezeu, o discuție, o discuție în trei. Ce minunată progresie dramatică! Evangheliile sunt pline de astfel de compoziții artistice. Aceste Evanghelii sunt deja magnific compuse. După ce am perceput mai înainte monologul lui Dumnezeu, avem acum o discuție în trei. Și ce discuție! Vedem întâi de-o parte și de alta a lui Christos Iisus pe Ilie și Moise. Ce ni se indică prin Ilie și Moise?

Dumneavoastră cunoașteți deja suficient de bine figura lui Moise, chiar și sub aspectul său ocult, care v-a fost revelat în mai multe rânduri [39]. Știm că înțelepciunea universală a orânduit tranziția între timpurile trecute ale istoriei și Misteriul de pe Golgota pe calea indirectă a lui Moise. Din considerațiile făcute asupra Evangheliei după Luca mai știm de asemenea că în acel Iisus, despre care vorbește în mod special Evanghelia după Matei, mai precis în Copilul Iisus, trebuie să-l vedem pe Zaratuștra reîncarnat. Știm de asemenea și că acest Zaratuștra, prin ceea ce ținea de el și era în el, a avut ca sarcină să pregătească această încarnare viitoare a sa. Am menționat adesea cum, prin procedee oculte speciale, corpul eteric al lui Zaratuștra a fost cedat de el și a trecut apoi în Moise, astfel încât în acesta acționau forțele corpului eteric al lui Zaratuștra. Astfel, în momentul în care Ilie și Moise apar alături de Christos Iisus, în persoana lui Moise avem forțele care trebuiau să facă tranziția de la primele forme ale civilizației omenești la ceea ce urma să fie dat omenirii prin Christos Iisus și prin Misteriul de pe Golgota.

Moise mai este și în alt sens o figură de tranziție. Știm că Moise nu numai că avea în el corpul eteric al lui Zaratuștra și totodată înțelepciunea acestuia, care s-a arătat apoi în el, dar mai știm și că, într-un anumit mod, el a fost inițiat în tainele altor popoare. O scenă de inițiere o putem vedea și în întâlnirea cu preotul din Madian, Ietro. Am discutat și despre aceasta. Ea este descrisă în Vechiul Testament (2 Moise 2, 16-21). Acolo se arată clar cum Moise, ajuns la acest preot singuratic, învață de la el nu numai tainele inițiatice ale poporului evreu, dar și pe cele ale altor popoare și le ia în ființa sa, care cunoscuse deja o fortificare deosebită prin faptul că purta în sine corpul eteric al lui Zaratuștra. Astfel, prin Moise s-au adunat în poporul evreu toate tainele inițiatice ale întregii lumi din jur. El a pregătit pe o treaptă inferioară ceea ce urma să se întâmple prin Christos Iisus. Acesta reprezintă unul dintre curenții care trebuiau să conducă spre Misteriul de pe Golgota.

Celălalt curent provenea din forțele care trăiau în mod natural în poporul evreu ca popor în sine, despre care de asemenea am vorbit. Moise este cel care a făcut să fuzioneze curentul subteran al generațiilor, cel care curgea de la Avraam, Isaac și Iacob, cu cel existent în lume, în măsura în care aceasta era posibil în timpul său. Totuși, mereu trebuia păstrat intact ceea ce era strâns legat de natura proprie a poporului evreu. Pentru ce era predestinat acest popor? El trebuia să pregătească timpul pe care am încercat să-l evocăm în fața sufletului nostru atunci când am vorbit, de exemplu, de civilizația greacă, și încă o dată, ieri, când am vorbit de Empedocle. Acesta era timpul în care oamenii au pierdut vechile facultăți de clarvedere, în care capacitatea de a privi în lumile spirituale s-a stins. Era timpul în care începe să se dezvolte facultatea de judecată proprie Eului, în care începe să se afirme Eul, care se bizuie pe el însuși.

Vechiul popor evreu era destinat să confere Eului tot ceea ce îi poate conferi acestuia entitatea naturală a omului prin intermediul organizării sangvine. În acest popor trebuia să se dezvolte deplin tot ceea ce se putea dezvolta prin organismul fizic al ființei omenești. De acest organism fizic este strâns legat intelectul. Organismul fizic al vechiului popor evreu trebuia să furnizeze elementele care hrănesc facultățile intelectuale ale omului. Celelalte popoare trebuiau să lase să lumineze în organismul lor pământesc ceea ce putea fi adus prin inițiere, deci din afară. Ceea ce se putea scoate din natura omenească proprie prin legătura de sânge a trebuit să fie scos prin intermediul vechiului popor evreu. De aceea strictețea atât de mare care se impunea păstrării continuității legăturilor de sânge și necesitatea ca fiecare să poarte în sine facultățile care se transmit pe calea sângelui de la Avraam, Isaac și Iacob. Eul este legat de sânge și el trebuia să fie imprimat organismului vechiului popor evreu prin sânge, ceea ce nu se putea face decât prin intermediul forțelor eredității.

Am arătat deja că acest popor a fost ales chiar de Dumnezeu să fie dat omenirii I fapt indicat în Vechiul Testament prin jertfirea și prin oprirea de la jertfire a lui Isaac de către Avraam I și că prin aceasta omenirea a primit recipientul fizic exterior pentru entitatea Eului. Faptul că acest recipient fizic este dat omenirii de către Dumnezeu prin poporul vechi evreu este indicat prin aceea că Avraam vrea să-și jertfească fiul. Prin Isaac însă Avraam ar fi sacrificat însăși acea organizare care urma să ofere omenirii fundamentul fizic al intelectualității și totodată al Eului. Fiul îi este înapoiat I și prin aceasta se restituie întreaga organizare pe care Dumnezeu i-o dăruise. Iată ce este grandios în această restituire a lui Isaac (1 Moise 22, 1-19). Pe de o parte prin Moise, care apare în scena Transfigurării, se imaginează curentul spiritual, tot ceea ce trebuie să se reverse chiar acum prin intermediul poporului evreu pentru înfăptuirea Misteriului de pe Golgota. Prin Ilie ce ni se înfățișează? Aici se face o conexiune precisă, și anume se arată cum se unește totalitatea revelației divine, care trăiește în poporul evreu, cu ceea ce întâmplă prin Misteriul de pe Golgota. În Cartea a patra a lui Moise, în cap. 25, se descrie cum poporul lui Israel este ademenit spre idolatrie, dar este salvat de un om. Hotărârea unui om face ca israeliții, vechiul popor evreu, să nu fie antrenați complet în idolatrie. Cine este acest om? Este cel despre care Cartea a patra a lui Moise spune că a avut puterea să se arate în fața poporului evreu amenințat să cadă în cultul idolatric al popoarelor din jur și să pledeze pentru Dumnezeu care s-a revelat prin Moise. Acest om era un suflet puternic. Această pledoarie pentru Dumnezeu se traduce în mod obișnuit în germană prin „a pune patimă”, „a râvni” ; această patimă, râvnă, nu este însă una în sens rău, ci vrea să însemne pur și simplu „a se implica energetic”. Și noi citim:

„Și a grăit Domnul cu Moise și a zis:

«Fineas, feciorul lui Eleazer, fiul preotului Aaron, a abătut mânia Mea de la fiii lui Israel, râvnind între ei pentru Mine, și n-am mai pierdut pe

fiii lui Israel în mânia Mea.

De aceea spune-i că voi încheia cu el legământul Meu de pace.»" (4 Moise 25, 10-12)

Astfel i-a vorbit Iehova lui Moise. Chiar și după învățătura ocultă a vechilor evrei aici trebuie să vedem ceva cu o semnificație extraordinară de mare, ceea ce este investigația ocultă de astăzi o confirmă. Se știe că Aaron este strămoșul liniei marilor preoți ai lui Israel, de-a lungul căreia se transmite chintesența a ceea ce a fost dat omenirii de către poporul evreu. În pasajul la care ne referim, vechea doctrină ocultă a evreilor și de asemenea investigația ocultă actuală ne arată că la momentul respectiv al istoriei Iehova îl învață pe Moise că în persoana lui Fineas, fiul lui Eleazar, fiul lui Aaron, deci nepotul lui Aaron, se dă poporului evreu un preot cu totul deosebit, care este unit cu el, care intervine pentru el. Și doctrina secretă ebraică și investigația ocultă modernă ne arată că în trupul lui Fineas trăia același suflet care a apărut mai târziu în persoana lui Ilie. Iată deci o linie continuă, pentru care am caracterizat deja câteva puncte importante. În Fineas, nepotul lui Aaron, avem acel suflet pe care îl regăsim în Ilie-Naboth, apoi în Ioan Botezătorul, iar noi știm care a fost drumul său în continuare de-a lungul evoluției omenirii. În scena Transfigurării el este înfățișat de o parte, de cealaltă parte aflându-se Moise însuși.

Astfel, în scena Transfigurării, a Schimbării la față care s-a petrecut pe munte, avem clar ceea ce converge aici. Converge spiritualitatea întregii evoluții a Pământului, care curge prin sângele evreiesc, în esență sa prin leviți. Căci în fața noastră stă sufletul lui Fineas, fiul lui Eleazar, nepotul lui Aaron, stă Moise, și în sfârșit stă Ființa care va săvârși Misteriul de pe Golgota. În fața celor trei neofiti, Petru, Iacob și Ioan, trebuia să apară sub formă imaginativă modul în care converg forțele, curenții spirituali. Ceea ce am încercat să prezint ieri ca un fel de strigăt ce răsună din pământul Greciei spre Palestina și ca un răspuns venit de acolo a fost mai mult decât o simplă descriere simbolică a faptelor. Trebuia să se pregătească marele dialog istoric, care acum a avut într-adevăr loc. Cei trei ucenici, Petru, Iacob și Ioan, trebuiau să fie inițiați în discuția acestor trei suflete, dintre care unul aparține poporului Vechiului Testament, celălalt purtând în el, așa cum am văzut în cazul lui Moise, o multitudine de impulsuri, în timp ce al treilea se unește, ca divinitatea cosmică, cu Pământul. Aceasta trebuiau să contemple ucenicii.

Noi știm că inima lor nu s-a deschis imediat la această viziune, că ei nu au înțeles-o de îndată. Dar așa se întâmplă adesea în cazul experiențelor oculte: le viețuiești imaginativ, nu le înțelegi, și adesea le înțelegi abia în încarnările următoare. Le înțelegi însă cu atât mai bine atunci, cu cât propria înțelegere se adaptează mai mult la ceea ce a fost contemplat prima dată. Dar de simțit putem simți: sus, pe munte, cele trei puteri cosmice, jos cei trei ce urmează să fie inițiați în aceste mari taine cosmice. Din toate aceste lucruri în sufletul nostru se poate naște sentimentul că Evanghelia, dacă o înțelegem în mod just, în special dacă lăsăm să acționeze asupra noastră și intensificările dramatice, compoziția artistică, care este întotdeauna expresia unor fapte oculte, ne trimite totuși cu gândul la marea cotitură ce s-a produs cu ocazia Misteriului de pe Golgota.

Dacă poate fi explicată prin cercetare ocultă, Evanghelia vorbește o limbă foarte, foarte clară. Și se va pune problema ca oamenii să învețe din ce în ce mai mult să înțeleagă că, citind anumite paragrafe din Evanghelie, trebuie să știi întotdeauna despre ce este vorba, ce anume este cu adevărat important acolo; atingem atunci punctul care este deosebit de important pentru un simbol sau altul, pentru o povestire sau alta. Este ciudat cum pentru lucrurile cele mai importante din Evanghelii explicațiile teologice sau filosofice obișnuite pornesc de fapt de la o mentalitate curioasă, ce i s-ar potrivi unui om ce nu vrea să așeze calul înaintea căruței, așa cum ar fi normal, ci invers, să „pună căpăstrul la coada calului”, cum s-ar zice într-un limbaj trivial. Așa se întâmplă în realitate cu mulți exegeți și comentatori; nu se observă ce este important.

Deoarece este foarte important pentru ceea ce avem de spus în continuare, să ne îndreptăm atenția asupra unui paragraf pe care îl găsim în Evanghelia după Marcu, în capitolul 14.

„Și fiind El în Betania, în casa lui Simon Leprosul și șezând la masă, a venit o femeie având un vas de alabastru, cu mir de nard curat, de mare preț și, spărgând vasul, a vărsat mirul pe capul lui Iisus.

Dar între ei erau unii mârniți, zicând: Pentru ce s-a făcut această risipă de mir?

Căci putea să se vândă acest mir cu peste trei sute de dinari și să se dea săracilor și cârteau împotriva ei. Dar Iisus a zis: Lăsați-o. De ce îi faceți supărare? Lucru bun a făcut ea cu Mine.

Că pe săraci totdeauna îi aveți cu voi și, oricând voiți, puteți să le faceți bine, dar pe Mine nu Mă aveți întotdeauna. Ea a făcut ceea ce avea de făcut: mai dinainte a uns trupul Meu, spre înmormântare.

Adevărat zic vouă: Oriunde se va propăvădui Evanghelia, în toată lumea, se va spune și ce a făcut aceasta, spre pomenirea ei.” (14, 3-9)

Corect este să recunoști întotdeauna că un astfel de pasaj are ceva izbitor. Și cei mai mulți oameni, dacă sunt cinstiți, ar trebui să mărturisească că simpatizează cu cei care se ceartă pentru că s-a irosit astfel mirul, că este inutil ca el să fie vărsat peste capul cuiva și că ar fi fost mult mai bine să fi fost vândut cu trei sute de dinari iar acești bani să fi fost dați săracilor. Dacă oamenii sunt într-adevăr sinceri, vor gândi poate că Christos este foarte dur atunci când spune: E mai bine să lăsați femeia să verse mirul pe Mine decât să-l vindeți și să dați banii săracilor. I Dacă nu vrei să fii dezamăgit, trebuie să-ți spui: În spatele acestei povestiri se ascunde de fapt ceva. Evanghelia mai face un lucru; în acest loc, ea ajunge să fie complet lipsită de politețe. Căci atunci când un anumit număr de oameni găsește de cuviință să spună că ar fi fost mai bine să se vândă mirul și să se dea banii săracilor, Evanghelia pare să spună că cei care sunt de această părere gândesc ca cineva anume. Căci ea continuă:

„Oriunde se va propăvădui Evanghelia, în toată lumea, se va spune și ce a făcut aceasta spre pomenirea ei.

Iar Iuda Iscarioteanul, unul dintre Cei doisprezece, s-a dus la arhierei ca să li-L dea pe Iisus.

Și auzind ei, s-au bucurat și au făgăduit să-i dea bani. Și el căuta cum să-L dea lor, la timp potrivit.” (14, 9-11)

Iuda Iscarioteanul a fost cel ce s-a scandalizat cel mai tare de risipirea mirului! Toți cei care s-au indignat de vărsarea mirului sunt asociați la exemplul lui Iuda Iscarioteanul. Evanghelia nu este câtuși de puțin amabilă, căci ea lasă foarte clar să se întrevadă că aceia care s-au revoltat de gestul vărsării mirului se aseamănă cu Iuda Iscarioteanul, care apoi l-a vândut pe Domnul pentru treizeci de arginți. Ea pare să spună: Vedeți, astfel sunt oamenii care vor să vândă mirul pentru trei sute de dinari; căci Iuda depinde de bani! Nu trebuie să căutăm în vreun fel să înfrumusețăm Evanghelia, căci aceasta n-ar face decât să împiedice interpretarea obiectivă. Trebuie găsit aspectul la care se face referire. Vom găsi și mai multe exemple care ne arată că Evanghelia chiar urmărește să ofere aspecte secundare, unele ceva mai șocante, atunci când trebuie să fie pus în mod deosebit în lumină aspectul principal.

La ce se face referire în acest pasaj? Evanghelia vrea să spună: Omul nu trebuie să ia în considerare numai lumea sensibilă sau ceea ce are valoare și importanță în lumea sensibilă. Dimpotrivă, omul trebuie înainte de orice să lase să pătrundă în el lumea suprasensibilă; foarte important este, de asemenea, ca el să vadă ceea ce în lumea simțurilor nu mai are nicio valoare. Corpul lui Christos Iisus, pe care femeia îl îmbălsămează aici cu anticipație, nu mai are nicio importanță după moartea Sa; trebuie însă făcut ceva pentru ceea ce are valoare și importanță dincolo de lumea sensibilă. Acest lucru vrea să fie scos în mod deosebit în evidență. Pentru a realiza această evidențiere, se face apel chiar la ceva pe care conștiința omenească naturală crede că trebuie să pună cel mai mare preț în existența senzorială.

Vrând să arate că uneori ceva trebuie să-i fie refuzat lumii simțurilor pentru a fi dat spiritului, pentru a-l consacra acelei lumi în care pătrunde Eul eliberat de corp, Evanghelia alege un exemplu deosebit, aparent unul lipsit de pietate: să iei săracilor pentru a da spiritului, pentru a-l da Eului, când el este eliberat de corp. Ea nu acordă atenție la ceea ce dă valoare existenței pământești, ci la ceea ce poate pătrunde în Eu și la ceea ce poate radia din el. Faptul este înfățișat aici într-un mod deosebit de convingător, și anume el este legat de trădarea lui Iuda Iscarioteanul, pentru că inima sa este puternic atrasă de lumea senzorială, pentru că el se amestecă cu cei pe care Evanghelia îi numește aici, într-un mod mai puțin curtenitor deși cam dur, adevărați filistini. Iuda nu se preocupă decât de ceea ce are importanță în lumea senzorială, ca și aceia care cred că ceea ce poți obține pe trei sute de dinari este mai important decât ceea ce este mai presus de existența senzorială. Întotdeauna trebuie insistat pe ceea ce este esențial, nu pe ceea ce este lipsit de importanță. Cunoști Evanghelia întotdeauna când ai recunoscut valoarea spiritualului. Când recunoști spiritualul în mod corect, recunoști și justețea acestui exemplu. De aceea, întotdeauna când se vrea să se scoată în evidență valoarea suprasensibilului pentru Eu se vorbește de irosirea mirului ca fiind ceva ce are importanța sa.

Iată un alt fragment în care putem vedea procedeul metodic-artistic pe care Evanghelia îl folosește când vrea să ascundă anumite fapte oculte ale evoluției omenirii și care, de asemenea, constituie o piatră de poticnire pentru comentatori:

„Și a doua zi, ieșind ei din Betania, El a flămânzit.

Și văzând de departe un smochin care avea frunze, a mers acolo, doar va găsi ceva în el; și, ajungând la smochin, n-a găsit nimic decât frunze. Căci nu era timpul smochinelor.

Și vorbind i-a zis: De acum înainte, rod din tine nimeni în veac să nu mănânce. Și ucenicii Lui ascultau.” (11, 12-14)

Oricine se întreabă pe bună dreptate: Nu este totuși straniu să se spună în Evanghelie că un Dumnezeu se îndreaptă spre un smochin, caută smochine, dar nu găsește niciuna, că în plus se mai indică și motivul pentru care nu găsește niciuna **I** căci se spune explicit că „nu era timpul smochinelor”, deci că El merge la smochin, caută și nu găsește smochine într-o perioadă când nu era timpul lor **I** după care se spune: „De acum înainte, rod din tine nimeni în veac să nu mănânce!”? Vedeți acum explicațiile care se dau de obicei la această istorisire, când în Evanghelie se spune de fapt sec și prozaic că Christos Iisus simte în mod ciudat că îi e foame, se îndreaptă spre un smochin într-o perioadă în care nu creșteau smochine, nu găsește niciuna, după care blestemă copacul ca în veac să nu mai facă fructe. Dar ce fel de pom este smochinul și de ce se povestesc toate acestea aici? Cine poate să citească scrierile oculte va recunoaște în istorisirea despre „smochin” **I** legătura lui cu cele ce există în Evanghelie o vom vedea mai departe **I** același lucru ca în cazul lui Buddha, despre care se spune că a stat sub „arboarele Bodhi” și a primit iluminarea, rezumată în predica de la Benares. A sta sub „arboarele Bodhi” este echivalent cu a sta sub „smochin”. Istoriceste vorbind, epoca lui Buddha era încă, în ceea ce privește clarvederea omenească, „timpul smochinelor”, ceea ce înseamnă că iluminarea o primeai, ca în cazul lui Buddha, sub arboarele Bodhi **I** sub smochin. Acum lucrurile nu mai stăteau așa. Ucenicii trebuiau să învețe asta. Survenise realitatea istorică în care în arboarele sub care Buddha primise iluminarea nu mai erau fructe.

Și tot ce se întâmpla atunci în omenire se oglindea în sufletul lui Christos. În Empedocle din Sicilia vedem un reprezentant al omenirii, un reprezentant al celor mulți care flămânzeau ca și el, pentru că sufletul lor nu mai găsea revelația pe care o primiseră înainte și trebuiau să se mulțumească acum cu abstracțiunile Eului. Putem vorbi de un Empedocle care flămânzea de o foame după spirit, pe care o resimțeau toți cei care au trăit în perioada ce se apropia. Și toată această foame a omenirii din perioada de dinaintea apropierei Misteriului de pe Golgota s-a acumulat în sufletul lui Christos Iisus.

Ucenicii trebuiau să participe la această taină și să știe despre ea. Christos îi conduce sub smochin și le spune taina arborelui Bodhi. Omite să le spună, pentru că era un lucru lipsit de importanță, că și Buddha culesese roade din acest arbore. Dar acum nu mai era vremea „smochinelor” pe care Buddha le culesese din arboarele Bodhi în perioada predicii de la Benares; Christos a trebuit să constate că în veci nu se vor mai coace fructe în arboarele din care a curs lumina de la Benares, că ea le va veni acum de la Misteriul de pe Golgota.

Despre ce este vorba aici? Este vorba de faptul că Christos Iisus merge cu ucenicii săi din Betania la Ierusalim și, cu această ocazie, o impresie deosebit de puternică, o forță deosebit de puternică pune stăpânire pe sufletele lor, care provoacă în ei trezirea forțelor clarvăzătoare. Ei devin acum deosebit de receptivi pentru imaginațiuni. În ucenici se deșteaptă forțe clarvăzătoare, imaginative. Ei văd prin clarvedere arboarele Bodhi, smochinul, iar Christos trezește în ei înțelegerea faptului că de la arboarele Bodhi nu mai pot veni roade ale cunoașterii, căci nu mai este vremea smochinelor, adică a vechii cunoașteri. Acest pom trebuia să rămână uscat pentru vecie și în locul lui să crească un alt pom, pomul format din lemnul mort al crucii, în care nu se mai coc fructele vechii cunoașteri, ci fructele pe care le poate aduce omenirii Misteriul de pe Golgota, care este legat de crucea Golgotei ca un nou simbol. În locul scenei istorice cu Buddha sub arboarele Bodhi ni se pune acum în față imaginea Golgotei, unde este înălțat un nou pom, pomul crucii, de care atârână fructul viu al Dumnezeului oamenilor ce se revelează, pentru ca din ea să iradieze noua cunoaștere, a pomului ce nu va înceta să se dezvolte și care va face roade în veșnicie.

Rudolf Steiner
EVANGHELIA DUPĂ MARCU
GA 139

CONFERINȚA a IX-a

Basel, 23 septembrie 1923

În aceste conferințe s-a spus de mai multe ori că în viitor în raportul oamenilor față de Evanghelii va interveni o schimbare radicală, prin faptul că se va lua în considerare elementul profund artistic al acestora, elementul compozițional-artistic, și că motivele oculte, impulsurile cu adevărat istorice descrise în Evanghelii vor putea fi privite în lumina adevărată abia atunci când se va analiza în profunzime latura lor compozițional-artistică. Într-un fel, și literatura evanghelică și arta evanghelică se situează în cadrul întregii evoluții istorice a omenirii în același mod arătat de noi în aceste zile prin câteva exemple.

Am evidențiat acele figuri solitare din spiritualitatea greacă care au simțit atât de bine în sufletul lor stingerea, dispariția treptată a vechii contemplări darvăzătoare, faptul că ele au fost nevoite din această cauză să adopte un mod de a privi care avea să ducă la afirmarea Eului, la conștiința actuală, la noțiunile și reprezentările abstracte din ziua de azi. Mai putem arăta un lucru care, într-un fel, se poate observa chiar în civilizația greacă, și anume că se ajunsese la un punct în care cultura omenirii trebuia să găsească un nou motiv, un nou focar de inspirație pentru viitor. Acest punct se observă în arta greacă. De unde oare interesul deosebit cu care în Europa oamenii căutau cu sufletul țara grecilor, să zicem așa, adică țara frumuseții în care idealul evoluției omeniei era considerat a fi alcătuirea minunată a formei omeniei, și asta nu numai în timpul Renașterii, ci și în epoca clasică modernă, unde spirite ca Goethe căutau și ele cu sufletul această țară a grecilor, adică țara formelor frumoase? Acest lucru se datorează faptului că în Grecia frumusețea, care vorbește în mod nemijlocit privirii în forma exterioară, a cunoscut un anumit sfârșit, un sfârșit într-un moment de apogeu.

Ceea ce ne captivează la arta greacă, la frumusețea greacă este perfecțiunea și coeziunea formei. Din elementul compozițional al operei de artă grecești observi imediat și obligatoriu ceea ce se vrea să se transmită prin această compoziție. Îți sare în ochi, este în întregime palpabil. Măreția artei grecești constă în faptul că ea a cunoscut o exteriorizare totală, că s-a manifestat în forma exterioară. S-ar putea spune că în această privință și arta Evangheliilor prezintă un nou început, un început care până în ziua de azi a rămas în mare parte neînțeles. Compoziția interioară, împletirea strânsă a firelor artistice, care în același timp sunt și fire oculte, este prezentă în mod special în Evanghelii. De aceea este atât de important ceea ce am afirmat ieri, că întotdeauna într-o descriere, într-o povestire, trebuie avut în vedere punctul din care se privește.

În Evanghelia după Marcu iese în mod special în evidență, mai puțin prin litera textului cât mai ales prin tonalitatea întregii descrieri, faptul că Christos este prezentat ca o apariție cosmică, una în același timp pământească și suprapământescă, iar Misteriul de pe Golgota ca o faptă în același timp pământească și suprapământescă. Dar, spre sfârșitul Evangheliei după Marcu, se mai strecoară un element artistic subtil: acolo, în problemele pământești a pătruns lumina unui impuls cosmic. Acesta a luminat acolo, iar ființelor pământești, oamenilor de pe Pământ le revine sarcina de a întâmpina cu înțelegere acest impuls. Probabil nicăieri nu se insistă atât de mult ca în Evanghelia după Marcu că pentru înțelegerea a ceea ce a străluminat din cosmos în existența pământească este nevoie în fond de tot restul evoluției terestre, că această înțelegere nu a fost deloc posibilă în vremea în care s-a petrecut efectiv Misteriul de pe Golgota. Acest lucru, faptul că atunci n-a existat o înțelegere a acestui eveniment, că atunci s-a primit abia un prim imbold pentru această înțelegere, care nu se va realiza decât treptat în cadrul evoluției viitoare a omenirii, este prezentat minunat în structura compozițional-artistică a Evangheliei după Marcu. Vom presimți acest element compozițional-artistic subtil când ne întrebăm asupra modului în care s-a putut contura la acea vreme înțelegerea Misteriului de pe Golgota, despre ce fel de înțelegere a fost vorba atunci.

În principal a fost posibilă o triplă înțelegere. Ea putea porni de la trei factori: în primul rând de la cei care au fost discipolii cei mai apropiați ai lui Christos Iisus, apostolii. În Evanghelie ei ne apar întotdeauna ca cei pe care însuși Domnul i-a ales și cărora El le-a destăinuit o serie de lucruri, pentru o înțelegere superioară a existenței. Din partea lor trebuie să așteptăm așadar înțelegerea cea mai înaltă. Care este această înțelegere? Ea este foarte subtil inserată în compoziția Evangheliei după Marcu cu cât ne îndreptăm spre final. Că acești discipoli aleși puteau avea o înțelegere superioară în comparație cu conducătorii poporului vechi-testamentar ne este indicat foarte clar, dacă cercetăm de fiecare dată aspectul la care se face referire.

Găsiți acolo un dialog avut de Christos Iisus cu saducheii (12, 18-27). În acest dialog este vorba în primul rând de nemurirea sufletului. Dacă Evanghelia este privită superficial, nu înțelegem ușor nici de ce această convorbire despre nemurire vine tocmai aici și nu înțelegem nici nedumerirea saducheilor, care spun: S-ar putea întâmpla să fie șapte frați. Din aceștia unul și-a luat femeie; dar, murind, cel de-al doilea frate o ia de soție; după ce moare și al doilea frate, cel de-al treilea o ia de soție, și tot așa ceilalți, ea însăși murind abia după ce moare al șaptelea. Saducheii nu au înțeles cum se vor comporta, în cazul că există nemurire, cei șapte bărbați față de femeie în lumea spirituală. Acesta este argumentul cunoscut al saducheilor care, după cum știu și unii dintre dumneavoastră, nu a fost adus doar pe vremea Misteriului de pe Golgota, ci îl găsim și astăzi în unele cărți moderne ca un contraargument împotriva nemuririi; dovadă că în cercurile celor care scriu astfel de cărți nu există nici astăzi o deplină înțelegere a chestiunii. De ce însă are loc acest dialog? Dacă analizăm mai îndeaproape lucrurile, vedem chiar din răspunsul lui Christos Iisus că după moarte sufletele devin cerești, că în lumea suprapământescă ființele nu se căsătoresc, că deci toată această problemă pe care o ridică saducheii este fără rost și că ei menționează o relație care în fond nu poate fi decât una pământească, care nu prezintă importanță pentru lumea extrapământescă. Cu alte cuvinte, Christos Iisus vorbește despre condiții extrapământești, pe care El le prezintă, în măsura în care este nevoie, pentru înțelegerea vieții extrapământești.

Spre sfârșitul Evangheliei după Marcu mai găsiți și un alt dialog, în care Christos Iisus este întrebat de cărturarii evrei despre căsătorie (10, 11-12). Acolo se vorbește de faptul că după legea lui Moise este posibil ca femeia să fie părăsită dacă i se dă o carte de despărțire. Ce se are în vedere atunci când Christos Iisus răspunde: Da, această poruncă Moise v-a dat-o pentru învârtosarea inimii voastre, iar voi aveți nevoie de o asemenea învoire? Aici este important să observăm că Christos vorbește acum în cu totul alt fel despre unirea dintre bărbat și femeie. El vorbește de o situație existentă înainte de ispitirea luciferică, înainte deci să înceapă evoluția omenescă. Aceasta înseamnă că el

vorbește de ceva cosmic, de ceva suprapământesc; el îndreaptă problema spre ceva suprapământesc. Acesta este sensul acestui dialog, faptul că Christos Iisus îndreaptă discuția dincolo de ceea ce are legătură cu existența senzorială, cu evoluția pământească obișnuită. Ceea ce este important aici este că El deja arată: odată cu venirea Sa pe Pământ, El aduce cu Sine raporturi suprapământesti, raporturi cosmice și vorbește cu ființele pământesti despre aceste raporturi cosmice.

De la cine putem spera sau cui putem pretinde, să zicem așa, să fi înțeles cel mai bine predicile lui Christos Iisus despre raporturile cosmice? De la cei pe care El i-a ales de la început ca ucenici ai săi. Deci putem spune că o primă înțelegere ar fi aceea a apostolilor aleși de El. Ei ar fi avut puterea să cuprindă semnificația suprapământescă, cosmică a acestui eveniment istoric, a Misteriului de pe Golgota.

O a doua înțelegere, un al doilea tip de înțelegere la care ne-am putea aștepta, ar fi cea care putea veni de la conducătorii vechiului popor evreu, de la clerul de rang înalt, de la judecătorii superiori, de la cei ce cunosc „legea” și evoluția istorică a poporului Vechiului Testament. Ce se putea pretinde de la aceștia? Evanghelia arată clar: De la ei nu se putea cere o înțelegere a raporturilor cosmice ale lui Christos Iisus, dar era de așteptat ca ei să înțeleagă că Christos Iisus a venit la poporul vechi ebraic și a coborât cu individualitatea sa în sângele acestui popor, că este un fiu al casei lui David, că este strâns unit cu entitatea care a coborât în sânul poporului evreu odată cu David. Prin aceasta suntem călăuziți spre un al doilea tip de înțelegere, spre această înțelegere de nivel mai redus. Faptul că Christos Iisus are o misiune, că ea reprezintă culminația misiunii întregului popor evreu este arătat într-un mod minunat spre sfârșitul Evangheliei după Marcu, unde I observăm finețea compozițional-artistică cu care este prezentată aceasta I se spune mereu și mereu că avem de-a face cu fiul lui David. Așadar, în timp ce de la apostoli se cere o înțelegere a misiunii personajului cosmic, de la cei ce se consideră aparținători ai poporului evreu se cere o înțelegere a faptului că misiunea lui David a luat sfârșit. Este al doilea grad de înțelegere. Poporul evreu ar fi trebuit să înțeleagă că ar fi putut veni un sfârșit și o renaștere a propriei sale misiuni.

Și de unde putea veni al treilea fel de înțelegere? Acum se cere un nivel și mai scăzut. Este ciudat cât de fin este indicat acest lucru din punct de vedere compozițional-artistic în Evanghelia după Marcu. Se cere un grad de înțelegere și mai redus, iar acesta se cere de la romani. Vedeți ce se întâmplă spre sfârșitul Evangheliei după Marcu, acolo unde Christos Iisus este dat pe mâna romanilor. I Eu vorbesc acum doar de Evanghelia după Marcu. I Înalta preoțime Îl mai întreabă pe Christos Iisus dacă El vrea să spună despre Sine că este Christosul, caz în care ea s-ar fi scandalizat, fiindcă El ar fi vorbit de misiunea Sa cosmică sau că El este un descendent al casei lui David. De ce se scandalizează Pilat, romanul? Doar de faptul că El s-ar fi dat drept „regele iudeilor” (15, 1115). Evreii ar fi trebuit să înțeleagă că El reprezintă un punct culminant al propriei lor evoluții. Romanii ar fi trebuit să înțeleagă că El reprezintă ceva în cadrul evoluției poporului evreu, nu un maximum, ci doar ceva ce poate juca un rol conducător. Dacă romanii ar fi înțeles acest lucru, ce ar fi urmat? Ceva ce de altfel s-a și întâmplat, numai că nu l-au înțeles. Știm că poporul evreu s-a răspândit în lumea occidentală, făcând un ocol prin Alexandria. Romanii ar fi trebuit să înțeleagă că sosise momentul istoric în care cultura ebraică urma să se răspândească în lume. Este iarăși o treaptă mai jos decât ar fi trebuit să înțeleagă rabinii, învățătorii legii. Romanii ar fi trebuit să înțeleagă doar importanța evreilor ca o parte a lumii. Faptul că ei nu au înțeles acest lucru I ceea ce ar fi fost un imperativ al timpului I este indicat prin aceea că Pilat nu pricepe ce înseamnă că Christos Iisus este privit drept regele evreilor, că dacă El este prezentat ca rege al evreilor este în fond o chestiune complet inofensivă.

Astfel, era de așteptat să existe o triplă înțelegere a misiunii lui Christos Iisus: mai întâi înțelegerea pe care ucenicii aleși o puteau avea pentru aspectul cosmic al lui Christos; în al doilea rând înțelegerea pe care evreii trebuiau să o aibă pentru ceea ce se răspândește în însuși poporul evreu; și în al treilea rând înțelegerea pe care trebuiau să o aibă romanii pentru poporul evreu, că ei au încetat să se răspândească doar în perimetrul Palestinei și au început să se răspândească pe o porțiune mai mare a Pământului.

Acest lucru este încriptat în elementul compozițional-artistic al Evangheliei după Marcu în mod special. Ne sunt date foarte clar și răspunsurile la cele trei chestiuni.

Prima întrebare care se pune este: S-au ridicat apostolii, ucenicii aleși, la capacitatea corespunzătoare de înțelegere? L-au recunoscut ei pe Christos Iisus ca spirit cosmic? Au recunoscut că acolo, printre ei, se afla cineva care nu era un simplu om, ci că cel ce sta înaintea lor era înconjurat de o aură prin care au coborât pe Pământ forțe cosmice și legi cosmice? Au înțeles ei aceasta?

În Evanghelia ni se arată clar că Christos Iisus aștepta de la ei această înțelegere, deoarece atunci când cei doi ucenici, fiii lui Zebedeu, au venit și i-au cerut ca unul să stea la dreapta, iar celălalt la stânga Sa, El le-a spus:

„Nu știți ce cereți! Puteli să beți paharul pe care îl beau Eu sau să vă botezați cu botezul cu care mă botez Eu?” (10, 38)

La început ucenicii făgăduiesc aceasta solemn. Christos Iisus, ni se arată clar în acest pasaj, le-o cere ucenicilor. Ce s-ar fi putut întâmpla acum? Două lucruri ar fi fost posibile. Unul ar fi fost ca, într-adevăr, discipolii aleși să fi trecut împreună prin tot ceea ce s-a împlinit drept Misteriu de pe Golgota, ca legătura dintre ucenici și Christos să se fi menținut până la Misteriul de pe Golgota. Că nu s-a întâmplat aceasta, ci exact contrarul, vedem foarte exact în special în Evanghelia după Marcu. Când Christos Iisus a fost capturat au fugit cu toții, iar Petru, care jurase solemn să nu țină seamă de niciun obstacol, se dezice de trei ori de El înainte să fi cântat cocoșul de două ori. Aceasta este descrierea în ceea ce-i privește pe apostoli. Cum este descris însă faptul că nu s-a întâmplat aceasta, din punctul de vedere al lui Christos?

Să ne transpunem cu toată smerenia I căci așa trebuie să facem I în sufletul lui Christos Iisus, care a încercat până la sfârșit să păstreze intacte legăturile care fuseseră țesute până la sufletele apostolilor; să ne transpunem, atât cât ne este permis, în sufletul lui Christos pe parcursul a ceea ce a urmat. Desigur, acest suflet a putut să-și pună o întrebare capitală: Pot Eu să fac în așa fel încât să ridic sufletele ucenicilor, cel puțin pe cele mai alese dintre ele, la înălțimea care să le permită să viețuiască împreună cu Mine tot ceea ce urmează să se întâmple până la Misteriul de pe Golgota? Însuși sufletul lui Christos se confruntă cu această întrebare. Este un moment grandios, în care Petru, Iacob și Ioan sunt conduși afară, pe Muntele măslinilor, și în care Christos Iisus vrea să vadă dacă El însuși poate să-i țină pe cei mai merituoși dintre ucenici alături. Și pe drumul într-acolo El devine temător. Da, iubiți prieteni, crede cineva, poate să creadă cineva că Christos s-a temut de moarte înaintea Misteriului de pe Golgota, că El a transpirat sudoare de sânge din cauza evenimentului ce se apropia? Ar însemna să nu te fi ridicat la o prea mare înțelegere a Misteriului de pe Golgota. Din punct de vedere teologic se poate întâmpla, nu și rațional. De ce se întristează Christos? El nu tremură de frica crucii. Este ceva ce se subînțelege. El tremură în primul rând pentru aceia pe care i-a luat cu El, întrebându-se dacă ei vor reuși să treacă cu bine de acea clipă în care urmează să se decidă dacă Îl vor însoți cu sufletele lor până la cruce, dacă vor voi să viețuiască împreună cu El tot ceea ce urma să se întâmple. Acesta este „paharul” care i se întinde. Și El îi lasă singuri, ca ei să poată rămâne „treji”, adică în starea de conștiință în care puteau viețui împreună cu El ceea ce El trebuia să pătimească. Apoi El pleacă și se roagă: „Părinte, depărtează paharul acesta de la Mine. Dar nu ceea ce voiesc Eu, ci ceea ce voiești Tu”. Aceasta înseamnă, cu alte cuvinte: Nu Mă lăsa să aflu că sunt complet singur ca Fiu al omului, ci că și ceilalți Mă urmează. Și El se întoarce, iar ei dorm. Ei nu au putut să păstreze acea stare de conștiință. Și El mai face o încercare, dar ei tot nu pot să păstreze acea stare. Și mai încearcă o dată, însă ei nu reușesc. Pentru El a devenit astfel clar că de acum va fi singur, că ceilalți nu pot urma drumul care duce până la cruce. Paharul nu este îndepărtat! A fost destinat să împlinească singur, și sufletește singur, fapta.

Lumea a trăit Miseriul de pe Golgota, dar în momentul când s-a produs acest eveniment ea nu a avut puterea de a-l înțelege. Nici măcar cei

mai alegei sau cei mai merituosi nu s-au putut ridica la aceasta înălțime. Aceasta referitor la primul fel de înțelegere. Cât de minunat se exprimă aceasta din punct de vedere artistic putem vedea doar dacă înțelegem să simțim substraturile oculte propriu-zise care se ascund în spatele celor ce sunt scrise în Evanghelii.

Să ne referim acum la al doilea tip de înțelegere, la modalitatea în care conducătorii poporului evreu l-au înțeles pe cel care trebuia să apară din casa lui David, ca o culminație a evoluției poporului vechi evreu. Unul din primele pasaje în care suntem atenționați asupra felului de înțelegere pe care vechiul popor evreu o avea față de cel ce descindea din seminția lui David îl găsim în capitolul al X-lea al Evangheliei după Marcu. Este pasajul hotărâtor, în care ni se relatează că Christos se apropie de Ierusalim și urmează să fie recunoscut de vechiul popor evreu ca cel ce se trage din David.

„Și au venit în Ierihon. Și, ieșind din Ierihon, El, ucenicii Lui și mulțime mare, Bartimeu orbul, fiul lui Timeu, ședea jos pe marginea drumului și cerșea.

Și, auzind că este Iisus Nazarineanul, a început să strige și să zică: Iisuse, Fiul lui David, miluiește-mă!

Și mulți îl certau ca să tacă, el însă cu mult mai tare striga: Fiule al lui David, miluiește-mă!” (10, 46-48)

Strigătul orbului este caracterizat în mod expres prin acel: „Fiule al lui David”. El nu trebuia să ajungă așadar decât până la înțelegerea „Fiului lui David”.

„Și Iisus, oprindu-Se, a zis: Chemați-! Și l-au chemat pe orb, zicându-i: Îndrăznește, scoală-te! Te cheamă. Iar orbul, lepădând haina de pe el, a sărit în picioare și a venit la Iisus.

Și l-a întrebat Iisus, zicându-i: Ce voiești să-ți fac? Iar orbul l-a răspuns: Învățătorule, să văd.

Iar Iisus i-a zis: Mergi, credeați în te-a mântuit. Și îndată a văzut și a urmat lui Iisus pe cale.” (10, 49-52)

Aceasta însemna că El nu cerea decât credință. Să nu ne dea de gândit atunci faptul că se relatează o vindecare a unui orb în mijlocul altor povestiri? De ce apare ea așa de izolat acolo? Din elementul compozițional oamenii ar trebui să învețe ceva. Importantă nu este vindecarea, ci faptul că dintre atâția doar unul, orbul, se găsește să strige cu toată puterea: „Iisuse, Fiul lui David!” Cei ce vedeau nu l-au recunoscut. Orbul, care nu-l vede absolut deloc fizic, îl recunoaște. Aici se arată așadar cât de orbi sunt ceilalți, că acesta a trebuit să devină întâi orb pentru a-l putea vedea. În acest pasaj nu este importantă absolut deloc vindecarea, ci orbirea. Implicit se vede și cât de puțin înțeles este Christos.

În partea care urmează găsiți peste tot cum El afirmă că în individualitatea omenească își face sălaș cosmicul, că atunci când vorbește de nemurire El se referă realmente la ceva cosmic și de asemenea este foarte important că toate acestea se plasează, compozițional, tocmai în același context în care Christos urmează să apară ca „Fiul lui David” și că Dumnezeu este un Dumnezeu al celor vii și nu al celor morți, că Dumnezeu este un Dumnezeu al lui Avraam, Isaac și Iacob (12, 26-27), deoarece Avraam, Isaac și Iacob, fiecare continuă să trăiască sub alte forme în urmași, deoarece în individualitatea lor trăiește Dumnezeu. Acest lucru este indicat însă și mai puternic acolo unde El îl prezintă pe om și arată ceea ce dormitează și urmează a fi trezit în el. Acolo se spune că nu este vorba pur și simplu de fiul fizic al lui David, căci David însuși vorbește de „Domnul”, nu de fiul fizic (12, 35-37). Peste tot, când influența Christosului cosmic e pe sfârșite, se vorbește de „Domnul” din individualitatea omului, de ceea ce trebuie să răsară din seminția lui David.

Aș dori să ne oprim în mod special asupra încă unui pasaj și căutați în Evanghelia după Marcu mai spre sfârșitul ei, un pasaj peste care se poate trece ușor cu vederea dacă nu îl înțelegi, dar care te răscolește dacă îl înțelegi. Este acela în care se spune că Christos a fost dat pe mâna puterilor acestei lumi, că urmează să fie judecat și că se caută motive pentru a-l condamna. Mai devreme s-a descris ce a făcut în Templu, unde i-a gonit pe zarafi și a răsturnat tarabele, unde a predicat cuvinte cu totul deosebite, pe care sufletele le-au receptat. Cu toate acestea nu i s-a întâmplat nimic. El atrage atenția în mod special asupra acestui lucru: Toate acestea le-ați ascultat, și acum, când stau în fața voastră, căutați să-Mi aduceți învinuiri false, M-ați prins prin intermediul unui trădător cu mijloace obișnuite, așa cum ai înșfăca pe cineva care a comis o fărâdelege, în timp ce atunci când Mă aflam printre voi în Templu nu Mi-ați făcut nimic. Un pasaj cutremurător! Căci ni se sugerează că, în fond, Christos acționează de fiecare dată în așa fel încât nu se poate face nimic împotriva Lui. Nu trebuie să ne întrebăm aici de ce se întâmplă aceasta? Modul în care El acționează te trimite cu gândul direct la cuvintele care exprimă cotitura enormă survenită în evoluția lumii: „Primii vor fi cei din urmă și cei din urmă vor fi cei dintâi” (9, 35). Aceste învățături, dacă ne referim la învățăturile și înțelesul Vechiului Testament, trebuie să fi sunat îngrozitor în urechile contemporanilor. Deși El le aruncă toate aceste cuvinte în față, nu se întâmplă nimic. După aceea El este capturat în noapte și ceată cu ajutorul unui trădător și aproape ai impresia că în toată această acțiune de prindere se produce un fel de încăierare generală. Este cutremurător acest pasaj:

„Iar vânzătorul le dăduse semn, zicând: Pe care-L voi săruta, Acela este. Prindeți-L și duceți-L cu pază.

Și venind îndată și apropiindu-se de El, a zis Lui: Învățătorule! Și l-a sărutat.

Iar ei au pus mâna pe El și l-au prins.

Unul din cei ce stăteau pe lângă El, scoțând sabia, a lovit pe sluga arhiereului și i-a tăiat urechea.

Și răspunzând, Iisus le-a zis: Ca la un tâlhar ați ieșit cu săbii și toiege, ca să Mă prindeți.

În fiecare zi eram la voi în Templu, învățând, și nu M-ați prins. Dar acestea sunt ca să se împlinescă Scripturile.” (14, 44-49)

Cum s-a întâmplat de fapt că inițial ei nu l-au prins, iar apoi căutau motive să-l prindă ca pe un tâlhar? Nu înțelegem cele ce s-au întâmplat acolo decât dacă privim lucrurile în profunzimea lor ocultă. Am menționat deja că Evanghelia după Marcu exemplifică clar cum în cuprinsul ei faptele oculte, spirituale, se împletesc cu fapte pur fizice. Și se arată clar că Christos nu se limitează în acțiunea Sa doar la persoana fizică a lui Iisus din Nazaret, că El acționează asupra ucenicilor exteriorizat, în afara corpului fizic, ca atunci când îi căuta pe mare și venea spre ei. Astfel, când El se oprea, de exemplu, într-un loc sau altul, tot ceea ce făcea, tot ceea ce iradia ca impuls sau spirit putea să îl depună în sufletele ucenicilor fiind în afara corpului. Iar în Evanghelia după Marcu suntem foarte clar atenționați că oamenii percep ceea ce El predică și învață în stare exteriorizată, în afara corpului Său fizic. Aceasta trăiește în suflete. Sufletele nu o înțeleg, însă ele se pliază la aceasta. În individualitatea lui Christos și în mulțime avem în același timp ceva pământesc și suprapământesc.

Christos este întotdeauna unit cu o aură activă foarte extinsă. Această aură activă era acolo prin faptul că El era unit în suflete cu cei pe care îi alesese, și ea era acolo atâta timp cât El era unit cu ei. Paharul nu a fost luat de la El. Cei care fuseseră aleși nu au arătat înțelegere. Atunci, treptat, aura s-a retras de la omul Iisus din Nazaret. Christos și Fiul omului, Iisus din Nazaret, au devenit din ce în ce mai străin unul față de celălalt. Iisus din Nazaret a devenit tot mai singur spre sfârșitul vieții, iar Christos tot mai puțin unit cu acesta.

În timp ce elementul cosmic, care până atunci fusese acolo, care ne este înfățișat în Ghetsimani ca sudoare de sânge, în timp ce Christos fusese unit deplin cu Iisus din Nazaret până la acel moment, acum, datorită neînțelegerii oamenilor, această legătură este diminuată, este slăbită. Și în timp ce mai înainte Christosul cosmic acționase în Templu și îi gonise pe negustori, propovăduise învățăturile cele mai puternice și nu i se întâmplase nimic, acum, când Iisus din Nazaret nu se mai afla decât într-o foarte slabă legătură cu Christos, puterile se pot apropia de El. Cosmicul mai este de fapt prezent, însă din ce în ce mai puțin legat cu Fiul omului. Aceasta face ca întreaga scenă să fie atât

de zguduitoare. Și fiindcă nu a fost posibilă această triplă înțelegere, ce le-a mai rămas în cele din urmă oamenilor? Pe cine au prins, pe cine au judecat, pe cine au ținut pe cruce? Pe Fiul omului. Și cu cât făceau mai mult aceasta, cu atât elementul cosmic, ce își făcuse intrarea în viața pământească ca un impuls tânăr, se retrăgea mai mult. Se retrăgea, iar celor ce pronunțaseră sentința și judecau le-a rămas Fiul omului, învăluit de sus doar de acest element cosmic tânăr ce urma să coboare pe Pământ.

Nicio Evanghelie, în afară de Evanghelia după Marcu, nu vorbește de faptul că mai rămăsese doar Fiul omului și că elementul cosmic doar îl învăluia de sus. De aceea nicio altă Evanghelie nu se exprimă atât de pregnant în ceea ce privește Evenimentul-Christos ca fapt cosmic, în ceea ce privește faptul că în momentul în care oamenii, prin neînțelegerea lor, se ating omenește de Fiului omului, în același moment elementul cosmic le scapă, se evaporă. Elementul cosmic tânăr, care din acel moment de cotitură s-a integrat ca un impuls în evoluția terestră, a dispărut. Au rămas cu Fiul omului. Aceasta se accentuează clar în Evanghelia după Marcu. Să citim încă o dată pasajul și să vedem dacă Evanghelia după Marcu accentuează aceasta, respectiv să vedem care este raportul cosmicului cu omenescul chiar în locul de care vorbim.

„Și răspunzând, Iisus le-a zis: Ca la un tâlhar ați ieșit cu săbii și toiege ca să Mă prindeți. În fiecare zi eram la voi în Templu, învățând, și nu M-ați prins. Dar acestea sunt ca să se împlinească Scripturile. Și lăsându-L, au fugit toți.” (14, 48-50)

El stă singur. Ce se întâmplă cu elementul cosmic tânăr? Imaginați-vă această singurătate a omului ce fusese străbătut de Christosul cosmic și care acum sta în fața puterilor ca un tâlhar. Iar aceia care ar fi trebuit să-l înțeleagă au fugit. „Și lăsându-L au fugit toți”, se spune în versetul 50; după care în versetele 51 și 52 se spune:

„Iar un tânăr mergea după El, înfășurat într-o pânzătură, pe trupul gol, și au pus mâna pe el. El însă, smulgându-se din pânzătură, a fugit gol.”

Cine este tânărul? Cine fuge acolo? Cine este cel ce apare lângă Christos Iisus aproape fără haine și scapă fugind dezbrăcat? Este impulsul cosmic tânăr, este Christos, care acum nu mai are decât o legătură foarte slabă cu Fiul omului. În aceste versete 51 și 52 se ascund foarte multe lucruri. Noul impuls nu mai păstrează nimic din ceea ce epocile trecute au împletit în jurul omului. El este noul impuls cosmic complet gol al evoluției pământești, El rămâne lângă Iisus din Nazaret. Și noi îl regăsim din nou, căci capitolul 16 începe cu următoarele:

„Și după ce a trecut ziua sâmbetei, Maria Magdalena, Maria, mama lui Iacov, și Salomea au cumpărat miresme, ca să vină să-L ungă. Și dis-de-dimineață, în prima zi a săptămânii, pe când răsărea Soarele, au venit la mormânt. Și ziceau între ele: Cine ne va prăvăli nouă piatra de pe ușa mormântului? Dar, ridicându-și ochii, au văzut că piatra fusese răsturnată; căci era foarte mare. Și, intrând în mormânt, au văzut un tânăr șezând în partea dreaptă, îmbrăcat în veșmânt alb, Și s-au spăimântat. Iar el le-a zis: Nu vă îspăimântați! Căutați pe Iisus Nazarineanul, Cel răstignit? A înviat! Nu este aici. Iată locul unde L-au pus.” (16, 1-6)

Este același tânăr. Nicăieri, în nicio altă compoziție artistică a Evangheliilor nu ne mai întâlnim cu acest tânăr, care fuge pe furiș pe sub mâna oamenilor chiar în momentul în care aceștia îl condamnă pe Fiul omului, care apare din nou după trei zile și care de acum încolo acționează ca principiu cosmic al Pământului. În nicio altă parte din Evanghelii | puteți să le luați și pe celelalte și să le comparați | nu ne mai apare într-un mod atât de grandios acest tânăr ca în aceste două pasaje. Aici avem ceea ce ne trebuie ca să înțelegem sensul profund în care tocmai Evanghelia după Marcu afirmă că avem de-a face cu un eveniment cosmic, cu Christosul cosmic. Abia acum înțelegem că și restul compoziției artistice a Evangheliei după Marcu ar trebui să fie conformă cu aceasta.

Este foarte curios cum, după acest eveniment cât se poate de semnificativ, după această dublă apariție a tânărului, Evanghelia după Marcu se sfârșește rapid, că ea nu mai conține decât foarte puține fraze marcante. Căci este greu să ne imaginăm că o continuare ar mai fi putut aduce ceva în plus, o potențare | poate o potențare a unui fapt sublim și grandios, dar nu a unui fapt cutremurător și important pentru evoluția omenirii |, după ce în această compoziție a Evangheliei după Marcu am avut monologul lui Dumnezeu, dialogul cosmic de deasupra Pământului, de pe munte, unde au fost chemați cei trei ucenici, care însă nu înțeleg despre ce este vorba; apoi Ghetsimani, scena de pe Muntele măslinilor unde Christos trebuie să-și mărturisească faptul că cei pe care i-a ales nu pot ajunge la înțelegerea a ceea ce urma să se întâmple: că El trebuie, să meargă singur mai departe, că Fiul omului va suferi și va fi crucificat; apoi singurătatea cumplită a Fiului omului, care este părăsit de cei pe care i-a ales și, încet, încet este părăsit și de principiul cosmic. Astfel, după ce am văzut care este misiunea și semnificația tânărului care scapă furișându-se pe sub privirea și printre mâinile oamenilor, înțelegem într-un mod cât se poate de profund tragismul cuvintelor: „Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, de ce M-ai părăsit?” (15, 34). Apoi reapariția tânărului; puțin după aceea ne este sugerat faptul că tânărul este o ființă spirituală, o ființă suprasensibilă, care doar datorită circumstanțelor deosebite din acel moment a devenit perceptibilă senzorial, că apoi el s-a arătat mai întâi Mariei din Magdala. Și „după aceea, s-a arătat în alt chip, la doi dintre ei, care mergeau la o țarină” (16, 12). Fizicul nu s-ar fi putut arăta sub alt chip.

Total se încheie apoi rapid, făcându-se trimitere la viitor pentru înțelegerea a ceea ce nu putea fi înțeles în acel moment, căci atunci omenirea ajunsese în punctul cel mai de jos al coborârii sale. Această trimitere la viitor este astfel pregătită, încât și aici putem admira fără rezerve elementul compozițional-artistice. Ce ne-am putea reprezenta ca fiind o adresare spre viitor din partea Celui care a privit această triplă lipsă de înțelegere atunci când avea de săvârșit Misteriul de pe Golgota? Această adresare ne-o putem imagina a fi cerința ca omenirea, cu cât se îndreaptă mai mult spre viitor, să înțeleagă din ce în ce mai bine ceea ce s-a întâmplat atunci.

Putem veni cu o înțelegere justă doar dacă avem în vedere ceea ce putem afla prin Evanghelia după Marcu, care ne spune foarte pregnant: Fiecare epocă trebuie să aducă o înțelegere din ce în ce mai mare a ceea ce s-a întâmplat atunci, a ceea ce a fost Misteriul de pe Golgota. | Tocmai de aceea noi credem că, prin ceea ce numim aici mișcarea noastră antroposofică, împlinim în fapt ceea ce se cere inițial în Evanghelie: să venim cu o nouă înțelegere pentru ceea ce a vrut să aducă Christos în lume. Că acest lucru este dificil, că întotdeauna există posibilitatea de a înțelege greșit ființa lui Christos o indică chiar El însuși.

„Și atunci dacă vă va zice cineva: Iată, aici este Christos, sau iată acolo, să nu credeți. Se vor scula christoși mincinoși și profeți mincinoși și vor face semne și minuni, ca să ducă în rătăcire, de se poate, pe cei aleși. Dar voi luați seama. Iată dinainte v-am spus vouă toate.” (13, 21-23)

Întotdeauna, în secolele ce au urmat Evenimentului de pe Golgota au existat suficiente ocazii pentru a fi adresate aceste cuvinte de avertizare. Cine are urechi de auzit poate auzi și astăzi răsunând dinspre Golgota cuvintele: „Dacă atunci cineva vă va spune: Iată, aici este Christos, sau iată acolo, să nu credeți. Căci se vor scula christoși mincinoși și profeți mincinoși și vor face semne și minuni, ca să ducă în rătăcire, de se poate, pe cei aleși.”

Cum trebuie să ne situăm față de Misteriul de pe Golgota? Printre cele câteva fraze marcante pe care Evanghelia după Marcu le mai conține după ce ne-a vorbit în mod atât de cutremurător, se află și ultima, în care se relatează despre apostoli, care au primit un nou impuls prin

intemediul tănărului, Christosul cosmic, după ce mai înainte manifestaseră atât de puțină înțelegere.

„Iar ei, plecând, au propovăduit pretutindeni și Domnul lucra cu ei și întărea cuvântul, prin semnele care urmau.” (16, 20)

Domnul lucra cu ei! Așa se mărturisește în sensul Misteriului de pe Golgota. Nu că Domnul ar putea fi într-un loc sau altul în corp fizic, ci că ori de câte ori cineva îl înțelege cu adevărat și acționează în numele Lui ■ nu cu vanitate, demonstrându-l fizic ■ acolo acționează și El din lumile suprasensibile, acolo alături se află și El, spiritual. Înțeleasă în mod corect, Evanghelia după Marcu vorbește despre însuși Misteriul de pe Golgota, astfel că prin înțelegerea lui corectă aflăm și posibilitatea împlinirii lui juste. Modul în care trebuie înțeleasă Evanghelia ne este sugerat chiar în această relatare curioasă, ce se găsește doar în Evanghelia după Marcu, despre tănărul care parcă se desprinde de Christos Iisus în momentul decisiv. Întrucât cei aleși au fugit, ei nu au luat parte la tot ceea ce s-a întâmplat ulterior și care este, de asemenea, povestit în Evanghelia după Marcu. În mijlocul întregii compoziții se mai inserează cu mare artă un lucru; este vorba de ceva la care ucenicii nu au participat, la care nu a existat niciun martor ocular, dar care este prezentat cu o claritate fără egal. Ne-a mai rămas această întrebare, și prin răspunsul la ea vom încerca să mergem mai departe, aruncând totodată o lumină asupra altui aspect: De unde provine tot ceea ce se spune că a urmat și la care apostolii nu au participat? Tradițiile evreiești relatează acest lucru în cu totul alt mod decât în Evanghelii. De unde provine vestea referitoare la acel lucru pe care nimeni nu pare să-l fi văzut și care a stat la originea propagării creștinismului ■ căci în ce privește Evenimentul Misteriului de pe Golgota cei care relatează despre acest adevăr nu au fost prezenți?

Această întrebare ne va introduce și mai profund în problemă.

Rudolf Steiner**EVANGHELIA DUPĂ MARCU****GA 139****CONFERINȚA a X-a***Basel, 24 septembrie 1912*

Ieri am văzut că în Evanghelia după Marcu o anumită parte din conviețuirea ucenicilor cei mai aleși ai lui Christos Iisus cu Acesta este omisă. În mod corespunzător, acest lucru este indicat clar și în celelalte Evanghelii. Toate evenimentele care au urmat prinderii lui Christos Iisus, deci judecarea, condamnarea și crucificarea, s-au întâmplat în absența tocmai a apropiaților Lui. Aceasta este, de asemenea, o trăsătură a Evangheliei, ce este subliniată cu vădită intenție. Se vrea într-un fel să se exprime drumul pe care îl urmează oamenii pentru înțelegerea Misteriului de pe Golgota și modul în care ei pot ajunge la înțelegerea acestui Misteriu în perioada imediat următoare, adică după ce Evenimentul a avut loc. La această înțelegere urmează să se ajungă într-un cu totul alt mod decât atunci când este vorba de un eveniment istoric obișnuit al evoluției omenirii. Cum se întâmplă aceasta se poate observa cel mai bine din cele ce s-au petrecut chiar în epoca noastră.

Din secolul al XVIII-lea încoace pentru conștiința modernă se caută, din cele mai diverse puncte de vedere am putea spune, un fel de suport al credinței în Misteriul de pe Golgota. Această căutare a cunoscut o mulțime de faze. Până în secolul al XVIII-lea au existat puține întrebări referitoare la documentele istorice | documente în sensul în care se vorbește astăzi de așa ceva | care pot confirma existența lui Christos Iisus. Mult mai importantă pentru sufletele omeniești era întrebarea referitoare la efectul Misteriului de pe Golgota. Acțiunea de-a lungul secolelor legată de numele lui Christos Iisus era mult prea vie și se observa mult prea clar pentru ca să mai trebuiască să pui întrebarea: Există vreun document care să ateste că Christos Iisus a existat? Pentru cei ce se recunoșteau adepții lui Christos Iisus existența Lui era de la sine înțeleasă, cum la fel de la sine înțeleasă | mult mai mult decât se crede astăzi | era constatarea referitoare la existența simultană a ființei omeniești și a celor supraomeniești, spiritual-divine a lui Christos Iisus.

Vremurile materialiste se apropiu din ce în ce mai mult și prin aceasta în evoluția omenirii și-a făcut intrarea ceea ce este legat în mod necesar de concepția materialistă. Această concepție nu suportă ideea că în om trăiește ceva dintr-o individualitate superioară, nu suportă chiar deloc perspectiva că în spatele personalității exterioare se află spiritualul din om. Dacă privim oamenii în mod pur material | acest lucru se întâmplă cel mai radical în epoca noastră | ei pot fi considerați ca fiind asemănători. Toți merg pe două picioare, toți au un cap și un nas situat într-o anumită poziție a feței, toți au doi ochi, o porțiune a capului acoperită cu păr, și așa mai departe. Și materialismul vede astfel cum toți oamenii arată la fel. De ce s-ar mai interesa ea de ceva ce s-ar afla îndărătul omului exterior? Acest lucru îl jignește chiar și pe cel care nu-și poate spune că îndărătul lui, în încarnarea respectivă, se află ceva la fel de însemnat ca și în ceilalți oameni. Materialismul nu îngăduie așa ceva. În felul acesta a dispărut posibilitatea de a înțelege că în omul Iisus din Nazaret ar putea fi Christos. Și cu cât se apropia secolul al XIX-lea ideea despre Christos s-a pierdut aproape definitiv. Oamenii și-au îndreptat tot mai mult privirea doar spre Iisus din Nazaret, care trebuie să se fi născut în Nazaret, sau cine știe în ce altă parte, care a trăit ca un om, a propovăduit doar principii frumoase și apoi se pare că ar fi cunoscut o moarte de martir. Omul Iisus a luat din ce în ce mai mult locul lui Christos Iisus din secolele anterioare. Un lucru de la sine înțeles pentru concepția materialistă.

La fel de la sine înțeleasă a fost inaugurarea în secolul al XIX-lea a ceea ce se cheamă „cercetarea vieții lui Iisus”. Nici măcar teologia iluminată nu urmărește altceva decât această cercetare a vieții lui Iisus; cu alte cuvinte, ea caută să stabilească date despre viața lui Iisus din Nazaret, așa cum se stabilesc ele în legătură cu viața lui Carol cel Mare, Otto cel Mare sau mai știu eu cui. Numai că este foarte dificil să stabilești niște date despre Iisus din Nazaret. Căci ceea ce există în principal ca documente sunt Evangheliile și Scrisorile lui Pavel. Dar Evangheliile ca atare, bineînțeles, nu pot fi considerate documente istorice. Acestea sunt în număr de patru și, pentru un mod de tratare materialist exterior, toate se contrazic între ele. S-au căutat, desigur, în cursul cercetării vieții lui Iisus tot felul de soluții. Pentru început putem face abstracție de o anumită fază a cercetării vieții lui Iisus, care, pentru că s-a nimerit să cadă în epoca materialistă, nu mai voia să creadă în „minuni” și interpreta minunile descrise în Evanghelii în modul cel mai curios posibil. Aceste interpretări sunt de tipul celor care vor să explice apariția lui Christos Iisus pe mare prin aceea că El n-ar fi mers fizic pe mare, cu picioarele | noi am văzut cum stau lucrurile în această privință | ci că ucenicii pur și simplu nu și-au dat seama de ordinea fizică a lucrurilor; astfel, într-o prezentare aberantă a vieții lui Iisus se spune că apostolii erau cu corabia pe mare și dincolo, pe mal, mergea Christos Iisus, iar oamenii care se aflau pe malul celălalt se puteau ușor înșela și crede că Christos Iisus mergea pe ape. Să nu mai pomenim de alte născociri raționaliste și mai exagerate, cum că transformarea apei în vin s-a produs prin introducerea în apă, fără să se observe, a unei esențe de vin! Cineva a încercat chiar să explice botezul în Iordan al lui Iisus prin simplul fapt că în acel moment tocmai a trecut pe acolo un porumbel. Există o mulțime de asemenea aberații. Dar ce nu există pe tărâmul pe care îl numim solul științei riguroase, obiective! De aceste aberații putem face însă cu totul abstracție.

Putem observa acel gen de cercetare care, fiindcă nu opera cu un suprasensibil, încerca să interpreteze acest suprasensibil în mod materialist, ca un ingredient, spunându-și: Dacă în Christos Iisus nu putem crede, dacă nu putem crede că în Nazaret s-a născut cineva ca fiu al unui tâmplar, că la doisprezece ani a fost în Templu și așa mai departe, dăm la o parte tot ce este suprasensibil, combinăm tot ce se potrivește sau nu se potrivește în diferitele Evanghelii și scoatem de aici un fel de biografie a lui Iisus din Nazaret. S-a încercat acest lucru în cele mai variate forme. Cum foarte mulți au încercat să scrie o astfel de biografie, nu a putut scăpa desigur neobservat faptul că fiecare biografie arăta altfel. Dar aici nu putem intra în detalii. A existat în cercetarea vieții lui Iisus și o perioadă în care Iisus din Nazaret era reprezentat ca un om superior, un fel de Socrate pe un plan mai înalt, care și el la rândul lui era reprezentat conform unei concepții materialiste.

Aceasta este cercetarea vieții lui Iisus, care înainte de orice a trecut la alcătuirea unei biografii lui Iisus din Nazaret, dar care nu a făcut decât să provoace neînțelegere. Două lucruri mai exact trezesc obiecții: în primul rând documentele înseși. Căci Evangheliile nu sunt niște documente în sensul în care se vorbește astăzi de documente istorice și pe care îl dau istoricii documentelor. Aceasta s-a aflat la baza multor contradicții și al întregului mod în care ele s-au păstrat. În al doilea rând, în ultimii ani a mai intervenit ceva în această cercetare a

vieții lui Iisus, un lucru pe care oamenii l-au aflat când s-au aplecat mai mult asupra unor pasaje din Evangheliile, asupra unor observații care se tot repetă, despre care noi știm că sunt în legătură cu fapte suprasensibile. Acești oameni, care sunt dominați de credința materialistă, au găsit aceste lucruri și nu le-au putut escamota sau elimina din cercetarea lor, așa cum a făcut-o cercetarea vieții lui Iisus. S-a ajuns atunci la celălalt aspect, la cercetarea lui Christos, care s-a făcut remarcată în ultimii ani, după ce cercetarea vieții lui Iisus a pedalat mult timp, vorba unui profesor din ziua de azi, pe „omul simplu din Nazaret”; căci aceasta era foarte pe gustul oamenilor. Îi măgulea faptul că nu mai au nevoie să recunoască în Evangheliile ceva superior. Le cădea mai bine să vorbească de „omul simplu din Nazaret”, decât să încerce să se ridice la înălțimea Omului-Dumnezeu.

S-a găsit însă după aceea Omul-Dumnezeu. S-a trecut atunci la cercetarea lui Christos. Aceasta este însă extrem de bizară. Ea apare într-o formă cât se poate de grotescă în lucrarea *Ecce Deus* de Benjamin Smith [40] și în alte scrieri ale lui. Ea iese în evidență prin faptul că susține că în realitate nici nu ar fi existat un Iisus din Nazaret; acesta este doar o legendă. Însă Evangheliile relatează de Christos Iisus. Ce este acest Christos Iisus? Ei bine, El este un Dumnezeu imaginat, o imagine ideală. Și oamenii au deja motivele lor bine întemeiate de a respinge din acest punct de vedere pe realul Iisus din Nazaret; căci Evangheliile povestesc despre Christos, îi atribuie calități care conform concepției materialiste nici nu există. De aici rezultă cu claritate că nu este posibil ca El să fi existat în mod istoric, ci că a fost născocit. El este așadar rezultatul imaginației poetice a epocii în care a fost plasat Misteriul de pe Golgota. Astfel, în ultimii ani s-a încercat într-un fel o reîntoarcere de la Iisus la Christos; Christos însă nu este nicidecum ceva real, ci trăiește doar în imaginația oamenilor. Totul este astăzi fără niciun suport, să zicem așa, în acest domeniu.

Publicul larg, desigur, nu știe nimic încă de lucrurile ce intervin aici. În fond, tărâmul științific care se referă la Misteriul de pe Golgota este minat. Nu mai există niciieri un teren ferm. Cercetarea vieții lui Iisus a dat faliment, deoarece nu poate dovedi nimic, iar cercetarea lui Christos nu este luată serios în discuție. Căci aici se pune problema de a recunoaște efectul colosal care a pornit de la acea entitate de care se leagă Misteriul de pe Golgota. Dacă totul nu este decât o ficțiune, atunci o cercetare materialistă trebuie în cel mai scurt timp posibil să renunțe să o mai ia în serios; căci o epocă materialistă nu poate crede într-o ficțiune care, iată, în timp, avea să îndeplinească cea mai importantă misiune. Da, epoca noastră „luminată” a mers foarte departe cu acumularea de tot felul de contradicții și nici măcar nu are habar în ce măsură are nevoie să ia în considerare chiar pe tărâmul științific afirmația: „Iartă-i Doamne, că nu știu ce fac”. Aceasta este propriu-zis valabilă în tot ceea ce privește cercetarea lui Iisus și a lui Christos din prezent, care nu vrea să se situeze serios și demn pe solul spiritului.

Evanghelia arată ea însăși clar cele ce au rezultat, după cum am descris, în epoca noastră. Oamenii care vor să fie materialști, care nu vor să creadă decât în cele ce scoate la iveală conștiința materialistă în cadrul existenței senzoriale, nu pot găsi drumul spre Christos Iisus. Acest drum a fost tăiat, prin faptul că oamenii cei mai apropiați de Christos L-au părăsit chiar în timp ce se împlinea Misteriul de pe Golgota, deci nu luaseră parte la cele ce s-au întâmplat în acel moment pe plan fizic în Palestina și abia mai târziu a fost reînnotat. Faptul că nici din direcția cealaltă n-au rezultat niște documente cât de cât credibile, o știm cu toții. Cu toate acestea în Evanghelia după Marcu și în celelalte Evangheliile avem descrieri chiar ale acestui Misteriul de pe Golgota.

Cum au apărut aceste descrieri? Este extraordinar de important să știm acest lucru. Să privim acest lucru într-un singur caz, cel al Evangheliei după Marcu. Și în Evanghelia după Marcu se arată suficient de clar, chiar dacă pe scurt, în scena de după înviere, că tânărul în pânzătură albă, respectiv Christos cosmic, s-a arătat din nou ucenicilor după ce Misteriul se săvârșise și le-a transmis acestora anumite impulsuri. În acest fel ucenicii, apostolii, cum a fost cazul cu Petru, prin faptul că au fost pătrunși de impulsul exercitat asupra lor, au fost cuprinși de flacăra privirii clarvăzătoare, astfel încât au putut să perceapă prin clarvedere lucruri la care nu asistaseră fizic, pentru că au fugit. Lui Petru, dar și celorlalți cărora li s-a îngăduit să devină ucenici după învierea lui Christos Iisus, li s-au deschis ochii clarvederii, astfel încât au putut contempla clarvăzător Misteriul de pe Golgota.

Pentru aflarea Misteriului de pe Golgota nu există decât o cale, calea clarvederii, cu toate că el s-a petrecut efectiv pe plan fizic. Iată ce trebuie să reținem. Evanghelia ne-o indică foarte clar atunci când se arată că înșiși oamenii cu cea mai mare chemare L-au părăsit în chiar momentul hotărâtor; astfel, după primirea impulsului celui înviat, în sufletele celor precum Petru s-a aprins amintirea celor ce s-au întâmplat după fuga lor. În mod obișnuit omul își amintește doar lucrurile din existența senzorială la care a fost de față. În acea clarvedere care s-a arătat apostolilor se întâmplă ceva diferit de amintirea obișnuită; este ca și cum ai avea în memorie amintirea unor evenimente fizic-sensibile, evenimente la care însă nu ai participat. În ce privește trezirea amintirii unui suflet precum cel al lui Petru, trebuie să vă imaginați niște evenimente la care respectivul suflet nu a participat efectiv. Așa se face că Petru, de exemplu, le vorbea celor care voiau să-l asculte, din memorie, despre Misteriul de pe Golgota; îi învăța ceva ce el își amintea, deși nu fusese de față.

Așa s-a ajuns la învățătura, la revelația Misteriului de pe Golgota. Dar impulsul pornit de la Christos și transmis unor ucenici precum Petru a putut fi împărtășit la rândul lui și ucenicilor acestor apostoli. Un astfel de ucenic al lui Petru a fost cel care a elaborat inițial I doar oral, desigur I așa-numita Evanghelia după Marcu. Astfel, impulsul care s-a făcut simțit în însuși sufletul lui Petru s-a transmis și asupra lui Marcu, acesta văzând străluminând în propriul lui suflet cele ce s-au săvârșit în Ierusalim ca Misteriu de pe Golgota. Acel Marcu a fost mai mult timp ucenic al lui Petru. După aceea el, Marcu, a venit într-un loc unde a avut într-adevăr mediul, atmosfera exterioară din sânul căreia a putut extrage pentru Evanghelia sa tocmai acea coloratură specifică de care aceasta avea nevoie.

În toate expunerile noastre am văzut I probabil că în continuare se vor putea spune și lucruri noi I că Evanghelia după Marcu ne face să simțim cel mai clar întreaga măreție cosmică și importanță a lui Christos. Autorul inițial al Evangheliei după Marcu a putut să fie impulsionat în zugrăvirea acestei măreții cosmice a lui Christos chiar de locul unde s-a strămutat după ce fusese ucenicul lui Petru. El s-a deplasat în Alexandria, în Egipt, și a trăit acolo într-o epocă în care, într-un fel, erudiția teosofico-filosofică evreiască ajunsese la o anumită elevație. El a putut recepta laturile cele mai bune ale gnosei păgâne de atunci. Acolo el a putut să asimileze și să preia niște concepții, care existau chiar și la acea vreme, despre desprinderea entității omenești de lumea spirituală, despre venirea în contact a acestei entități omenești cu Lucifer, cu Ahirman, intrarea forțelor luciferice și ahrimanice în sufletul omenească. Toate acestea el le-a putut prelua din gnosa păgână, lucru care permitea o înțelegere a originii cosmice a omului, odată cu crearea planetei noastre. Marcu a putut însă să vadă chiar într-un loc aflat în interiorul Egiptului contrastul enorm între ceea ce fusese predestinat pentru om și ceea ce a devenit el după aceea.

Aceasta se observă cel mai bine în civilizația egipteană, în acea civilizație egipteană ce pornise de la revelațiile cele mai înalte, revelații care s-au concretizat apoi în arhitectura egipteană, în special în piramide și palate, în cultura Sfinxului, care a intrat însă din ce în ce mai mult într-un proces de decadentă, de corupere; astfel, încă din perioada civilizației a treia, chiar și operele cele mai mărețe ale culturii egiptene au căzut din ce în ce mai mult pradă expresiilor celor mai rele de magie neagră, aberațiilor celor mai abjecte ale coruperii spiritualului. Sub un anumit raport, dacă aveai ochii spirituali pentru aceasta mai puteai contempla, în cele ce încă se practicau în Egipt, taine profunde, pentru că ele proveneau de la înțelepciunea originară pură a lui Hermes; însă un suflet care putea să privească lucrurile în profunzime trebuia să fie cu atât mai departe de toată acea corupție ce exista acolo. Încă de pe vremea lui Moise corupția ajunsese destul de departe și el a trebuit să extragă din civilizația egipteană ceea ce era bun I dar care cu greu mai putea fi văzut de un suflet așa de pur cum era cel al lui Moise I pentru ca prin intermediul sufletului lui să ajungă la posteritate. I Corupția, în sens spiritual, a avansat după aceea în continuare.

În fața sufletului lui Marcu trăia foarte viu modul în care omenirea a ajuns să decadă, să se împotmolească cu totul în materialism, în special în ceea ce privește felul de a privi lucrurile și lumea. Într-o cu totul altă formă, dar oarecum asemănător, Marcu a putut să viețuiască chiar acel lucru pe care omul îl poate viețui din nou în ziua de azi; desigur este vorba de omul care are o predispoziție și o structură afectivă pentru așa ceva. Propriu-zis noi viețuim astăzi o recrudescență a civilizației egiptene. Am evidențiat de multe ori cât de curios se înlănțuie faptele în cursul evoluției omenirii și am spus că din cele șapte perioade succesive de civilizație din cadrul unui interval mai mare de timp a patra perioadă de civilizație, în speță civilizația elenă în care s-a petrecut Misteriul de pe Golgota, este de sine stătătoare, nu se aseamănă cu nimic. Cea de a treia epocă de civilizație, respectiv civilizația egipteano-caldeeană, revine în civilizația actuală în știința din ziua de azi, însă într-un mod nespirtual. În cultura noastră materialistă, în înșeși fenomenele culturale exterioare există un fel de deșteptare a perioadei a treia de civilizație în civilizația a cincea. În mod asemănător, epoca a doua va reapărea sub un anumit raport în cea de a șasea și prima în cea de a șaptea. Așa se cuprind, așa se îmbrățișează în timp aceste intervale. Acest lucru l-am evidențiat adesea. Astăzi viețuim ceea ce a putut să viețuiască atunci în modul cel mai intens un spirit precum Marcu.

Dacă ne îndreptăm atenția asupra civilizației lumii exterioare nu trebuie să i-o prezinti astfel, căci ea nu o poate suporta, și dacă facem abstracție de fenomenele cele mai radicale de corupție, putem spune: totul este mecanizat; și în realitate astăzi, în civilizația noastră materialistă, nu este venerat de fapt decât mecanismul, chiar dacă oamenii nu numesc asta rugăciune sau evlavie. Dar așa cum odinioară forțele sufletești erau îndreptate spre entitățile spirituale, astăzi ele sunt orientate înspre mașini, înspre mecanisme. Astăzi întreaga atenție este consacrată acestor lucruri, așa cum odinioară ea era dedicată, realmente o putem spune, zeilor. Așa stau lucrurile în special în ceea ce privește știința, această știință care, pe de altă parte, nici nu bănuiește ce puțin are de-a face cu logica reală.

Privit dintr-un punct de vedere superior, astăzi există, desigur, o strădanie serioasă, profundă și un dor profund. Într-o conferință ținută în Munchen s-a vorbit [41] despre dorul, despre aspirația timpului nostru, despre felul cum s-a conturat acest dor în diferite suflete. Acest dor nu există însă în știința „oficială” propriu-zisă, ci, se poate spune, aici domnește o anumită satisfacție, o satisfacție însă față de ceva curios: față de neadevăr și nelogic. Această știință nu este în stare nici măcar să recunoască cât de adânc este împotmolită în contrarul oricărei logici. Toate acestea se simt, toate acestea se viețuiesc și este absolut normal ca față de un pol în evoluția omenirii să trebuiască să se aprindă celălalt pol. Tocmai această insuficiență a științei exterioare, această latură de neadevăr și lipsă de logică a științei exterioare, această înfiorare în pene și lipsă de habar în legătură cu ceea ce se întâmplă cu știința exterioară va produce, și trebuie să producă treptat în epoca noastră, o sete după spiritual a sufletelor omenesti.

Situația de acum, în care oamenii, afundați adânc în nenatural și nelogic, iau în râs o știință a spiritului, o batjocoresc sau o resping ca pe un pericol, va mai continua probabil mult timp. Dar prin forța interioară a lucrurilor celălalt pol se va aprinde complet de la sine. Totul ar putea merge și mai repede decât merge acum, dacă cei care înțeleg ceva din asta nu ar cădea în boala compromisurilor și ar vedea clar. Căci zi de zi noi trăim același lucru: când un erudit vine și spune ceva despre care un altul crede că este „cu totul antroposofic” se face imediat mult caz pe chestia asta. Iar dacă altul mai și predică de la o catedră ceva ce un altul crede că este „cu totul antroposofic” se face și mai mult caz. Nu are importanță că se fac asemenea compromisuri, important este ca noi să ne situăm foarte clar și cu adevărat în viața spirituală și să lăsăm ca aceasta să acționeze cu impulsurile ei asupra noastră. Cu cât ne este mai clar că este nevoie să fie aprins focul vieții spirituale și cu cât ne convingem mai mult că sub nicio formă nu putem admite să scoatem din gândirea materialistă a epocii noastre altceva decât ceea ce are cap și coadă, este cu atât mai bine. Aceasta este altceva decât să arăți că știința cu adevărat avansată este în armonie cu cercetarea spirituală. Aceasta se poate arăta, și se poate arăta cu adevărat la fiecare pas.

Căci această știință aproape la fiecare pagină din operele ei de specialitate comite câte o boroboază de logică, de genul celei asupra căreia unul din prietenii noștri atrăgea cu umor atenția în mai multe rânduri referindu-se la profesorul Schlaucherl, care în „*Fliegenden Blättern*” voia să demonstreze cum reușește broasca să audă. Profesorul Schlaucherl pune o broască pe masă și apoi lovește cu un băț în tabla mesei. Broasca țopăie; deci a auzit. După aceasta el îi smulge picioarele și lovește din nou în tabla mesei. Broasca nu mai țopăie acum. Deci este clar că broasca a auzit cu picioarele, deoarece atunci când avea picioare și se lovea tabla mesei cu ceva ea țopăia, însă după aceea nu s-a mai întâmplat aceasta. Științii realizează și ei tot felul de experimente cu broasca; deducțiile logice pe care ei le fac și extrapolările la alte domenii sunt însă în conformitate cu acest exemplu. Acesta este cazul cu atât de lăudată cercetare pe creier. Aici se atrage atenția asupra următorului lucru: dacă există o parte sau alta de creier putem avea, de exemplu, o memorie a cuvintelor sau putem nutri cutare sau cutare gânduri; dacă nu mai avem o anumită parte nu mai putem avea gândurile respective sau se pierde memoria cuvintelor exact ca în exemplul cu broasca care aude cu picioarele. Nu există nicio logică în aceste lucruri. Explicația că omul poate gândi dacă are o parte a creierului și nu poate gândi dacă nu are acea parte a creierului nu are mai mult tălc decât aceea în care se spunea că broasca nu aude dacă i se smulg picioarele. Este absolut același lucru, numai că oamenii nu observă că întreaga deducție nu se bazează decât pe erori de judecată. La fel s-ar putea descoperi eroare peste eroare în tot ceea ce se crede astăzi a fi rezultat științific cert. Însă cu cât se fac mai multe greșeli, cu atât devenim mai mândri de știință și se înjură mai mult știința spiritului.

Acest lucru va produce cea mai nobilă reacție, dorul după știința spiritului. Ea nu este decât o reacție specifică timpului nostru a unui suflet precum cel al lui Marcu, căruia i s-a arătat chiar în timpul în care a trăit cât de jos a coborât omenirea față de înălțimea spirituală de odinioară, ea ajungând pur și simplu să atârne în funia materialului. Prin aceasta el a putut ajunge la înțelegerea profundă a faptului că cel mai mare impuls trăiește într-o lume suprasensibilă; și aceasta a susținut atunci și învățătorul său. Ceea ce i-a dat Petru nu este ceva ce ar fi putut veni pe baza unei trăiri senzoriale a Misteriului de pe Golgota, ca și când cineva ar fi putut vedea cu ochii cele ce s-au petrecut în Ierusalim, ci ceva ce a putut fi cercetat ulterior în mod clarvăzător. Așa au luat naștere toate informațiile pe care le avem despre Christos Iisus și despre Misteriul de pe Golgota.

Misteriul de pe Golgota este un eveniment ce s-a petrecut pe planul fizic, dar care nu a putut fi contemplat decât ulterior, prin clarvedere. Vă rog să rețineți acest lucru foarte bine: Misteriul de pe Golgota este un eveniment fizic-sensibil, a cărui înțelegere trebuie căutată însă pe căi suprafizice, pe căi suprasenzoriale; un eveniment ce trebuie căutat chiar în pofida documentelor care au rămas. Cine nu înțelege acest lucru poate polemiza în legătură cu valoarea pe care o are o Evanghelie sau alta. Pentru cine cunoaște însă starea de fapt, toate aceste întrebări nu există. El știe că noi trebuie să pătrundem prin intermediul informațiilor lacunare rămase moștenire, care în Evangheliile sunt prezente din belsug, la înțelegerea a ceea ce cercetarea clarvăzătoare ne poate arăta încă și azi. Și dacă cercetăm adevărul celor ce s-au petrecut, dacă reconstituim cele întâmplate pe baza Cronicii Akasha vedem cum trebuie să privim Evangheliile și cum trebuie să citim anumite pasaje, cum să citim ceea ce s-a pus în fața omenirii ca pildă a adevăratei demnități a omului, a adevăratei lui esențe, într-un moment când ea coborâse cel mai jos față de înălțimea pe care o avusese odinioară.

Puterile divin-spirituale i-au dat omului imaginea sa exterioară, forma sa exterioară. Ceea ce s-a acomodat, ceea ce s-a încuibat în această formă exterioară începând de la vechea Lemurie încoace s-a aflat întotdeauna sub influența forțelor luciferice și, mai târziu, în etapa ulterioară a evoluției, și sub influența forțelor ahrimanice. Sub aceste influențe s-au format ulterior cele ce oamenii numesc știință, cunoaștere, inteligență. Nu este nimic extraordinar ca la un moment dat să fi fost pusă în fața omenirii chiar imaginea adevărată, suprasenzorială a ființei omului și ca oamenii să nu o fi recunoscut, să fi avut cel mai puțin știință de ceea ce devenise omul. Știința, cunoașterea omului s-a împotmolit din ce în ce mai mult în existența senzorială. Cu timpul, cunoașterea omului a putut să acceadă din ce în

ce mai puțin la ființa omenească adevărată.

Iată despre ce este vorba și de ce trebuie să ținem seama atunei când ne îndreptăm încă o dată atenția spre Fiul omului care a fost părăsit, spre făptura omului care stă în fața noastră în momentul în care, conform Evangheliei după Marcu, Christosul cosmic nu se mai află decât într-o foarte slabă legătură cu Fiul omului. Acolo, în fața omenirii căreia i-au fost prezentate toate aceste lucruri, s-a aflat omul, omul în alcătuirea pe care i-au dat-o puterile divin-spirituale. El se afla acolo sub această înfățișare, însă înnobilit, spiritualizat cu totul datorită șederii lui Christos timp de trei ani în Iisus din Nazaret. Așa stătea el acolo înaintea semenilor. În ce privește inteligența, oamenii și-au însușit doar ceea ce a rezultat ca înțelegere și cunoaștere de-a lungul a mii de ani de influență a lui Lucifer și Ahriman. Acolo însă se afla omul, care în timpul celor trei ani eliminase din sine influențele luciferice și ahrimanice. Acolo, în fața celorlalți oameni, sta refăcut omul așa cum era el înainte să fi venit Lucifer și Ahriman. Omul a ajuns din nou în starea de dinainte de a fi fost strămutat din lumea spirituală în cea fizică doar datorită impulsului lui Christos cosmic. În fața celor care erau atunci judecători, călăi în Ierusalim sta spiritul omenirii, Fiul omului; El sta însă acolo așa cum a devenit după ce din natura omenească fusese eliminat tot ceea ce o împinsese în jos. Când avea loc Misteriul de pe Golgota, imaginea, prototipul omului sta în fața semenilor săi, în fața celor care ar fi trebuit să i se închine și să-și spună: Acolo sunt eu însumi în entitatea mea adevărată, în idealul meu suprem; acolo sunt eu, în făptura la care trebuie să ajung prin strădania cea mai fierbinte, care nu se poate realiza decât venind dinăuntrul sufletului meu. Aici eu stau în fața singurului lucru demn de a fi venerat și adorat chiar în mine însumi, eu stau în fața divinului din mine, despre care apostolii, dacă ar fi putut să exerseze cunoașterea de sine, ar fi trebuit să-și spună: În tot Universul, cât este el de larg, nimic nu se poate compara ca stare și măreție cu ceea ce se află aici în Fiul omului.

Omenirea ar fi trebuit să aibă în acel moment istoric această cunoaștere de sine. Și ce a făcut ea? Ea l-a scuipat pe Fiul omului, l-a biciuit, l-a dus în afara cetății la locul de crucificare. Acesta este un moment de cumpănă dramatic între ceea ce ar fi trebuit să fie, între recunoașterea faptului că acolo se afla ceva ce nu se lasă comparat cu nimic din lumea asta și ceea ce ne este prezentat în realitate. Ne este prezentat omul, care în loc să se recunoască se afundă pe sine în noroi, care se ucide pe sine pentru că nu se recunoaște și care doar prin această lecție, prin această lecție cosmică poate primi impulsul de a-și cuceri treptat, într-o perspectivă mai îndepărtată a evoluției pământești, entitatea sa.

Acesta a fost momentul istoric și așa trebuie să-l caracterizăm dacă vrem să-l apreciem în mod just, așa cum de altfel ni-l prezintă în fraze remarcabile, puternice, Evanghelia după Marcu. Căci acest lucru nu se vrea doar înțeles, ci se vrea a fi simțit, trăit. Ceea ce a fost descris drept „fantomă” în ciclul de conferințe *De la Iisus la Christos* ținut de mine la Karlsruhe [42], a pornit tocmai de la această afundare în noroi a propriei entități. Căci datorită faptului că omul și-a târât propria ființă în noroi, ceea ce era chipul exterior al divinității s-a transformat în „fantomă”, care se amplifică și care poate, în cursul evoluției viitoare a omenirii, să pătrundă mai intens în suflete, așa cum s-a arătat în ciclul de conferințe de la Karlsruhe.

Dacă privim lucrurile în acest fel, atunci iese cu adevărat în relief marea deosebire care există între ceea ce vrea să înfățișeze propriu-zis Evanghelia după Marcu și ceea ce se vrea să se facă astăzi din ea. Pentru cine înțelege o Evanghelie, și în special Evanghelia după Marcu, pentru cine o înțelege în așa fel încât trăiește și simte cele relatate conform construcției ei artistice și conținutului ei profund, sentimentul trăit devine realitate, devine un fapt interior real, pe care trebuie să-l avem, desigur, dacă vrem să dobândim un raport față de Christos Iisus. Sufletul trebuie să se poată dăruie puțin modului afectiv și sentimental de a privi, care se poate caracteriza prin aceea că despre o astfel de scriere cum este Evanghelia după Marcu gândim în felul următor: Cum au căzut semenii mei, cei ce se aflau în jurul Fiului omului, în eroare, când de fapt acolo ei ar fi trebuit să se vadă pe ei înșiși în idealul lor cel mai înalt!

Dacă ești un adevărat om al timpului nostru materialist, ajungi să scrii sau lași să-ți scape din gură o observație precum aceea pe care o putem citi sau auzi de nenumărate ori astăzi, în special la superstițiozii moniști, vreau să spun la iluminatii moniști: De ce existența este așa cum este? La aceasta n-a putut răspunde încă niciun om. De ce suferim durere? Buddha, Christos, Socrate, Giordano Bruno nu au putut ridica nici măcar un colțisor al acestui văl. ! O auzim repetată în nenumărate variante. Astfel de oameni, care aștern pe hârtie așa ceva, nu își dau seama că se pun mult deasupra unui Buddha, Christos, Socrate și așa mai departe, și că ei înțeleg totul doar în acest sens. Cum să nu fie astfel într-o epocă în care orice docent, orice conferențiar înțelege mai bine lucrurile care s-au petrecut în istorie și despre care orice docent își scrie cărțile lui, pe care trebuie să le realizeze în mod profesionist?

Ar putea părea că toate acestea au fost spuse dintr-o manie de a critica timpurile noastre. Nu, nu este așa. Aceste lucruri trebuie să le aducem în fața sufletului nostru, pentru că doar în acest fel putem dobândi distanța corectă față de niște lucruri de o asemenea grandioare precum Evangheliile, precum Evanghelia după Marcu, de exemplu. Motivul nu este altul decât acela că oamenii nu reușesc să se ridice decât foarte încet la o asemenea înălțime, că aceste lucruri sunt mereu și mereu greșit înțelese și prezentate în modul cel mai caricatural și mai schimonosit oamenilor. Evangheliile sunt grandioase până la ultimul detaliu și; de fapt, fiecare amănunt ne învață ceva extraordinar.

Astfel, noi putem învăța foarte mult și din ultimul capitol al Evangheliei după Marcu. Sigur că ar trebui să vorbesc încă mult timp dacă ar fi să evidențiez toate ideile mari ale Evangheliei după Marcu, însă acel amănunt prezentat chiar la începutul capitolului al șaisprezecelea ne arată cât de adânc a pătruns autorul Evangheliei în tainele existenței. Autorul Evangheliei după Marcu a pătruns profund în tainele existenței. Așadar el știa ! cum de altfel s-a și arătat ! că omenirea a căzut de la înălțimea ei spirituală în materialism. El știa deci cât de redusă era capacitatea de înțelegere a omului pentru ființa omenească, cât de puțin înclinați erau oamenii, în vremea Misteriului de pe Golgota, să înțeleagă ceea ce se întâmplase acolo.

Amintiți-vă acum ceva ce am explicat adesea în legătură cu femininul și masculinul, și anume că elementul feminin ! nu ca individualitate, nu ca femeie în sine, ci ca „feminin” ! nu a coborât chiar complet în planul fizic, în timp ce bărbatul ! dar și de data aceasta nu individualitatea separată, nu ființa dintr-o încarnare anume, ci „masculinul” ! a depășit punctul de la care se merge în jos, astfel că în realitate umanitatea adevărată se situează între bărbat și femeie. Așa se face că omul ca atare alternează, în diferitele lui încarnări, sexul. Dar acum suntem deja în situația în care femeia, ca femeie, prin configurația aparte a creierului, prin modalitatea diferită de a-și utiliza creierul, poate înțelege mai ușor ideile spirituale. În schimb, bărbatul este organizat cu precădere ! prin însăși corporalitatea fizică exterioară ! pentru a se adânci mai mult cu gândirea în materialism, deoarece, grosier spus, creierul său este mai dur. Creierul feminin este mai moale, nu este atât de închistat în sine, de îndărătnic, fapt care însă nu spune nimic despre o anumită personalitate. Această personalitate anume nu trebuie considerată a fi mai favorizată sau mai defavorizată de unul dintre aspecte, căci de multe ori întâlnim corpuri feminine pe al căror umeri odihnește un cap cât se poate de încăpățânat, ca să nu mai vorbim de contrarul. Dar în general situația se prezintă așa cum am arătat, și anume creierul feminin este mai ușor de folosit când se pune problema de a înțelege o chestiune mai deosebită, dacă există și voința în acest sens. Acesta este motivul pentru care, după săvârșirea Misteriului de pe Golgota, autorul Evangheliei face să apară mai întâi femeile.

„Și după ce a trecut ziua sâmbetei, Maria Magdalena, Maria, mama lui Iacov și Salomeea au cumpărat miresme, ca să vină să-l ungă.” (16, 1)

Și tânărul, adică Christosul cosmic, se arată întâi lor; abia apoi adeptilor bărbați. Adevăratul ocultism, adevărata știință a spiritului intră până în aceste detalii, până în detalii de compoziție și în conținutul Evangheliilor, în special Evanghelia plină de sevă a lui Marcu.

Doar dacă simțim în felul acesta ce ne spun Evangheliile și dacă ne lăsăm impulsionați prin ceea ce simțim și trăim astfel vom găsi calea către Misteriul de pe Golgota. Atunci nu va mai exista întrebarea: Aceste Evanghelii sunt adevărate în sens istoric, sau neadevărate? Ea poate fi lăsată spre cercetare celor ce nu înțeleg nimic din toată problema. Celor care se străduiesc însă prin știința spiritului să se ridice la înțelegerea și trăirea Evangheliilor le va deveni treptat clar că acestea nu se vor a fi în primul rând niște documente istorice, ci niște mărturii care să se reverse în sufletele noastre. Și dacă ele își revărsă impulsurile în sufletele noastre, sufletele vor fi mișcate profund **I** fără să fie nevoie de documente **I** prin ceea ce ele simt și trăiesc atunci când își îndreaptă privirea către Misteriul de pe Golgota, când văd cum înțelegerea omenească, știința omenească și cunoașterea omenească au coborât în raport cu ființa omenească, că ele au scuipat, au crucificat această ființă, pe care ar fi trebuit s-o venereze ca pe idealul suprem. De la această trăire va porni apoi forța cea mai înaltă, pentru a ne putea ridica la ceea ce strălucește și luminează prin acest ideal al Golgotei către toți cei care vor să-l viețuiască, să-l perceapă. În realitate, oamenii vor înțelege că Pământul este legat de lumile spirituale abia atunci când vor cunoaște că realitatea spirituală, Christos, a trăit ca entitate cosmică în trupul lui Iisus din Nazaret, când vor ști că toți conducătorii omenirii care au existat vreodată în lume au fost trimiși întâi de Christos ca premergători ai Lui, ca aceia care trebuiau să-i pregătească Lui calea, pentru a putea să fie înțeles și recunoscut. Desigur, în momentul în care s-a întâmplat Misteriul de pe Golgota toată această pregătire n-a ajutat prea mult, căci în momentul hotărâtor totul a dat greș. Dar va veni vremea în care oamenii vor înțelege nu numai Misteriul de pe Golgota, ci și celelalte evenimente care s-au grupat în jurul acestui Misteriu, cu ajutorul cărora el poate fi înțeles din ce în ce mai bine.

Deocamdată popoarele europene ar putea fi privite chiorăș pentru că nu procedează ca multe alte popoare, care recunosc ca religie adevărată doar confesiunile lor religioase bazate pe particularități de nație și rasă, cum se poate vedea atât de pregnant în India, unde nu se impune decât ceva ieșit din sângele propriu. O, dar și pe tărâm teosofic se vorbește de egalitate, de recunoașterea tuturor religiilor, în timp ce în realitate nu se vrea altceva decât impunerea propriei religii, și aceasta ca una a înțelepciunii. Europeanii nu pot face sub nicio formă aceasta; căci nici măcar un singur popor european nu mai are o zeităte naturală, o zeităte crescută pe pământul și solul lui propriu, așa cum au popoarele asiatice. Christos Iisus aparține Asiei, iar popoarele europene L-au adoptat, au acceptat ca El să acționeze asupra lor. În acceptarea lui Christos Iisus nu există niciun fel de egoism, iar dacă s-ar încerca să se compare felul în care europenii vorbesc despre Christos Iisus cu felul în care vorbesc celelalte popoare despre zeitățile lor naționale, de exemplu cum vorbește ehinezul despre Confucius al lui, sau cum vorbește indianul despre Krishna sau Buddha, ar fi o gravă falsificare.

Despre Christos Iisus se poate vorbi exclusiv din punctul de vedere al istoriei obiective. Această istorie obiectivă, de asemenea, nu are de-a face cu altceva decât cu chemarea imperioasă adresată omului la cunoașterea de sine, ce a fost atât de fundamental schimonosită în contrarul ei în timpul în care a avut loc Misteriul de pe Golgota. Prin Misteriul de pe Golgota însă omenirii i s-a dat posibilitatea primirii impulsului de a ajunge la ea însăși, în timp ce la acea vreme ea eșuase cu totul, așa cum am văzut, în ceea ce privește cunoașterea, cunoașterea exterioară, a Misteriului de pe Golgota. Și așa, cândva, în viitor, toate religiile lumii vor ajunge, dacă se înțeleg în mod just pe ele însele, să conlucreze încet, încet la înțelegerea celor ce sunt ascunse în Misteriul de pe Golgota, pentru a-l face accesibil ca impuls oamenilor.

Dacă vreodată se va înțelege că atunci când se vorbește de Christos Iisus nu avem de-a face cu o confesiune religioasă egoistă, ci cu un fapt istoric al evoluției omenirii, pe care fiecare confesiune religioasă îl poate mărturisi în același sens, abia atunci se va ajunge la o comprehensiune a sâmburelui de înțelepciune și adevăr existent în toate religiile. Iar nivelul de respingere al adevăratei înțelegeri a Misteriului de pe Golgota se măsoară prin gradul în care nu se dorește încă o știință a spiritului, în adevăratul sens. Gradul de înțelegere pentru știința spiritului este dat însă de gradul de înțelegere al omului față de Misteriul de pe Golgota. Astfel, creștinul care își mărturisește adeziunea față de știința spiritului se poate înțelege de fapt cu toți oamenii din lume. Și dacă dintr-un orgoliu nemăsurat **I** de înțeles însă și perfect justificat **I** al unui reprezentant al altor sisteme religioase s-ar spune: Voi creștinii nu aveți decât o singură încarnare a Dumnezeuului, noi însă ne prezentăm cu mai multe, avem deci într-o măsură mai mare ceea ce aveți voi, creștinul n-ar trebui să răspundă străduindu-se să imite aceasta în legătură cu Christos Iisus, căci atunci el n-ar înțelege Misteriul de pe Golgota. Afirmția justă pe care creștinul o poate face pe drept cuvânt **I** chiar și celui care poate da la iveală multe încarnări ale fondatorului său religios **I** este aceasta: Cu siguranță așa este, însă toți cei care au multe încarnări nu au putut săvârși tocmai Misteriul de pe Golgota. Căutați în oricare dintre religii dacă întâlniți felul în care este el descris în creștinism!

Cu alte ocazii am arătat deja că dacă urmărim viața lui Buddha ajungem în punctul pe care la Christos l-am desemnat Schimbarea la față, în care Buddha, ajuns la capătul veții, se dizolvă, așa cum se spune, în lumină, ceea ce corespunde adevărului ocult. Pentru Christos intervine Transfigurarea **[43]** **I** scenă pe care dumneavoastră o găsiți descrisă în **Creștinismul ca fapt mistic** **I** însă El nu realizează această Transfigurare de unul singur, ci poartă acolo pe munte, unde urmează să se desfășoare evenimentele cosmice, o discuție cu Ilie și Moise. Misteriul de pe Golgota survine abia după aceea, după această scenă a Transfigurării. Acest fapt este prezentat atât de sugestiv, atât de plastic chiar în documente, încât tăgăduirea lui, odată recunoscută asemănarea dintre viața lui Buddha și viața lui Christos, apare ca fiind imposibilă. În fond, și ceea ce v-am spus astăzi despre sentimentele ce se înalță în noi față de nerecunoașterea Fiului omului de către oameni nu este decât o urmare a celor pe care le puteți găsi în cartea mea **Creștinismul ca fapt mistic**.

Dintr-un anumit punct de vedere acum, la sfârșitul considerațiilor referitoare la Evanghelia după Marcu, aș putea spune următoarele: Într-un fel, programul referitor la creștinism, care s-a conturat la începutul mișcării noastre antroposofice din Europa Centrală, este a procesului care a dus la detalii. Când noi am început s-a stabilit ca principiu urmărirea evoluției religiilor și realizat până în ultimele culminări lor în entitatea-Christos. Am analizat toate Evangheliile, am analizat tot felul de fenomene cosmice. Am încercat să pătrundem tot mai adânc în profunzimile vieții oculte, realizând cele ce-au fost indicate atunci. Am continuat să lucrăm consecvent. În principiu noi nu am făcut altceva decât să elaborăm punct cu punct cele ce au fost spuse atunci clar și răspicat, la începutul mișcării noastre. N-a fost aceasta continuarea cea mai firească în ce privește problema Christosului în cadrul mișcării antroposofice din Europa Centrală? Unde s-a întâmplat acest lucru nu trebuie să se pretindă de la noi să ne convertim cu lucrarea noastră consecventă la niște idei despre Christos imposibile în sens creștin, la care acum trei ani alții s-au convertit. În ultima vreme s-a accentuat de multe ori că Societatea teosofică ar trebui să fie un teren pentru toate părerile. Cu siguranță, așa ar trebui să fie. Numai că este cu totul altceva ca ea să fie un teren pentru tot felul de păreri care vin de la una și aceeași personalitate, această personalitate afirmând acum altceva decât cu patru ani în urmă și pretinzând ca Societatea teosofică să fie un teren pentru opinia ei. Acest lucru, probabil, ar putea să se întâmple, dar nu înseamnă că trebuie să și luăm parte la el. Și dacă nu iei parte la el nu înseamnă că ești eretic. În Europa Centrală se merge însă și mai departe; într-atât de departe încât se numește albul negru și negrul alb!

Este chiar un moment sărbătorec, în care punem punctul final muncii noastre programatice pe care am desfășurat-o timp de zece ani. Vom merge hotărât înainte în această muncă, fără a ne pierde curajul și, de asemenea, fără a fi lipsiți de înțelegere pentru alții. Noi vrem însă să știm clar ce trebuie să facem, vrem să rămânem fermi pe picioarele noastre și să nu ne lăsăm influențați de nimic, chiar dacă albul este numit negru și negrul este numit alb, sau chiar dacă față de tot ceea ce se întâmplă în cadrul mișcării noastre antroposofice din Europa Centrală, unde fiecare se străduie după propriile-i forțe să dea ceea ce are de dat, unde fiecare este chemat să dea ceea ce are el mai bun fără să țină seama de nicio autoritate, deci chiar dacă se afirmă că această mișcare antroposofică din Europa Centrală ar conține în

rândurile ei fanatici și dogmatici și chiar dacă aceia care vorbesc de o dogmă, și o fac de aproape trei ani, vor să stârnească o dușmănie față de „dogma înspăimântătoare din Europa Centrală”. Este dureros să vezi ce ineptii se vehiculează astăzi în legătură cu numele lui Christos. Aceasta ne îndreptățește însă să vedem în utilizarea unui astfel de nume un simplu terminus tehnicus obiectiv, și nimic altceva. Noi desemnăm doar realitatea respectivă, fără emoție, fără simț critic; ea însăși, această realitate obiectivă, este vinovată că trebuie să fie desemnată cu un asemenea cuvânt.

Aceste realități nu ne pot determina să avem altă atitudine față de ceea ce poate decurge dintr-o adevărată înțelegere a unui asemenea document cum este cel al Evangheliei după Marcu, decât să continuăm să lucrăm în sensul pe care l-am considerat a fi cel just, care s-a verificat nu numai în ce privește programul general, care deja este extras din realitățile pozitive, ci care se verifică în fiecare zi, de fiecare dată atunci când îl aplicăm la o problemă anume, la o situație anume. La fel, continuând pas cu pas mersul nostru printre detaliile problemelor pe care trebuie să le cercetăm, am avut încă o dată confirmarea celor spuse la începutul nostru de drum.

Astfel, chiar în acest loc unde analizăm cel mai mare lucru, în noi nu poate răsări un alt sentiment decât acela al strădaniei veritabile către adevăr. Lucrurile acestea, cum ar fi privirea asupra Misteriului de pe Golgota, au deja, dacă te apropii într-adevăr în spirit de ele, forța vindecătoare necesară pentru a îndepărta greșeala și a observa că în fond doar lipsa voinței de a ajunge la adevăr nu îl lasă pe om să urmărească calea care se deschide dinspre terestru spre cosmic, când se cercetează Christosul cosmic în Iisus din Nazaret. El ni se arată însă clar atunci când înțelegem cu adevărat o scriere cum este Evanghelia după Marcu.

Când astfel de documente devin accesibile înțelegerii omului prin cercetare spirituală **I** științific spirituală **I**, atunci ele vor ajunge treptat și la restul oamenilor și vor fi din ce în ce mai bine înțelese. Și în Evanghelii vor fi din ce în ce mai mult văzute cuvintele care au trebuit să fie găsite prin contemplarea clarvăzătoare ulterioară a Misteriului de pe Golgota, chiar ignorând aparența senzorială. Cei care au scris Evangheliile au descris evenimentele fizice ulterior, prin contemplare și observare spirituală. Acest lucru trebuie înțeles. Pentru aceasta trebuie să știi însă și că a fost o necesitate ca oamenii care au fost contemporani evenimentelor din Palestina să nu înțeleagă ceea ce s-a petrecut atunci, pentru că doar acest eveniment a putut da impulsul pentru cunoașterea lui. Înainte să se fi petrecut acest eveniment nimeni nu a fost în stare să-l înțeleagă. El a trebuit mai întâi să acționeze. De aceea el nu poate fi înțeles decât ulterior. Căci cheia pătrunderii Misteriului de pe Golgota este Misteriul de pe Golgota însuși. Christos a trebuit să acționeze mai întâi prin tot ceea ce El a acționat până la Misteriul de pe Golgota. Abia apoi, prin ceea ce El a acționat, a putut să înceapă și înțelegerea Lui însuși. Abia apoi, prin ceea ce El a fost, s-a putut aprinde cuvântul, care este totodată expresia adevăratei Sale entități.

Și astfel, prin ceea ce a fost Christos se aprinde cuvântul original, care ne-a fost împărtășit și care poate fi recunoscut din nou în contemplarea clarvăzătoare, cuvânt care vestește de asemenea adevărata esență a Misteriului de pe Golgota. Și tot la acest cuvânt ne putem gândi atunci când ne referim la propriile vorbe ale lui Christos, pe care nu numai că le-a rostit, dar le-a și aprins în sufletele acelora care L-au putut înțelege, astfel încât ei L-au putut caracteriza și descrie esența Sa din sufletele omenești.

Oamenii vor putea primi impulsurile Misteriului de pe Golgota cât timp va exista Pământul. Va veni apoi o perioadă de tranziție între „Pământ” și „Jupiter”. O astfel de perioadă de tranziție întotdeauna atrage după sine schimbări, nu numai ale planetei noastre dar și a tot ceea ce este în jurul ei. Acestea intră în Haos, trec printr-o Pralaya. Nu numai Pământul însuși devine altul în cadrul Pralayeri, ci și Cerul aparținător Pământului. Ceea ce însă Pământul a primit prin cuvântul pe care Christos L-a rostit, pe care L-a aprins în cei care L-au recunoscut și care va dăinui în cei care Îl recunosc, este esența adevărată a existenței pământești. Iar o înțelegere justă ne arată adevărul cuvintelor care indică mersul cosmic, anume că Pământul și aspectul ceresc, aspectul ceresc văzut de pe Pământ, vor fi altele după ce Pământul își va fi atins ținta iar Cerul și Pământul vor fi pierit. Însă un astfel de cuvânt al lui Christos, care se poate rosti despre Cer și Pământ, va rămâne. Dacă înțelegem corect Evangheliile, simțim și impulsurile cele mai launtrice ale lor, simțim nu numai adevărul, ci și forța cuvântului, care ni se împărtășește nouă înșine ca forță și ne dă putere să rezistăm pe solul pământesc și să privim în ansamblu globul pământesc, pentru că noi am primit cu deplină înțelegere cuvintele: „Cerul și Pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece” (Mat. 24, 35).

Cuvintele lui Christos nu vor trece niciodată, chiar dacă Cerul și Pământul vor trece. Se poate spune așa conform cunoașterii oculte, căci adevărurile rostite despre Misteriul de pe Golgota vor dăinui. Evanghelia după Marcu aprinde în sufletele noastre cunoașterea faptului că Cerul și Pământul vor trece, însă că ceea ce noi putem ști despre Misteriul de pe Golgota va pleca odată cu noi în epocile viitoare, chiar dacă Cerul și Pământul vor fi trecut.

Rudolf Steiner
EVANGHELIA DUPĂ MARCU
GA 139

NOTE

Baza textului : Acest ciclu de conferințe a fost stenografiat de Walter Vegelahm, Berlin. Tiparul s-a efectuat după transcrierea realizată de el. Stenogramele originale nu mai există.

Titlul: „Evanghelia după Marcu” provine de la Rudolf Steiner.

Pasajele din Evanghelii citate în conferințe au fost aproape toate redactate după traducerea luterană a Bibliei. Varianta românească a acestora este conformă textului Bibliei din ediția 1982 a Patriarhiei Ortodoxe Române. Acolo unde în paranteză, în dreptul pasajului, sunt indicate doar capitolul și versetul este vorba de pasaje din Evanghelia după Marcu.

Operele lui Rudolf Steiner din ediția Operelor Complete (EC) sunt indicate în note cu numărul bibliografic.

1 *Giotto di Bondone*, 1266-1337, pictor și arhitect italian, elev al lui Cimabue.

2 *Dante Alighieri*, 1265-1321, poet italian.

3 *David*, al doilea rege al Israelului (cca 1000-965 î.Chr.).

4 *Homer*, poet grec ale cărui epopei i-au adus faima de cel mai mare poet al tuturor timpurilor; a trăit, probabil, în secolul al VIII-lea î.Chr.

5 *William Shakespeare*, 1564-1616.

6 *Arthur Schopenhauer*, 1788-1860, filosof.

7 *Eduard von Hartmann*, 1842-1906, filosof.

8 *Ram Mohan Roy*, 1772-1833, întemeietorul Brahma Samajei.

9 *Rabindranath Tagore*, 1817-1905, din 1842 conducătorul Brahma Samajei.

10 *Unul din acești succesori*: Keshab Chandra Sen, 1838-1884.

11 *Empedocle*, 483-423 î.Chr., filosof și medic grec.

12 *sufletele celor șapte fii Macabei*: aici există evident o eroare în luarea notițelor. S-au avut în vedere cei șapte frați din Cartea a 2-a a Macabeilor, cap. 7. Anterior, aceștia au fost numiți de obicei cei *șapte frați Macabei*, deoarece ei au suferit moartea în timpul macabeic, ea fiind povestită în cărțile Macabeilor; ei nu sunt însă Macabei I ca Macabei sunt desemnați membrii familiei lui Matatia, iar mai târziu sunt numiți Macabei și fiii lui Iuda Macabeul, al treilea fiu al lui Matatia.

13 *am vorbit deja despre ea în detaliu cu ocazia ultimei Adunări generale a Secțiunii germane a Societății teosofice din Berlin: Profetul Ilie în lumina științei spiritului*, 14 decembrie 1911, din **Istorie umană în lumina cercetării spiritului**, nr. bibl. 61 EC.

14 *Rafael*, de fapt Raffaello Santi, 1483-1520; titan al Renașterii italiene, alături de Michelangelo și Leonardo.

15 *... o dovadă... ale cărei elemente le-am indicat deja la München*: în conferința *Teosofia și viața spirituală a prezentului*, ținută la 31 august 1912 și publicată în ciclul de conferințe **Despre inițiere. Despre veșnicie și clipă. Despre lumină a spiritului și întineric al vieții**, nr. bibl. 138 EC.

16 *Herman Grimm*, 1828-1901: *Viața lui Michelangelo*, 1860-1863, vol. 2; *Viața lui Rafael*, 1872, 1886, 1896; *Rafael ca putere cosmică*, în *Fragmente*, vol. 2, Berlin și Stuttgart, 1902, pp. 151-184.

17 *Socrate*, 470-399 î.Chr.

18 *imaginea pe care a schițat-o despre acesta marele filosof Platon*: în scrierile Protagoras, Banchetul, Gorgias, Apărarea lui Socrate, Kriton și Phaidon.

19 *Platon*, 427-347 î.Chr.

20 *Aristotel*, 384-322 î.Chr.

21 *Într-o discuție pe care Buddha a avut-o cu unul din discipolii săi, Sona*: Vinayapitaka I, 181, ediția lui H. Oldenberg.

22 *Johann Gottlieb Fichte*, 1762-1814.

23 *Friedrich Wilhelm Joseph Schelling*, 1775-1854.

24 *Georg Wilhelm Friedrich Hegel*, 1770-1831.

25 *Enciclopedia științelor filosofice a lui Hegel*: apărută pentru prima dată în anul 1817.

26 **Cum se dobândesc cunoștințe despre lumile superioare?**, nr. bibl. 10 EC.

27 Alfred Percy Sinnett, 1840-1921, *Esoteric Buddhism*, London, 1883, în germană: *Die Esoterische Lehre oder Geheimbuddhismus*, Leipzig, 1884.

28 *i-au fost încredințate cheile Împărăției cerurilor, despre care se vorbește în Evanghelia după Matei*: vezi ciclul de conferințe despre **Evanghelia după Matei** de Rudolf Steiner, nr. bibl. 123 EC, conferințele 11 și 12.

29 *De aceea este salutar faptul că ați putut auzi azi dimineață cum considera filosoful Hegel acest moment al istoriei*: conferință de Michael Bauer, „Cum privea Hegel marea răscruce a vremurilor?”

30 *Pherekydes din Syros*, secolul al VI-lea î.Chr.: autorul unei *Cosmologii*, păstrată în fragmente.

31 *Thales*, circa 625-545 î.Chr., este considerat a fi întemeietorul filosofiei de la Aristotel încoace.

32 *Anaximene*, 585-525 î.Chr., filosof naturalist din Milet.

33 *Anaximandru*, circa 610-546 î.Chr., naturalist din Milet.

34 *Heraclit*, circa 540-480 (sau 483) î.Chr., filosof.

35 *Într-o operă postumă, Filosofia grecilor în epoca tragicilor*: în: Friedrich Nietzsche, *Opere*, vol. X: Scrieri și schițe, 1872 până la 1876, Leipzig, 1896.

36 *Parmenide* din Elea, circa 540-480 î.Chr.

37 *Anaxagora*, circa 499-427 î.Chr.

38 *Empedocle*: în legătură cu el vezi nota nr. 11.

39 *Dumneavoastră cunoașteți deja suficient de bine figura lui Moise, chiar și sub aspectul său ocult, care v-a fost revelat în mai multe rânduri*: compară aici în special cele două cicluri de conferințe anterioare, **Evanghelia după Luca** (Basel, sept. 1909), nr. bibl. 114 EC și **Evanghelia după Matei** (Berna, sept. 1910), nr. bibl. 123 EC.

40 Benjamin Smith, 1850-1934. *Ecce Deus. Învățătura creștină originară a Iisusului pur divin*, Jena, 1911 și *Iisusul precreștin. Studii preliminare referitoare la istoria nașterii creștinismului originar*, Jena, 1911.

41 *Într-o conferință ținută în München s-a vorbit: Teosofia și viața spirituală a prezentului*, conferință specială, ținută pe 31 august 1912.

42 *Ceea ce a fost descris drept „fantomă” în ciclul de conferințe De la Iisus la Christos, ținut de mine la Karlsruhe*: vezi expunerile din conferința a șasea din ciclul menționat, nr. bibl. 131 EC.

43 *Pentru Christos intervine Transfigurarea*: vezi **Creștinismul ca fapt mistic și misteriiile Antichității**, nr. bibl. 8 EC, p. 105.